

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KAMUSAL ALANLARDA SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN
DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

ADANA ÖRNEĞİ

Buse AÇIK ETİKE

DOKTORA TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Danışman

Prof. Dr. M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER

Haziran, 2022

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KAMUSAL ALANLARDA SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN
DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ: ADANA ÖRNEĞİ**

Buse AÇIK ETİKE tarafından hazırlanan tez çalışması 03.06.2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER
Yıldız Teknik Üniversitesi
Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER, Danışman
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Selim ÖKEM, Üye
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Handan TÜRKOĞLU, Üye
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Şayeste Tülin GÖRGÜLÜ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Şen YÜKSEL
Beykent Üniversitesi

Danışmanım Prof. Dr. M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER sorumluluğunda tarafımda hazırlanan Kamusal Alanlarda Sosyal Sürdürülebilirliğin Değerlendirilmesi İçin Bir Model Önerisi: Adana Örneği başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Buse AÇIK ETİKE

İmza

Biricik eşime

ve

aileme

TEŞEKKÜR

Öncelikle doktora sürecim boyunca tüm aşamalarda bilgi birikimi ve tecrübesi ile araştırmalarımın ışık tutan, bana yol gösteren, yardımcı olan ve değerli katkılarını hiç esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER'e teşekkürü bir borç bilirim.

Tez sürecimde değerli katkılarıyla çalışmamı zenginleştiren ve ufkumu açan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Handan TÜRKOĞLU ve Doç Dr. Selim ÖKEM'e; tez savunma sınavında yardımlarını esirgemeyen sayın hocalarım Prof. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ ve Doç Dr. Şen Yüksel'e teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda olan ve bu zorlu süreçte bana sabır ve sevgi ile yaklaşan en büyük destekçim değerli eşim Ali Cahit ETİKE'ye;

Anlayışları ve yardımlarını hiç esirgemeyen, zorluklara benimle beraber göğüs geren sevgili babam Mustafa AÇIK, annem Nisa AÇIK, kardeşlerim Burak AÇIK ve Filiz AÇIK'a;

Her aşamada yanımda olduğunu hissettiren ve hiç yalnız bırakmayan ikinci annem ve babam Güler YÜNLÜEL ve İbrahim ETİKE'ye; beni kardeş sevgisine boğan Ece ETİKE ve Mehmet Can ETİKE'ye;

Son olarak bana anlayışlarıyla destek olan tüm dostlarıma;

Sonsuz teşekkür ederim.

Buse AÇIK ETİKE

İÇİNDEKİLER

SİMGE LİSTESİ	viii
KISALTMA LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x
TABLO LİSTESİ	xii
ÖZET	xv
ABSTRACT	xvii
1 GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti.....	1
1.1.1 Problemin Tanımı.....	13
1.2 Tezin Amacı	13
1.3 Hipotez	14
1.4 Orijinal Katkı.....	15
1.5 Araştırmanın Yöntemi	15
2 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	18
2.1 Sürdürülebilirlik Tanımları ve Yaklaşımları.....	18
2.2 Sürdürülebilirliğin Boyutları	20
2.3 Sürdürülebilirliğin Gelişim Süreci	24
2.4 Kentsel Sürdürülebilirlik	27
2.5 Sosyal Sürdürülebilirlik.....	29
2.5.1 Sosyal Sürdürülebilirlik Göstergeleri	31
2.5.2 Kentlerde Sosyal Sürdürülebilirlik	33
3 KAMUSAL ALAN TANIMLAMALARI, GELİŞİMİ VE SOSYAL KATKILARI	35
3.1 Kamusal Alan Tanımlamaları ve Yaklaşımları.....	35
3.2 Kamusal Alan Türleri	41
3.2.1 Meydan	44
3.2.2 Sokak	45
3.3 Kamusal Alanların Değişim ve Dönüşümü.....	48
3.3.1 Tarihsel Süreçler.....	48
3.3.2 Kentsel Dönüşüm Süreçleri.....	52
3.3.3 Göç Süreçleri.....	55
3.4 Kamusal Alanda Kalite Bileşenleri	57

3.5 Kamusal Alanların Sosyal Açidan Önemi.....	60
3.6 Kamusal Alanlarda Sosyal Sürdürülebilirlik	62
4 KAMUSAL ALANLARDA SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KURAMSAL MODELİ	65
4.1 Kuramsal Model	65
4.2 Değişkenlerin Belirlenmesi	68
4.3 Değişkenlerin Tanımlanması	69
4.3.1 Sosyal parametreler	69
4.3.2 Fiziksel çevre parametreleri	78
4.4 Değişkenlerin Değerlendirme Yöntemleri	82
4.5 Anket Çalışması Planı	84
4.5.1 Anketin Oluşturulması ve Örneklemen Seçimi	84
4.5.2 Pilot Anket Çalışması	85
4.5.3 Anket Çalışmasının Uygulama Planı	88
4.5.4 Mekansal Analiz	90
4.6 Çalışma Alanı	91
4.6.1 Çalışma Alanının Belirlenmesi	91
4.6.2 Çalışma Alanı	92
5 KAMUSAL ALANLARDA SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KURAMSAL MODELİNİN UYGULANMASI VE GELİŞTİRİLMESİ	99
5.1 Kullanıcı Yapısı	99
5.2 Katılımcıların Sosyal Sürdürülebilirlik Parametreleri ile İlgili Algılarının Ölçülmesi	112
5.2.1 Sosyal Yaşam Faktörleri	121
5.2.2 Çevresel Yaşam Faktörleri	141
5.3 Bölüm Değerlendirmesi	158
6 SONUÇ VE ÖNERİLER	167
KAYNAKÇA	175
A SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PARAMETRELERİNİN AYIKLANMASI	197
B KAMUSAL ALAN KALİTE PARAMETRELERİNİN AYIKLANMASI	215
C ANKET BİLGİLENDİRME SAYFASI	222
D UYGULANAN ANKET ÇALIŞMASI	223
E ANKET AKIŞ ŞEMASI	230
F ANKET ÖLÇEĞİ	237
G ANOVA POST-HOC TESTİ SONUÇLARI	245

SİMGE LİSTESİ

P	Anlamlılık Düzeyi
z	Güvenilirlik Düzeyi
p	İncelenen Parametrenin Görüş Sıklığı
N/n	Örneklem Sayısı
d	Örnekleme Hatası
df	Serbestlik Derecesi
B	Standardize Edilmemiş Katsayı
β	Standardize Edilmiş Katsayı
R ²	Tahmin Performansı
t	Yanılma Payı

KISALTMA LİSTESİ

CABE	Commision for Architecture and the Built Environment - Mimarlık ve Yapılı Çevre Komisyonu
CASI	Computer Assisted Self Interviewing - Bilgisayar Destekli Öz Görüşme
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
PAPI	Paper Assisted Personel Interview- Kağıt Ve Kalem ile Veri Toplama
PPS	Project for Public Spaces
QR	Quick Response – Kare Kod
Sig.	Anlamlılık
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences (İstatistik Programı)
UK	United Kingdom - Birleşik Krallık
UNEP	United Nations Environment Programme - Birleşmiş Milletler Çevre Programı
VIF	Variance Inflation Factor - Varyans Enflasyon Faktörü

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1 Araştırma modeli açıklaması	17
Şekil 2.1 3E (Environment, Equity, Economics) kuralıyla bilinen üçlü Venn Diyagramı (Caradonna, 2014)	21
Şekil 2.2 Fiziksel çevrenin varlığına ihtiyaç duyan sürdürülebilirlik modeli (Victor, 2008)	22
Şekil 2.3 Co-evolutionary modeli (Todorov ve Marinova, 2009: 1220)	22
Şekil 2.4 “Triple Bottom Line” modeli ve boyutların birbirleriyle ilişkileri (Dalibozhko ve Krakovetskaya, 2018: 3)	23
Şekil 2.5 Sürdürülebilirliğin sosyal, çevresel, ekonomik ve kurumsal boyutları (Manzi 2010: 5)	24
Şekil 2.6 Sürdürülebilirlik hakkında yapılmış uluslararası çalışmalar (Karakurt Tosun, 2019’dan uyarlanmıştır.)	26
Şekil 3.1 a. Temel şekillerin modülasyonla mekan oluşturma (Krier, 1979: 23) b. Temel mekansal şekillerin varyasyonları (Krier, 1979: 24)	43
Şekil 3.2 Zucker’ın meydan gruplandırmasında örnekler (Kangur ve Traks, 2011) ...	44
Şekil 3.3 Kronolojik olarak sosyal politika (Colantonio ve Dixon, 2011: 58’den uyarlanmıştır)	52
Şekil 3.4 Gehl’in (2011: 11) aktivite ve fiziksel çevrenin kalitesi arasındaki ilişki.....	58
Şekil 3.5 PPS kriterleri.....	59
Şekil 4.1 Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin değerlendirilmesi araştırma modeli önerisi	67
Şekil 4.2 Sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri ile kamusal alan göstergelerinin analiz ve sentezi	68
Şekil 4.3 Sosyal sürdürülebilirlik ve kamusal alan kalitesi parametrelerinin analizi ve sosyal – fiziksel parametrelerin tespiti aşamaları	69
Şekil 4.4 Birinci pilot anket çalışmasında SPSS programı aracılığı ile verilerin kontrolü.....	87
Şekil 4.5 Ankette veri toplama biçimleri	89
Şekil 4.6 Altlık haritalı ve altlık haritasız ArcMAP’te işlenmiş ve düzeltilmiş veri.....	91
Şekil 4.7 Adana’nın konumu ve önemli noktaları.....	93
Şekil 4.8 Adana’nın konumu ve önemli noktaları.....	94
Şekil 4.9 Çalışma alanını oluşturan cadde ve bulvarların konumlanması.....	95
Şekil 4.10. 1937 ve 1940 yıllarına ait Prof. H. Jansen tarafından hazırlanmış 1/2000 ölçekli Adana kent merkezi planı (İller Bankası, 1966)	96

Şekil 4.11. Adana Tepebağ Höyük alanı ve çevresi (İller Bankası, 1966)	97
Şekil 5.1 Katılımcı yaşlarının çalışma alanlarına göre dağılımları	100
Şekil 5.2 Katılımcıların eğitim durumlarının kamusal alanlara göre dağılımı.....	101
Şekil 5.3 Katılımcıların çalışma alanındaki kamusal alanlara göre çalışma durumları	101
Şekil 5.4 Katılımcıların aylık gelirlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımları.....	102
Şekil 5.5 Araştırma alanlarında en son bulunma nedenleri.....	106
Şekil 5.6 Çalışma alanlarının ortalama ziyaret sıklıkları (%)	107
Şekil 5.7 Çalışma alanlarına göre en çok faydalanılan mekan türleri (%)	108
Şekil 5.8 Çalışma alanlarına göre katılımcıların kullandıkları ulaşım türleri (%)	108
Şekil 5.9 Ankete katılan kullanıcıların Adana’da yaşadıkları noktalar	109
Şekil 5.10 Araştırma alanlarında yaşayan katılımcıların konutlarının mülk durumları	110
Şekil 5.11 Katılımcıların araştırma alanında yaşama süreleri.....	110
Şekil 5.12 Çalışma alanı ve çevresinde yaşayan kullanıcıların bölgede yaşama sebepleri ve evlerinden en yakın kamusal alana olan süre	111
Şekil 5.13 Kullanıcıların çalışma alanında yaşadıkları bölgeye göre konut iç mekan kalitesinden memnuniyet düzeyi.....	112
Şekil 5.14 Faktörlerin açıklanma düzeyini gösteren Eigenvalue değeri.....	113
Şekil 5.15 Faktörlerin gruplandırılması ve değerlendirme biçimleri.....	121
Şekil 5.16 Çalışma alanında yeşil alan dağılımları: (a) Çalışma alanı çevresinde park dağılımları (b) Çalışma alanı aksında ağaç yoğunlukları.....	142
Şekil 5.17 Kent imgesini oluşturan 5 ögenin çalışma alanında tespit edilmesi	144
Şekil 5.18 Çalışma alanında çöp kutuları dağılım grafiği ve çeşitli bölgelerden çöp birikme şekilleri	145
Şekil 5.19 Çalışma alanlarının sokak görünimleri ve düzenleri.....	146
Şekil 5.20 Çalışma alanının merkezi konumu	147
Şekil 5.21 Çalışma alanında yürüme mesafesi içinde yer alan kuruluşlar	147
Şekil 5.22 Çalışma alanında aydınlatma elemanlarının dağılımları.....	151
Şekil 5.23 Çalışma alanında kamera dağılımları	152
Şekil 5.24 Araştırma alanlarında seyyar satıcı ve büfelerin tespiti ve dağılımları	153
Şekil 5.25 İnönü Caddesinde yaya akslarında yer alan engeller ve engelli bireyler için yapılan düzenlemeler.....	156
Şekil 5.26 Çalışma alanında oturma birimleri dağılımları.....	156
Şekil 5.27 Araştırma alanındaki caddelerin yapı, yol ve yaya aksı ilişkileri	157
Şekil 6.1 Social_hub_spaces modeli.....	167

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1 Sosyal sürdürülebilirlik konusunda yapılmış çalışmalar	7
Tablo 2.1 Çeşitli disiplinlerden sürdürülebilirlik tanımları örnekleri (Ehnert, Harry, 2012: 224; Kasztelan, 2017: 493 ve yazarın araştırmalarıyla oluşturulmuştur.)	19
Tablo 2.2 Sosyal sürdürülebilirliğin literatürdeki yorumları (Chiu, 2004: 66'dan uyarlanmıştır)	30
Tablo 2.3 Sosyal Sürdürülebilirlik araştırmalarında gösterge örnekleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur).	32
Tablo 3.1 Kamusal alan sınıflandırmalarından örnekler (Carmona vd., 2008: 60-61'den tablolastırılmıştır).	41
Tablo 3.2 Kamusal alan sınıflandırmalarından örnekler (Carmona vd., 2008: 60-61'den tablolastırılmıştır).	47
Tablo 3.3 Kentsel dönüşüm süreçleri (Roberts, 2000'den uyarlanmıştır.)	53
Tablo 3.4 Kamusal alan projeleri ve sistematik karakteristikleri (Brandao vd., 2017:12)	54
Tablo 3.5 Jan Gehl'in kalite parametreleri ve içerikleri	59
Tablo 4.1 Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirlik boyutları	70
Tablo 4.2 Kamusal alanlarda fiziksel çevre boyutları	79
Tablo 4.3 Göstergeler ile ölçüm yöntemlerinin belirlenmesi	83
Tablo 4.4 Ankette kullanılan soru başlıkları	89
Tablo 4.5 Çalışma alanı içinde benzer özellik gösteren bölgelerin gruplanması	98
Tablo 5.1 Anket katılımcılarının bölgelere dağılımları	100
Tablo 5.2 Games-Howell testine göre gelir dağılımlarının istatistiksel farklılığı	103
Tablo 5.3 Katılımcıların işyerlerini seçim nedeni	104
Tablo 5.4 Çalışma alanında yürüme mesafesinde (1 km çapında) işyeri bulunan kullanıcıların çevredeki park ve meydanlara erişim mesafesi ortalaması (dk.)	105
Tablo 5.5 Alanda kullanıcıların en son yaptıkları aktivitelerin dağılımları	106
Tablo 5.6 KMO ve Bartlett küresellik testi sonuçları	113
Tablo 5.7 Faktör analizi sonuçları	114
Tablo 5.8 Faktörlerin Cronbach's Alpha değerleri	116
Tablo 5.9 Aidiyet ve kimlik başlıklı faktörün ANOVA testi sonucu	122
Tablo 5.10 Aidiyet ve kimlik başlıklı faktörün Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu	122
Tablo 5.11 Aidiyet ve kimlik faktörünün modelleri	124

Tablo 5.12 Sekizinci modelin katsayıları.....	125
Tablo 5.13 Sosyal sermaye başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu.....	126
Tablo 5.14 Çalışma alanında sosyal sermaye faktöründe yer alan soruların ortalama değerleri (5’li likert ölçeğinde hazırlanmıştır)	126
Tablo 5.15 Sosyal sermaye faktörünün modelleri	127
Tablo 5.16 Üçüncü modelin katsayıları.....	128
Tablo 5.17 Mekansal çevre başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu	129
Tablo 5.18 Katılım ve Demokrasi başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu	129
Tablo 5.19 Katılım ve demokrasi faktörünün modelleri	130
Tablo 5.20 Katılım ve demokrasi faktörü beşinci modelin katsayıları.....	131
Tablo 5.21 Adalet ve sosyal eşitlik başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu	132
Tablo 5.22 Adalet ve sosyal eşitlik başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu.....	132
Tablo 5.23 Adalet ve sosyal eşitlik faktörünün modelleri.....	134
Tablo 5.24 Üçüncü modelin katsayıları.....	134
Tablo 5.25 Uyum ve bütünlük başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu	135
Tablo 5.26 Uyum ve bütünlük başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu.....	136
Tablo 5.27 Uyum ve bütünlük faktörünün regresyon sonucuna göre modelleri	137
Tablo 5.28 Dördüncü modelin katsayıları.....	138
Tablo 5.29 Sağlık başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu.....	138
Tablo 5.30 Sağlık faktörünün çalışma alanlarına göre Post-Hoc testi sonucu.....	139
Tablo 5.31 Sağlık faktörünün modelleri	140
Tablo 5.32 Dördüncü modelin katsayıları.....	140
Tablo 5.33 Fiziksel çevrenin çekiciliği başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu	141
Tablo 5.34 Fiziksel çevrenin çekiciliği başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu.....	141
Tablo 5.35 Sakinlik başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu..	148
Tablo 5.36 Çalışma alanında sakinlik, sükunet ve canlılık için ortalama değerler (5’li likert ölçeğinde hazırlanmış soruların ortalama değerleri)	148
Tablo 5.37 10 dk. boyunca çalışma alanından geçen insanların cinsiyet ve engellilik durumları	149

Tablo 5.38 Güvenlik başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu.....	149
Tablo 5.39 Güvenlik adlı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu.....	150
Tablo 5.40 Sosyal sermaye başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu.....	153
Tablo 5.41 Mekansal çevre adlı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu.....	154
Tablo 5.42 Demografik sorular ve kullanıcı yapısı	159
Tablo 5.43 Sosyal yaşam faktörlerinin bölgesel açılımları.....	163
Tablo 5.44 Çevresel yaşam faktörleri bölgesel açılımları.....	166

Kamusal Alanlarda Sosyal Sürdürülebilirliğin Değerlendirilmesi İçin Bir Model Önerisi: Adana Örneği

Buse AÇIK ETİKE

Mimarlık Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER

Sosyal sürdürülebilirlik, toplum refahını ve iyilik halini anlamlandırmada önemli bir araç haline gelmiştir. Bu nedenle son yıllarda araştırmacılar, sosyal sürdürülebilirliğin tanımı ve bileşenleri hakkında teorik bir altyapı oluşturmaya başlamışlar ve önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir. Ancak bu kuramsal arka planda sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın bütüncül yaklaşımından soyutlanarak tekillğe indirgenmiştir. Kısacası sosyal boyutun çevresel ve ekonomik boyutlarla ilişkisinde, teorik zemin kullanıcı deneyimlerinde kendine yer edinememiştir. Bu ilişkinin tanımsızlaşması ise yapılı çevre tasarımı sosyal sürdürülebilirliğin ön tasarım parametrelerine dahil edilememesine ve sosyal açıdan verimsiz mekanların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı, sosyal sürdürülebilirliğin, çevresel boyut ile ilişkisini tanımlamak ve fiziksel çevreyi kapsayan bir ölçümleme metodu geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın kapsamı olarak, sosyal sürdürülebilirliğin birey üzerindeki yansımalarının tespit edilebildiği ve günlük deneyimlerin önemli bir parçası olan kamusal alanlar seçilmiştir. Dolayısıyla

araştırma, Adana'nın Seyhan İlçesinde 5 farklı kamusal alanda gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın yöntemi; alan araştırması, tanıtıcı incelemeler ve istatistiki çalışmalardan oluşmaktadır. Bu yöntem kapsamında veri setleri ise; anket, gözlem ve ölçüm yöntemleri ile elde edilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasında “sosyal sürdürülebilirlik” ve “kamusal alan kalitesi” anahtar kelimeleri ile literatürdeki teorik göstergeler tespit edilmiş, indirgenmiş, birleştirilmiş, fiziksel veriler ayrıştırılmış ve bir anket haline dnştrlmştir. Bu anket, 2 pilot çalışma ile yeniden düzenlenmiştir. Çalışma, nihai saha araştırmasında 676 geçerli yanıt ile bir anket lğine dönüştürülmüş ve SPSS programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Eş zamanlı olarak fiziksel evre verileri dijital ortama aktarılarak, ArcMAP programı ile analiz edilmiştir. Son aşamada ise elde edilen tüm veriler bir arada değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme ve analizler ile sosyal sürdürülebilirlik ve kamusal alanların fiziksel çevresi arasında istatiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sonuçta, sosyal sürdürülebilirlik göstergelerinin kendi içinde ve fiziksel evre ile kurduğu ilişkilerin boyutları belirlenmiş, tasarım verisi haline getirilmiştir. Bu sayede tasarım sürecinde yer alan tüm aktörlerin faydalanabileceği “social_hub_spaces” modeli üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal sürdürülebilirlik, kamusal alan kalitesi, social hub spaces, tasarım sorunları

A Model Proposal for the Assessment of Social Sustainability in Public Spaces: The Case of Adana

Buse AÇIK ETİKE

Department of Architecture

Doctor of Philosophy Thesis

Supervisor: Prof. Dr. M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER

Social sustainability has become an essential tool in defining the welfare and well-being of society. Hence, researchers have begun to establish a theoretical infrastructure for the definition and components of social sustainability and have made significant progress in this regard. Briefly, in the relationship of the social dimension with the environmental and economic dimensions, the theoretical ground could not find a place for itself in user experiences. The undefinedness of this relationship has led to the inability to include social sustainability in the preliminary design parameters in the built environment design and the emergence of socially inefficient spaces. This study aims to define the relationship between social sustainability and the environment and to develop a measurement method that covers the physical environment. For this purpose, public spaces, which are an important part of daily experiences and where the reflections of social sustainability on the individual can be determined, were chosen as the scope of the study. Therefore, the research was carried out in 5 different public spaces in the Seyhan district of Adana. The method of the study consists of field research, introductory examination, and statistical studies. The

data sets within the scope of this method are obtained by survey, observation, and measurement methods. In the first stage of the study, with the keywords "social sustainability" and "quality of public space", the theoretical indicators in the literature were determined, reduced, combined, purified from physical data, and eventually turned into a questionnaire. This questionnaire was rearranged with 2 pilot studies. In the final field survey, the study was transformed into a questionnaire scale with 676 valid responses and evaluated through the SPSS program. Simultaneously, the physical environment data were transferred to digital media and analyzed with the ArcMap program. In the last stage, all the obtained data were evaluated together. A statistically significant relationship was determined with these evaluations and analyzes between social sustainability and the physical environment of public spaces. As a result, the dimensions of the relations between social sustainability indicators and the physical environment were determined and turned into design data. In this way, the "social_hub_spaces" model, which can be used by all actors in the design process, was produced.

Keywords: Social sustainability, kamusal alan kalitesi, social hub spaces, design issues.

1.1 Literatür Özeti

MÖ 3000'lere uzanan kent kavramı (Uzun, 2017), insanoğlunun ürettiği bir mekan olgusundan toplumsal yaşamını şekillendiren bir kavrama dönüşmüştür. Bu değişimi yaratan unsurlar (özellikle sanayi devriminin etkisiyle yaşanan nüfus artışları, tüketim anlayışı ve yaşam koşullarının farklılaşmasıyla) zincirleme bir etki yaratmıştır. 2. Dünya savaşından itibaren hız kazanan bu zincirleme etki (Madra, 2010), günümüzde enerji sıkıntısı, doğal kaynak tükenmesi, çevre kirlilikleri ve iklim değişiklikleri gibi sorunlar ortaya çıkarmıştır (Ciravoğlu, 2010). Küresel ölçekte bu sorunların insanoğlu ve çevresi için önemli birer etken haline dönüşmesi ile önlemler alınmaya başlanmıştır. 20. yy.ın ikinci yarısından itibaren tüm dünyada yaşanan krize cevap olarak gündeme gelen çözümlerden bir tanesi kentlerde üretim ve tüketim ürünlerinin gelecek nesillere aktarımının sürdürülebilirliği üzerine olmuştur. Sürdürülebilir kalkınma olarak adlandırılan bu model birbirini destekleyen çevresel, sosyal ve ekonomik olarak 3 boyutla karakterize edilmiştir. Ancak sürdürülebilirlik politikalarının öncelikli olarak çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliğe odaklanması sosyal boyutun daha az incelenmesine ve araştırılmasına neden olmuştur (Liu vd., 2017).

Bu bölümde, sürdürülebilirliğin sosyal boyutu hakkında yapılan çeşitli inceleme ve araştırmalara yer verilmiştir. Bu araştırmalar, konu hakkında literatürde yer alan çalışmalar hakkında bilgi vermekte, eksikliklerin tespiti için önem arz etmektedir.

Littig ve Grießler (2005) çalışmasında sosyal sürdürülebilirliği kuramsal olarak tartışarak, sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması için dikkate alınması gereken parametreleri belirlemiştir. Bu parametreler; temel ihtiyaçlara erişim ve yaşam kalitesi, sosyal adalet ve sosyal uyum şeklinde tanımlanmıştır.

Shirazi (2019), sosyal sürdürülebilirliğin kuramsal ve pratik yönlerinin eksikliğine vurgu yaparak mahalle, komşuluk çevresi ve komşuluk ölçeklerinde SS parametreleri önermektedir. Bu parametreleri, çevre bilgisi içeren objektif ve kullanıcı yaşamını içeren sübjektif verilerin toplamı şeklinde derlenmiştir.

Davidson (2009) makalesinde, sosyal sürdürülebilirliğin politik yönünü kentsel ölçekte tartışmış, çeşitli sosyal sürdürülebilirlik parametrelerini kent politikaları üzerinden ele almıştır.

Bramley ve Power (2009), kentsel form ile sosyal sürdürülebilirlik parametreleri arasındaki ilişkileri sorgulayarak toplumsal eşitlik ve toplumun sürdürülebilirliğini alan memnuniyetsizliği, mahalle sorunları ve yerel hizmetlere erişim bağlamında incelemiştir. Çalışmasında, bazı durumlarda kentsel formun öne çıktığını, bazı durumlardaysa demografik özelliklerin kent için önemli olduğunu belirtmiştir.

Pitarch-Garrido (2018) çalışmasında, sosyal sürdürülebilirliğin ölçülmesinde basit bir yöntem önerisi sunmuştur. Kullandığı yöntemde, Spatial Separation Index'i kullanarak kentsel bölgelerde kamu hizmetlerine erişimi temel almış, Valencia kentinde test etmiştir. Bu durum aynı zamanda çalışmada mekânsal adaleti sosyal sürdürülebilirliğin çekirdek noktası haline getirmiştir.

Dempsey, Brown ve Bramley (2012), kent formunu etkileyen yüksek yoğunluklu yerleşim modelinin sosyal sürdürülebilirlik kriterlerine etkisini incelemişlerdir. 15 farklı kent parçasının incelendiği çalışmada ölçümlenen SS kriterleri sosyal eşitlik ve toplumun sürdürülebilirliği şeklinde belirlenmiştir. Veri elde etmek amacıyla 12000 konut sahibine posta yolu ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Rashidfarokhi, Yrjänä, Wallenius, Toivonen, Ekroos ve Viitanen (2018) yaptıkları çalışmada, literatürde kullanılan sosyal sürdürülebilirlik parametrelerini incelemiş, derleyerek ve indirgeyerek 6 ana başlıkta toplamışlardır. Bunlar; eşitlik, sosyal içerme, sosyal dayanışma, sosyal sermaye, toplum katılımı ve güvenliktir. Finlandiya'da yaptıkları alan çalışması ile kent ve beu SS kriterleri arasındaki ilişkiyi ölçümlemişlerdir. Sonuçta SS kriterleri arasında toplum katılımı en belirleyici faktör olarak öne çıkmıştır.

Vallance, Perkins ve Dixon (2011), sosyal sürdürülebilirliğin kuramsal altyapısına katkıda bulunmayı amaçlamışlardır. Yaptıkları araştırmada SS'i 3 farklı düşünce sistemine oturtmuşlardır; bunlar gelişme sürdürülebilirliği, sürdürülebilirlik köprüsü ve bakım sürdürülebilirliğidir.

Stren ve Polese'in (2000) editörlüğünü yaptığı "The Social Sustainability of Cities: Diversity and the Management of Change" isimli kitapta farklı yazarlar kentlerin sosyal sürdürülebilirliğini tartışmışlardır. Kitapta birinci bölüm konuya girişi ifade ederken, son bölüm kolektif kitabın sonucunda ortaya çıkan ana fikri ortaya koymuştur. Bu ana fikir; kentlerde yürütülen politikanın ekonomik eşitlik, mekânsal eşitlik ve demokratik yönetim yapısı eksenine odaklanmıştır.

Colantonio ve Dixon (2011), kapsamlı literatür ve iyi uygulama örnekleri aracılığıyla bir veri tabanı oluştururken, sosyal sürdürülebilirliğin anlaşılması ve yorumlanması konusunda literatüre katkı sağlamıştır. Sonuçta, kentsel dönüşüm bölgelerinde on farklı sosyal sürdürülebilirlik kriterinin etkin olduğunu belirtmiştir. Bunlar; demografik değişimler, eğitim ve yetenekler, iş edinimi, sağlık ve güvenlik, konut ve çevre sağlığı, kimlik ve kültür, katılım ve erişim, sosyal sermaye, çeşitlilik ve refaktır.

Zizek (2012), kitabında insanoğlunu kısıtlayan ekolojik parametreler karşısında davranışların sosyal etkilerini sorgulamıştır. İnsanın doğada yarattığı tahribata psikanalitik bir yaklaşımla uçlarda bulunmanın pozitif ve negatif etkilerini tartışmıştır.

McLaren ve Agyeman (2017), insanlık geleceğinin kentsel alanın doğasında yer alan paylaşımcı deneyimlerde yattığını, modern kentlerin toplumsal bölünme ve kamusal alanın ticarileşmesi ile öz benliğini kaybettiğini ifade etmişlerdir. Yazarlar, paylaşımın değişen doğasında sürdürülebilirlik, dayanışma ve adalet için fırsatları ve riskleri şehir örnekleri üzerinden araştırmışlardır. Çalışmada sosyal paylaşım destinasyonu olan kamusal alanlar ise sürdürülebilir bir kent için eşitlik ve adaletin geliştirilmesi için bir alan olarak görülmüştür.

Ng, (2010), editörlüğünü ve bölüm yazarlığını yaptığı kitapta, yüksek yoğunluklu yaşam alanlarının avantajları ve dezavantajlarını çeşitli yazarların sunduğu kitap bölümlerinde tartışılmıştır. Kompakt yaşamın getirdiği ulaşım

kolaylıkları, enerji maliyet düşüklükleri, karbon emisyon azaltımı gibi avantajların yanında yazarlar, tasarım zorluklarının yarattığı çevresel ve sosyal sorunlara da çözüm aramışlardır

Balta (2012), Yüksek Lisans tezinde sosyal sürdürülebilirlik kavramı bağlamında konutlardaki yaşam kalitesini TOKİ Temelli Konutları üzerinden inceleyerek durum değerlendirmesi yapmıştır. Çalışmasında yöntem olarak anket çalışması kullanmış, sosyal sürdürülebilirlik parametrelerini; iç ve dış konut koşulları, tesislerin sağlanması, iş ve sosyal fırsatlara erişilebilirlik, ulaşım, cinsiyet eşitliği, güvenlik olarak belirlemiştir.

Hürol (2014), “sosyal sürdürülebilirlik” ile ilgili kuramsal çerçeve oluşturarak, kentsel yenileme alanında kullanılabilirliğini Bursa Doğanbey Kentsel Dönüşüm Bölgesi üzerinden tartışmaktadır. SS parametrelerini eşitlik, çeşitlilik, yaşam kalitesi, karşılıklı bağlılık, demokrasi ve yönetim olarak belirlemiş, örnek bir anket çalışması ile uygulamıştır.

Güner (2015), tarihi kentsel peyzajın korunması ve ilişkili toplumların sürdürülebilirliğinin devam ettirilmesi için koruma yaklaşımı önerisi getirmiş, çalışma alanı olarak Ankara Sakarya Mahallesini seçmiştir. SS parametrelerini; yaşam kalitesi, konut ve yapı çevre, iş olanakları, eğitim ve yetenekler, sağlık, erişilebilirlik, güvenlik, mekan duygusu ve kültürel kimlik, aidiyet ve yere bağlanma, sosyal katılım ve sosyal etkileşim, sosyal eşitlik, toplum katılımı olarak ele almış, yöntem olarak anket uygulamıştır.

Var (2015), tezinde kentsel yenileme alanlarında sosyal sürdürülebilirlik kriterlerini belirlemiş ve Trabzon kenti üzerinden sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarını değerlendirmiştir. SS parametrelerini kentsel mekân ve kalitesi, demografi, toplumsal katılım, sosyal bütünlük ve uyum, mülk sahipliği, eğitim, iş imkânı olarak ele almış, yöntem olarak anket çalışması kullanmıştır.

Taştan (2016), kullanıcı katılımının sosyal sürdürülebilirlik üzerindeki etkisini Düzce Gümüşpınar köyü üzerinden incelemiştir. Anket çalışması için kullandığı SS parametrelerini; temel ihtiyaçların karşılanması, fiziksel ve psikolojik konfor, topluluğun sürdürülebilirliği, eşitlik ve adalet, katılım olarak belirlemiştir.

Hatahet (2016), Şam'ın hasar gören bölgelerinin yenilenmesi sürecinde sosyal olarak sürdürülebilir bir çevre oluşturmak için kriterler belirlemiş, temelde sosyal eşitlik ve toplumun sürdürülebilirliği üzerinde durmuştur. Veri setini Google üzerinden gerçekleştirdiği anket çalışması ile oluşturmuştur.

Beşikçi (2018), sosyal sürdürülebilirlik parametreleri ile kentsel gelişim projeleri arasında ilişki kurarak katılımcı yaklaşımın süreç üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Hatahet gibi Beşikçi de sosyal eşitlik ve toplumun sürdürülebilirliği parametrelerine odaklanmış, İstanbul ve Antwerp kentlerini mahalle ölçeğinde anket yolu ile karşılaştırmıştır.

Faisal (2018), farklı ülkelerin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik performanslarını ölçmek için yeni bir endeks oluşturmuştur. Çalışmasında kullandığı parametreler, amacına uygun şekilde sosyal ve çevresel boyutları kapsamaktadır. Bunlar; temiz içme suyu ve sıhhi tesisat, hava kalitesi, katı atık, hastalık yükü, kaliteli eğitim, cinsiyet eşitliği, göçmenlere tolerans, gürültü, gıda ve temel medikal bakım, ölüm oranları, elektriğe erişim, açlık ve yoksulluğun sona ermesi şeklinde sıralanabilir. Çalışmasına ait verileri literatür taraması ve Dünya Sağlık Örgütü'nden (WHO) elde etmiştir.

Bilger (2019), kentsel dönüşüm bölgelerinde sosyal sürdürülebilirlik kriterlerini Şanlıurfa eski sanayi bölgesi üzerinden ele almıştır. Bu kriterler; eğitim, çeşitlilik, istihdam, refah ve güvenlik, erişilebilirlik, eşitlik, kimlik, demokrasi ve yönetim, yaşam kalitesi şeklinde özetlenebilir. Verileri gözlem ve literatür taraması ile elde etmiştir.

Çifçi (2019), kullanım dönüşümlerinin sosyal yapıya olan etkilerini sosyal sürdürülebilirlik kriterleri bağlamında incelenmiştir. Kullandığı parametreler; temel ihtiyaçlar, eşitlik, yer duygusu / aidiyet, kimlik / kültürel mirasın devamlılığı, demokrasi / katılımcılık şeklinde olup, verilerini anket çalışması ile elde etmiştir. Çalışma alanı, Bomonti Bira Fabrikası'dır.

Baran (2019), üniversite kampüslerinin açık alanlarında sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması için bir ölçüm metodu önerisi getirmiş, Kocaeli Üniversitesi Anıtpark Yerleşkesinde hipotezini test etmiştir. Kullandığı anket çalışması ile sosyal etkileşim, evrensel erişim, insan ölçekli ve yaya odaklı

yerleşim, nitelikli kamusal mekan, ayırt edici karaktere sahip yer, katılım, kaynakların ve çevrenin korunması, tarihi yapıların korunması ve esneklik parametrelerini tespit etmiştir.

Literatür taramasında ortaya konan çalışmalar Tablo 1.1’de özetlenmiştir.

Tablo 1.1 Sosyal sürdürülebilirlik konusunda yapılmış çalışmalar

Çalışma	Çalışmanın yönü	Ölçek	Konu	Ölçüt	Kapsam
1	Littig ve Grießler, 2015	Kuramsal Çerçeve / Ölçüt Belirleme	-	Sosyal sürdürülebilirlik-Kuram	Temel ihtiyaçlara erişim ve yaşam kalitesi, sosyal adalet ve sosyal uyum
2	Shirazi, 2019	Kuramsal Çerçeve / Ölçüt Belirleme	Mahalle	Sosyal sürdürülebilirlik-Kuram	Mahalle ölçeğinde göstergeler: Yoğunluk / karışık arazi kullanımı / kent dokusu ve bağlantılar / yapı tipolojisi / merkezin kalitesi / olanaklara erişim Komşuluk çevresi ölçeğinde göstergeler: sosyal ağlar ve etkileşimler / güvenlik / bağlılık duygusu / katılım / mahallenin kalitesi / konut kalitesi Komşuluk ölçeğinde göstergeler: sosyal çeşitlilik
3	Davidson, 2009	Kuramsal Çerçeve	Kent	Sosyal sürdürülebilirlik-Politika	-
4	Bramley ve Power, 2009	Durum Değerlendirmesi	Kent	Sosyal sürdürülebilirlik - yapılı çevre	Konut yoğunluğu, demografik değişkenler, yoğunluk değişkenleri (konut tipleri, araba konut oranları, park yeterliliği, uzaklıklar vs.), kentsel form değişkenleri (erişilebilirlikler)
5	Pitarch-Garrido, 2018	Durum Değerlendirmesi / Model Önerisi	Kent	Sosyal sürdürülebilirlik - yapılı çevre	Erişilebilirlik ve eşitlik
6	Dempsey, Brown ve Bramley, 2012	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Sosyal sürdürülebilirlik - yapılı çevre	Sosyal eşitlik, toplumun sürdürülebilirliği
7	Rashidfarokhi, Yrjänä, Wallenius, Toivonen, Ekroos, Viitanen, 2018	Durum Değerlendirmesi	Kent	Sosyal sürdürülebilirlik - yapılı çevre	Eşitlik, sosyal içerme, sosyal dayanışma, sosyal sermaye, toplum katılımı ve güvenlik
8	Vallance, Perkins ve Dixon, 2011	Kuramsal Çerçeve	Kent	Sosyal sürdürülebilirlik-Kuram	Gelişme sürdürülebilirliği, sürdürülebilirlik köprüsü ve bakım sürdürülebilirliği

Tablo 1.1 Sosyal sürdürülebilirlik konusunda yapılmış çalışmalar (devamı)

	Çalışma	Çalışmanın yönü	Ölçek	Konu	Ölçüt	Kapsam
∞	1 Balta, 2012	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Yapılı çevre – sosyal sürdürülebilirlik	İç ve dış konut koşulları, tesislerin sağlanması, iş ve sosyal fırsatlara erişilebilirlik, ulaşım, cinsiyet eşitliği, güvenlik	Ankara
	2 Hürol, 2014	Kuramsal Çerçeve / Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel dönüşüm – sosyal sürdürülebilirlik	Eşitlik, çeşitlilik, yaşam kalitesi, karşılıklı bağlılık, demokrasi ve yönetim	Bursa
	3 Güner, 2015	Durum Değerlendirmesi / Öneri	Mahalle	Yapılı çevre – sosyal sürdürülebilirlik	Yaşam kalitesi, konut ve yapılı çevre, iş olanakları, eğitim ve yetenekler, sağlık, erişilebilirlik, güvenlik, mekan duygusu ve kültürel kimlik, aidiyet ve yere bağlanma, sosyal katılım ve sosyal etkileşim, sosyal eşitlik, toplum katılımı	Ankara
	4 Var, 2015	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel dönüşüm – sosyal sürdürülebilirlik	Kentsel mekân ve kalitesi, demografi, toplumsal katılım, sosyal bütünlük ve uyum, mülk sahipliği, eğitim, iş imkânı	Trabzon
	5 Taştan, 2016	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Yapılı çevre – sosyal sürdürülebilirlik	Temel ihtiyaçların karşılanması, fiziksel ve psikolojik konfor, topluluğun sürdürülebilirliği, eşitlik ve adalet, katılım	Düzce
	6 Hatahet, 2016	Durum Değerlendirmesi / Öneri	Kent	Kentsel dönüşüm – sosyal sürdürülebilirlik	Sosyal eşitlik, toplumun sürdürülebilirliği	Şam
	7 Beşikçi, 2018	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Yapılı çevre – sosyal sürdürülebilirlik	Sosyal eşitlik, toplumun sürdürülebilirliği	İstanbul Antwerp
	8 Faisal, 2018	Ölçüm Metodu Geliştirilmesi	Kent	Yapılı çevre – sosyal sürdürülebilirlik	Temiz içme suyu ve sıhhi tesisat, hava kalitesi, katı atık, hastalık yükü, kaliteli eğitim, cinsiyet eşitliği, göçmenlere tolerans, gürültü, gıda ve temel medikal bakım, ölüm oranları, elektrige erişim, açlık ve yoksulluğun sona ermesi	-

Tablo 1.1 Sosyal sürdürülebilirlik konusunda yapılmış çalışmalar (devamı)

Çalışma	Çalışmanın yönü	Ölçek	Konu	Ölçüt	Kapsam
9 Biler, 2019	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel dönüşüm – sosyal sürdürülebilirlik	Eğitim, çeşitlilik, istihdam, refah ve güvenlik, erişilebilirlik, eşitlik, kimlik, demokrasi ve yönetim, yaşam kalitesi	Şanlıurfa
10 Çiğçibaşı Durna, 2019	Durum Değerlendirmesi	Bina	Yeniden kullanım – sosyal sürdürülebilirlik	Temel ihtiyaçlar, eşitlik, yer duygusu / aidiyet, kimlik / kültürel mirasın devamlılığı, demokrasi / katılımcılık	İstanbul
11 Baran, 2019	Ölçüm Metodu Geliştirilmesi	Mahalle	Yapılı çevre – sosyal sürdürülebilirlik	Sosyal etkileşim, evrensel erişim, insan ölçekli ve yaya odaklı yerleşim, nitelikli kamusal mekan, ayırt edici karaktere sahip yer, katılım, kaynakların ve çevrenin korunması, tarihi yapıların korunması, esneklik	Kocaeli
12 Erci, 2008	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel sürdürülebilirlik	-	İzmir
13 Dönmez Bulut, 2013	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel sürdürülebilirlik	-	Samsun
14 Kısar Koramaz, 2010	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel sürdürülebilirlik	Fiziksel ve ruhsal sağlık, sosyal ilişkiler ve bütünleşme, yeşil alan kullanımı, konut çevresi	İstanbul
15 Salihoğlu, 2016	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel sürdürülebilirlik	Hane halkının sosyal, ekonomik ve demografik özellikleri, belirlenen boş zaman aktiviteleri hakkındaki kullanıcı algıları, boş zaman aktivitelerini kullanım düzeyleri, boş zaman aktivitelerinden memnuniyet, boş zaman sınırlayıcıları, bireye özgü boş zaman özellikleri, kentsel mekânın kalitesine yönelik hane halkı algıları, kentsel yaşam kalitesinden memnuniyet düzeyleri, yaşamın diğer boyutlarıyla ilgili memnuniyet	İstanbul

Tablo 1.1 Sosyal sürdürülebilirlik konusunda yapılmış çalışmalar (devamı)

Çalışma	Çalışmanın yönü	Ölçek	Konu	Ölçüt	Kapsam
16 Okumuş, 2017	Ölçüm Metodu Geliştirilmesi	Mahalle	Kentsel sürdürülebilirlik	Su kaynakları, tarım alanları, biyoçeşitlilik, kirletilmiş araziler, yeşil alanlar, konum, arazi kullanımı, kentsel donatılar, rekreasyon alanları, ticaret alanları, yoğunluk, toplu taşıma, bisiklet, yaya ulaşımı, engelli erişimi, özel araç, sel ve taşkın, heyelan, deprem, insan kaynaklı afetler, iklime uyumluluk, yenilenebilir enerji, yeşil teknoloji, enerji verimliliği, su verimliliği, geri dönüşüm, işe yakınlık, iş miktarı, emlak değeri, kamusal alan, çeşitlilik, eğitim.	Eskişehir
17 Özdemir, 2017	Ölçüm Metodu Geliştirilmesi	Mahalle	Kamusal Alan – Sosyal Parametreler	Çeşitlilik, konfor, karakter, bütünlük, hatırlanabilirlik, okunaklılık.	İstanbul
18 Yaylalı Yıldız, 2014	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kamusal Alan – Sosyal Parametreler	-	İzmir
19 Taşkın Erten, 2011	Ölçüm Metodu Geliştirilmesi	Mahalle	Kamusal Alan – Sosyal Parametreler	Sembolik erişim, aktivitelere erişim, kaynaklara erişim, bilgiye erişim, fiziksel erişim	İzmir
20 Otaner, 2003	Ölçüm Metodu Geliştirilmesi	-	Kamusal Alan – Sosyal Parametreler	Çeşitlilik / kendini yeniden üretebilirlik / uyum ve denge / algılanabilirlik ve hatırlanabilirlik	-
21 Ayna, 2019	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel yenileme	Demografik bilgiler: yaş, eğitim, cinsiyet, medeni, ev sahipliği, taşınma, ev sahipliği süresi Fiziksel özellikler: kirlilik, hava kalitesi, trafik yoğunluğu, işe gidip gelme, kalabalık ve gürültü seviyesi, yakınlık Sosyal özellikler: insanlar, mahalle, toplum Ekonomik özellikler: sosyoekonomik durum, ev maliyeti, yaşama maliyeti, mahallenin gelişimi Mahalle katılımı: strüktürdeki değişimler, yerel topluluklar, karar verme süreci	Ankara

Tablo 1.1 Sosyal sürdürülebilirlik konusunda yapılmış çalışmalar (devamı)

Çalışma	Çalışmanın yönü	Ölçek	Konu	Ölçüt	Kapsam
22 Mutlu Kılıç, 2016	Ölçüm Metodu Geliştirilmesi	Mahalle	Kentsel yenileme	İmge/bellek, komşuluk, homojenlik, katılım	İzmir
23 Arslan, 2011	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel yenileme	Sosyal dışlanma, kentsel haklar	İzmir
24 Sönmez, 2012	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel yenileme	-	Bursa
25 Mutlu, 2019	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel Dönüşüm	Demografik özellikler, bina ve çevresi fiziksel özellikleri, birim konut büyüklük-fonksiyonellik-performans özellikleri, genel memnuniyet-aidiyet.	Ankara
26 Hardal, 2019	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel Dönüşüm	Demografik özellikler, mülkiyet durumu, eski ikamet yerine ait bilgiler, kamu hizmetleri, memnuniyet, aidiyet, komşuluk ilişkisi, sosyal imkanlar, erişim	İstanbul
27 Arlı, 2009	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel Dönüşüm	-	Denizli
28 Arslan, 2011	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel Dönüşüm	Sosyal dışlanma	İzmir
29 Mutman, 2010	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel Dönüşüm	Katılım	İstanbul
30 Sakaklı, 2012	Ölçüm Metodu Geliştirilmesi	Kent	Kentsel Dönüşüm	Mülkiyetin elde edilmesi, devlet yönetim politikası, halk katılımı, fonksiyon değişikliği, modelin finansmanı, konut edinme koşulları, kazançlı çıkanlar, özel sektör desteği, STO desteği, dönüşüm sonrası halkın sosyokültürel durumu, dönüşüm sonrası fiziksel değişim, yaşayanların gelir durumu, uygulama biçimi	Paddington, Curitiba, Hapong, Poblenu, Amsterdam, Beyrut, Londra
31 Kömürcü oğlu, 2012	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel Dönüşüm	-	-

Tablo 1.1 Sosyal sürdürülebilirlik konusunda yapılmış çalışmalar (devamı)

Çalışma	Çalışmanın yönü	Ölçek	Konu	Ölçüt	Kapsam
31 Kömürcüoğlu, 2012	Durum Değerlendirmesi	Kent	Kentsel Dönüşüm	-	-
32 Solmaz, 2013	Durum Değerlendirmesi	Kent / mahalle	Kentsel Dönüşüm	Katılım	İstanbul
33 Gür, 2014	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel Dönüşüm	Konut alanına ilişkin nitelikler, konuta ilişkin nitelikler, ulaşım ile ilişkin nitelikler, komşuluk ilişkileri, güvenlik, bağlılık-aidiyet, ekonomik bileşenler	Bursa
34 Arabulan, 2015	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel Dönüşüm	Ekonomik, sosyal, ekolojik, vizyonel, kimlik	Edirne
35 Çifçi, 2016	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel Dönüşüm	Katılım, şeffaflık, yönetim, bilgilendirme, iletişim	Ankara
36 Yıldız, 2018	Ölçüm Metodu Geliştirilmesi	-	Kentsel Dönüşüm	Evrensel erişim, açık alanlar ve erişim, kamusal tesisler ve erişim, iş alanlarına erişim, katılım, iletişim ve toplum duygusu, güvenlik, tesis çeşitliliği, evrensel tasarım, demografik çeşitlilik, yapı formları, uyumluluk, peyzaj, bina ve cadde düzeni, açık alan tasarımı, tarihi yapılar, yerel özellikler, konfor, karma kullanım, enerjinin korunması, suyun korunması, malzemenin korunması, arazi kullanımı, inşaat süreci, atık yönetimi	-
37 Aytaş, 2019	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel Dönüşüm	Demografik özellikler, aidiyet, imkanlar, sosyal avantajlar, geleneklerin sürdürülebilirliği, bilgi edinme, iletişim, katkı, ekonomi, aktörler, şeffaflık	İstanbul
38 Ökde, 2019	Durum Değerlendirmesi	Mahalle	Kentsel Dönüşüm	Fiziksel çevre kalitesi (konut büyüklüğü, oda sayısı, malzeme kalitesi, memnuniyet), çevreye ilişkin nitelikler (açık ve yeşil alanlar ve kullanım sıklıkları, bakım, temizlik, ağaçlandırma, ışılandırma), kamusal hizmetlere erişim ve ulaşım (toplu taşıma imkanları, çeşitliliği, kamu hizmet kalitesi), sosyal çevre kalitesi (bağlılık, aidiyet, komşuluk ilişkileri, güvenlik, yaşam memnuniyeti), sosyal çevre kalitesi (güvenlik), ekonomik çevre kalitesi (faaliyet çeşitliliği, istihdam, gelir düzeyi, yaşam ucuzluğu)	Ankara

1.1.1 Problemin Tanımı

Literatürde, sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili yapılmış araştırmalar kuramsal çerçeve, durum değerlendirmesi, parametre belirleme ve ölçüm metodu önerisi çalışmaları etrafında toplanmaktadır.

Tez çalışmalarında sosyal sürdürülebilirlik hakkında Yüksek Öğrenim seviyesinde çeşitli çalışmalar bulunmakta olup, geneli durum değerlendirmesi odaklıdır. Sadece iki çalışmada metod önerisine rastlanmıştır: Bunlardan ilkinde alan çalışması olmadan literatürden faydalanılarak endeks oluşturma kaygısı bulunmaktadır. İkincisinde ise yarı kamusal alanlar (üniversite kampüsü) için sosyal sürdürülebilirlik kriterleri kendi içinde anket yolu ile belirlenmiştir.

Makalelerde ise kuramsal çalışmalar ve durum değerlendirmeleri ön plana çıkmaktadır. Yalnızca tek makalede (Pitarch-Garrido, 2018) model önerisi yapılmış, kullanıcıların kurumlara erişilebilirliğini sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında temel ölçüt olarak ele alınmıştır.

Konu hakkında yayınlanan kitaplarda ise kuramsal çerçeve çalışmaları ve durum değerlendirmeleri ön plana çıkmaktadır.

Sonuç olarak, literatürde 2 yönlü eksik bulunmaktadır: (1) fiziksel çevre ile sosyal sürdürülebilirlik ve sosyal sürdürülebilirlik parametrelerinin kendi içindeki arasındaki somut ilişkiler ağı henüz bütüncül olarak belirlenememiştir. (2) Konunun hakkında sosyal yapı hakkında olması, konunun da önemini arttırdığından dolayı Türkiye bağlamında sosyal sürdürülebilirlik verisi üretim ihtiyacı doğmuştur.

1.2 Tezin Amacı

Sürdürülebilir kalkınma kavramı, literatürde temel olarak çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları ile tanımlanmaktadır. İklim değişikliği, çevresel bozulmalar ve kaynak tüketim hızı çevresel boyutun; politik süreçler ve ülkelerin kalkınma politikaları ekonomik boyutun ön plana çıkmasını sağlamıştır. Ancak, sürdürülebilirliğin sosyal boyutu, 1987 yılında yayınlanan Brundtland Raporu ile tanınmış, 1990'lardan itibaren literatürde yer almaya başlamıştır. Yapılan incelemeler, literatürün sosyal sürdürülebilirlik hakkında olan kısmının durum

değerlendirmesi düzeyinde kaldığını, ölçüm metodu geliştirilmesinde diğer boyutlara kıyasla yeterli bilimsel veri çeşitliliğine sahip olmadığını göstermektedir.

Bunun yanında, sosyal sürdürülebilirlik kriterlerinin araştırmacı ve topluma bağlı olarak değiştiği düşünüldüğünde uluslararası düzeyde bilimselliği kanıtlanmış ölçüm metotları ile Türkiye kapsamında araştırma yapmanın gerekliliği de ortaya konmaktadır.

Bu tezin amacı, kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması için gerekli fiziksel açık çevre koşullarının belirlenmesi, sosyal ve fiziksel faktörler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi ve kamusal alanların tasarım aşamasında sosyal sürdürülebilirlik seviyesinin ölçümlenebilmesine yönelik bir metot geliştirmektir. Dolayısıyla, tasarım aşamasında fiziksel çevre verileri ve sosyal sürdürülebilirlik verilerinin eklenmesi ile oluşturulacak planlamada kamusal alanın sosyal sürdürülebilirlik başarıları ölçümlenerek, projenin verimliliği henüz proje gerçekleştirilmeden arttırılabilir hale gelmesi planlanmaktadır.

1.3 Hipotez

Sosyal sürdürülebilirlik, toplumsal ve kültürel girdileriyle ölçülmesi ve değerlendirilmesi subjektif verilere dayalı bir alanı temsil etmektedir. Bu nedenle kamusal alanların ön tasarım sürecinde somut değerlere dayalı tasarım verisi haline dönüştürme ihtiyacı doğmaktadır. Bu ihtiyacı gidermek ve literatüre katkı sağlamak amacıyla bu çalışmada aşağıdaki hipotez ve alt hipotezleri oluşturulmuştur:

- Kamusal alanda fiziksel çevre parametreleri ile sosyal sürdürülebilirlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
 - Sosyal sürdürülebilirlik parametreleri ile açık kamusal alan kalite parametreleri, birbirlerinin sosyal ve fiziksel unsurlarıyla örtüşmekte ve birbirlerini desteklemektedir.
 - Açık kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirlik kullanıcı yapısı ile ilişkilidir.
 - Sosyal sürdürülebilirlik parametreleri, birbirleriyle ilişkili ve destekleyicidir.

1.4 Orijinal Katkı

Projenin bilimsel birikime ve topluma olan katkısı aşağıdaki gibidir:

- Kamusal alanların yenilenme veya dönüştürülme aşamasında sosyal parametrelerin somut birer girdi olarak tasarıma eklenmesi sağlanacaktır.
- Sosyal sürdürülebilirlik parametreleri çalışma alanı için net olarak belirlenmiş, test edilmiş ve onaylanmış olacak, diğer araştırmalar için sağlam bir veri seti sağlayacaktır.
- Projelerin sonucunda kullanım evresinde gerekli revizyon sayıları azaltılacak, ekonomik ve mekânsal yükler azaltılacaktır.

Projenin gerçekleştirilmesi sonucunda yararlanması düşünülen aktörler aşağıdaki gibidir:

- Yerel sakinler: bir yaşam alanı olarak kentlerin yaşam kalitesini yükseltmesi, alışkanlıklar ve kültürel değerlere uygun refah seviyesi yüksek mekanlar oluşturarak kentlilere yarar sağlaması hedeflenmiştir.
- Yerel yönetim: Kentsel yenileme / dönüştürme projesinde birer aktör olarak yer alan yerel yönetimlerin; (1) kentlilerin memnuniyet seviyesini arttırarak, (2) revizyon bütçelerini azaltarak, (3) iş yükünü ve ayrılan zamanı düşürerek yarar sağlaması hedeflenmiştir.
- Bilimsel araştırma alanında aktörler (araştırma grupları ve üniversiteler): Literatüre yapılan katkı ile sosyal sürdürülebilirlik alanında ilerlemeler kaydedilmesi, bunun kamuya mal edilmesi, bilimsel üretim yapan aktörlerin bunlardan hazır bir veri seti olarak faydalanması hedeflenmiştir.

1.5 Araştırmanın Yöntemi

Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin ölçümü için bir model önerisi sunan bu tez çalışmasının başarısı, yöntemin içeriğinin ve basamaklarının doğru ve net bir biçimde tanımlanması ile doğrudan ilintilidir. Bu nedenle göstergelerin belirlenmesi, anket çalışmasının hazırlanması ve araştırma alanının analiz edilmesi tezin temel unsurlarını ve yöntemin birbirine bağlı zincirlerini oluşturmaktadır.

Göstergelerin belirlenmesi, sosyal sürdürülebilirlik ve kamusal alan başlıklarında ölçüm kriterlerinin belirlenmesi açısından önemlidir. Bu parametrelere bağlı olarak hazırlanan anket soruları, kullanıcı odaklı sosyal faktörlerin değerlendirilmesinde rol oynamakta, mekansal analiz parametreleri ise kullanıcı deneyimlerinin fiziksel çevre ile ilişkisini kurmaktadır. Araştırma modeli aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır (Şekil 1.1).

Araştırma, sosyal sürdürülebilirlik ve kamusal alan anahtar kelimeleri üzerine yapılan detaylı bir literatür çalışması ile başlamıştır. Buradan elde edilen veriler çeşitli anlam süzgeçlerinden geçirilerek işlenmiş, bir parametreler dizisi ortaya çıkarılmıştır.

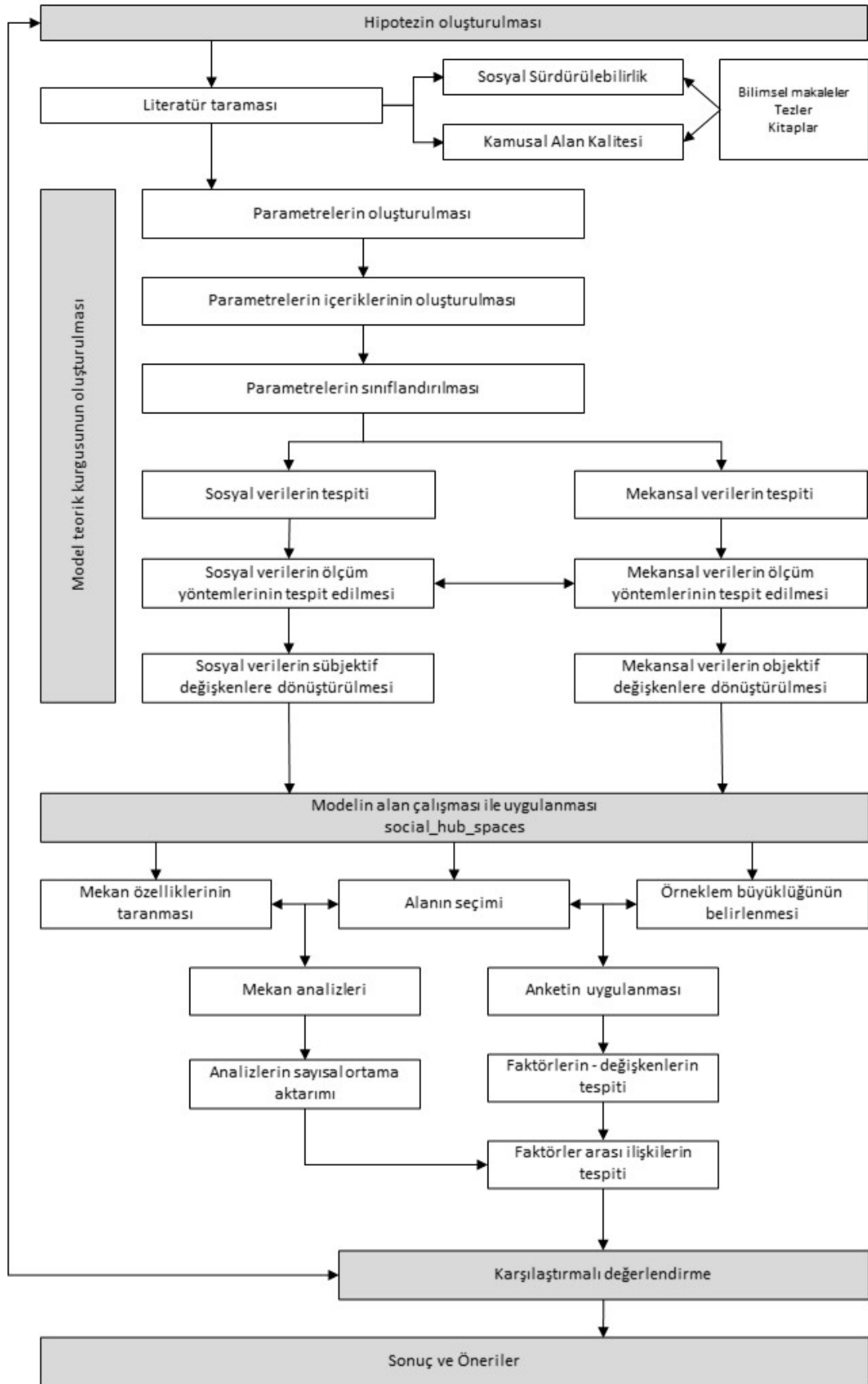
Parametreler dizisi fiziksel ve sosyal unsurlar olarak ayrıştırılmış, ölçümlenme teknikleri belirlenmiştir. Buna bağlı olarak anket için parametreler dizisinde belirlenen veriler bir set haline getirilerek içeriklerine uygun sorular hazırlanmıştır.

İkinci aşamada belirlenen soruların kullanıcı ile ilişkisini test etmek amacıyla iki pilot anket çalışması yapılmış, geri bildirimlere göre anket sorularında değişiklikler yapılmıştır.

Üçüncü aşamada özgün anket soruları hazırlanmış, uygulanmış, istatistiksel sonuçları elde edilmiştir.

Eş zamanlı olarak gerçekleştirilen alan çalışmasında ise belirlenen kent parçalarında gözlem ve GPS araçları kullanılarak çeşitli analizler gerçekleştirilmiştir.

Son olarak elde edilen tüm veriler bir araya getirilerek “social_hub_spaces” modeli ortaya konmuştur.

Şekil 1.1 Araştırma modeli açıklaması

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

2.1 Sürdürülebilirlik Tanımları ve Yaklaşımları

Sürdürülebilirlik, doğal kaynakların kullanımı ve tüketilmesi ile ilgili, dünyanın biyofiziksel ortamının durumuna odaklanan bir kavram olarak şekillenmiştir (Portney, 2015: 4). Sanayi devrimiyle belirginleşen doğa üzerindeki baskı ve nicel odaklı kalkınma anlayışı çok yönlü çevre problemlerine yol açmıştır (Karakurt Tosun, 2019). Antroposen olarak adlandırılan bu dönemde insan faaliyetleri, doğa üzerinde merkezi bir rol almaya başlamıştır (Chakrabarty, 2009). Yaratılan tahribatlar ve farkındalık, kaynakların doğru kullanımı anlayışının temelini oluşturmuştur. Sonuçta, insan ırkının hızlı artması ve artan kaynak tüketimiyle ilişkili çevresel bozulma endişelerinin artmasıyla sürdürülebilirlik terimi ortaya çıkmıştır (Poveda, 2017: 3).

Sürdürülebilir kalkınma (SD) kavramının 1987 Birleşmiş Milletler Brundtland Raporunda tanımlanmasından bu yana kavram pek çok disiplin tarafından ilgi görmüş (Shao, Li ve Tang, 2011: 187), yasa koyucular, bilim adamları, politikacılar, sosyologlar ve ekonomistler için bir dönüm noktası olmuştur (Poveda, 2017: 4). World Commision on Environment and Development olarak adlandırılan komisyonun yayınladığı bu raporda sürdürülebilirlik, “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarını karşılayabilme” olarak tanımlanmıştır (WCED, 1987: 39). Bu tanım, oldukça soyut olan kavramın geniş bir şekilde anlaşılması için uygun ortamı sağlamış (Portney, K. E., 2015: 4), insan ırkının çevresiyle etkileşime girerken yaşanan gelişmelerin yalnızca çevresel etkileri değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik etkilerinin de anlaşılmasına yardımcı olmuştur (Poveda, 2017: 4).

Tablo 2.1 Çeşitli disiplinlerden sürdürülebilirlik tanımları örnekleri (Ehnert, Harry, 2012: 224; Kasztelan, 2017: 493 ve yazarın araştırmalarıyla oluşturulmuştur.)

Referans	Sürdürülebilirlik Tanımı
Dyllick ve Hockerts (2002: 131)	Kurumsal sürdürülebilirlik; bir firmanın doğrudan ve dolaylı paydaşlarının ihtiyaçlarını, gelecekteki paydaşların ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden karşılamak
Boudreau ve Ramstad (2005: 129)	Geleceğin ihtiyaçlarından ödün vermeden bugünden başarıya ulaşılmasıdır.
Costanza, Daly, ve Bartholomew, (1991: 8), alıntı yeri: Gladwin et al., (1995: 877)	Sürdürülebilirlik, dinamik insan ekonomik sistemleri ile (a) insan yaşamının süresiz olarak devam edebileceği, (b) insan bireylerinin gelişebileceği ve (c) insan kültürlerinin gelişebileceği daha büyük dinamik, ancak normalde daha yavaş değişen ekolojik sistemler arasındaki bir ilişkidir; ancak ekolojik yaşam destek sisteminin çeşitliliğini, karmaşıklığını ve işlevini yok etmemek için insan faaliyetleri sınırlandırılır.
Docherty et al. (2002: 12)	Sürdürülebilirlik üç seviyeyi kapsar: bireysel, örgütsel ve toplumsal. Sürdürülebilirlik bir düzeyde diğerlerinin sömürülmesi üzerine kurulamaz. Bu seviyeler, organizasyonun kilit paydaşları ile yakından ilişkilidir... Sistem seviyesinde sürdürülebilirlik için bir ön koşul, paydaşların ihtiyaçları ve farklı seviyelerdeki hedefleri arasında aynı anda bir dengenin sağlanmasıdır.
Ehnert (2009); MüllerChrist & Remer (1999)'e dayanılarak	Sürdürülebilirlik, kaynak tüketimi ve kaynak yenilenmesinin dengesidir.
Environment Protection Act (2001: 3-50)	...hem çağdaş hem de gelecek nesillerin hem doğal dengesini hem de temel doğal süreçlerinin sürdürülebilirliğini korumak için siyasi, ekonomik ve sosyal faaliyetlerin bütünleştirilmesini içeren sosyal ve ekonomik kalkınmadır.
Pawłowski, 2006	...insanın doğaya karşı sorumluluğuna atıfta bulunan ahlaki bir yansıma dayalı insan faaliyetinin çeşitli yönlerini (ahlaki, ekolojik, teknik, ekonomik, yasal, sosyal ve politik) birleştiren programdır.
Stappen, R. K., 2008	...tüm insanların temel ihtiyaçlarını karşılayan ve gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden ve uzun vadeli kapasite sınırlarını aşmadan, Dünya ekosisteminin sağlığını ve bütünlüğünü koruyan ve eski haline getiren kalkınmadır.
Meadowcroft (1997)	Bir şeyin sürekliliğinin sağlanması olarak tanımlarken kaynakların yenilenebilirliğinin önemine vurgu yapmıştır.

Ek olarak sanayileşmenin etkisiyle küresel çapta artan kaynak kullanımı ile yaygınlaşan yoksulluğun ilişkisini kuran ve bunu ekosistem ile entegre eden kapsayıcı bir anlayışı doğurmuştur (Throsby, 2017: 134). Böylece çevresel endişeler ile başlamış sürdürülebilirlik olgusu ilk defa uluslararası düzlemde daha geniş bir çerçevede (sosyal boyut dahil edilerek) kavramsallaştırılmıştır.

Bununla birlikte, sürdürülebilirliğin daha kesin anlamı, bağlamlara ve bilimsel alanlara bağlı olarak gelişmiştir. Kavramın ekoloji, enerji, çevre, tarım, nüfus dinamikleri, demografi ve ekonomi bağlamında anlamları oldukça farklılaşmıştır (Portney, 2015: 54). Sürdürülebilir kalkınmanın uluslararası düzeyde tanınırlığının artması ile farklı disiplinler kendi tanımlarını yapmaya başlamıştır (Tablo 2.1).

Bu tanımlar en nihayetinde bir araya geldiğinde bir bütünü oluşturan ve genel bir sürdürülebilirlik olgusu içinde hareket eden bir sistem oluşturmuştur. Sürdürülebilirliğin insan yaşamının ve çevresinin tüm yönlerinin bir dengesi olması (Poveda, 2017: 4) ve disiplinlerce parçalar halinde incelenmesi ile bu parçaların birbirleriyle olan ilişkilerini gündeme getirmiştir.

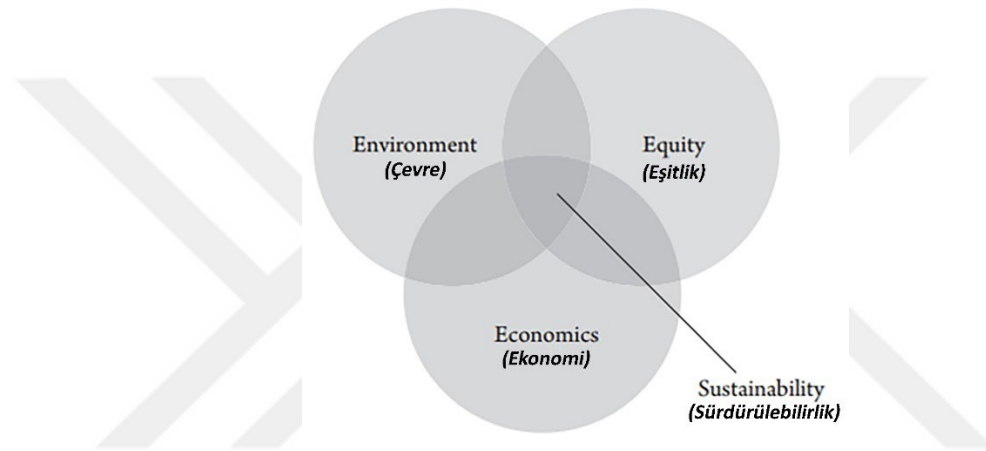
2.2 Sürdürülebilirliğin Boyutları

Sürdürülebilirlik kavramı, tanımı gereği ekolojik bağlamının dışında çevre, sosyal ve ekonomik boyutları ile bütüncül olarak değerlendirilmektedir (Gedikli, 2017). Birleşmiş Milletler Dünya Zirvesi (UN World Summit) (2005) sürdürülebilirliğin boyutlarını, ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma ve çevrenin korunması olarak onaylarken bu boyutları birbirine bağlı ve birbirini güçlendiren destekler olarak açıklamıştır. Yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülemez üretim ve tüketim kalıplarının değiştirilmesi, ekonomik ve sosyal kalkınmanın doğal kaynak tabanının korunması ve yönetilmesi şartlarını sürdürülebilir kalkınma için hedefler ve temel gereksinimler olarak belirlemiştir.

Littig ve Grieler (2005), sürdürülebilirliği 2 temel modelle açıklamıştır: (1) Tek boyutlu model: çevresel endişeleri merkeze koymaktadır. (2) 3 boyutlu model ise çevresel, sosyal ve ekonomik endişeleri değişken hiyerarşik düzende beraber değerlendirmektedir. Günümüzde daha çok kabul edilen 3 boyutlu modelin bileşenleri olan çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları ise çeşitli kuramlara göre

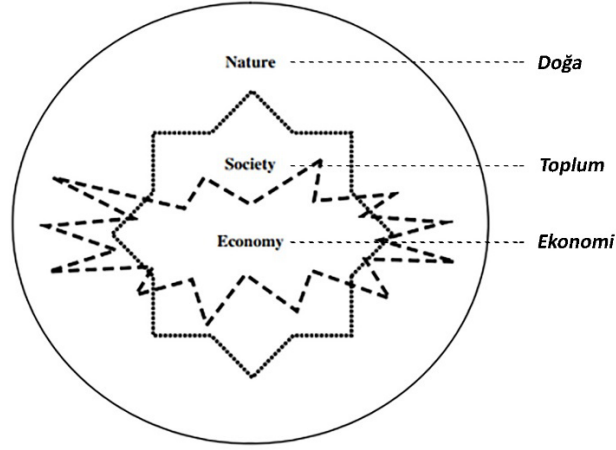
kendi arasında değişken bir düzene oturmaktadır. Bunların en bilinen modelleri ise çakışan, iç içe geçmiş ve küresel modellerdir (Caradonna, 2014; Victor, 2008; Todorov ve Marinova, 2009).

Günümüzde en sık kullanılan ve modellerin temelini oluşturan çakışan model, 3E kuralıyla bilinirken üçlü bir Venn diyagramı ile pek çok kaynakta ifade edilmektedir (Şekil 2.1). Bu model; evre, eşitlik ve ekonomi bileşenlerinin sürdürülebilir kalkınma kavramına uygun bir şekilde bir araya getirilmesi ile oluşturulmaktadır.

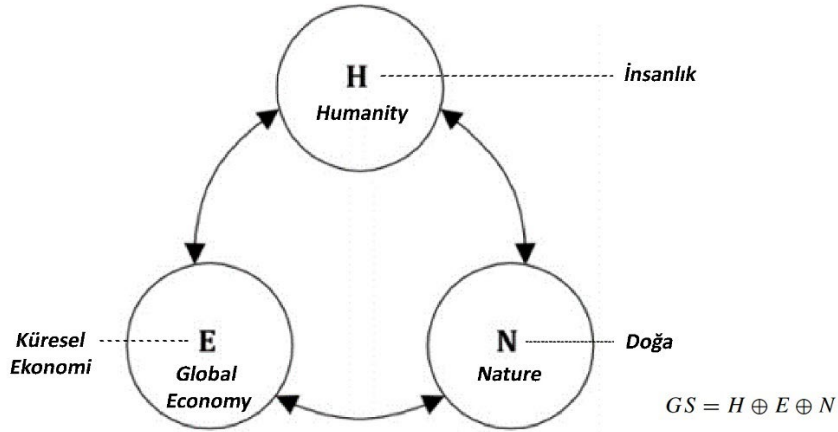
Şekil 2.1 3E (Environment, Equity, Economics) kuralıyla bilinen üçlü Venn Diyagramı (Caradonna, 2014)

Buna karşın son yıllarda ortaya çıkan diğer modeller, bu üç bileşen arasındaki farklı ilişkilerin varlığını ortaya koymaktadır. Bu modellerden bir tanesi olan eş merkezli iç içe geçmiş dairelerle temsil edilen dıştan içe evre- toplum- ekonominin ilişkisinde, katı bir biçimde ekonomiyi evre ve topluma bağlarken, toplumu ise tamamen çevreye bağlamaktadır (Mitchell, 2000). Bu teorisinin bir başka perspektifinde ise bu katı ayrımların bileşenler arasındaki ilişkinin geçirgenliğine vurgu yapılarak yansıtmadığını iddia ederek daha esnek iç içe geçen halkalarla evre – toplum – ekonomi arasında ilişki kurulmuştur (Victor, 2008) (Şekil 2.2). Bu modeller, sürdürülebilirliğin tüm boyutlarını fiziksel çevrenin varlığına bağlamışlardır. Kısacası evre olmadan toplumsal sürdürülebilirlik, toplum olmadan ekonomik sürdürülebilirlik olamayacağını ifade etmişlerdir.

Şekil 2.2 Fiziksel çevrenin varlığına ihtiyaç duyan sürdürülebilirlik modeli (Victor, 2008)

Bir diğer sürdürülebilirlik modeli ise co-evolutionary adı verilen insanlık, küresel ekonomi ve doğa sistemlerinin birbirleriyle etkileşimlerinden oluşturulmuştur. Bu modelin önemli noktası bahsedilen bileşenlerin beraber tasarlanması, etkileşimlerinin eş zamanlı olarak modellenmesi ve analiz edilmesinin gerekliliğidir. Kısacası sürdürülebilir kalkınma kavramı bu modelde tüm yönleriyle bütüncül olarak değerlendirilmektedir (Todorov ve Marinova, 2009: 1220) (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 Co-evolutionary modeli (Todorov ve Marinova, 2009: 1220)

Sürdürülebilirlik modelleri her alan için farklılaşsa da sürdürülebilirliğin çok boyutlu modelinin bütünselliği genel olarak kabul edilmektedir. Örneğin, Elkington (2004: 2), finansal sistemlerin geleneksel salt kar odaklı yapısını kırmak ve sürdürülebilir bir sistem oluşturmak amacıyla “Triple Bottom Line” adlı bir model geliştirmiştir. Üç kavramın odakta yer aldığı bir yaklaşım olan bu

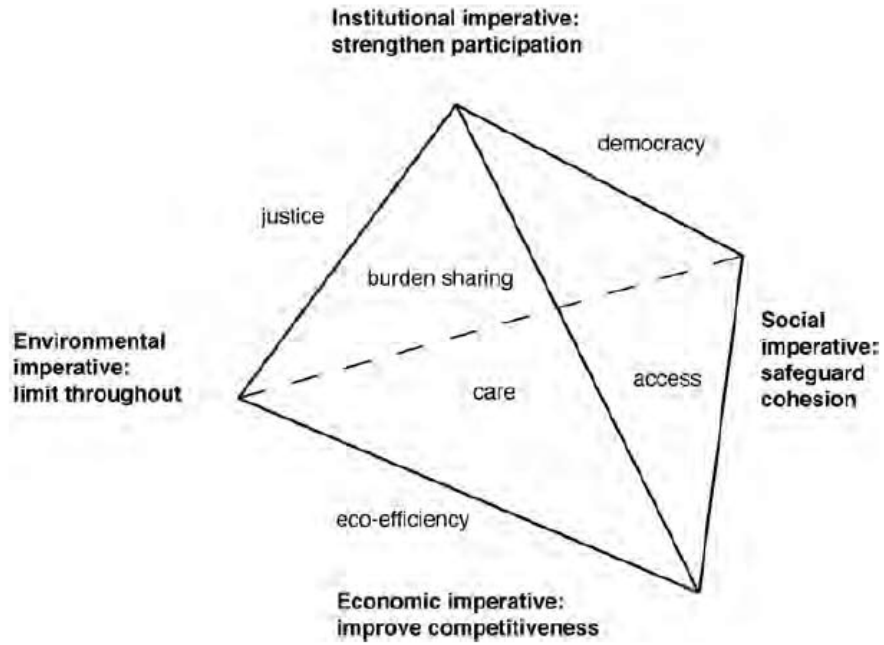
model 3P olarak da anılmakta, “people” (insan), “planet”(gezegen) ve “profit” (kar) adlı boyutlardan oluşmaktadır (Elkington 2020: 41) (Şekil 2.4). Bu model; ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik bileşenlerine verilmesi gereken eşit vurguyu tanımlayarak sürdürülebilirlik literatüründe geniş çapta kabul görmektedir (Ahman, 2013 :1154).

Şekil 2.4 “Triple Bottom Line” modeli ve boyutların birbirleriyle ilişkileri (Dalibozhko ve Krakovetskaya, 2018: 3)

Constanza vd. (1993: 547), çeşitli amaç ve kullanım alanları olan sürdürülebilirlik modellerinin tüm kullanım yelpazesi için uygun olmayabileceğini belirtmiştir. Bu nedenle sürekli gelişen ve değişen dünyada yeni kullanımlara dönük binlerce model bulunmakta ve üretilmektedir. Örneğin, Littig ve Griessler (2005: 4), sürdürülebilirlik için tanımlanan (veya indirgenen) boyutların çevresel, ekonomik ve sosyal olmak üzere 3 boyutla kısıtlanmasını eleştirmiş, kültürel-estetik, dini-manevi veya politik-kurumsal adlı sütunların da sürdürülebilirlik tanımına entegre edilebileceğini belirtmiştir. Sachs (1999), sürdürülebilirliği genişleterek; sosyal, kültürel, ekolojik, çevresel, bölgesel, ekonomik, politik (ulusal) ve politik (uluslararası) sekiz boyut geliştirmiştir (Ahman, 2013: 1154). Manzi vd. (2010: 5) sürdürülebilirlik anlayışında tüm sürecin kontrolü ve gücün varlığının ifade edilmesi için sosyal, ekonomik ve çevresel boyuta ek olarak politik bir kurumsal yapının da bulunması gerektiğini ifade etmiştir (Şekil 2.5). Bu modeller, yalnızca küresel sistemin ortak evrimini

sunmakla kalmayıp, aynı zamanda insanlığın ve gelecek nesillerin evi olarak adlandırılan dünyada yönetim yeteneğinin de yerine getirilmesini sağlamaktadır.

Şekil 2.5 Sürdürülebilirliğin sosyal, çevresel, ekonomik ve kurumsal boyutları (Manzi 2010: 5)

2.3 Sürdürülebilirliğin Gelişim Süreci

Günümüz dünyasında yeni gibi algılanan sürdürülebilirlik ile ilgili problemlerin çözümü, antik dünyadan günümüze bir kültürel ve/veya dini bir olgu olarak gelmiştir (Bozdoğan, 2005). O’Riordan (1998), antik dünyada doğa tanrıçası olan Gaia’nın sahip olduğu saygınlığın, halkın doğanın kendi üzerlerindeki etkilerinin farkındalığından kaynaklı olduğunu düşünmüştür. Campbell (1996) ise, sürdürülebilirliği Ortaçağ’a kadar götürerek dönemin toplumlarının sürdürülebilirliğin dışında yaşam alternatiflerinin bulunmadığını belirtmiştir.

Caradonna (2014), ekoloji fikrinin sürdürülebilirlikten ve hatta 1866’da ortaya çıkan ekoloji kelimesinden çok daha öncesine, 18. YY’a dayandığını belirtmiştir. Sürdürülebilirlik kelimesinin (Nachhaltigkeit), aynı ormandan sürekli kereste toplayan Sakson bürokrat tarafından türetilmesi ile ormancılık alanında tüm dünyada bir farkındalık oluştuğunu düşünmüştür. Londra, Paris, Pekin gibi kentlerde ortaya çıkan hızlı nüfus artışının, sanayi olmamasına rağmen; tarımı

etkileyen ormansızlaşma ve iklim değışikliklerini tetiklemesi sürdürülebilirlik düşüncesinin bir kavram olarak oluşmasını sağlamıştır (Caradonna, 2014: 22).

Wall, (2018: 390), sürdürülebilirliğin modern öncesi dönemden günümüze geldiğini, yeni bir kavram olmadığını açıklamıştır. Sürdürülebilirlik düşüncesi; koruma ve kaynak yönetimi (Burton ve Kates, 1965), taşıma kapasitesi, büyümenin sınırları (Meadows, Meadows, Randers, & Behrens, 1972), “Essay on Population” (Malthus, 1993) gibi çalışmalar ile inşa edilmiş uzun bir arka plan içermektedir (Wall, 2018: 390).

Portney (2015: 5), sürdürülebilirliğin temelini on sekizinci yüzyılın sonlarında Thomas Malthus tarafından ortaya konan fikirlerden oluştuğunu belirtmiştir. Malthus, nüfusun ivmeli artışı ile dünyanın bu nüfusu destekleme niteliğinin azalacağını öngörmüş, etkili tek yöntemin ise nüfus artışını kontrol altında tutmak olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca nüfus artışı üzerindeki kontrollerin yokluğunun felakete yol açmaması, teknolojinin ve teknolojik ilerlemenin insan popülasyonlarını destekleyen sistemlerin verimliliğinde iyileştirmelerle sonuçlanacağına dair alternatif bir görüş de üretmiştir.

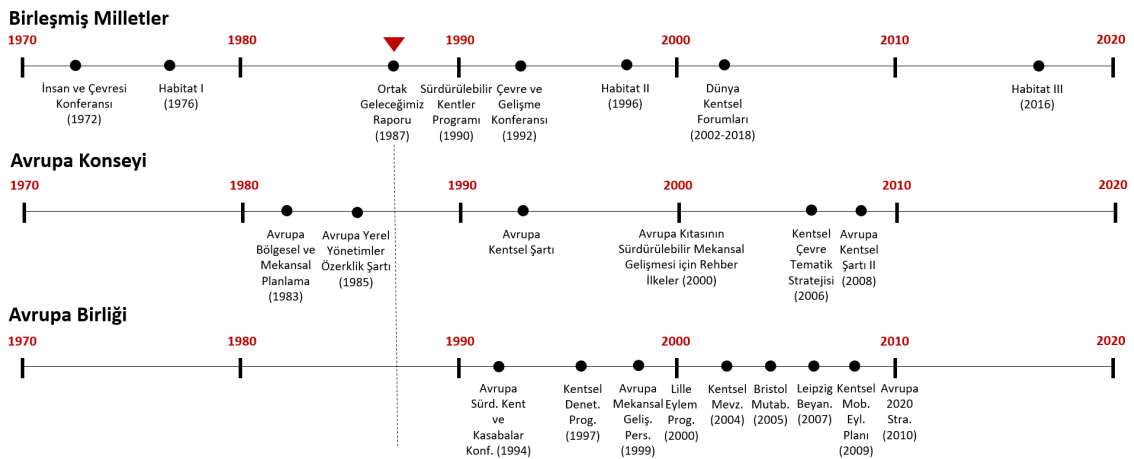
Sürdürülebilirlik kavramının literatürde yer alışının izini ise bazı yazarlar 19. YY başlarında Arthur Young’un “General View of Agriculture of Hertfordshire” adlı kitabına kadar izlemişlerdir (Bozdoğan, 2005; Karakurt Tosun, 2019). Young, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin, bireyselleşme ve özelleşme ile sağlanabileceğinden, sonuçta sürdürülebilir bir gelişme yaşanacağından bahsetmiştir (Kula, 1998). Günümüz anlamıyla sürdürülebilirlik kelimesinin kullanımı ise 1970’lerde ortaya çıkmıştır. Çevre tartışmalarından çok daha ileriye taşınan ve sosyal, ekonomik ve çevre boyutlarının bütüncül değerlendirmesiyle ortaya çıkan sürdürülebilirlik küresel ölçekte bir tartışma konusuna dönüşmüştür.

Sürdürülebilirlik ilk olarak 1972 yılında Stockholm’de gerçekleştirilen İnsan ve Çevre Konferansı ile ele alınmış, doğal kaynakların kullanımı konusu tartışılmış ve uluslararası düzlemde temel ilkeler belirlenmiştir. Bu konferans, 1973 yılında “United Nations Environmental Program (UNEP)” adlı kuruluşun oluşturulmasını sağlamıştır (Karakurt Tosun,2009). Sürdürülebilir kalkınma kavramı ise ilk

olarak 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun yayınladığı Ortak Geleceğimiz Raporu ile tanımlanmıştır. Bu raporda sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde günümüz kaynaklarının kullanılması olarak açıklanmıştır. Sürdürülebilirlik kavramı, bu raporun da etkisiyle günümüze kadar pek çok araştırmacı tarafından geliştirilerek yeniden tanımlanmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma hareketi Brundtland Raporu ile baskın bir paradigma haline gelirken 1992 Çevre ve Gelişme Konferansında başlatılan Rio sürecinde 27 ilkelik Rio Deklarasyonu ve bu ilkelerin uygulanabilmesi için bir plan olan Gündem 21 yayınlanmıştır (Purvis, Mao ve Robinson, 2019: 684). Bu 27 ilke; insanın merkeziliği, yoksulluğun ortadan kaldırılması, çevre ve kalkınmanın eşit düzeylerde olması, gelişmekte olan ülkelerin önemi, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkesi, kirleten öder prensibi, ihtiyatlı yaklaşım, paydaşlar, ülkelerin yasal araçları gibi birtakım politikaları içermektedir (Stakeholder Forum for a Sustainable Future, 2011: 1).

Daha sonra uluslararası ölçeklerde düzenlenen pek çok konferans ve bildiriler (Şekil 2.6), üye ülkelerin bütüncül bir yaklaşımla sürdürülebilirlik üzerine çeşitli çalışmalar yapmasını sağlamıştır. Bu sayede çeşitli politikalar üretilerek, dünyadaki yaşam koşulları sıklıkla ele alınmaya başlanmıştır.

Şekil 2.6 Sürdürülebilirlik hakkında yapılmış uluslararası çalışmalar (Karakurt Tosun, 2019'dan uyarlanmıştır.)

2.4 Kentsel Sürdürülebilirlik

Tarım toplumlarının gelişimi ile ortaya çıkan kentleşme olgusu (Belge, 2017), sanayi devrimi ile tüm dünyada artmaya başlamış (Madra, 2010), son yüzyılda ise öncelikli bir konu haline gelmiştir (Moffatt, 1999). Kentleşmenin tüm dünyada artan önemi, özellikle nüfus artışı, tüketim anlayışı ve yaşam koşullarındaki değişimin çevresel, sosyal ve ekonomik çeşitli sonuçlarının olması ile gerçekleşmiştir. Dünya nüfusunun kent – kır ilişkisinde genel eğilimin kentleşmeye doğru ivmelenmesi ise, bu sonuçların oluşturduğu iklim değişikliği, kaynak tüketimi, insan üzerindeki fiziksel ve psikososyal etkileri gibi sorunların da artan ivmelenme eğiliminde olduğunu göstermiştir (Tezer, 2010). Küresel projeksiyonda ortaya çıkan kıtlık, çölleşme, enerji üretim sorunları gibi gelecek ön gösterimleri ise küreselleşme sürecindeki dünyada çeşitli otoriteleri çözüm arayışlarına itmiştir.

Sürdürülebilirlik olgusunun yerleşimler üzerindeki etkisinin tartışıldığı Birleşmiş Milletler bünyesindeki ilk kongre 1976 yılında Voncevuer’da düzenlenen Habitat I Kongresidir. Çevreye duyarlılık çağrısının yapıldığı bu kongre aynı zamanda kentleşmenin ana gereksinimlerinin de belirlenmesini sağlamıştır (Karakurt Tosun, 2019). 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen Habitat II Kongresi ise dünyada kent ve sorunları odaklı gerçekleştirilen ve bu konu hakkında girişimler sağlayan bir kongre olarak sürdürülebilir kentleşme sürecinde önemli bir yer tutmaktadır (Girardet, 1998). Bu kongre ile oluşturulan tanımlamalardan bir tanesi, sürdürülebilir kentleri; insan gereksinimlerini daha iyi karşılayan ve gelecek nesillerin gereksinimlerini de sistemin içinde değerlendiren kent olarak tanımlamaktadır (Ertürk, 1996). Habitat II kongresinden sonra Türkiye’de oluşturulan Ulusal Rapor ve Eylem Planında ise sürdürülebilir kent gelecek nesillerin temel gıda ve ihtiyaçlarını karşılayabilen, kendi yerleşim alanlarını oluşturma fırsatı tanıyan kent olarak belirtilmiştir (TOKİ, 1996). Başka bir deyişle, sürdürülebilir kent, sürekliliğin sağladığı değişimle, toplumsal ve ekonomik çıkarların çevre ve enerji ile ilgili endişelerle uyumlu hale getirildiği kenti ifade etmektedir (Geenhuysen ve Nijkamp, 1998; Aykan, 2014).

Sürdürülebilir gelişme ile sürdürülebilir kentleşme boyutları arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Gedikli (2017), sürdürülebilir kentleşme boyutlarını sürdürülebilir gelişim boyutlarını detaylandırarak elde etmiş, bunları; çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, kentsel hizmetlere erişimde eşitlik ve varlığını sürdürebilen bir kentsel ekonomi olarak belirlemiştir. 70 ülkede faaliyet gösteren ARCADIS (2018), sürdürülebilir kentleşme boyutlarını sosyal (insan), çevresel (dünya), ekonomik (kar) olarak belirlemiştir. Sürdürülebilirliğin sosyal boyutu, sosyal hareketlilik ve yaşam kalitesi olarak yansıtırken, çevresel boyutunu enerji tüketimi, kirlilik ve gaz salınımı ile tanımlamıştır. Ekonomik boyutu ise iş çevresi ve ekonomik performansa dayalı olarak ele almıştır. ARCADIS'in 2018 yılında bu kapsamda yaptığı araştırmalara göre Londra en sürdürülebilir kent olarak değerlendirilmiş, İstanbul ise 82. sırada yer almıştır. "Sürdürülebilir Kentler için Küresel Platform" (Global Platform for Sustainable Cities, GPSC) ise Dünya Bankasının desteğiyle 2018 yılında gerçekleştirdiği araştırmada sürdürülebilir kentler için 4 ana "sonuç boyutu" belirlemiştir. Bunlar; kentsel ekonomi, doğal çevre ve kaynaklar, İklim hareketi ve esneklik, ve kapsayıcılık ve yaşam kalitesidir.

Sürdürülebilir kentler için belirlenen temel boyutlar kapsamında pek çok araştırmacı, kendi ölçütlerini belirleyerek, sürdürülebilir bir kentin sahip olması gereken özellikleri belirlemeye çalışmıştır. Yalçın ve Can (2016), bu kriterleri; arazi planlaması, kentsel tasarım, konut, ulaşım, çevre koruma ve restorasyon, enerji ve malzeme kullanımı, yeşil mimarlık ve yapılaşma, eşitlik ve çevresel adalet, ekonomik gelişme ve nüfus olarak özetlemiştir. Birleşmiş Milletler ise sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için belirlediği kriterlerden 11.si olan sürdürülebilir kentler ve toplumlar başlığı altında sürdürülebilir kentler için 7 adet ölçüt belirlemiştir. Bunlar yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konut ve hizmetler, sürdürülebilir ulaşım, kapsayıcı ve bütünleşik insan yerleşimleri, korunmuş kültürel ve doğal miras, doğal felaketlerden etkilenmeyen güçlü ekonomi, erişilebilir ve kapsayıcı kamusal alanlardan oluşmaktadır (UN-habitat). Bu nedenle sürdürülebilir kentleşmede kentin tüm boyutları ve ögeleri sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli birer noktayı oluşturmaktadır. Mikro ölçekte yaşanan bu değişimler makro ölçekteki kenti etkilemekte, döngüsel bir

süreçle kentin mikro parçalarını da yeniden düzenlemektedir. Kentin bir parçası olan konut da kentin sürdürülebilirliğinin bir parçası olurken aynı zamanda sürdürülebilirliğin sonuçlarından etkilenen en büyük paylardan birine de sahip olmaktadır.

2.5 Sosyal Sürdürülebilirlik

Sosyal sürdürülebilirlik literatürde üç farklı şekilde yorumlanmaktadır (Chiu, 2004: 66) (Tablo 2.2). Bunlardan ilki sürdürülebilir gelişmenin / kalkınmanın sosyal değerler, normlar veya yapıya bağlı yapısından gelmektedir. Bu görüşe göre çevresel boyutla eşdeğer tutulan sosyal boyut sürdürülebilir kalkınmayı sağladığı ölçüde var olmakta, sosyal normlar ve gelenekler çerçevesinde kısıtlanmaktadır. Kısacası sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal ön koşulu ya da toplumların belirli yapı ve geleneklerini sürdürme ihtiyacı olarak ele alınmıştır (Sachs, 1999). Dolayısıyla bu anlayış, kalkınma odaklı bir yaklaşımdır.

İkinci görüş ise çevre odaklı yaklaşımdır. Buna göre sürdürülebilirliğin diğer boyutlara kıyasla ihmal edilmiş bir boyutu olan sosyal sürdürülebilirlik olgusu, öncelikle çevre sorunlarının bir nedeni veya ona bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Çevrenin korunmasında veya ekolojik hedefe ulaşmada sosyal sürdürülebilirlik insanlarla çevre arasındaki köprüyü temsil etmiş, literatürdeki pek çok araştırmayı bu yönde şekillendirmiştir (Ahman, 2013: 1154-1155).

Üçüncüsü ise şimdiki ve gelecek nesillerdeki insanların refahını korumaya veya geliştirmeye atıfta bulunan insan odaklı olan görüştür (Chiu, 2004: 67). Son yıllarda pek çok araştırmacı tarafından kabul gören bu görüş (Colantonio ve Dixon, 2011); Bramley vd., 2009; Stren ve Polose, 2000; Manzi vd., 2010), sosyal sürdürülebilirlik ile diğer boyutları eş tutarak ve birbirleriyle ilişkili sayarak sosyal parametreleri kendi içinde bir olgu olarak değerlendirmekte ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında vazgeçilmez bir gereklilik olarak ele almaktadır.

Sosyal sürdürülebilirliğin üçüncü görüşünü temel alan bu çalışma kapsamında incelenen sosyal sürdürülebilirlik kavramı çeşitli araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmakta ve kavramsallaştırılmaktadır. Rashidfarokhi vd.

(2018), mevcut ve gelecek nesillerin refahının iyileştirilmesi ve sürdürülmesi olarak tanımlamaktadır. McKenzie'ye (2004) göre sosyal sürdürülebilirlik, toplumlar içinde yaşamı iyileştiren bir durumla sonuçlanan bir süreçtir. UK Presidency (2005) ise sürdürülebilir toplumu çevreye karşı duyarlı, yüksek yaşam kalitesi sunan, şimdi veya gelecekte insanların yaşamak isteyeceği güvenli, kapsayıcı, iyi planlanmış, yapı, eşitlik fırsatları sunan bir toplum olarak tanımlamaktadır. Stren ve Polese (2000: 15), sosyal sürdürülebilirliği sivil toplumun düzenli gelişimi ile bağdaşan, kültürel ve sosyal olarak çeşitli grupların uyumlu bir şekilde bir arada yaşamasına elverişli bir ortamı teşvik eden, aynı zamanda nüfusun tüm kesimleri için yaşam kalitesinde iyileşmeler ile sosyal entegrasyonu teşvik eden gelişim tipi olarak tarif etmektedir. Karruppanan ve Sivam (2011: 851) sosyal sürdürülebilirliği; toplumun sosyal olarak sürdürülebilir olması amacıyla insanların birlikte çalışması ve etkileşimde bulunması gerekliliği ile bağdaştırmıştır. Sachs'a (1999: 27) göre sosyal sürdürülebilirliğin güçlü bir tanımı, eşitlik ve demokrasinin temel değerlerine dayanmalıdır; sonrasında siyasi, medeni, ekonomik, sosyal ve kültürel tüm insan haklarının tüm insanlar tarafından etkin bir şekilde benimsenmesi anlamına gelmektedir.

Tablo 2.2 Sosyal sürdürülebilirliğin literatürdeki yorumları (Chiu, 2004: 66'dan uyarlanmıştır)

Görüş 1	Görüş 2	Görüş 3
Gelişimi sınırlayan sosyal kısıtlamalar	Kaynakların ve varlıkların nesiller içinde ve nesiller arası dağılımını belirleyen sosyal ön koşullar	İnsanların refahının sürdürülmesi veya iyileştirilmesi
- sosyal ilişkiler	- kurallar	- artan sosyal uyum ve bütünlük
- gelenekler	- değerler	- gelişmiş sosyal istikrar
- yapı	- tercihler	- yaşam kalitesinde iyileşme
- değerler	- normlar	
Gelişme odaklı	Çevre odaklı	İnsan odaklı

Sosyal sürdürülebilirlik aynı zamanda diğer boyutlarla da yakından ilişkilidir. Cuthill (2010: 366), çağdaş kalkınma yaklaşımlarının adil toplumsal çıktılar sağlamadığını ve gerçekçi bir yaklaşım gerektiğini belirterek “sosyal” kavramına

odaklanan iki tane öncül belirlemiştir. Bunlardan ilki doğanın değil insanın yönetilebileceğine atıfta bulunarak çevre sorunlarının öncelikle toplumsal sorunlar olduğuna dikkat çekmiştir. İkinci ise ekonominin topluma yarar sağlama amacıyla var olduğu temelini kullanarak ekonominin kaynakların adil dağılımıyla ilişkili yani “sosyal” ile bağlantılı olduğunu belirtmiştir.

Sonuç olarak sosyal sürdürülebilirlik hakkında yapılmış çalışmalar; kavramın anlamı hakkında belirsizlikleri ön plana çıkarsa da (Littig ve Griessler, 2005: 5; Ahman, 2013: 1154; Farhadikkah ve Ziari, 2020: 3, Rashidfarokhi vd., 2018: 1271), toplumun istikrarı, bütünlüğü, refahının artırılması için gereken parametreler benzer ilişkileri doğurmakta, benzer paydaşları sürece dahil etmektedir. Böyle bir süreç, uyumlu sosyal ilişkiler sağlayan, sosyal entegrasyonu geliştiren ve tüm gruplar için yaşam koşullarını iyileştiren politikalar ve kurumlar tarafından da desteklenmelidir (Holden, 2012).

2.5.1 Sosyal Sürdürülebilirlik Göstergeleri

Sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri, sosyal sürdürülebilirliğin içeriğinin anlaşılması ve ölçümleme kriterlerinin belirlenmesi açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle çeşitli araştırmacılar, sosyal sürdürülebilirlik tanımlarını, onun oluşumuna etki eden birtakım göstergelere odaklanarak yapmıştır (Colantino, 2009). Bu göstergelerin bir kısmı araştırmacılar ve dolayısıyla içinde bulundukları toplumlar için benzer anlamlar taşıyan ortak değerlere dayanabilmektedir (Tablo 2.3). Dolayısıyla sosyal sürdürülebilirliğin ölçümlemesinde tespit edilebilecek temel göstergeler her ne kadar değişkenlik gösterse de çoğu toplumlar için benzer niteliklerden oluşmaktadır.

Ek olarak bu ölçütlerin seçiminde pragmatizm (faydacılık), veri kullanılabilirliği, zaman ve kaynak kısıtlamaları gibi etkenler rol oynamaktadır (Dempsey, Brown ve Bramley, 2012).

Bütüncül bir yaklaşımla sosyal sürdürülebilirlik somut ve soyut kavramların bir bileşimidir (Rashidfarokhi vd., 2018). Soyut kavramlar toplumun kendisini ve ilişkilerini temsil ederken, somut kavramlar ekonomik ve fiziksel çevresi ile bağlantılıdır. Bu anlamda sosyal sürdürülebilirliğin değerlendirilmesinde incelenen toplumla ilişkili fiziksel bir çevreden bahsetmek gereklidir.

Tablo 2.3 Sosyal Sürdürülebilirlik araştırmalarında gösterge örnekleri (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

Yazar	Parametreler	Ölçek
Chan, Hu, Fan (2019)	• Demografi • Eğitim ve yetenek • İş • Yetkilendirme, katılım ve erişim	• Konaklama ve sağlık • Kimlik, imaj ve miras • Sosyal birleşme, içerme ve bağlılık Kent
Cuthill, (2010)	• Sosyal adalet ve eşitlik • Sosyal altyapı	• Bağlantılı yönetim • Sosyal sermaye Kent
Dempsey et al. (2012)	• Sosyal etkileşim • Katılım • Toplum istikrarı	• Gurur / yer bağlılığı hissi • Emniyet ve güvenlik Mahalle
Shirazi et. al. (2019)	• Sosyal ağ • Emniyet ve güvenlik • Bağlılık hissi • Katılım • Mahallenin kalitesi • Konutun kalitesi • Sosyal karışım	• Yoğunluk • Karışık arazi kullanımı • Kent dokusu ve bağlantıları • Bina tipolojisi • Merkezin kalitesi • Hizmetlere erişim Mahalle
Suchowerska (2021)	• Sosyal içerme • Eşitlik	Mahalle
Lariman et al. (2020)	• Mahalle tatmini • Yer hissi • Emniyet ve güvenlik	• Sosyal eşitlik • Sosyal etkileşim Sosyal katılım
Darchen and Poitras (2020)	• Kentsel peyzaj kalitesi • Yerel karakterin korunması • Psikolojik ihtiyaçların karşılanabilmesi	• Erişim / iş fırsatlarının uygunluğu/ sosyal altyapının sağlanması Kent
Lotfata and Ataov (2019)	• Sosyal eşitlik • İnsan ihtiyaçlarının tatmini • Refah ve mutluluk • Hayat kalitesi	• Sosyal etkileşim • Topluluk hissi • Yer hissi Sosyal karışım
Littig, B., Grießler, E., 2005.	• Temel ihtiyaçlara erişim ve yaşam kalitesi	• Sosyal adalet Sosyal uyum

2.5.2 Kentlerde Sosyal Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik kavramı, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutların çeşitli hiyerarşik ilişkilerle bir araya gelmesinin bir ürünüdür. Bu nedenle sosyal sürdürülebilirlik kavramının incelenmesi esnasında toplumun içinde bulunduğu fiziksel durum da dikkate alınmalıdır.

2005 yılında Avrupa Birliği kapsamında İngiltere’de düzenlenen Bristol Anlaşması, sürdürülebilir toplumları tanımlarken kentlerin ve diğer kentsel alanların bu toplulukları oluşturmak için önemlerine dikkat çekmiştir (UK Presidency, 2005: 6). Bu anlaşmada kentlerin kilit bir rol üstlendiği, bunun için tüm üye ülkelerin gerekli politikaları üretmesi için girişimde bulunması çağrısını yapmıştır.

Eizenberg ve Jabareen (2017: 9), insan alanlarının fiziksel yönlerinin sosyal sürdürülebilirliği sağlamak, çevresel riski azaltmak ve insan refahını artırmak için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Bu noktada ele alınması gereken unsur kentsel form başlığında birleştirmiştir. Bu parametrenin altında; kompaktlık, karışık arazi kullanımı, çeşitlilik, temiz enerji, pasif solar tasarım, ağaçlandırma, sürdürülebilir taşıma ve yenileme- kullanım maddelerini işlemiştir. Bu maddelerin, mahallelerin ve toplumların topluluk duygusu, yer bağlılığı ve sağlıklı topluluk gibi sosyal yönlerini geliştirebilen ve aynı zamanda mahalleler için sınırlama ve uyumu teşvik etmek için çevresel gündemi destekleyen sürdürülebilir kentsel formun yapısını oluşturduğunu belirtmiştir (Eizenberg ve Jabareen, 2017:10).

Grum ve Grum (2020: 794), sosyal sürdürülebilirlik ile fiziksel çevrenin ilişkisini sosyal altyapı aracılığı ile kurmuştur. Kaliteli bir sosyal altyapının, yapılı çevrede yaşayan insanların genel yaşam kalitesine olumlu etki yaptığını, sosyal sürdürülebilirliği yükselttiğini göstermiştir. Sosyal altyapıyı ise yapılı çevre, sosyal çevre ve toplum binaları olarak tanımlamıştır. Toplumun refahını sosyal altyapı üzerinden sosyal sürdürülebilirlik hedeflerine bağlamıştır.

Goosen ve Cilliers (2020: 6), kentsel mekan ile sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi, yerin felsefik ve sosyolojik açılımı ile tanımlamıştır. Buna göre, bir yer ancak hareket, etkileşim, etkinlikler ve bağlamsal bir anlam mekan

içinde belirgin olduğunda elde edilmektedir. Dolayısıyla yere bağlılık gibi etmenler kişisel deneyimler sonucu meydana gelmekte, kişi ve yer arasındaki üç boyutlu kişi- süreç- yer ilişkisi kentsel mekanın tasarımında ön plana çıkmaktadır.

Kentlerde sosyal sürdürülebilirlik kavramı aynı zamanda kendi içinde çelişkiler olan bir dilemma oluşturabilmektedir. Dempsey vd. (2011: 291-292), kentlerde sosyal sürdürülebilirliğin teori ve pratikte oluşturduğu ikilemleri incelemiştir. Öncelikle sosyal uyum, sosyal sermaye ve kapsayıcılık kavramları, literatürde olumlu algılansa da olumsuz tarafları toplumların çöküşüne neden olabilmektedir. Bu öğeler birer topluluğu temsil etmeye başladığında dışlayıcı bir unsur haline gelebilmekte veya tersine iyi olmayan topluluklarda yeni mağdurlar ortaya çıkarabilmektedir. Araştırmacının değindiği bir diğer unsur ise kentsel sosyal sürdürülebilirliğin yalnızca yüksek fiziksel kalite içeren kentsel mekanlarda ortaya çıkabileceği yanılgısıdır. Düşük kalitede bir çevre, sosyal olarak uyumlu faaliyet ve etkileşim gösteren bir toplum için katalizör görevi üstlenebilmektedir. Son olarak toplumun ve kentin devingenliği içinde sosyal sürdürülebilirlik seviyesi de değişim gösterebilir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken, ölçek ve buna bağlı olarak araştırmaya dahil edilmesi beklenen parametrelerdir.

Sonuç olarak, kentlerde sosyal etkileşimin yoğunluğu, kentin tasarım öğeleri, barındırdığı faaliyetler ve yerleşim düzeni ile oldukça ilgilidir (Karuppannan ve Sivam, 2011: 853). Başarılı bir kent tasarımı, yaşam kalitesi, sosyalleşme, kolektif, kültürel, politik ve sosyal bir yaşam oluşturmaktadır (Gökgür, 2017). Dolayısıyla tasarımın niteliği sosyal girdilerin niteliğini de belirlemekte, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında bir temel oluşturmaktadır. Ek olarak bazı durumlarda kamusal alanın incelenmesi, kentin geneli hakkında iyi bir referans oluşturabilmektedir (Carmona, 2014).

Ancak yine de büyüyen sürdürülebilir şehirler literatüründe hala kaotik, üzerinde yeterince çalışılmamış ve hatta tamamen ihmal edilmiş bir kavramı ifade etmektedir (Opp, 2017: 287).

KAMUSAL ALAN TANIMLAMALARI, GELİŞİMİ VE SOSYAL KATKILARI

3.1 Kamusal Alan Tanımlamaları ve Yaklaşımları

Kamusal alanlar, kentin “gözleri”¹, yerin ruhunu (genius loci), insanlarını ve kültürünü somut ve yoğun bir şekilde ortaya çıkarmaktadır (Miao, 2001:2). Ortak birlikteliğin oluşturduğu bu fiziksel ve kültürel çevrenin inşasında bireylerin katkısı ise doğal davranış kalıpları ile elde edilmektedir. Bu nedenle kamusal alanların tarih boyunca kentlerdeki somut ve soyut ifadeleri, farklı disiplinlerin çalışma konusu olmuştur. Nitekim disiplinler arası etkileşim kamusal kelimesinin anlamı ve gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Bu 'kamusal' tanımlarından herhangi birinin kullanılması, çağdaş kamusal alanın doğasına ilişkin çok farklı anlayışlar ortaya çıkarmıştır (Iveson, 1998:22)

Kamusal alan (public space) kavramı, halk (people) anlamına gelen kamunun (public) (TDK, 2018) kendi içinde ekonomik ve sosyal ayırım gözetmeden (demokratik ilkelerle) toplumsal konuları tartıştığı bir mekanı (space) temsil etmektedir (Özbek, 2004). Bu açıdan kamusal alan, çok yönlü sosyal olguların mekânsal düzenini oluşturmakla kalmayıp, kamusallığın anlamı gereği içinde yer alan veya yer almasına izin verilen faaliyetlerin ve düşüncelerin soyut birer özgürlük alanını da temsil etmektedir (Ruppert, 2006: 272). Bahsedilen özgürlük ve kamusal alan ilişkisi antik dönemden modern devletlere evrilerek günümüze ulaşmış, kamunun oluşumunda temel elementlerden biri haline gelmiştir.

¹ Kamusal alanlar için kullanılan kentin “gözleri” terimi ilk olarak 1961 yılında Jane Jacobs’ın “The Death And Life of Great American Cities” (1961) isimli kitabında gündelik bakışların kent parçasında yarattığı vazgeçilmez güvenlik ve özgürlük hissine vurgu yapması ile ortaya çıkmıştır. Daha sonra, geliştirilerek çeşitli akademik ve sanatsal üretimlerde benzer anlamlarla kendine yer edinmiştir.

Habermas, “kamusal” kavramını tarihsel ve etimolojik olarak Yunan Polis’ine dayandırmış, gerçeklerin, çatışmaların ve ilişkilerin alanı olarak tanımlamıştır (Helenik Kamu) (Habermas, 2017: 59-60). Ortaçağ’da bu anlayışın farklılaşmasını; Roma’daki “oikos” (ev, özel alan) despotluğunun feodal yapıda toprak egemenliğine dönüşmesi ve yargının bu yapı etrafında şekillenerek şahısları bu yapı içinde tutmasına bağlamıştır. Geç Ortaçağ’da ise kamusal alanın “temsil edene” veya “egemen olana” ait olması kamunun oluşumunu kökten yok etmiştir. Habermas, bu duruma “temsili kamu” adını vermiştir (Habermas, 2017: 64). Temsili kamunun saray içine doğru daralması ve toplumun kapitalist temellerle yeniden şekillenip ayrışmasıyla özel – kamusal ayrımı başlamıştır. Ticaret (kapitalist düzenin oturması- küreselleşmesi) ve kitle iletişim araçları, akıl yürütme eylemlerinin bir aracı haline gelerek sorgulayan yeni bir toplumsal sınıfı alenileştirmiş, basım-yayın üzerinden eşitlikçi ancak sansürcü “edebi kamuyu” oluşturmuşlardır (Habermas, 2017: 96). Fransız devrimiyle yükselen özgürlükçü anlayış, politikleşen bir “siyasi kamuya” dönüşmüştür (Habermas, 2017: 17). Burjuva dönemindeki bu yapısal değişiklikler ve özgürlükçü eleştirel ortam ideal kamusal alanı da temsil etmiştir. Habermas, demokrasi için vazgeçilmez addettiği kamusal alan kavramının modern götürülerinden arındırılmış halinin yeniden sağlanması amacıyla “söylem kuramını” geliştirmiştir. Bunun nedeni; Habermas’ın (1989) ideal bir kamusal alanı yalnızca aleniyeti ve eşit erişim fırsatıyla değil, aynı zamanda eleştirel ve bağımsız doğasıyla da tanımlamasıdır (Lee, 2012). Yükselbaba (2011: 251), çalışmaları göz önüne alındığında Habermas’ın modellediği kamusal alanın 8 özelliğini; erişilebilirlik, eşitlik ve özgürlük, aleniyet, erişimin garantilenmesi, kamu – devlet ayrımının yapılması, serbest konuşma, rol değişikliklerinin serbestiyesi ve mantıklı bir anlaşma temeline dayanması şeklinde özetlemiştir.

Arendt, kamusal – özel alan ayrımında insan etkinliklerinin niteliklerini ayırt ederek insan olmanın sınırlarını bulma düşüncesiyle yola çıkmıştır. Bu sınırlar özel alanda bulunan ve birer zorunlu insan faaliyeti olan (bu yüzden de özgürlüğün bir alanı olmayan) emek ve iş etkinliklerinin, çoğulluğun bir aradılığı ile özgürlüğün temel oluşturduğu eylem faaliyetinin arasındaki çizgi ile belirlemiştir (Arendt, 2018: 44). Eylemlerin insanlar arası iletişim aracılığıyla

zorunlu kılınması nedeniyle görünüm sahnesinde veya ortaklaşa dünyada (kamusal alanda) politik olarak var olmak, insan olmanın ve ölümsüzlüğün bir ön koşulu haline gelmiştir (Arendt, 2018: 58-99). Dolayısıyla, Arendt'e göre kamusal alan, hayatta kalmak için yapılan zorunlu tüm etkinliklerin dışında, yurttaşların özgürce politika yapabildiği alanlardır². Günümüzde ise ekonomi ile siyasetin birleşmesi sonucunda özel alanda yer alan ev ekonomisi kamusal alana yayılarak tüketime dayalı bir toplumsal alan oluşturulmuştur (Yükselbaba, 2011: 232). Arendt'e göre, Habermas'tan farklı olarak Yunan kentlerinde olduğunu düşündüğü kamusal alanın modern devletlere doğru işlevini yitirmesi, bu sınırların belirsizleşmesi ile doğrudan bağlantılıdır.

Kamusal alan sınırlarının bir "insanlık durumu" olan özel alanla bağdaştırılarak belirlenmesi, kamusal ile özel dengesindeki sapmaların tespit edilmesi yönünden de yarar sağlamaktadır. Sennet (2019) bu durumu açıklamak için Arendt ve Habermas'tan farklı olarak, tarihsel süreçlerden çıkarım yapmanın ötesinde tarihi, teorik bakış açısını güçlendirmek üzere kanıt olarak sunmuştur. Roma İmparatorluğu'nun çöküş sürecinde kamusal alanın zorunluluklar ve resmiyet yüklü dünyasının din ağırlıklı toplumsal kabullere dönüşümü ile modern dünyanın bireysel bakış açısının kamusal alanda yarattığı tahribat arasındaki benzerliklere vurgu yapmıştır (Sennet, 2019:15-16). Sennet'e göre, geç modern dönemde bireylerin, kendi iç dünyalarını anlamayı bir amaç haline getirmesi ve dış dünyaya ait olgulara bu değerlendirmelerle yaklaşması, kamusal insanın sonu, mahrem bir toplumun ise inşasına neden olmuştur. Bireylerin ilişki düzeylerini tanımlayan ve birbirinin zıttı olmaktan çok alternatifi olan (Sennet, 2019: 133) özel alan ile kamusal alan arasındaki çizginin bulanıklaşması ile kamusal alan "oluruna bırakma" sorunu haline gelmiştir. Bu da bireylerin kamusal alanda duygularını ifade edebilen aktör olma özelliğini yitirmesi yani kamusal insanın çöküşü anlamını taşımaktadır (Sennet, 2019: 143).

Sennet, mahremiyetin yükselişinin kamusal alanda yarattığı tahribatı açıklarken Erving Goffman'ın kamusal yaşamda insan davranışlarını zamansız ve bağlamsız olarak incelemelerinden faydalanmıştır (Sennet, 2019: 57-58). "Toplumsal

² Arendt, bu düşüncüyü Aristo'nun "insan politik bir hayvandır" cümlesiyle temellendirmektedir (Arendt, 2018: 58)

ilişkiler ile kamusal yaşam” arasındaki bağlantıları bulmak üzere yaptığı çalışmalar, insan davranış kalıplarının birtakım kurallar ve rutinleri oluşturan toplumsal düzenin incelenebilir bir transkriptini oluşturmuştur (Goffman, 2017: 10-11). Kamusal alanda etkileşimin temel unsurlarından olan gözlemcilik ve katılımcılık dengesinin gözlemcilik lehine bozulması ve “sivil kayıtsızlığın” etkisi ile Sennet’in kamusal insan olarak tanımladığı olgunun da çöküşünü başlatmıştır (Yıldırım, 2010: 204).

Kamusal – özel arasındaki sınırların kentin kamusal düzenini anlamlandırmasındaki etkinliği hukuksal zeminde de siyasal olarak karşılık bulmuştur. İktidarın ve bireylerin toplumdaki rollerinin belirlenmesindeki ayırım bu farklılıkları beraberinde getirmiştir. Mill, sadece kişinin kendisini etkileyen özel alan ile başkalarını etkileyen kamusal alan ayrımını (Geuss, 2001: 81), toplumsal ve siyasal alan tanımlarıyla güçlendirerek iktidarın görevinin Lock’un (1986: 229) ve Hayek’in (1995: 22) de vurguladığı gibi bireylerin özgürlükçü ve bağımsız ortamlarını korumakla sınırlandırılması gerektiğini belirtmiştir (Karadağ, 2003: 180). Bu durum, kişilerin kamusal alanda kişisel tercihleri, eylemleri ve inançlarıyla özgür hareket alanlarına temel oluşturarak devleti özel alandan ayırmıştır. Liberalizmi oluşturan bu düşünce sistemini Rawls ise siyasal adaletin³ kamusal akılla⁴ meşrulaştırıldığı bir teorik sistem ile devam ettirmiştir (Rawls, 2019:257). Birlikte yaşamanın gereği toplumsal uyumun sağlanması yönünde bireysel “iyi” anlayışının, çatışma oluşturmaması durumunu Rawls, vatandaşlıkla sınırlandırılmış ancak yasalar ile güvence altına alınan özgürlüğün ve fırsat eşitliğinin sağlanması ile mümkün olabileceğini savunmuştur.

Schmidt ve Nemeth (2010:453)’e göre, kamusal alanın bir amaç için araç olarak kullanılması yerine kendisine normatif bir amaç olarak değerlendirilmesi,

³ Liberal kamusal alan modelleri Kant’tan başlayarak adil ve istikrarlı bir kamu düzeninin sağlanması problemi üzerine şekillenmiştir (Benhabib, 1992:73). Toplumsal sözleşme kuramlarını da dikkate alarak Rawls, toplumsal uyumun sağlanmasını siyasal adaletin (özgürlüklerin yasalarla güvence altına alındığı eşitliğin ve vatandaşlığın) varlığına dayandırmıştır.

⁴ Kamusal akıl, özgürlükleri yasalarla korunan vatandaşların siyasal değerler çerçevesinde düşüncelerini ifade etmesi ve bir noktada uzlaşmasıdır (Rawls, 2006: 153). Ancak bu durum, kamusal alanda oluşturulan gündemin siyasal alan ile kısıtlanması anlamına gelmekte, kamusal alanın katılımcı yönünü sınırlandırması sebebiyle eleştirilmektedir. Daha fazla bilgi için: Karadağ, A., 2003:184, 193.

günümüz dünyasında yeni bir olgudur. Ancak, tartışmaların kamusal çevrenin kuramsal çerçevesinde (public sphere) yürütülmesi, kamusal alanın fiziksel alan gereksinim gerçekliğini göz ardı etmektedir. Pek çokları, kamusal alanın (public space) sadece (sosyal) kamusal alanın (public sphere) gelişim alanı olduğu sürece anlam kazandığını savunurken, tersine, gerçekte bir kişinin haklarının duyulması için “kamusal alanın (fiziksel olarak) kullanımı veya aktif olarak oluşumu” gerekmektedir (Blomley, 2001:3 aktaran: Schmidt ve Nemeth, 2010:454)⁵.

Madanipour (1996: 149), kamusal alanın fiziksel oluşumu ile sosyal ve politik açılımları arasındaki ilişkiyi, öznelerarası iletişimin ve akılcı- eleştirel tartışmaların geçtiği fiziksel alana atıf yaparak kurmuştur. Fiziksel kamusal mekanın içindeki kamusal iletişimin oluşumu ve dönüşümünün analizlerinin tümü kamusal alan (public space) ile bağlantılıdır. Bu durum, kamusal alanın tanımında sosyal ve fiziksel süreçlerin bir arada bulunmasını gerektirmektedir. Sonuçta, pek çok araştırmacı kamusal alanı fiziksel, sosyal ve ekonomik bileşenleri ile tanımlayıp değerlendirmektedir.

Mehta (2014: 54) kamusal alanı, toplumun tüm kesimlerine açık olan, kamusal kullanım, aktif yada pasif sosyal davranış üreten ve tüm bireylerin mekanın kullanımını düzenleyen kurallara tabi olduğu alanlar olarak tanımlamıştır. İyi düzenlenmiş bir kamusal alan, tartışma, planlanmış yada spontane karşılaşma, ve tutum- fikir çeşitliliğinin öğrenimi için bir platform görevi görmelidir (Mehta, 2014:56).

Benzer şekilde, Carr vd. (1992:3) kitabının birinci bölümüne “toplumsal yaşam sahnesinin ortaya çıktığı platform” tanımıyla başlamaktadır. Ona göre kamusal alan, grup yada bireysel olarak fonksiyonel veya törensel faaliyetlerin

⁵ Türkçe’ye kamusal alan olarak çevrilen İngilizce “public realm”, “public sphere” ve “public space” kelimeleri farklı anlamlara gelebilmektedir. “Public realm” kentlerde tüm bireylerin erişebildiği açık alanları (daha fazla bilgi için: DfT HS2 London, 2013:18) veya fiziksel bir kent alanında meydana gelen anonimleşmiş ilişki alanlarını (daha fazla bilgi için: Lofland, 1998:9,22), “public sphere” ise kamusal alanın sosyal, söylemsel ve soyut alanını temsil edebilirken, “public space” kamusal alanın fiziksel ve sosyal yönlerinin bir karmasını oluşturabilmektedir (Daha fazla bilgi için: Hauser ve Benson, 1999:61; Miller, 2007:Xii). Ancak bu kelimeler bazen birbiri yerine kullanılabilmekte, anlamları araştırmanın içeriğine göre yeniden tanımlanabilmektedir.

gerçekleştirildiği, açık ve halk erişiminin sağlanabildiği ortak bir zemindir (Carr vd.,1992:xi,50).

Smith ve Low (2006:3) kamusal alanı; cadde, park, medya, internet, alışveriş merkezi, ulusal hükümetler, uluslararası kuruluşlar ve yerel mahallelerin sosyal yer çeşitliliği ile bağdaştırarak somutlaştırmış ancak fiziksel bir mekan kavramıyla sınırlamamıştır. Tersine, mekan ile mekansız kavramların arasındaki gerilimi saran bir olgu olarak yaklaşmıştır.

Kohn (2004:9) kamusal alan kavramına, içeriğindeki çelişkili ve çoklu tanımlamalardan bir küme yaratarak başlamakta, kriterlerin alt kümelerinin birleşimi ile tanımlanabilecek kamusal alan arayışına girmektedir. En genel anlamıyla devletin sahip olduğu, kısıtlama olmaksızın herkesin erişebildiği ve/veya iletişimi- etkileşimi teşvik eden bir alanı kastetmektedir. Bu, Kohn’u sahiplik, erişilebilirlik ve öznelerarasılık kavramlarına yönlendirmekte, genel tanımlardaki belirsizlik ise kamusal alan ile özel alan arasında hibrit bir alan olan “sosyal alan” kavramını eklemesine neden olmaktadır.

Carmona vd. (2008:9) ise kamusal alan ile ilgili geniş ve dar anlamlı 2 adet tanım sunmuştur. İlk tanım, kamusal erişimin sağlanabildiği iç veya dış, kentsel veya kırsal, kısıtlı veya kısıtsız, yapılı veya doğal çevre her türlü alanı içermektedir. Ancak ilk tanımda, sahiplik olgusunun toplumdaki seçiciliği, zaman kısıtlamalarının erişim engelleri ve aktivite kısıtlamaları onu dar anlamlı ikinci tanıma itmiştir. Bu tanıma göre kamusal alan, halkın ücretsiz erişime sahip olduğu ve kısıtlanmadığı yapılı ve doğal çevredeki özel veya kamusal mekanlar olarak tanımlanmıştır.

Kamusal alanın tanımındaki belirsizlikler, araştırmacıları kendi tanımlarını oluşturma, dolayısı ile yaptıkları araştırmanın kısıtlarını belirleme imkanı sunmaktadır. Bu çalışmada ise kamusal alan, zaman, mekan ve topluluk kısıtlaması olmadan her bireyin eşit olarak ve özgürce çeşitli sosyal ve fiziksel aktiviteleri (faaliyetleri) gerçekleştirebildiği veya onlara katılabildiği, ve demokratik zeminde iletişimde bulunabildiği (diyalog kanallarının açık olduğu) açık kentsel mekanlardan oluşmaktadır.

3.2 Kamusal Alan Türleri

Kamusal alanlar üzerine pek çok sınıflandırma çalışması yapılmıştır. Carmona vd. (2008: 60), yapılan tüm çalışmalar ile bir sınıflandırma açılımı gerçekleştirmiş, çeşitli perspektiflerden kamusal alana bakış açısını göstermiştir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1 Kamusal alan sınıflandırmalarından örnekler (Carmona vd., 2008: 60-61'den tablolastırılmıştır).

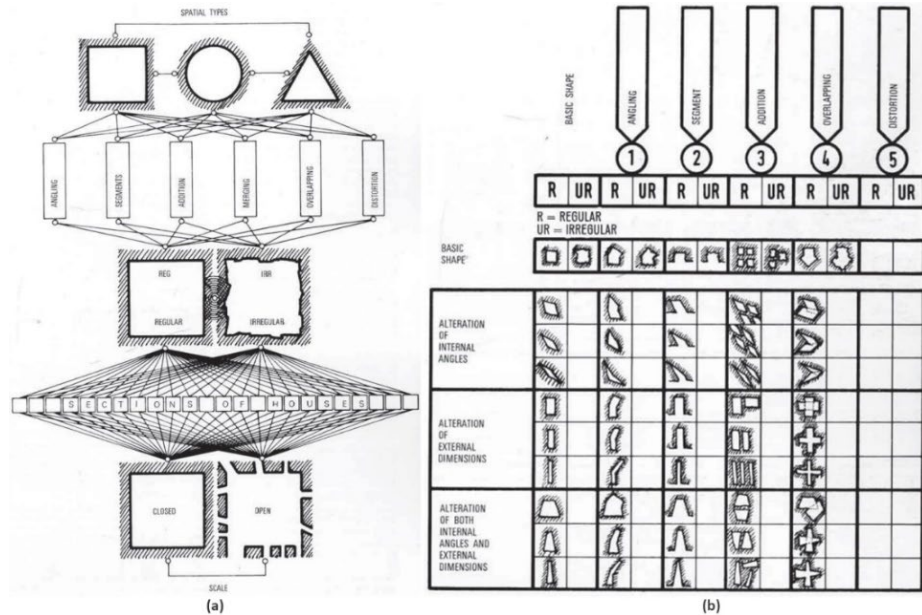
Sınıflandırma	Açıklama	Yazar
Sosyolojik perspektif	Distimik alan: toplumun "sürekli pasif, röntgenci, tüketici bir zihin ve duygu durumunda tutulduğu" kapitalizm kültürü. Proksemik alanın antitezi	Wallin, 1998: 209
Mekan deneyimine odaklanma	3 tür kamusal alan tanımlanır: <i>Kamu mülkiyeti</i> : hükümetin yada devletin sahip olduğu alan <i>Semiyotik</i> : kentsel mekan için rekabeti ve ayrışmayı teşvik eden mekânsal kimliklerden oluşan alan <i>Kamusal alan</i> : vatandaşların sosyal ve politik olarak etkileşime girebilecekleri topluluk alanı	Gulick, 1998: 135-41
Güç ilişkileri açısından	Tüm alanlar hem kamusal alan hem de özel alan ilişkilerinin ifadeleridir. <i>Kamusal alan</i> <i>Temsil alan (Semiyotik)</i>	Kilian, 1998: 115-116
Vizyon ve gerçeklikten bir yolculuk olarak	<i>Temsili alan</i> : kendisine mak edilmiş, yaşanmış uzam veya kullanımdaki uzam <i>Mekanın temilleri</i> : planlı, kontrollü ve düzenli	Lefebvre, 1991:39
Kontrol aracılığıyla	Kamusal alanın güvenlik endişeleri ile ilgili boşalma durumu ile kentsel eğlencenin çekiciliği ile yoğunlaşma durumu 2 farklı kamusal alan türü üretmektedir. <i>Güvenlikli kamusal alan</i> : yaptırım faaliyetleri ve belirli grupların dışlanması ile oluşturulmuş kamusal alan <i>Temalı kamusal alan</i> : ambiyans oluşturan ve aktiviteyi teşvik eden kamusal alan	Van Melik vd., 2007:25-8
Kullanımda uyarlanabilirlikleri açısından	<i>Serbest alan</i> : uyarlanabilir, sınırsız, planlı ancak geçici işlevler de bulunur. <i>Dar alan</i> : sabit, fiziksel olarak kısıtlı, kontrollü aktiviteler bulunur.	Franck ve Stevens, 2007: 23
Dışlayıcı stratejiler aracılığıyla	<i>Gizli alan</i> : kot değişiklikleri veya birtakım nesneler tarafından kamufle edilen ve gizlenen alanlardır. Bu nedenle değiştirilemez. <i>Zor anlaşılır alan</i> : çarpık, uzun erişim veya eksik yollar nedeniyle ulaşılması zor alanlar. <i>Sert alan</i> : duvarlar, kapılar ve kontrol noktaları gibi engeller nedeniyle erişimin reddedildiği alanlar. <i>Çapraşık alan</i> : Oyalanmayı ve zaman geçirmeyi engelleyen düzenlemelerin olduğu alanlar. <i>Gergin alan</i> : aktif olarak izlenen ve gözlem olmadan kullanılamayan alanlar	Flusty, 1997: 48-49

Tablo 3.1 Kamusal alan sınıflandırmalarından örnekler (Carmona vd., 2008: 60-61'den tablolaştırılmıştır) (devamı)

Kapsayıcılık derecelerini yansıtan	<i>Açık alan:</i> zayıf tanımlanmış sınırlara sahip alan. Sosyal çeşitlilik yüksektir. <i>Kapalı alan:</i> güçlü tanımlanmış sınırlara sahip alan. İnsanları ve faaliyetleri aktif olarak dışlamaktadır.	Malone, 2002: 158
Alıcılara (müşterilere) göre	Mekan, çeşitli sosyal sektörlerin veya çıkar gruplarının alanlarını oluşturan bir dizi peyzaj olarak sınıflandırılmaktadır. <i>Yükseltilmiş kamusal alan:</i> hızla yükselen ekonomik ve yönetsel potansiyelin peyzaj alanları <i>Sergilenen alan:</i> cezbedici ve cazibeli peyzaj alanları <i>Yüceltilmiş kamusal alan:</i> heyecanlı ve coşkulu peyzajlar <i>Maruz bırakılan alan:</i> yansımaların ve idolleştirilenin alanları <i>Renkli alan:</i> göçmenlerin ve azınlıkların peyzaj alanları <i>Marjinalleştirilmiş alan:</i> sapma ve yoksunluk manzaraları	Burgers, 1999
Kullanıcıların mekanla etkileşime girme biçimine göre	<i>Gündelik yerler:</i> kamusal alanın çoğunu oluşturan betimlenmemiş mahalle alanları ve günlük etkileşim mekanları <i>Anımsal mekanlar:</i> kişiden kişiye farklılık gösteren ve hem olumlu hem de olumsuz belirli mekanlara bağlı belirli çağrışımlar ve anlamlarla ilgili olan alanlar <i>Sosyal ortamlar:</i> tasarımları ve kullanımları sayesinde kullanıcılar arasında hem kısa süreli hem de daha anlamlı sosyal karşılaşmaları aktif olarak teşvik eden mekanlar <i>İnziva yerleri:</i> insanlara düşünceleriyle baş başa kalma veya küçük arkadaş gruplarıyla sosyalleşme şansı sunan mekanlar <i>Negatif alanlar:</i> ırkçılık ve genellikle tehdit edici olarak algılanan yıkıcı faaliyetler de dahil olmak üzere bazı antisosyal davranışların deneyimlendiği alanlar.	Dines ve Cattell, 2006:26-31
Fiziksel / morfolojik karakterlerine göre	<i>Derin meydan</i> <i>Geniş meydan</i> <i>Kapalı meydan</i> <i>Baskın meydan</i> <i>Çekirdek meydan</i> <i>Gruplandırılmış meydan</i> <i>Amorf meydan</i>	Sitte, 1881 Zucker, 1959
Fonksiyona göre	<i>Ana kent meydanı</i> <i>Eğlence meydanı</i> <i>Gezinti yeri</i> <i>Trafik meydanı</i> <i>Anıtsal meydan</i> <i>Halka açık parklar</i> <i>Meydan ve plazalar</i> <i>Anıtlar</i> <i>Pazarlar</i> <i>Sokaklar</i> <i>Oyun alanları</i> <i>Topluluk açık alanları</i> <i>Yeşil yollar ve park yolları</i> <i>Atrium/ kapalı pazar yerleri</i> <i>Bulunan boşluklar/günlük boşluklar</i> <i>Kıyılar.</i>	Gehl ve Gemzoe, 2000: 80 Carr vd., 1992: 79

Woolley (2005: 74), kentsel açık alanları yerel, mahalle ve sivil alanlar olarak kategorilendirmiştir. Bu sınıflandırmanın iki açıdan faydalı olduğunu belirtmiştir. İlki, sınıflandırma insanın yaşam birimi olan konuttan fiziksel uzaklıklar temel alınarak oluşturulmuştur. İkincisi ise sınıflandırmanın aynı zamanda aşinalık, sosyallik ve anonimliğin üç derecesini de içinde barındırmasıdır. Sandalack ve Uribe (2010: 47-58) ise kamusal alanları; sokak, meydan, park/ bahçe/ mezarlık, lineer sistemler/ yeşil koridor/ yol, dış mekan spor ve dinlenme alanları, kamp ve piknik alanları, doğal/ yarı doğal yeşil alanlar olarak sınıflandırmıştır.

Rob Krier (1979: 16), yaptığı çalışmada kentsel mekanları, sokak ve meydan olmak üzere 2 temel mekan ile kategorilendirmiştir. Bu elementlerin kalitesi, yapısal ilişkilerinin detayları ile karakterize edilmektedirler. Krier kamusal alanın bu temel elementleri için 3 asal form tanımlamıştır. Geri kalan kamusal alanların bu üç şeklin modifikasyonu sonucunda oluştuğunu ve birbirleriyle etkileşime geçtiğini savunmuştur. Kare, üçgen ve çemberden oluşan temel şekiller, açma verme, parçalama, ekleme, birleşme, bindirme ve bükülme yöntemleri ile çoğaltılabilmektedir. Bu modülasyon yöntemi geometrik olarak düzenli ve düzensiz mekansal biçimler ortaya çıkarmaktadır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 a. Temel şekillerin modülasyonla mekan oluşturması (Krier, 1979: 23)
b. Temel mekansal şekillerin varyasyonları (Krier, 1979: 24)

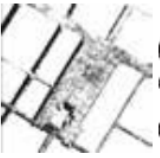
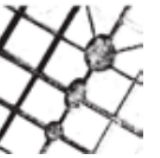
Bu çalışma kapsamında Krier'in kamusal alan sınıflandırması temel alınmış ve açıklanmıştır.

3.2.1 Meydan

Kentin en eski kullanım yöntemlerinden birisi olan meydanlar (Krier, 1979: 17), kentlinin sosyal, politik ve fiziksel ihtiyaçlarına cevap veren mekânsal yapılanmanın bir ürünüdür.

Meydanlar, binaların çevrelediği bir alanın yanında binaları en iyi şekilde sergilemek için tasarlanmış bir alan olarak da ifade edilmektedir (Moughtin, 2003: 87). Antik Çağlardan günümüze oluşturulmuş meydanlar kentteki bir boşluktan ziyade kentlinin günlük yaşamını da içine alan ve çevresindeki yapıların işlevlerini, mimari duruşlarını ve en nihayetinde kent dokusunu yansıtan kamusal alanlar olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle meydanlar tarihte farklı işlevsel yapıları ile sosyal ve fiziksel çevrenin kültürel etkilerinin gözlemlendiği alanlardır.

Moughtin (2003: 87), meydanları sınıflandırırken Paul Zucker ve Sitte'nin yaptığı form ile ilgili çalışmaları değerlendirmiştir. Zucker; alanın daha bağımsız olduğu kapalı meydanlar, mekanın ana binaya yönlendirildiği hakim meydanlar, mekanın bir merkez etrafında olduğu çekirdek meydanlar, daha büyük kompozisyonlar oluşturmak için uzamsal birimlerin birleştirildiği gruplandırılmış meydanlar ve meydanın sınırlandırılmadığı amorf meydanlar olmak üzere 5 arketip ortaya çıkarmıştır (Şekil 3.2). Sitte ise; derin tip ve geniş tip olmak üzere 2 kategori ile sınırlandırmıştır.

Kapalı Meydan	Baskın Meydan	Merkezi Meydan	Gruplandırılmış Meydan	Serbest Biçimli Meydan (Şekilsiz)
				
Place des Vosges	Piazza San Marco	Piazza di SS Giovanni e Paolo	The Imperial Fora	Times Square

Şekil 3.2 Zucker'ın meydan gruplandırmasında örnekler (Kangur ve Traks, 2011)

Kent meydanlarının oluşumu veya kullanımı kültür ve iklim gibi parametrelerle de bağlantılıdır. Moughtin (2003: 88), bu durumu İtalya ve İngiltere’den örnek vererek açıklamıştır. İtalya’daki meydanların ününün arkasında sahip olduğu Akdeniz ikliminin ılıman havası ve insanların dışa dönük yapısı yatmakta, İngiltere’de ise dış mekandaki doğal koşulların yetersiz olması nedeniyle atrium, pasaj, meyhane gibi ögeler ön plana çıkmaktadır. Taşcı (2014: 148) ise özellikle İslamiyet’in benimsendiği içe dönük toplumlarda meydan oluşumlarının geri planda kalmasının sosyolojik açılımını, yaşam tarzına bağlamakta, bu tür toplumlarda dinamik bir yapı olan sokaklar ve bir tür toplanma ve yardımlaşma alanı olan camiler kamusal alan olarak ön plana çıkarmaktadır.

3.2.2 Sokak

Sokaklar, kamusal alanlar içinde önemli bir yere sahiptir. Bu alanlar halkın politik düşüncelerini tartıştığı ve münazara ettiği alanlar olarak görülmekte (Sorkin, 1992), “açık görüşlü” bir mekan olarak betimlenmektedir (Walzer, 1986). Dolayısıyla sokaklar, demokratik kamusal bir alanı temsil etmekte (Lees, 1998: 231), sadece bir erişim aracı değil, aynı zamanda sosyal ifadenin temsil edildiği bir alan olmaktadır (Smithson ve Smithson, 1967: 15).

Bireyler, işlevsel, sosyal ve boş zaman etkinlikleri, seyahat, alışveriş, oyun, toplantı ve diğer insanlarla etkileşim, rahatlama ve hatta hayatta kalma için sokaklara bağımlıdır. Toplumun günlük işlevsel, sosyal ve boş zaman ihtiyaçlarını karşılayan sokaklar, ekonomik büyüme, fiziksel sağlık ve topluluk duygusu ile olumlu bir şekilde ilişkilendirilmektedir (Mehta, 2013: 9). Sokaklar, sosyal kamusal alanın önemli bir parçası olarak, meydanlara benzer şekilde toplumun sosyal, politik ve mekânsal ihtiyaçlarını da karşılamaktadır.

Aynı zamanda bir hareket kanalı olan sokaklar, insanların şehir imajındaki baskın unsurlarını oluşturmaktadır (Madanipour, 1996: 67). Kentin en hayati organını sokak olarak gören Jacobs (1961: 29), kentin ilginçliğini veya donukluğunu belirleyen ögenin sokağın algısı olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Lynch (2018: 54) de pek çok kişinin algısında baskın öge olarak yolların, insanların kenti algılama biçimi olduğunu açıklamıştır.

Moughtin (2003: 134), sokağın biçimini, düz veya kavisli, uzun veya kısa, geniş veya dar, kapalı veya açık, resmi veya gayri resmi gibi bir dizi kutupsal nitelikler ve sokak formu, ölçek, orantı, kontrast, ritim veya diğer sokak ve meydanlarla bağlantılar açısından analiz edilebilir olduğunu belirtmiştir. Ancak bu analizlerin yanında caddenin doğrudan biçimle ilgili iki temel özelliği olduğunu vurgulamıştır; yollar, aynı anda hem yol hem de bir mekandır. Bu nedenle yollar meydanların özelliklerine benzer şekilde sınırlayıcı unsurlara sahip olmalı, oranları ile çevreleme ve sergileme duygusunu yolda bulunan bireylere yaşatmalıdır.

İskoç hükümeti, 2010 yılında WSP aracılığı ile yayınladığı ve bir politika olarak uygulamaya koyduğu “Designing Streets: A Policy Statement for Scotland” adlı raporda (2010) Moughtin’in görüşlerine benzer bir anlayış sergilemiştir. Bu raporda, sokaklar öncelik alanları olmaktan önce bir mekan olarak tanımlanmış, sahip olması gereken 6 temel özellik; karakteristik, güvenli ve keyifli, hareket edilmesi kolay, hoş karşılayan, uyarlanabilir ve kaynak verimliliğini sağlayan olarak belirlenmiştir (Tablo 3.2).

Türkiye’de ise sokaklar kültürel ve dini yapının etkisiyle meydanlardan çok daha eski kullanım alanlarına sahip olmuşlardır (Taşçı, 2014). Cumhuriyet ile beraber ön plana çıkan meydan ihtiyaçları bile sokaklara entegre bir şekilde (sokak bitimleri, kesişimleri veya başlangıçları) tasarlanmış, kentlilerin sosyal gereksinimlerini karşılamada önemini yitirmemiştir. Sonuç olarak sokaklar; günümüzde toplumun sosyal ve mekansal ihtiyaçlarını karşılayan, durağan veya akışkan bir kamusal alan olmaya devam etmektedir.

Tablo 3.2 Kamusal alan sınıflandırmalarından örnekler (Carmona vd., 2008: 60-61'den tablolaştırılmıştır).

Karakteristik	Güvenli ve keyifli	Hareket edilmesi kolay	Hoş karşılayan	Uyarlanabilir	Kaynak verimliliği olan
<i>Sokak tasarımı, ayırt edici yerler sunmak için yerel bağlama yanıt vermelidir.</i>	<i>Sokaklar güvenli ve çekici yerler olacak şekilde tasarlanmalıdır.</i>	<i>Sokaklar, tüm kullanıcılar için kolay hareket edebilir olmalı ve mevcut hareket ağlarına iyi bağlanabilmelidir.</i>	<i>Sokak düzeni ve detayı, toplumun tüm üyeleri için olumlu etkileşimi teşvik etmelidir.</i>	<i>Sokak ağları gelecekteki adaptasyona uyum sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.</i>	<i>Sokak tasarımı, uyumu, sürdürülebilir drenajın entegrasyonunu dikkate almalı ve bakımı kolay, çekici, dayanıklı malzemeler bulundurmamalıdır.</i>
Blok yapısı Kentsel form, bir alanın iyi yönlendirilmesini ve navigasyonunu sağlayan yer işaretleri ve manzaralarla ayırt edici olmalıdır.	Yayalar ve bisikletliler Sokak kullanıcı hiyerarşisi önce yayaları, en son özel motorlu araçları dikkate almalıdır. Sokak tasarımı kapsayıcı olmalı, yaş veya yetenekten bağımsız olarak tüm insanlara sağlanmalıdır.	Mekan içindeki bağlantılar Sokak tasarımı, çeşitliliğe ve içermeye saygı duyarak, tüm hareket biçimleri ve tüm sokak kullanıcıları grupları için iyi bir bağlantı sağlamalıdır.	Yürünebilir mahalleler Sokak düzenleri, tüm sokak kullanıcıları için yerel olanaklara yürünebilir erişime izin verecek şekilde yapılandırılmalıdır.	Daha geniş ağlara bağlantılar Esneklik sağlamak ve yapı ve sosyal ortamlardaki değişikliklere uyum sağlamak için sokak kalıpları çevredeki ağlarla tam olarak bütünleştirilmelidir.	Oryantasyon Binaların, sokakların ve açık alanların oryantasyonu çevresel faydaları en üst düzeye çıkarmalıdır.
Bağlam ve karakter Ayırt edici karaktere sahip sokaklar yaratmak için yayaların, bisikletlerin ve araçların gereksinimleri ve etkileri yerel bağlamla uzlaştırılmalıdır.	Uygun trafik hızına ulaşmak Tasarım, araç hızını yerel bağlama uygun seviyelere düşürmek ve herkes için güvenli caddeler yaratmak için sürücülerin davranışlarını etkilemekte kullanılmalıdır.	Toplu taşıma Toplu taşıma planlaması, tasarım sürecinde erken bir aşamada düşünülmelidir.	İnsanlar için sokaklar Sokaklar sosyal etkileşime izin vermeli ve teşvik etmelidir.	Park yeri entegrasyonu Esneklik sağlamak ve görsel etkiyi azaltmak için park yeri çeşitli araçlarla düzenlenmelidir.	Drenaj Sokaklar, çevresel etkileri en aza indirmek için bağlamla ilgili olarak uygun SUDS tekniklerini kullanmalıdır.
Ayırt edici nitelikte yerler yaratırken tarihi çevrenin ilgili unsurlarına yanıt vermek ve bunlardan değer elde etmek için fırsatlar değerlendirilmelidir.	Dağınıklığı azaltmak İşaretler ve sokak işaretleri minimumda tutulmalı ve tasarım sürecinin başlarında düşünülmelidir.	Kavşak türleri ve düzenlemeleri Kavşaklar öncelikle yayaların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır.		Servis ve acil durum araçları Sokak düzenleri, olumlu bir yer duygusundan ödün vermeden acil durum ve servis araçlarını barındırmalıdır.	Hizmetler Hizmetlerin yerleşimi, sokakların veya kaldırımların yerleşimini belirlememelidir.
	Sokak aydınlatması olabildiğince gizli, ancak yeterli olmalıdır.	Toplu taşıma Toplu taşıma planlaması, tasarım sürecinde erken bir aşamada düşünülmelidir.			Ağaçlandırma Sokak tasarımı, doğal peyzaj özelliklerini bütünleştirmeyi ve pozitif biyoçeşitliliği teşvik etmeyi amaçlamalıdır.
	Sokak mobilyaları maksimum fayda sağlayacak ve yaya engelini azaltacak şekilde yerleştirilmelidir.	Kavşaklar bağlama ve kentsel forma uyacak şekilde tasarlanmalıdır – standartlaştırılmış formlar sokak düzenini dikte etmemelidir.			Malzemeler Malzemeler ayırt edici olmalı, bakımı kolay olmalı, dayanıklılık sağlamalı ve belirli bir bağlamda görsel olarak çekici olacak bir standart ve kalitede olmalıdır.

3.3 Kamusal Alanların Değişim ve Dönüşümü

3.3.1 Tarihsel Süreçler

İlk kentlerin toplumsal yaşamda yer edinmesiyle, kentsel açık mekanlar kentin odak noktasında yer almaya başlamıştır. Yazılı tarihin en eski kaynaklarından olan Sümer tabletlerinde (MÖ 4000-2000) kentteki toplumsal yaşama dair ipuçları kentsel açık alanların insan yaşamındaki önemini göstermektedir. Politik, ekonomik ve idari konuların yanında eğitim düzenini, ders materyallerini içeren bu tabletlerde kentsel alandaki çocukların aktivitelerinden de bahsedilmektedir. İçeriğinde gençlerin (okullu çocuklar) kent meydanında yaptığı taşkınlıkların ailelerde yarattığı olumsuz etkileri anlatılmaktadır (Kramer, 1981: 3, 14; Mumford, 2019: 97). Benzer şekilde tarihin ilk destanı olarak kabul edilen Gılgamış destanında da sokak ve meydanlar; festival, dans, pazar yeri vb. aktiviteler ile bağdaştırılarak anlatılmış, bir toplanma alanı olduğuna vurgu yapılmıştır (Çığ, 2012: 26-27). Herodots, eski Mısır'da pazaryeri, arena gibi kentsel açık alanlarda gerçekleştirilen şiddet içerikli birtakım ritüellere vurgu yapmış (Mumford, 2019: 67), Geddes uygarlıkların canlı bir kent çekirdeğiyle başladığını belirtmiştir (Mumford, 2019: 69).

Ancak, kentsel açık alanlardan ayrılan kamusal alanın tarihi; anlamı ve içeriğiyle doğrudan ilgilidir. İlk kentlerde çeşitli toplanma alanı izlerine rastlansa da (Doğan, 2020: 21-22) pek çok araştırmacı, kamusal alanın tarihini Antik Yunan'a dayandırmaktadır (Habermas, 1989; Arendt, 2018; Carmona vd., 2008; Yılmaz, 2010, Madanipour, 1996; Crouch, 1981; Carr vd., 1992; Stanley vd., 2012). Bunun nedenleri, (1) ilk defa kentsel alanların Antik Yunan'da kentin kimliğinin bir parçası olması (Taşçı, 2014: 113, Doğan, 2020:25), (2) temel ihtiyaçların özel alana, aleniyet ve özgürlüğün kamusal alana alınması ile iki alanın bu dönemde net olarak ayrılması (Habermas, 1989: 59) ve (3) demokratik kent devletleri ile beraber kentsel açık alandaki politik söylemlerin meydana gelmesi (Arendt, 2018) olarak sıralanabilir.

Habermas (2017:60), kamu kelimesinin temelini Burjuva toplumuna dayandırsa da kamusal olan veya olmayanın ayrımını Antik Yunan'a dayandırmaktadır. Antik Yunan'da emek, yaşam güçlükleri, hayatı devam ettirme çabaları "oikos"

içinde kalırken; kamusal olan, özgürlük alemi olarak gerçeklerin, çatışmaların ve ilişkilerin alanı olmaktadır. Arendt (2018), bu özgürlük alanına dahil olmak için yurttaşların (özgür erkeklerin) özel yaşamın zorunluluklarından tamamen arındırılmış olmaları ve “görünümler sahnesi” olan kamusal alanda erdemlerini sergilemeleri gerektiğini belirtmiştir.

Antik Yunan kent devletlerinde (polis⁶) bu düşüncenin mekana yansıması olarak akropol ve agora adı verilen toplanma alanları, bilinen en eski kamusal alanları temsil etmekte ve günümüz kamusal alanlarının temelini oluşturmaktadır. Akropol, antik çağlarda kentlerin güvenliğinin sağlanması amacıyla yüksek noktalara inşa edilen⁷ ve çevresi genelde surlarla çevrili yönetim ve tapınma alanlarını barındıran bölgedir (Büyükcivelek, 2017: 72). Ancak sonraki evrelerde kentin genişlemesiyle beraber akropolün dışında kalan ve genellikle halkın kullandığı Agora adı verilen oluşumlar ortaya çıkmıştır.

Agora, en geniş tanımıyla, siyasi, ticari ve sosyal amaçlı toplanma yeri olarak tanımlanmaktadır (Wycherley, 1962: 5). Genellikle, monarşik yönetim merkezi olan akropole yakın olarak konumlandırılan bu toplanma alanları, zamanla akropol kadar önemli bir odak haline gelerek, çift çekirdekli bir kent oluşmasına neden olmuştur. Sonraki dönemlerde demokrasinin güçlenmesi ile agora ağırlık kazanarak, akropolü bir uzantı haline getirmiştir (Wycherley, 1962: 6). Agora, Antik Yunan’da görünümler sahnesi olarak halkın politika yaptığı, iletişim kurdukları alanları temsil etmektedir. Bu nedenle Agora, toplu yaşamın merkezini oluşturmaktadır (Roth, 2006: 267).

Antik Roma kentlerinde ise agoranın yerini forum adı verilen kentsel mekanlar almıştır. Siyaset, ekonomi ve din merkezli müzakere alanları olan forumlar agoraya benzer bir yapılanmaya sahiptir (Sennet, 2008 :97). Forumların demokrasi işlevi hakkında ise çeşitli görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Örneğin, Gökgür (2017: 27-28), forumların agoralara göre daha az fonksiyonlu, müzakere alanından çok eğlence temelli mekanlar olduğunu savunurken, Purcell (1995:

⁶ Çeşitli kaynaklarda Antik Yunan’da kent devletleri için “polis” kavramı kullanılmaktadır (Hansen, 2006: 1). Ancak, “polis” kavramı aynı zamanda kent devleti içinde yer alan ve kamusal alanla bir tutulan bir bölgeyi de tanımlayabilmektedir (Habermas, 1989: 60).

⁷ Acropolis etimolojik olarak acro- yüksek, -polis kent anlamına gelmektedir.

327), forumun çeşitli siyasal işlevlerinden bahsederek müzakere fonksiyonuna da dikkat çekmiştir. Dickenson (2017: 14) ise agora ile forum arasındaki benzerlikleri, dönem yazarlarının forum ile agorayı eş anlamlı kullandığına atıf yaparak belirtmiştir. Öyle ki bir toplanma alanı olarak agoradan daha güçlü bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir (Dickenson, 2017: 161). Bunun yanında fiziksel olarak, forumun dikdörtgen olması (Vitruvius, 5.1.1), sütunlu bir mekan olması (Shipley ve Hansen, 2006: 67), konumunun değişik olması (Stirling, 2006: 80) gibi farklılıklar da tanımlanabilmektedir. Sonuç olarak Roma forumları, agoraya benzer bir şekilde demokratik bir kamusal alanı ifade etmektedir ve günümüze kadar farklılaşarak gelmiştir (Habermas, 2017: 61).

Ortaçağ'da Roma hukukundan gelen (belki de gelenekselci) kamu- özel arasındaki anlam ilişkisi kullanılsa da temelde farklı bir anlayış benimsenmiştir. Habermas (2017: 62) bunun nedenini Roma'daki Oikos'un (özel alanın) toprak egemenliğine dönüşmesi ve yargının bu yapı etrafında şekillenerek şahısları bu yapı içinde tutması olarak açıklamıştır. Kısacası o dönemde yaratılan feodal ekonomik yapı, kentlerin küçülmesine ve kırsalda şekillenen, farklı bir sosyal yapıya sahip yeni toplanma alanları oluşmasına neden olmuştur (Taşçı, 2014: 127). Bu alanlar aynı zamanda otoritenin de gücünü temsil eder hale gelmiştir. Geç ortaçağda kamusal olan egemenliği temsil edene ait hale gelmiştir. Bu nedenle bu dönemde bir kamunun egemenliğinden ziyade statü ve güç kamusal olarak sunulmuştur (Habermas, 2017: 64). Habermas, bir otoritenin kamusal alanın sahibi olduğu sisteme ise "temsili kamu" adını vermiştir.

Rönesans ile birlikte temsili kamunun saray içine doğru daralması ve toplumun kapitalist temellerle yeniden şekillenip ayrışması ile özel- kamusal ayrımı başlamıştır (Habermas, 2017: 70). 16. YY 'da devlet tüm varlıklarıyla kamuyu temsil etmekte ve geri kalan her şey özel alana dahilken sanatın ve gücün (Benevolo, 1995: 103) de etkisiyle kamusal alan çeşitli zümreler için bir sahne görevi edinmeye başlamıştır. Suçlu mahkumların meydanlarda idam edilmesi (Ingersoll, 2007: 173) veya çeşitli vaazların meydanlarda verilmesi (Kılıçbay, 1993: 30) bu durumun önemli göstergeleridir.

Habermas’a göre (2017: 71-90) kamu ve kamusal alan kavramı burjuva toplumu ile kuramsallaşmıştır. 18. YY sonlarında dini otoritenin ve toprak beylerinin kamu bütçesinden ayrılması ve yönetimin çeşitli kısımlarının özelleşmesi sonucunda özel özerklik alması ile temsili kamu parçalanmaya başlamıştır. Bu dönemden sonra uzak mesafe ticaretleri mal ve haber dolaşımı sağlayarak kapitalizmin yeni bir yönünü ortaya çıkarmıştır. Kısacası kapitalizm egemenlik ilişkilerini çözümleyen bir unsur haline gelmiştir. Uzak mesafe ticaretin gelişmesiyle ve atılımıyla sermaye ve siyasal güvence ihtiyaçları ekonominin ulusallaşmasına yol açmıştır. Prenslik mülkiyeti devlet mülkiyetinden ayrılmış, yerel yönetimler devlet yönetimi altına alınmıştır. Kamusal bu gelişmelerden sonra “temsiliyetçi saraya” değil, güç kullanma yetkisi olan devlete geçmiştir. Yeni kapitalist düzenin oluşması (sistemin hammadde- mamul değişimine dönmesi ve sömürge sisteminin oluşması) verilen imtiyazların arttırılmasına ve burjuvazinin oluşumuna sebep olmuştur. Zamanla konutla sınırlandırılan ekonomi kamusal alana yayılmış, kamusal ile özel alan arasındaki ayrımı belirginleştirmiştir. Sonuçta kamusal alan kavramı ilk olarak ekonomi ve ticaret ekseninde oluşmaya başlamıştır. Yönetim kapitalist düzeni vergi gibi yollarla ve teşviklerle sağlamaya çalışırken oluşturduğu üretim alanı kamusal çıkarın varlığına dönüşmüş, kısıtlamalar yüzünden toplumun basın yoluyla meydan okumasına dönüşmüştür.

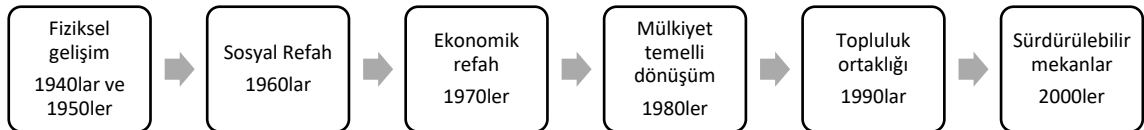
Dolayısıyla toplumun bakış açısı kamuoyu şeklinde kamuya açık mekanlarda kendine yer bulmuştur. Bu durumu Habermas, dildeki “kamu” kelimesinin etimolojik kökeninden yola çıkarak 17. Ve 18. YY’da ortaya çıktığını belirtmiştir (Habermas, 2017: 90).

Sennet ise günümüzde kamusal alanın önemini ve anlamını yitirdiğini belirtmiştir. Bireylerin kendi iç dünyasına dönerken ifade ve dışavurumlarının zorlaşmasının kamusal alanda olması gereken iletişim eksikliğine yol açtığını ifade etmiştir (Sennet, 2019: 16). Sennet (2019: 28-30), günümüz kamusal alan ilişkilerini fiziksel çevre ile ilişkilendirerek de kamusal alanın “hareketin” yani geçip gitmenin bir “türevi” haline geldikçe bağımsız bir deneyim olma anlamını da yitirdiğini belirtmiştir. Arendt ise modern dünyada kamusal alan ve özel alanın yanında bir de ikisi arasında olumsuz bir kavram olan toplumsal alanı

ortaya koymuştur (Biçer Olgun, 2017: 49). Antik dönemde özel alana dahil olan ekonomik meselelerin kolektif bir problem haline dönüşmesi ile kamusal alana dokunan toplumsal alan kamusal alanın temel yapısını olumsuz yönde etkilemiştir (Arendt, 2018: 71).

3.3.2 Kentsel Dönüşüm Süreçleri

Kentsel dönüşüm, kentsel sorunların çözümünü sağlayan ve değişime uğramış bir alanın ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarında kalıcı bir iyileşme sağlamaya çalışan kapsamlı ve bütünlük vizyon ve eylemlerdir (Roberts, 2000). Lehmann (2019:3) kentsel dönüşümü, arazi kullanımının geliştirilerek ve değiştirilerek, bir şehrin veya mülklerinin büyük bir bölümünü belirlenmiş bir yenileme alanı içinde dönüştüren kentsel yenileme projeleri için yaygın olarak kullanılan esnek bir terim olarak tanımlamıştır. Özellikle 2000’li yıllar sonrasında uygulanan “kentsel rönesans⁸” kavramıyla diğer dönemlerden (Roberts, 2000: 14) (Tablo 3.3) farklı olarak sürdürülebilir kentsel tasarım uygulamaları temel alınmaya başlanmıştır (Colantonio ve Dixon, 2011: 58) (Şekil 3.3). Sürdürülebilirlik odaklı bir kentsel dönüşüm yaklaşımı, ekonomik büyüme ve çevresel iyileştirmenin teşvik edilmesini sosyal ve kültürel canlılık ile birleştirerek topluluk veya yerel düzeyde sosyal sürdürülebilirliği sağlamayı amaçlamaktadır (Colantonio ve Dixon, 2011).

Şekil 3.3 Kronolojik olarak sosyal politika (Colantonio ve Dixon, 2011: 58’den uyarlanmıştır)

⁸ Kentsel Rönesans (urban renaissance), 20. YY sonu ile 21. YY başında ortaya atılmış bir kavramdır. İngiltere’de II. Dünya Savaşı sonrası uygulanan kentsel politikaların kentsel çöküşe sebep olması ile fiziksel yenilemelerin sosyal sermayeyi besleyememesi sonucu “Urban Task Force” adlı kuruluşun “Towards an Urban Renaissance” adlı raporuyla toplum temelli kentsel dönüşüm modellerine geçişi temsil etmektedir (Oc, 2000: 364).

Tablo 3.3 Kentsel dönüşüm süreçleri (Roberts, 2000'den uyarlanmıştır.)

Dönem politikası türü	1950'ler yeniden yapılanma	1960'lar yeniden canlanma	1970'ler yenilenme	1980'ler yeniden yapılanma	1990'lar yeniden oluşma
Ana strateji ve yönlendirme	genellikle ana plana dayalı olarak eski kasaba ve şehir alanlarının yeniden inşası ve genişletilmesi; banliyö büyüme.	1950'lerin temasının devamı; banliyö ve periferik büyüme; rehabilitasyon için bazı erken girişimler.	yerinde yenileme ve mahalle planlarına odaklanma; durgun çevre geliştirme.	birçok önemli gelişme ve yeniden geliştirme şeması; hakim projeler; şehir dışı projeleri.	daha kapsamlı bir politika ve uygulamaya yönelmek; entegre değerlendirmelere daha fazla önem
Mekansal aktivite ölçeği	Yerel ve yerleşim yeri ölçeğine vurgu.	bölgesel faaliyet ölçeğinin ortaya çıkması	başlangıçta bölgesel ve yerel düzeyler; daha sonra yerele vurgu.	1980'lerin başında mahalle odaklanma; daha sonra yerel seviyeye vurgu.	stratejik perspektifin yeniden tanıtılması; bölgesel faaliyetlerin büyümesi.
Sosyal içerik	konut ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi.	sosyal refah gelişimi.	çok seçici devlet desteği ile topluluk	çok seçici devlet desteği ile toplum kendi kendine yardım.	toplumun rolüne vurgu.

Bir sistem olarak kamusal alan, halihazırda çeşitli sistemik özelliklere sahip kentsel tasarım pratiğinin bir parçası olmaktadır (Brandao vd., 2017: 11). Dolayısıyla kentsel dönüşüm süreçlerinde ele alınan her türlü dönüşüm ve yenileme süreci kamusal alanları etkilemekte veya hatta günümüzde kentsel tasarım süreçlerinde merkezi bir role büründürmektedir. Bu nedenle günlük deneyimlerin bir parçası olan kamusal alanlar (McGlynn, 1993:3), kentsel dönüşümle ilişkisinde bir kentsel katalizör görevi üstlenmektedir (Yang ve Liu, 2021: 2). Örneğin, Brandao vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada çok amaçlı South Bank (Portekiz) alanlarında, nüfusun temel ihtiyaç ve beklentilerinin nasıl karşılanabileceğine ilişkin bazı sorunları ele almak için kamusal alan sistemlerinin potansiyelleri araştırılmıştır (Tablo 3.4).

Tablo 3.4 Kamusal alan projeleri ve sistematik karakteristikleri (Brandao vd., 2017:12)

	Dinamik ve sinerji	Ölçek	Kullanım çeşitliliği	Sistem bağlantısı	Araçlar ve stratejiler
Almada'nın kent merkezi			Ekonomik aktiviteler, ticaret, doğa, boş zaman	Altyapı, ekolojik, sembolik	Planlama girişimi
Oliveira Salazar Parkı	Kentsel büyüme yapılandırması	Kent ve kent bağlantıları	Doğa, boş zaman, spor, ticaret	Ekolojik	Bölgesel faaliyet (izole)
Montijo'nun belediye parkı					
Moita'nın belediye parkı			Doğa, boş zaman, spor		Yapısal faaliyet
Nova Almada Velha		Büyükşehir	Ekonomik aktiviteler, boş zaman, ticaret, sosyal	Altyapı, iletişim	Bütünleşik strateji
Montijo'nun şehir merkezi	Kentsel yenileme	Kent	Ticaret, boş zaman	Altyapı, sembolik	
Barreiro'nun merkez pazarı		Kent	Ticaret, boş zaman	Ekolojik, altyapı	Özel ve kamusal iş birliği
Moita'nın kıyı bölgesi		Belediye ağı			Belediye stratejisi (uzun dönem)
Seixal'ın kıyı bölgesi					
Barreiro'nun kıyı bölgesi	Kentsel yenileme ve doğal çevre	Kent bağlantıları	Ticaret, boş zaman, spor, mobilite, doğa, miras	Ekolojik altyapı, sembolik, iletişim	Bütünleşik strateji ancak lokal faaliyet
Montijo'nun kıyı bölgesi					
Alcochete'nin kıyı bölgesi					
Almada'nın kıyı bölgesi					Belediye stratejisi
Almada'nın park sistemleri				Ekolojik altyapı	Belediye stratejisi
Paivas parkı	Doğal çevre ve ekolojik bağlantılar	Kent ve kentsel ağlar	Doğa, boş zaman, spor, ticaret	Ekolojik	
Quinta dos Franceses parkı				Ekolojik	
Barreiro'nun kent parkı			Doğa, boş zaman, spor, miras, ticaret	Ekolojik, sembolik	Yapısal faaliyet
Salgueiro'nun yeşil altyapısı	Ekolojik bağlantılar	Kentsel ağlar	Boş zaman, doğa	Ekolojik altyapı	
Hafif raylı ağlar		Büyükşehir bağlantıları	Mobilite	Ekolojik, altyapı	Merkezi ve yerel yönetim
Trafaria- Costa da Caparica bisiklet yolu	Yeni taşıma bağlantıları	Şehirler arası bağlantılar	Mobilite, turizm, spor, boş zaman, doğa	Ekolojik, altyapı	Yapısal faaliyet
Caparica kent projesi	Kentsel yenileme	Büyükşehir	Turistik, boş zaman	Ekolojik, altyapı	Merkezi ve yerel yönetim

Benzer şekilde Melik ve Lawton (2011) çalışmalarında Rotterdam ve Dublin örnekleri üzerinden kamusal alanın yerel ve özel otoriteler tarafından önemli bir

kentsel yenileme aracı olduğundan bahsetmektedir. “Urban Task Force” adlı kuruluş ise kentsel mekanların estetik kaygının yanında ekonomik bir mesele olduğunu öne sürerek kamusal alanların tasarım, yönetim gibi etmenlerine özellikle dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Urban Task Force, 2005: 5). Sonuç olarak kamusal alanlar, kentsel yenileme veya dönüşüm uygulamalarında önemli rol üstlenmekte, aynı zamanda bu uygulamalardan yüksek oranda etkilenmektedir.

3.3.3 Göç Süreçleri

Kentin önemli bir parçası olan kamusal alanın fiziksel ve sosyal dinamikleri, kamunun ve kamu kültürünün oluşumunda merkezi bir rol oynamaktadır. Kentin sokakları, parkları, meydanları ve diğer ortak alanları; kolektif refah ve olasılıkların sembolleri, kentsel liderler ve vizyonerlerin başarı ve özlemlerinin ifadeleri, karşılaşmaların ve yurttaşlık kültürünün biçimlenme alanları ve önemli politik müzakere alanları olarak görülmektedir (Amin, 2008: 5). Bu nedenle kamusal alanlar kentin ve kentlinin kültürel ve sosyal yapısı ile oldukça ilişkilidir.

Göç ile ilgili fenomenlerin ve süreçlerin etkileri de hem ölçek hem de kapsam açısından daha geniş olsa da temelde kent merkezlidir (Hatziprokopiou vd., 2016: 53). Portes (2000: 154), göç ile kent arasındaki ilişkiyi, birbirini şekillendiren ve gelişimlerine destek veren madalyonun iki yüzüne benzeterek açıklamıştır. Bundan yola çıkarak Hatziprokopiou vd. (2016: 53) kent ile göç arasındaki ilişkiyi; kentlerdeki tarihsel büyümelerin ve kapitalist gelişmelerin rolleri ve işlevlerinin göç akışını hızlandırması ile; diğer taraftan ise göç ve göçmenlerin de şehri ve kentsel yaşamı (yeniden) şekillendirmesi ve daha geniş kentsel değişim süreçlerine katkıda bulunması ile açıklayarak detaylandırmıştır. Dolayısıyla göçmenlerin kentsel deneyimleri yani yeni toplumlarında aidiyetlik durumunu yeniden şekillendirme mücadeleleri, kentlere yeni bir biçim vermektedir (Sandercock, 1998: 14) ve kentsel mekânların gündelik dönüşümleri yoluyla yalnızca kendilerini dönüştürmekle kalmamakta, aynı zamanda parçası oldukları toplumun sosyal ve mekânsal dokusunu da

dönüştürmektedir (Tümtaş ve Ergün, 2016: 1352; Cancellieri ve Ostanel, 2015: 499).

Kamusal alanlarda sosyal ve mekânsal doku birbirini destekleyerek değişmekte, sosyal veya mekânsal olarak gerçekleştirilen bir dönüşüm hareketi her ikisini de temelde etkileyebilmektedir. Cancellieri ve Ostanel, (2015: 501), bu durumu etnik ticari faaliyetlerin coğrafi yoğunluğunun, kamusal alanlarda belirli bir sosyalleşme biçimini teşvik etmesinden yola çıkarak örneklemiştir. Bu tür kamusal alanlarda etnik dükkanlar ve hizmetler gittikçe mağazanın duvarlarından taşmakta, sokaklara ve patikalara taşan bir süreklilik oluşturmaktadır. Kentsel peyzaja yayılan bu göçmen kökenli ticari fonksiyonlar ve kamusal alan aktiviteleri aynı zamanda birer sosyallik merkezleri olarak işlev görmektedir (Cancellieri ve Ostanel, 2015: 499). Dolayısıyla uyum süreçleri sonunda kültür karşılaşmaları (ve bazen çatışmaları) mekanın bahse konu sosyal ihtiyaçları da içermesine neden olmakta ve doğal bir süreç olarak mekanı da dönüştürmektedir.

Bir diğer unsur da göçlerin kamusal alanların kuramsal altyapısı ile ilgili değişimleri de beraberinde getirmesidir. Kamusal alanlar ile göç olgusu arasındaki en güçlü bağ olan kentlerin göçmenler aracılığıyla ulus-devlet kavramının ötesine geçmesi, kamusal alanların da ulus-ötesi bir mekan olarak yeniden değerlendirilmelerini gerektirmiştir. Bu durumda Habermas'ın kamusal alan tanımlamalarının merkezinde yer alan ulus devlet kabulü ve yurttaşlık ilkesi, günümüz kamusal alanlarını tanımlamada yetersiz kalmaya başlamıştır (Fraser, 2014: 10). Bu nedenle Fraser (2014: 26, 29), kamusal alanın küreselleşen yeni dünyada ulus devlet ve iletişim için tanımlanmış anlamında yer alan; “kim” sorusuna dağınık muhataplar (etkilenen tüm muhataplar), “nerede” sorusuna siber uzay, “nasıl” sorusuna kültürlerin geniş dil ötesi bağı, “kime” sorusuna ise kamusal ve özel güçlerin amorf karışımı olarak cevaplamaktadır. Bu şekilde sadece yurttaşlara ait olan kamusal alan, küreselleşen dünyada farklı kökenlerden bireylerin de iletişimsel alanı haline gelmiştir.

3.4 Kamusal Alanda Kalite Bileşenleri

Kentsel kalite, insanlar için yaşanabilir ve çekici yerler yapma olasılığına odaklanan hem sosyal hem de fiziksel kentsel kamusal alanın kalitesi ile ilgilidir (Oppio, Bottero, Arcidiacono, 2018: 3; Malek, vd., 2010: 6). Oppio vd. (2018: 4) yaptıkları araştırmada kentsel kalitenin 4 yönünü vurgulamıştır: (1) kentsel kalitenin özü, insan ve çevrenin ikili boyutudur, (2) kentsel kalitenin iyileştirilmesinde yapıli çevrenin planlanması, tasarlanması ve yönetilmesi temel bir rol üstlenir, (3) kentsel kalite sübjektif olan yer duygusu, okunabilirlik, kolektif bellek gibi boyutları da kapsayan karmaşık bir konudur ve (4) kentsel kalite farklı paydaşların katılımını gerektirmektedir. Kentsel kalite için geçerli bu konular, kentsel gelişmenin önemli bir paydaşı olan kamusal alanlar için de geçerlidir. Bu nedenle kamusal alanların yaşanabilirlik, çevresel kalite ve sürdürülebilirlik konularında kentsel gelişmeye önemli katkılarda bulunduğu söylenebilir (Praliya ve Garg, 2019: 93).

Kent mekanlarında kalite kavramı pek çok şehir plancısı ve mimar tarafından çeşitli parametrelere dayalı olarak açıklanmış, açık kamusal alanların kullanıcı ile ilişkileri somut olan fiziksel ve soyut olan sosyal veriler ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Jan Gehl (2011: 9), mekan kalitesi ile kullanıcı aktivitelerini bağdaştırarak dolaylı yoldan sosyal etkileşimlerin mekan kalitesiyle ilgisini açıklamıştır. Bu aktiviteler;

Gerekli aktiviteler: Zorunlu olan aktiviteleri içermektedir. Örneğin; günlük hayatımızda görev edindiğimiz okula ve işe gitmek, alışveriş yapmak, beklemek gibi aktiviteler zorunlu aktivitelere girmektedir. Bu aktiviteler, kullanıcıların başka bir seçeneği olmaması ve o aktiviteyi gerçekleştirmek zorunda olması sebebiyle kamusal alanın veya fiziksel çevrenin kalitesinden oldukça az etkilenmektedir.

İsteğe bağlı aktiviteler: Zamanın ve mekanın izin verdiği ölçüde bireyin kendi isteği ile yaptığı aktivitelerdir. Örneğin, temiz hava almak için yürüyüşe çıkmak, güneşlenmek, bankta oturmak gibi aktiviteleri içerir. Bu faaliyetler dış koşullar uygun olduğunda gerçekleştiğinden fiziksel planlama ile ilişkilidir.

Sosyal aktiviteler: Kamusal alanlarda başka birinin varlığına bağlı olan tüm aktiviteleri içerir. Örneğin; oyun oynama, selamlaşma, sohbet etme, pasif temasları (görme, duyma vs.) gibi aktiviteleri içerir. Bu faaliyet türü, insanların aynı mekanlarda hareket etmelerinin ve aynı mekanlarda bulunmalarının doğrudan bir sonucu olarak kendiliğinden ortaya çıktığından dolayı diğer iki aktivitenin de dolaylı bir sonucu olmaktadır. Sosyal aktiviteler, kamusal alanda daha iyi koşullar verildiğinde veya sosyal faaliyetler desteklendiğinde ortaya çıkmaktadır.

Kamusal alanların kalitesiz olduğu durumlarda gerekli aktiviteler devam ederken, diğer iki aktivite türünde azalmalar meydana gelmektedir. Aktiviteler ile fiziksel çevrenin ilişkisi Şekil 3.4'te verilmiştir.

	Fiziksel çevrenin kalitesi	
	Kötü	İyi
Gerekli aktiviteler	●	●
İsteğe bağlı aktiviteler	●	●
Sosyal aktiviteler	●	●

Şekil 3.4 Gehl'in (2011: 11) aktivite ve fiziksel çevrenin kalitesi arasındaki ilişki

Gehl (2010: 239), bu bilgiler ışığında kamusal alanlarda kalitenin 3 ayrı kriterini koruma, konfor ve memnuniyet olarak belirlemiş, bunları toplam 12 alt başlıkta incelemiştir (Tablo 3.5).

Zamanifard vd. (2018), literatürde yer almış ve test edilmiş çeşitli kaynakları birleştirerek çalışmasında dört ana kriter belirleyip uygulamıştır. Deneysel kalite (experimental qualities, EQ) olarak da adlandırdığı modelde bu faktörler; konfor, kapsayıcılık, çeşitlilik / canlılık ve imaj / sevilebilirlik olarak sıralanabilir. Carmona (2014) çalışmasında kentsel mekanları form, erişebilirlik, imaj, aktivite, sosyallik, konfor, sahiplik ve denetim işaretlerinden oluşan ortak kriter

setine göre ayrıştırarak mekanların form, işlev ve sorumluluk / haklar başlıkları altında tipolojilerini ortaya çıkarmıştır. Mehta (2014), açık kamusal alanların kalite ölçümlenmesinde 5 ana faktör ile bunların alt başlıklarını, çeşitli araştırma yöntemleriyle eşleştirerek belirlemiş ve çalışmasında uygulamıştır. PSI (Public Space Index) olarak adlandırılan bu yöntemde alanın kapsayıcılık, anlamlı aktiviteler, konfor, güvenlik ve memnuniyet boyutları ele alınmıştır. Aynı değerlendirme modeli çeşitli araştırmacılar tarafından geliştirilerek de kullanılmıştır (Evans vd., 2018).

Tablo 3.5 Jan Gehl'in kalite parametreleri ve içerikleri

Koruma	1. Trafiğe karşı koruma 2. Şiddet ve suça karşı koruma 3. Kötü algısal deneyime karşı koruma
Konfor	4. Yürüme imkanları 5. Sabit kalma imkanları 6. Oturma imkanları 7. Görme imkanları 8. Konuşma ve duyma imkanları 9. Aktivite imkanları
Memnuniyet	10. Ölçek 11. İklimin pozitif yönünden yararlanma imanı 12. Estetik kalite/ pozitif algı deneyimi

PPS (Project for Public Spaces), insanların güçlü topluluklar inşa eden kamusal alanlar yaratmalarına ve sürdürmelerine yardım etmeye adanmış kar amacı gütmeyen bir organizasyondur. PPS (2020) bünyesinde günümüze kadar yapılmış olan araştırmalar birleştirilerek, tek ortak sonuç çıkarılmış ve kriterlere bağlanmıştır. Bu kriterler; sosyallik, kullanım / aktiviteler, erişilebilirlik / bağlantılar ve konfor / imajdan oluşmaktadır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 PPS kriterleri

Literatür çalışması, kamusal alanların kalitesinin pek çok faktörle açıklanabileceğini göstermektedir. Bu faktörlerin temel paydası aynı olsa da faktör çeşitliliğini sağlayan ana etmenin kullanıcı ihtiyaç ve istekleri olduğu görülmektedir. Kamusal alanın toplum odaklı bir kavram olduğu düşünüldüğünde bu kavramın araştırmacı ve içinde bulunduğu topluma göre boyut değiştirmesi kavrama zenginlik kazandırmaktadır.

3.5 Kamusal Alanların Sosyal Açıdan Önemi

İnsan çabasının ifadeleri ve toplumsal dünyanın eserleri olarak kamusal alanlar, kentlerin fiziksel ve metafizik kalbi olarak tanımlanabilmekte, bu nedenle hareket kanalları, iletişim düğümleri ve kültürel faaliyetler için ortak zemin sağlamaktadır (Hepcan vd., 2006). Dolayısıyla kamusal alanlar, insanların seyahat alışverişi, oyun, toplantı, rahatlama, etkileşim gibi işlevsel, sosyal ve boş zaman etkinlikleri için bir gereklilik olarak görülmektedir (Mehta, 2014: 55).

Kamusal alanlardaki nihai başarı sosyal başarının (aktivite, günlük etkileşim, kapsayıcılık, mahremiyet) sağlanmasıyla elde edilmektedir (Askari ve Soltoni, 2019). Sosyal etkileşimin yoğunluğunun ise tasarım öğeleri, önerilen faaliyetler ve yerleşim düzeni ile ilişkili olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir (Karuppannan ve Sivam, 2011). Kısacası fiziksel çevrenin kalitesi, sosyal ilişkilerin kalitesini arttırmakta, bu iki ögenin ilişkisi ise kamusal alanın kalitesini yükseltmektedir.

Thomas (1991: 222), kamusal alanın sosyal rolünü; bireylere ve topluluklara hayatlarını geliştirmeleri ve zenginleştirmeleri için fırsatlar sağlayan temel bir arena olduğunu vurgulayarak belirtmiştir. Bundan dolayı kamusal alana dört sosyal rol yüklemiştir (Thomas, 1991: 210, aktaran: Costamagna, Lind, Stjernström, 2019: 135; Mehta, 2014: 55):

- Kamusal alan bir yaşam alanıdır.
- Kamusal alan farklı sosyal grupların buluşma yeridir.
- Kamusal alan toplumda sembollerin ve görüntülerin sergilendiği bir alandır.
- Kamusal alan, kentsel faaliyetler arasındaki iletişim sisteminin bir parçasıdır.

Mehta (2013:8) kenti, sosyal karşılaşmaların bir alanı; fiziksel kamusal alanlar ise sosyal etkileşimleri geliştirmenin bir anahtarı olarak kabul etmiştir. Kamusal alanlar, insanların birbirleriyle yüz yüze geldikleri ve en geniş davranış yelpazesini sergiledikleri yerlerdir. Mumford (1960: 173, 1969: 20), benzer şekilde kentin en büyük işlevi olarak çeşitli bireyler ve gruplar arasında mümkün olan en fazla sayıda etkileşimi oluşturmak ve sosyal hayatın dramının oynanabileceği bir sahneyi oluşturmak olarak açıklamıştır. Kamusal ve özel alanların birlikte tasarlanması halinde kamusal alanların insanları en fonksiyonel şekilde bir araya getirebileceğini eklemiştir.

Low, Taplin ve Scheld (2005: 1) çalışmalarında, sosyal ve kültürel çeşitliliğin önemine vurgu yaparak günümüzde kamusal alanlar için en büyük tehlikenin kullanılmamadan ziyade sosyal olarak çeşitliliğin ve kültürler arası diyalogun azalması olduğunu vurgulamışlardır. Bu nedenle kamusal alanın sosyal açıdan tükenmiş mekanlar olmasının önüne geçmek için birtakım kurallar belirlemişlerdir (Low, Taplin ve Scheld (2005: 4):

- İnsanlar milli parklarda ve anıtlarda temsil edilmeli ve tarihleri korunmalıdır.
- Erişim; dolaşım ve ulaşım ile ilgili olduğu kadar ekonomik ve kültürel doku ile de ilgilidir. Bu nedenle tüm sosyal grupların erişimleri için gelir ve ziyaret örüntüleri dikkate alınmalıdır.
- Çeşitli grupların sosyal etkileşimi, kamusal alanın daha geniş bir çevresinde güvenlik ve mekânsal olarak yeterli alan sağlanarak korunmalı ve genişletilmelidir.
- Sosyal sınıf ve etnik grupların kamuya açık alanları kullanma ve değer verme biçimlerindeki farklılıklara uyum sağlamak; kültürel ve sosyal çeşitliliği sürdüren kararlar almak için esastır.
- Çağdaş tarihi ve doğal özellikleri korurken insanları parka çeken imkanlar ve eğlencelere de yeterince odak yönlendirilmelidir.
- Kültürel anlamı anlatmanın sembolik yolları, kültürel çeşitliliği teşvik eden önemli bir yer bağlılığı boyutudur.

Kamusal alan, salt fiziksel bir mekandan ziyade toplumun sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı bir alanı da temsil etmektedir. Bu nedenle canlılığı olmayan veya sosyal ihtiyaçlara cevap veremeyen kamusal alanlar literatüründe başarısızlığın bir nedeni olarak görölmektedir. Günümüzde kamusal alanların fiziksel yapısı ilgili pek çok çalışma ve uygulama öncelikle sosyal ihtiyaçların tespit edilmesi ve bunların mekana yansıtılma biçimlerine odaklanmaktadır.

3.6 Kamusal Alanlarda Sosyal Sürdürülebilirlik

Kamusal alanlar, sosyal içermeyi ve karşılaşmaları teşvik eden yerler olarak hizmet vermektedirler (Askari ve Soltani, 2019: 162). Tanımı gereğı (Amin, 2008: 5; Magalhães, 2010: 562; Carmona vd., 2008: 9; Kohn, 2004: 9; Nemeth, 2009; Gaffikin vd., 2010: 496) (ayrıca bkzn. Böl. 3.1.) fiziksel bir alan olmaktan öte, sosyal ve kültürel karşılaşma ve buluşma noktasıdır. Toplumun hareket ve erişim özgürlüğünün olduğı ve sosyokültürel ihtiyaçlarının karşılandığı alanlardır (Askari ve Soltani, 2019: 163).

Calvo ve Rosa'ya (2017: 1707) göre, kamusal alanlar ile bireyler arasındaki ilişkide tüketim biçimleri değışmiştir. Bu durum, bireysel değere dayanan ve küresel ekonomik modellerin yönetişimin merkezinde yer aldığı bir toplumu yeniden şekillendirmiştir. Bu yeni kültür, insan ve yer arasındaki ilişkiyi farklılaştırmış, yerler bireylerin kimliğini tanımlamanın artan bir değeri olarak ortaya çıkmıştır. Ekonomik ve toplumsal zorluklara karşı bu eylem-tepki, fiziksel alanın dönüşümünü de etkilemiştir. Dolayısıyla, fiziksel alan, sosyal etkileşimlere olanak veren veya engelleyen sosyal bir aktörün rolünü de üstlenmiştir.

Rashidfarokhi vd. (2018: 1271), toplumsal ve kurumsal değışimlerin, planlama sistemlerinin etkinliğini ve meşruiyetini yeniden kazanması için dönüşüm baskısında olduğunu belirtmiştir. Bu baskı sonucunda sosyal sürdürülebilirlik, toplumun hızlı değışimlerini daha bütünsel olarak ele almanın bir yolu olarak ortaya çıkmıştır.

Kent biçimi ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişki; yapılı çevrenin sosyal sürdürülebilirliğini kolaylaştıran veya zorlaştıran etkisi nedeniyle oldukça önemlidir (Ali, Al-Beawi ve Al-Qudah, 2019: 207). Karuppanan ve Sivam (2011: 863), kentsel tasarımın sosyal sürdürülebilirlikteki etkisini düşük yoğunluklu

yerleşim birimi ile orta yoğunluktaki yerleşim bölgesini karşılaştırarak örneklemektedir. Yerleşimlerdeki pasif ve aktif rekreasyon için oluşturulan ortak alanların tasarımı ve yaya odaklı mahallelerin sosyal etkileşim için çeşitli fırsatlar sunduğunu belirtmiştir.

Dempsey (2008: 106) yaptığı araştırmada kaliteli kamusal alanların estetik yönünün yanı sıra topluma kazandırdığı pozitif etkinin ve sosyal avantajlarının yeni politikaların ana konusu olduğundan bahsetmektedir. Öyle ki CABA (Commission for Architecture and the Built Environment) adlı kuruluş iyi tasarım ile yaşam koşullarında iyileşme sağlama amacıyla kurulmuş, Birleşik Krallık'ta yaşanabilirliği artırma ve kamusal alanların temiz, güvenli ve yeşil olması politikası yürütmektedir. CABA (2004: 12) kamusal alanların uygun şekilde tasarlanması halinde toplumu bir araya getirme, buluşma yerleri sağlama ve sosyal bağları besleme gibi birçok sosyal fonksiyonu olduğunu bildirmektedir. Kısacası yapıları çevre (örneğin sokak ve mahalle) insanlar tarafından günlük olarak kullanılmakta, kalitesi ise insanların günlük yaşamlarına doğrudan katkı sağlamaktadır.

Gehl (2010: 109), sosyal sürdürülebilirliği kent odağında toplumdaki çeşitli gruplara ortak şehir alanına erişim ve şehirde dolaşmak için eşit fırsatlar vermek olduğunu belirtmektedir. İnsanlar toplu taşımanın yanında yürüyebildiği ve bisiklete binebildiği zaman eşitlik önemli ölçüde artmakta, arabası olmayanlar şehrin sunduğu alternatiflere ve zayıf ulaşım seçenekleriyle kısıtlanmayan bir günlük yaşam fırsatına erişebilmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik aynı zamanda kamusal alanda “diğerleri” ile tanışmak için eşit erişime öncelik veren önemli bir demokratik boyuta sahiptir.

Kamusal alanlar, insanların ve farklı sosyal grupların katılım sağladığı yerlerdir; sosyal ağların oluşumu nedeniyle düşünce ve bilgi paylaşımı için önemli bir fırsat sağlamaktadır (Rad ve Ngah, 2013: 184). Bu nedenle kamusal alanlar kültürel ve sosyal sürdürülebilirliği; toplumsal içerme, çeşitlilik gibi birtakım unsurlarla tamamlamaktadır. Örneğin; Burton ve Mitchell (2006), kamusal alanın sosyal yaşamı desteklemesi yönünde aşinalık, okunabilirlik, ayırt edicilik, erişilebilirlik, konfor ve güvenlik kriterlerini koyarken, Praliya ve Garg (2019), kamusal alan

kalitesini de içeren erişilebilirlik ve bağlantılar, bakım, çekicilik ve cazibe, konfor, kapsayıcılık, aktivite ve kullanımlar, amaçlılık ve güvenlik gibi kriterler ortaya koymuştur. Kamusal alanlar, içinde barındırdığı anlamın da gerektirdiği şekilde toplumun kültürel ve sosyal ilişkilerinden bağımsız düşünülemez, sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında da temel mekanlardan bir tanesini temsil etmektedir.

KAMUSAL ALANLARDA SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KURAMSAL MODELİ

4.1 Kuramsal Model

Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin değerlendirilmesine yönelik model önerisi sunan tez çalışmasının bu bölümünde literatür araştırmasından faydalanılarak teorik bir model kurgusu oluşturulmuştur. Bu teorik modelin kuramsal oluşumunda aşağıdaki temel ilkeler benimsenmiştir.

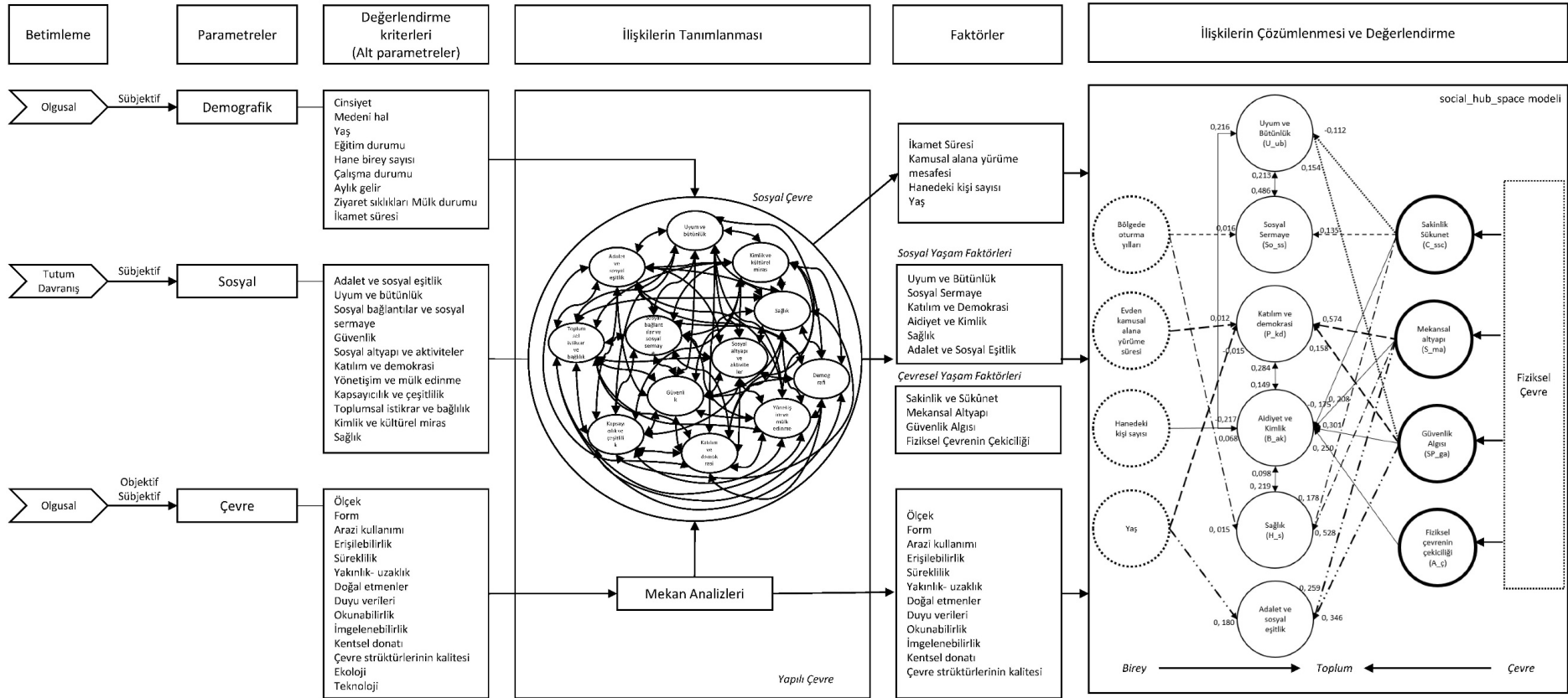
- *Parametrelerin genişletilmiş kapsamlılığı:* Caradonna (2014) ve Victor (2008)'in çalışmalarında sunduğu gibi sosyal sürdürülebilirlik çevresel ve ekonomik faktörler ile de ilişkilidir. Bu nedenle sosyal sürdürülebilirlik ve kamusal alan olgularının değerlendirilebilmesi amacıyla literatürde yer alan çevresel, ekonomik ve sosyal parametreler bütüncül ve kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Sonrasında araştırılan parametreler uygulama kolaylıkları nedeniyle sosyal ve fiziksel parametreler olmak üzere ayrıştırılmıştır.
- *Çok anlamlılık:* Araştırılan kavramların salt bir olguyu temsil etmesinden ziyade birden çok anlamı kendi içinde bulundurmasını ifade etmektedir. “Commission for Architecture and the Built Environment, (CABE)” (2004) adlı kuruluşun kamusal alanların sosyal yönüne yaptığı vurgu ve Habermas'ın (2017) kamusal alanın sosyolojik yönüyle ilgili çıkarımlarında bahsettiği gibi “kamusal alan” ve “sosyal sürdürülebilirlik” olguları mekansal ve sosyal anlamlarıyla bir bütün olarak ele alınmıştır. Bu durum, kavramların birbirini tamamlaması ve uygun noktalarından birleştirilmesi açısından önem kazanmaktadır.
- *Mekan – birey ilişkisi duyarlılığı:* Goosen ve Chilliers (2020), çalışmasında mekanın sosyal anlamının ortaya çıkmasındaki temel unsurun deneyim ile elde edildiğini vurgulamıştır. Bu nedenle mekanın kişisel deneyimlerin altyapısını oluşturduğu (olumlu yada olumsuz) kabul edilmiş ve birey ile

mekan arasındaki kişi- süreç ve yer ilişkisinde mekanda oluşturulan pratikler de bu çalışmanı bir parçası haline getirilmiştir.

Tasarlanan model kapsamında parametrelerin sübjektif ve objektif pratikleri bir arada değerlendirilmiştir. Sübjektif algılar, bireylerin kendi olgu, tutum ve davranışlarından ortaya çıkan öznel yargıların birleşiminden oluşmaktadır. Bu değerler, çevre tasarımı ile ilişkili veya ilişkisiz olabilmektedir. Objektif veri ise, çevrenin tasarımının doğrudan araştırmacı tarafından incelenmesi ve analiz edilmesi ile elde edilmektedir. Mekanın tasarımından bağımsız olarak kullanıcının çevre algısı ise sübjektif veri kaynağına dayanmaktadır.

Bu yaklaşıma göre, belirlenen parametreler arasındaki ilişkiler, öncelikle rastgele, iç içe geçmiş ve derecelendirilmemiş bir içeriğe sahip olduğu varsayılmaktadır. Mekan ile beraber ele alınan tüm veriler, teoride birbirleriyle ilişkili, tek düzlemde yer alan bir modeldir.

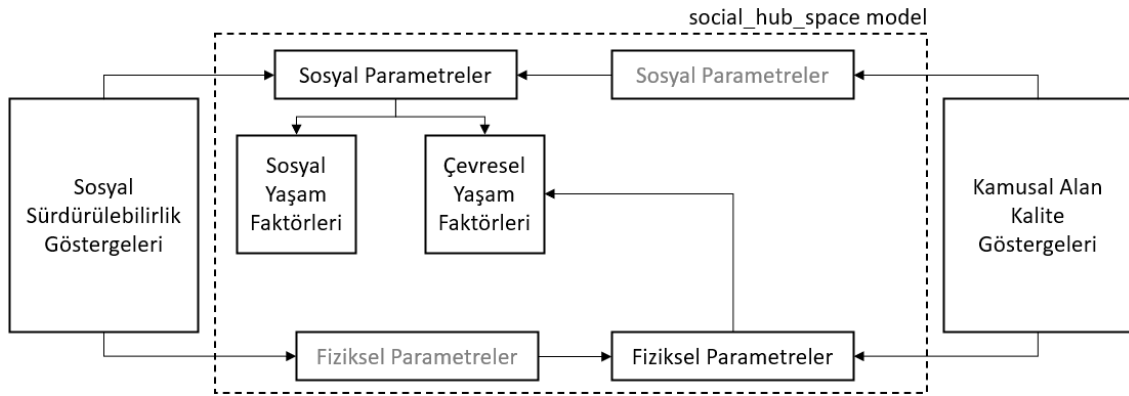
Alan çalışmasında modelin uygulanması ile parametreler tekrar tanımlanmış, faktörler haline dönüştürülerek aralarındaki ilişkiler yeniden modellenmiştir. Böylece kuramsal içerikten yola çıkılarak gerçekleştirilen endüktif genellemeler, kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin deneysel tasarımı ile yeniden planlanarak, ana fikri aynı olmak kaydıyla detaylandırılmıştır. Mekansal bağlamın getirdiği kültürel ve sosyal etmenlerden dolayı, Türkiye bağlamında kullanışlı bir model elde edilirken, Türkiye dışında yeniden kurgulanabilmesi muhtemel bir zemin hazırlanmıştır (Şekil 4.1).

Şekil 4.1 Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin değerlendirilmesi araştırma modeli önerisi

4.2 Değişkenlerin Belirlenmesi

Ön tasarım aşamasında kamusal alanların sosyal sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi konusu, tasarımın fiziksel çevre girdilerinin ve çıktılarının sosyal sürdürülebilirlik parametreleri ile olan ilişkisinin tespit edilmesine bağlıdır. Bu nedenle, sosyal sürdürülebilirlik parametreleri ve kamusal alan kalite göstergeleri ayrı ayrı araştırılarak, analiz edilmiş, daha sonra fiziksel ve sosyal parametreler olarak yeniden sentezlenerek kategorize edilmiştir (Şekil 4.2).

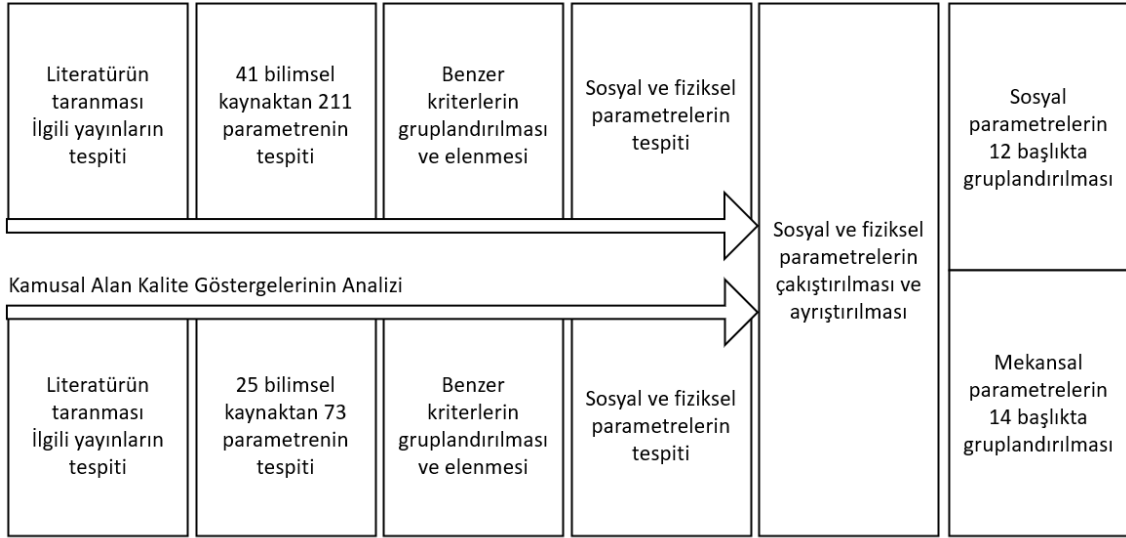
Şekil 4.2 Sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri ile kamusal alan göstergelerinin analiz ve sentezi

Bu çalışma ile sağlanan avantaj, kamusal alan kalitesi ile sosyal sürdürülebilirliğin kapsadığı toplam kümenin (kesişim ve ayrık kısımlar) tespit edilmesi olmuştur.

Her bir gruptaki göstergelerin elde edilme süreci, ilgili kaynakların tespit edilmesi ve literatürde yer alan değerlendirme kriterlerinin veya tanımlarının analiz edilmesi ile başlamıştır. Literatür taramasında Türkiye Ulusal Tez Merkezi, Web of Science ve Taylor and Francis veri tabanları temel alınmıştır. Öncelikle konu ile ilgili makale, tez ve kitaplarda yer alan çeşitli parametreler ortak bir kümede derlenmiştir. Sonraki aşamada bu parametrelerden benzer anlam ve içeriğe sahip olanlar iki kere indirgenerek ortak başlıklar altında toplanmıştır. Bu başlıklar bu tez kapsamında kamusal alan ve sosyal sürdürülebilirlik alanlarındaki temel parametreleri oluşturmuştur (Ek A ve Ek B). Bu işlemler, sosyal sürdürülebilirlik ve kamusal alan kalitesi alanlarında ayrı ayrı yürütülmüş,

sonraki aşamada parametreler birleştirilerek fiziksel ve sosyal parametreler yeniden sentezlenmiştir (Şekil 4.3).

Sosyal Sürdürülebilirlik Göstergelerinin Analizi

Şekil 4.3 Sosyal sürdürülebilirlik ve kamusal alan kalitesi parametrelerinin analizi ve sosyal – fiziksel parametrelerin tespiti aşamaları

4.3 Değişkenlerin Tanımlanması

4.3.1 Sosyal parametreler

Yapılan araştırma sonucunda indirgenmiş 12 adet sosyal parametre elde edilmiştir. Bu parametreler; (1) adalet ve sosyal eşitlik, (2) uyum ve bütünlük, (3) sosyal bağlantılar ve sosyal sermaye, (4) güvenlik, (5) sosyal altyapı ve aktiviteler, (6) katılım ve demokrasi, (7) yönetişim ve mülk edinme, (8) kapsayıcılık ve çeşitlilik, (9) toplumsal istikrar ve bağlılık, (10) kimlik ve kültürel miras, (11) sağlık, (12) demografi olarak belirlenmiştir. Araştırmalardan elde edilen ve grupların altında kalan diğer parametreler, alt kriterler olarak araştırmaya dahil edilmiştir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1 Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirlik boyutları

Sosyal Parametreler	Açıklama
Adalet ve Sosyal Eşitlik 1. Kamu hizmetlerinden eşit yararlanma 2. Aktivitelerde eşit yararlanma 3. Cinsiyet eşitliği 4. Maddi imkan gerekliliği	Tüm kaynaklara belirli kriterlere dayanmadan eşit erişim hakkı.
Uyum ve Bütünlük 1. İnsanlara ve çevreye karşı sorumluluk 2. İhtiyacı olanlara yardım etme 3. Hoşgörülü davranma 4. Anlayış görme 5. Dayanışma duygusu 6. Birlik- beraberlik oluşum şartları	Toplumda ortak bilinç, sorumluluk, güven ve bütünlüğün bulunması.
Sosyal Bağlantılar ve Sosyal Sermaye 1. Tanıdıklarla karşılaşmalar 2. Tanıdıklık 3. Çevrede tanınma 4. Zaman geçirmede zevk alma 5. Tanıdıklığın günlük yaşama etkisi	Bireylerin toplumda mutluluk ve yaşam kalitesini arttırıcı ağlar oluşturmaları.
Güvenlik 1. Gündüz saatlerinde güvenlik hissi 2. Gece saatlerinde güvenlik hissi 3. Güvenlik önlemleri yeterliliği 4. Özgür hissetme	Toplumun güvenliğini sağlayan unsurların yeterliliği ve sonuçta bireylerde yarattığı hislerin toplamı.
Sosyal Altyapı ve Aktiviteler 1. Yararlanılan aktiviteler 2. Ulaşım türü 3. Toplu taşımının yeterliliği 4. Aktivite yeterliliği 5. Park alanı yeterliliği 6. Araç trafiği 7. Açık alan yeterliliği	Sosyal bağlantılar ve sermayenin oluşması için gereken fiziksel mekanlar ve aktiviteler.
Katılım ve Demokrasi 1. Fikirlerini çekinmeden söyleyebilme 2. Yerel yönetimle iş birliği 3. Karar verme süreçlerinde önemsenme hissi	Yönetim süreçlerinde ve aktivite oluşumlarında katılımcı yaklaşım.
Yönetişim ve Mülk Edinme 1. Yönetmelik yeterliliği 2. Bilgi edinme yeterliliği 3. Yönetimde istikrar 4. Mülk edinmede maddi güç yeterliliği	Yerel yönetimlerde şeffaflık, kurumsal istikrar ve esnekliğin varlığı
Kapsayıcılık ve Çeşitlilik 1. Yaşlı ve engellilerin hareket özgürlüğü 2. Ayrımcılık 3. İnsan çeşitliliği	Heterojen bir toplum yapısında mekânsal ve sosyal olarak aktivitelerden herkesin yararlanabilmesi ve insan çeşitliliğinin sağlanması
Toplumsal İstikrar ve Bağlılık 1. Vakit geçirmekten zevk alma 2. Çevrede uzun süre yaşama isteği 3. Bağlılık 4. Ait olma hissi	Bulundukları bölgede uzun süre yaşama isteği ve o bölgeye bağlılık ve aidiyet hissetme

Tablo 4.1 Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirlik boyutları (devamı)

Kimlik ve Kültürel Miras 1. Çevrenin kimliği 2. Kendine özgü olma 3. Çevre algısı 3(1). Çekicilik 3(2). Kolay erişilebilirlik 3(3). İyi bağlantılı olma 3(4). Merkezde yer alma 3(5). Bütüncülük 3(6). Erişilebilirlik 3(7). Yakınlık 3(8). Yeşillik 3(9). Ses 3(10). Sakinlik 3(11). Akılda kalıcılık 3(12). Temizlik 3(13). Trafik 3(14). Güzellik 3(15). Koku	Bölgenin kendine ait ve özgün bir kimliğinin olması durumu.
Sağlık 1. Pandemide sosyal olarak sokak kullanımı 2. Pandemide sokak kullanımında endişe durumu 3. Pandeminin kullanım biçimine etkisi 4. Pandemide insanlarla etkileşim 5. Açık alanlarda bulunma isteği 6. Çöplerin toplanması 7. Temizlik tatmini	Çeşitli hastalıkların, temizlik düzeninin ve çöp gibi çevreyi etkileyen öğelerin birey üzerindeki etkisi.
Demografi cinsiyet, medeni hal, yaş, eğitim durumu, hane birey sayısı, çalışma durumu, aylık gelir, ziyaret sıklıkları, mülk durumu, ikamet süresi	Kullanıcı olgusal özellikleri

Adalet ve sosyal eşitlik, toplumun, tüm kaynaklara belirli kriterlere dayanmadan eşit erişim hakkının bulunmasını ifade etmektedir. Bu kriterin tamamlanabilmesi için kamu hizmetlerinden ve kamusal alan aktivitelerinden eşit yararlanabilme, cinsiyet eşitliğinin bulunması ve kamusal alanda ekonomik yetersizliklerin bireyin orada bulunmasına engel oluşturmaması gerekmektedir.

Kamu hizmetlerinden eşit yararlanma, kamusal alanda veya çevresinde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarından eşit bir şekilde yararlanmayı ve erişebilmeyi içermektedir. Bu kuruluşlar; yerel yönetim, sağlık, eğitim ve güvenlik yapıları ve bunların açık alanlarını içermektedir.

Aktivitelerden eşit yararlanma, kamusal alanda gerçekleştirilen ve katılımın herhangi bir ön koşulunun olmadığı durumları ifade etmektedir. Bu aktiviteler; zorunlu, isteğe bağlı ve sosyal tüm aktiviteleri içermektedir. Bunlar; yeme-içme, spor, alışveriş, görsel sanatlar, kültürel etkinlikler, eylemler, dinlenme, yürüyüş gibi aktivitelerden oluşmaktadır.

Cinsiyet eşitliği, bireylerin, cinsiyetine bağlı olumsuz tutumların dezavantajından soyutlandığını hissetme durumunu ifade etmektedir.

Maddi imkan gerekliliği, kamusal alanda ekonomik yeterliliğin bireylerin hareket ve davranış özgürlüğüne etkisinin sorgulanmasını içermektedir. Çeşitli aktivite katılımlarında bireylerin maddi imkan koşullarının eşitliği bozucu bir gösterge ihtimali araştırılmaktadır.

Uyum ve bütünlük, toplumdaki bireylerin birbirlerine karşı uyum içinde olmaları, sorumluluk hissetmeleri, güven duymaları ve bütünlük oluşturmaları anlamına gelmektedir. Bunun sağlanabilmesi ve ölçümlenebilmesi amacıyla; sorumluluk hissetme, yardımcı olma, hoşgörülü davranma, anlayış görme, dayanışma hissetme, birlik ve bütünlüğün oluşturulması şeklinde alt parametreler oluşturulmuştur.

İnsanlara ve çevreye karşı sorumluluk, bireylerin birbirlerine ve bulundukları fiziksel çevreye karşı kendilerini sorumlu hissetme durumudur. Bu, toplumun kendi içinde bütünlük hissi oluşmasına yardımcı olmaktadır.

İhtiyacı olanlara yardım etme, bireylerin bulundukları çevreyi bütüncül bir şekilde sahiplenmesi sonucu toplumun geri kalanıyla ilgili sorumluluk almaları ve bunu ihtiyaç halinde yardım olarak gösterme durumudur.

Hoşgörülü davranma, toplumun kendi içinde belli seviyede uyum yakalaması ile diğer bireylere anlayışlı olmasını ifade etmektedir. Bu maddenin varlığı, toplumun aynı zamanda çeşitliliğe olan bakış açısını da yansıtmaktadır.

Anlayış görme, bireylerin hoşgörülü olmalarının yanında bulundukları çevreden anlayış görme düzeylerinin anlaşılması amacıyla bir değişken olarak eklenmiştir. Bu şekilde katılımcının bireysel davranışının yanında toplumun geri kalanının davranışlarını değerlendirme imkanı sağlanmaktadır.

Dayanışma duygusu, toplumun bireysel olarak birbirlerini belirli ilişkiler sonucu destekleme eylemidir. Dayanışma, bireyler arasında birlik duygusunun varlığını destekleyen unsurlardan birisidir.

Birlik- beraberlik oluşum şartları, belirli bir topluluktaki uyum ve bütünlüğün oluşumunda etki eden parametreleri içermektedir. Bunlar; çevrenin kalabalık

olması, tarihi bir alan olması, ortak bir geçmişinin olması, kolay hatırlanabilir olması, kolayca gelinebilmesi, her yere yakın olması, çok fazla aktivitenin olması, insanların pozitif olması ve dış mekanların fazla olması şeklinde sıralanabilir.

Sosyal bağlantılar ve sosyal sermaye, bireylerin toplumda mutluluk ve yaşam kalitesini arttırıcı sosyal ağlar oluşturması anlamına gelmektedir. Bu bağlantıları oluşturuca alt parametreler; tanıdıklarla karşılaşmalar, tanıdıklık, çevrede tanınma, tanıdıklarla zaman geçirmekten zevk alma ve tanıdıklığın günlük yaşama etkisidir.

Tanıdıklarla karşılaşmalar, bireylerin kamusal alanda sosyal bağlantı oluşturma derecesini sorgulamaktadır. Tanıdıklarla karşılaşma derecesi arttıkça sosyal sermayenin birey üzerindeki olumlu etkileri de artmaktadır.

Tanıdıklık, aynı çevrede yaşayan insanların birbirlerini tanıma derecesinin algısını ifade etmektedir.

Çevrede tanınma etmeni, bireyin içinde yaşadığı veya vakit geçirdiği çevrede tanınırlığını sorgulamaktadır.

Tanıdıklarla zaman geçirmekten zevk alma, sosyal sermayeyi çevre ile ilişkilendiren sosyal bir etmendir. Bu alt parametre, bireyin sosyal ağ oluşturma yetisini çevrenin niteliği ile bağdaştırmaktadır.

Tanıdıklığın günlük yaşama etkisi, tanıdık insanların bireyin günlük yaşamını kolaylaştırma derecesini ifade etmektedir. Bu alt gösterge, doğrudan sosyal sermayenin etkinliğini sorgulamaktadır.

Güvenlik, toplumun güvenliğini sağlayan unsurların yeterliliği ve sonuçta bireylerde yarattığı hislerin toplamını ifade etmektedir. Bu parametre, gündüz saatlerinde güvenlik hissi, gece saatlerinde güvenlik hissi, güvenlik önlemleri yeterliliği ve özgür hissetme derecesi alt göstergelerinden oluşmaktadır.

Gündüz saatlerinde güvenlik hissi, günlük yaşamın olağan akışında kamusal alanın güvende hissettirme derecesini ifade etmektedir.

Gece saatlerinde güvenlik hissi, kamusal alanın doğal aydınlatmanın etkisi olmadan aktivitelere ve gece aydınlatma etmenlerine de bağlı olarak güvende hissettirme derecesini ifade etmektedir.

Güvenlik önlemleri yeterliliği, fiziksel çevre ile de oldukça bağlantılı olan bu alt parametre, bireylerin bulundukları toplumda güvende hissetme derecelerini sorgulamaktadır. Bu alt parametrenin içeriği; sübjektif algı, kamera dağılımları, cadde düzenleri ve aydınlatma elemanları dağılımlarından oluşmaktadır.

Özgür hissetme alt parametresi, güvenlik endişesinin bireyleri kısıtlama derecesini ifade etmektedir. Bu gösterge ile iki yönlü özgürlük sorgulanmaktadır. İlki, kamusal alanda aktivite gerçekleştirirken diğer bireylerden zarar görme ihtimalini; ikinci olarak ise güvenlik önlemlerinin kısıtlayıcı etkisinin birey üzerindeki sübjektif etkilerinin sorgulanmasıdır.

Sosyal altyapı ve aktiviteler, sosyal bağlantılar ve sermayenin oluşması için gereken fiziksel mekanlar ve aktiviteleri ifade etmektedir. Bu parametrede; yararlanılan aktiviteler, ulaşım türü, toplu taşımanın yeterliliği, aktivite yeterliliği, araç park alanı yeterliliği, araç trafiği ve açık alan yeterliliği alt göstergeleri yer almaktadır.

Yararlanılan aktiviteler, bu parametrede bireylerin sık kullanılan aktivite merkezlerinin tespit edilmesi amacıyla yerleştirilmiştir. Bu içerikte; eğitim, spor, belediye, restoran-kafe, adliye, park, dini mekanlar, karakol, hastane, alışveriş ve kültür merkezi mekan ve aktiviteleri yer almaktadır.

Ulaşım türü, sorgulanan kent parçasında bireyin mobilite özellikleri araştırılmaktadır. Bu ulaşım türleri; yaya, özel araç, motosiklet, toplu taşıma, bisiklet ve tekerlekli sandalye olarak sınıflandırılmıştır.

Toplu taşımanın yeterliliği, kullanılan ulaşım türlerinden bağımsız olarak, günümüzde çevresel sürdürülebilirlik endişelerinin çözüm odağında yer alan toplu taşımanın birey tarafından yeterliliği sorgulanmaktadır.

Aktivite yeterliliği, bireyin vakit geçirdiği çevrede yer alan aktivitelerin yeterliliğini ifade etmektedir.

Araç park alanı yeterliliği, bir sosyal altyapı bileşeni olarak, bireylerin daha rahat bir şekilde bölgeye erişmelerini veya bölge içinde hareket etmelerini sağlayan öğedir.

Araç trafiğı alt parametresi, bireylerin aktivite esnasında araç yoğunluklarından memnuniyet derecesini sorgulamaktadır. Bu parametre, araç yoğunluğunun yaya üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktadır.

Açık alan yeterliliğı, sosyalleşilebilen açık mekanların yeterliliğini ifade etmektedir. Bu mekanlar; sokak, meydan ve yeşil alanları kapsamaktadır.

Katılım ve Demokrasi, yönetim süreçlerinde ve aktivite oluşumlarında yerel yönetim ve toplum arasındaki katılımcı yaklaşımları ifade etmektedir. Bu parametre; fikirlerini çekinmeden söyleyebilme, yerel yönetimle iş birliğı ve karar verme süreçlerinde önemsenme hissi alt parametrelerinden oluşmaktadır. Bu alt parametreler; bireyin düşüncelerini ifade edebilme yetisini, iş birliğı konusundaki isteğini ve yerel yönetimin katılımcı yaklaşıma olan tavrını ifade ettiğinden dolayı birbirlerini tamamlamaktadırlar.

Fikirlerini çekinmeden söyleyebilme, toplumun içinde bulunduğu çevrenin yenileme, değişim ve dönüşüm süreçlerinde fikirlerini özgürce dile getirebilme durumu sorgulanmaktadır. Bu alt parametre, katılımı engelleyici unsurların varlığına da ışık tutmaktadır.

Yerel yönetimle iş birliğı, bireyin bahse konu kamusal alan ile ilgili yerel yönetimle düşünce paylaşımı ve ortak çalışma yapabilme durumunu sorgulanmaktadır.

Karar verme süreçlerinde önemsenme hissi, yerel yönetimin bireyin katılımcı yaklaşımını dikkate alma konusunda bireyde bıraktığı algıyı ifade etmektedir.

Yönetişim ve mülk edinme, yerel yönetimlerde şeffaflık, kurumsal istikrar ve esnekliğin varlığını içermektedir. Bu parametre; yönetmelik yeterliliğı, bilgi edinme yeterliliğı, yönetimde istikrar ve mülk edinmede maddi güç yeterliliğı alt parametrelerini içermektedir.

Yönetmelik yeterliliğı, bireylerin araştırılan kamusal alanı şekillendiren yönetmeliklerin yeterliliğinin sorgulanmasını ifade etmektedir. Bu yönetmeliğın içeriğinin bireyler tarafından bilinmesi beklenmezken, fiziksel çevrenin durumu dikkate alınarak yönetmelik konusundaki yeterlilik sorgulanmaktadır.

Bilgi edinme yeterliliği, bulunulan veya vakit geçirilen kamusal alanın sosyal, fiziksel veya ekonomik olarak yerel yönetimlerden bilgilendirme yapılması yeterliliği sorgulanmaktadır. Bu, yönetimlerin şeffaf bilgi akışı derecesine de ışık tutmaktadır.

Yönetimde istikrar, bireyin bölgenin yönetiminde istikrarın sağlanma algısını içermektedir.

Mülk edinmede maddi güç yeterliliği alt parametresi ile bölgede kalıcı yerleşimin gerçekleştirilmesi için ekonomik yeterlilik sorgulanmaktadır.

Kapsayıcılık ve Çeşitlilik, heterojen bir toplum yapısında mekânsal ve sosyal olarak aktivitelerden herkesin yararlanabilmesi ve insan çeşitliliğinin sağlanması anlamına gelmektedir. Bu parametre; yaşlı ve engellilerin hareket özgürlüğü, ayrımcılık ve insan çeşitliliği alt göstergelerini içermektedir.

Yaşlı ve engellilerin hareket özgürlüğü, fiziksel çevrenin yapısının hareket kısıtlaması olan bireylerde ayrımcılığa neden olma durumunu sorgulamaktadır.

Ayrımcılık, bireylerin çevrede yer alan aktivitelerden yaş, etnik köken, cinsiyet gibi yönlerden ayrımcılık olmadan faydalanabilme durumunu ifade etmektedir. Bu etmen, fiziksel çevreden bağımsız olarak insan davranışlarının toplumdaki diğer insanlar üzerindeki etkilerini ölçümlemek amacıyla yerleştirilmiştir.

İnsan çeşitliliği alt parametresi, toplumun insanların farklılıklarından ve çeşitliliğinden duydukları memnuniyetin derecesini ifade etmektedir.

Toplumsal İstikrar ve Bağlılık, toplumun bulundukları bölgede uzun süre yaşama isteği ve o bölgeye bağlılık ve aidiyet hissetme durumunu değerlendirmektedir. Bu parametrenin içeriğinde; bölgede vakit geçirmekten zevk alma, uzun süre yaşama isteği, bağlılık ve ait olma hissi alt parametreleri bulunmaktadır.

Bölgede vakit geçirmekten zevk alma alt parametresi, bölgede uzun süre zaman harcamaktan duyulan memnuniyeti ifade etmektedir. Bu parametre, kullanılan aktiviteler ve fiziksel çevre ile de bağlantılıdır.

Uzun süre yaşama isteği, bölgede kısa süreli vakit geçirmekten ziyade bölgede ikamet etmekten memnuniyet duyma derecesi veya isteğini ifade etmektedir.

Bağlılık etmeni, vakit geçirilen veya ikamet edilen çevreye duyulan duygusal yakınlığı ifade etmektedir.

Ait olma hissi, bireyin, içinde bulunduğu sosyal çevreye kabul edildiğini hissetmesi ve bu ortamın bir parçası olması anlamına gelmektedir. Aidiyet duygusu, bağlılık hissi ile yakın ilişki içindedir.

Kimlik ve kültürel miras, bölgenin kendine ait ve özgün kimliğinin toplum perspektifinde bir olumlu veya olumsuz bir değerlemeye tabii tutulması anlamını taşımaktadır. Bu parametre; çevrenin kimliği, kendine özgü olma ve çevre algısı alt göstergelerinden oluşmaktadır.

Çevrenin kimliği, bireyin araştırma alanında yer alan kamusal alanın kimlik algısının farkındalığı sorgulanmaktadır. Bireyin öznel algısına dayanan bu parametre, kimliğin sosyal sürdürülebilirlik üzerindeki etkisinin ilk adımını oluşturmaktadır.

Kendine özgü olma, fiziksel çevrenin oluşumunun kendine özgü oluşu veya bir kimliğinin varlığı (olumlu veya olumsuz) bireye bu bölgeyi cazip kılıp kılmadığı tartışılmaktadır.

Çevre algısı, toplumun araştırılan kamusal alana ait sübjektif değerlendirmelerini içermektedir. Bu değerlendirmeler; sıfat çiftleri yöntemi ile kullanıcılara sunulmaktadır. Bu sıfat çiftleri; çekicilik, kolay erişilebilirlik, iyi bağlantılı olma, merkezde yer alma, bütüncüllük, yakınlık, yeşil olma, sessizlik, sakinlik, akılda kalıcılık, temizlik, trafik, güzellik ve koku başlıklarıyla değerlendirilmiştir.

Sağlık, çeşitli hastalıkların, temizlik düzeninin ve açık alanların varlığının birey üzerindeki etkisini içermektedir. Bu parametrenin içeriğinde; pandemide sosyal olarak sokak kullanımı, pandemide sokak kullanımında endişe durumu, pandeminin kullanım biçimine etkisi, pandemide insanlarla etkileşim, açık alanlarda bulunma isteği, çöplerin toplanması ve temizlik tatmini etmenleri bulunmaktadır.

Pandemide sosyal olarak sokak kullanımı, pandeminin etkilerine rağmen kamusal alanların aktif olarak kullanımını sorgulamaktadır. Bu madde, fiziksel çevreyle ilişkili olarak değerlendirilmektedir.

Pandemide sokak kullanımında endişe durumu, zorunlu veya isteğe bağlı aktivitelerin gerçekleştirilmesi esnasında kamusal alanın kullanımında endişe seviyesi araştırılmaktadır.

Pandeminin kullanım biçimine etkisi alt parametresi, pandemi nedeniyle kamusal alanların kullanımında değişiklik olma durumunu incelemektedir. Bu değişiklikler; uzun süreli vakit geçirme eylemlerinden ya da aktivitelerinden kısa süreli eylemlere dönüşümün etkisinin değerlendirilmesini içermektedir.

Pandemide insanlarla etkileşim, pandeminin sosyal yaşama ve bunun kamusal alana olan etkisinin değerlendirilmesini içermektedir.

Açık alanlarda bulunma isteği, bireylerin kapalı veya açık alanlarda bulunma isteğinin bu süreçte değişimini ve tercihlerinin yeniden sorgulanmasını değerlendirmektedir.

Çöplerin toplanması ile pandemiden bağımsız olarak, kamusal alanda çöplerin toplanması ve hastalık risklerinin azaltılmasının bireylerde oluşturduğu algı sorgulanmaktadır.

Temizlik tatmini alt parametresi ile pandemiden bağımsız olarak, kamusal alanın temizlik algısının bireyleri tatmin etme ve memnuniyetlerini arttırma dereceleri sorgulanmaktadır.

Demografi, kullanıcı olgusal özelliklerinin kamusal alanlar üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi amacıyla bir değişken olarak eklenmiştir. Bu parametre; cinsiyet, medeni hal, yaş, eğitim durumu, hane birey sayısı, çalışma durumu, aylık gelir, ziyaret sıklıkları, mülk durumu, ikamet süresi gibi alt parametreler içermektedir.

4.3.2 Fiziksel çevre parametreleri

Yapılan literatür taraması ile kamusal alanlarda fiziksel çevre parametreleri; (1) ölçek, (2) form, (3) arazi kullanımı, (4) erişilebilirlik, (5) süreklilik, (6) yakınlık-uzaklık, (7) doğal etmenler, (8) duyu verileri, (9) okunabilirlik, (10) imgelenebilirlik, (11) kentsel donatı, (12) çevre strüktürlerinin kalitesi, (13) ekoloji ve (14) teknoloji şeklinde tespit edilmiştir. Bu etmenler, çalışmada fiziksel çevrenin analizinde kullanılmıştır (Tablo 4.2).

Tablo 4.2 Kamusal alanlarda fiziksel çevre boyutları

Fiziksel Çevre Parametreleri	Açıklama
Ölçek	Kent ve insan arasındaki oranların uyumu
1. Yapı oranları	
Form	Kentin biçimsel okumaları
1. Sınırlar	
2. Bağlantılar	
3. Bölgeler	
Arazi kullanımı	Kent parçasında fonksiyonel dağılımlar
1. Yeşil alanlar	
2. Eğitim yapıları	
3. Kamu yapıları	
4. Kültür yapıları	
5. Alışveriş mekanları	
6. Yeme- içme mekanları	
7. Spor alanları	
Erişilebilirlik	Hareketliliğin özellikleri ve erişimde kolaylıklar, kamusal alanlar arasındaki bağlantılar
1. Kamusal alana erişim	
2. Kamusal alan içinde erişim	
Süreklilik	Kamusal alanlarda görsel ve fiziksel sürekliliğin etkileri
1. Fiziksel süreklilik	
2. Görsel süreklilik	
Yakınlık- uzaklık	Kamusal alanlar, aktivitelerin yakınlık uzaklık algıları,
1. Kamusal alanların birbirlerine olan uzaklıkları	
2. Kamusal alan içindeki fonksiyonların uzaklıkları	
Doğal elementler	Kamusal alanlarda doğal peyzaj elemanlarının etkileri
1. İklim	
2. Su ögesi	
3. Yeşil alan	
Duyu verileri	Görsel, işitsel ve kokusal algının sosyal yaşam üzerindeki etkileri
1. Aydınlatma	
2. Manzara	
3. Gürültü	
4. Koku	
Okunabilirlik	Kentsel bir mekanın zihinsel işleme kolaylığı
1. Yollar	
2. Kenarlar	
3. Bölgeler	
İmgelenebilirlik	Kentsel bir mekanın zihinde canlandırılma ve imge oluşturabilme niteliği
1. Odak noktaları	
2. İşaret öğeleri	
Kentsel donatı	Sosyal etkileşimlerde rol oynayan kentsel mobilyalar
1. Çöp kutuları	
2. Kameralar	
3. Aydınlatma elemanları,	
4. Satış birimleri	
5. Sınırlayıcı öğeler	
6. Oturma birimleri	
Çevre strüktürlerinin kalitesi	Yaşanılan fiziksel çevre düzeninin kalitesi
1. Yapı düzeni	
2. Yapı cepheleri	
Ekoloji	Kamusal alanlarda ekolojik tasarımlar
Teknoloji	Kamusal alanlarda teknolojik olgular

Ölçek, kent ile insan arasındaki boyutların oranını ve birbirlerine uyumunu ifade eden parametredir. Bu parametreye bağlı olarak; insan ölçeği ve yapı yükseklik-oranları dikkate alınmaktadır. Ölçek kavramının bireyin öznel algısı ile doğrudan ilintili olması, onu toplum davranışları ve psikolojisiyle de doğrudan bağlamakta iken, ölçeğin nicel yönü fiziksel çevrenin objektif çözümlenmesine de fırsat sağlamaktadır.

Form, toplumun sosyal, fiziksel, ekonomik ve kültürel bağlamları ile şekillenen morfolojik bir kavramdır. Kentin biçimsel okumaları nesnel bir veri sağlarken bireyin yaşam biçimi ve sosyal yaşamı hakkında da çeşitli datalar sağlamaktadır. Bu nedenle, bireyin algısında oluşturduğu kent sınırları, bağlantıları ve bölgelerin hiyerarşisi sosyal sınırları, bağlantıları ve hiyerarşileri de nedensel bir biçimde okunaklı hale getirmektedir.

Arazi kullanımı, kent parçasında yer alan işlevlerin mekansal karşılıklarını ifade etmektedir. Bu kavram, aynı zamanda aktivitelerin dağılımlarıyla da ilişkili olduğundan dolayı sosyal çevrenin mekansal gerekliliklerinin sağlanmasında önemli bir faktördür. Bu faktörün gerçekleştirilmesinde karma kullanımın niteliği ve bunların yoğunlukları ön plana çıkmaktadır. Yeşil alanların, eğitim yapılarının, kamu yapılarının, kültür yapılarının, alışveriş alanlarının, yeme içme alanlarının ve spor alanlarının dağılımlarının toplumun sosyal sürdürülebilirliğine etkilerinin belirlenmesini içermektedir.

Erişilebilirlik, bireylerin kamusal alanda ulaşım biçimini ifade etmektedir. Bu ulaşım iki türlü ele alınmaktadır. Bunlardan ilki araştırılan kamusal alana erişimi değerlendirirken ikincisi kamusal alan içindeki ulaşım şeklini tartışmaktadır. Bu çalışma kapsamında özel araç kullanımı, yaya yönelimleri ve toplu taşıma nicelikleri ön plana alınırken, erişilebilirliğin doğal kontrolü, yürüme- sabit kalma imkanları, erişimde kolaylık, kamusal alanlar arasındaki ilişki ve bağlantılar, yaya-arac trafiği sınırları ve araç kısıtlanması gibi veriler değerlendirmeye alınmıştır.

Süreklilik, sosyal, fiziksel veya ekonomik olarak değerlendirilebilen, bir olgunun sürekli devam etmesi anlamına gelmektedir. Çalışma kapsamında süreklilik, fiziksel çevrenin sürekliliği ve görsel sürekliliğin bireyin davranışları üzerindeki

etkileri anlamında ele alınmıştır. Bu bağlamda görülebilirlik, saydamlık ve görsel çevreleme bu faktör altında değerlendirilen alt faktörleri oluşturmaktadır.

Yakınlık- uzaklık, toplumun kullandığı kamusal alanların veya aktivite merkezlerinin yakınlık algısına atıf yapmaktadır. Bu yakınlık etmeni, fiziksel veya algısal yakınlık olarak değerlendirilebilmektedir. Yakınlık- uzaklık, iki ölçekte ele alınmaktadır. İlki, kamusal alanın kentin diğer bölgelerine olan uzaklığını ifade etmektedir. Bu veri, kentin merkezinin bu kamusal alana olan mesafesini de göstermektedir. İkincisi ise kamusal alan içindeki bölgelerin birbirine olan yer yakınlığıdır. Karışık arazi kullanımı ile de ilişkilendirilebilen bu olgu bireylerin ihtiyaç duydukları aktivitelerin kamusal alan sınırlarında karşılanabilme derecesini de ifade etmektedir.

Doğal etmenler, araştırılan kamusal alandaki doğal peyzaj elemanlarını içermektedir. Bu parametrenin altında, iklim, su ögesi, yeşil alan, ağaçlandırma faaliyetleri gibi etmenler incelenmiştir. Bu etmenler yapıları çevrenin bireyler üzerindeki etkileri dışında kalan sosyal ilişkilerin mekanlarını temsil etmekte, toplumun davranış ve yönelimlerini etkilemektedir.

Duyu verileri, insanların sahip olduğu görsel, işitsel ve kokusal algının sosyal yaşam üzerindeki etkilerinin anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu parametrenin altında; aydınlatma, manzara, gürültü ve koku verilerinin objektif ve sübjektif değerlendirilmesi bulunmaktadır. Aydınlatma etmeni, gece aydınlatmasının sosyal sürdürülebilirliğe olan etkisi üzerinden değerlendirilmiştir. Manzara etmeni, kent görünümü olarak, gürültü ise trafik ve insan sesleri temelinde ölçüm yapılarak ele alınmıştır. Koku verileri ise sübjektif görüşler ile elde edilmiş, kentin trafik, doğal peyzaj, kafe gibi etmenlerinden gelen veriler bütüncül olarak değerlendirilmiştir.

Okunabilirlik, kentin insan zihninde anlaşılabilir olması, kent örüntüsünün düzeninin kolayca kavranabilmesi anlamına gelmektedir. Çalışma kapsamında kentin okunabilirliği, Lynch'in (2018) kent okunabilirliği ile ilgili çalışmasında yer alan kentin yollarının, kenarlarının ve bölgelerinin analizi ile yorumlanmıştır.

İmgelenebilirlik, kentin insan zihninde canlandırılması anlamına gelmektedir. Bu noktada imgelenebilirliğin temel bileşeni, kentin önemli noktalarında yer alan

önemli ögelerin insan zihninde yer edinmesi ile oluşmaktadır. Bunun ölçümlenebilmesi amacıyla bireylerin sübjektif görüşleri, Lynch'in (2018) odak noktaları ve işaret ögeleri tanımlamaları üzerinden elde edilerek değerlendirilmiştir.

Kentsel donatı, kamusal alanın çeşitli noktalarına yerleştirilmiş kent mobilyalarının analizini içermektedir. Bu etmenin analizi sosyal sürdürülebilirliğin mekansal çevresinin analizi hakkında da bilgi vermektedir. Çalışma kapsamında kullanılan kentsel donatı elemanları; çöp kutuları, kameralar, aydınlatma elemanları, satış birimleri, peyzaj, sınırlayıcı ögeler ve oturma birimleridir.

Çevre strüktürlerinin kalitesi, kamusal alanın önemli sınırlayıcı ve manzara elemanları olan çevre yapılarının kalitesi anlamına gelmektedir. Bu parametre, kamusal alanın estetik yapısıyla doğrudan ilişkili olduğu kadar, kullanım sıklıkları ve amacıyla da bağlantılıdır. Bu nedenle bu gösterge, çevre yapıların düzenli olmasından duyulan memnuniyet ve cephelerin estetiksel duruşu olmak üzere iki alt gösterge ile tamamlanmıştır.

Ekoloji parametresi, kamusal alanda ekolojik tasarımların sosyal sürdürülebilirliğe etkisinin araştırılması amacıyla eklenmiştir. Bu parametrenin alt göstergeleri; enerji kullanımı, atık ayrıştırma- uzaklaştırma ve kaynak kullanım yöntemleri şeklinde belirlenmiştir.

Teknoloji parametresi, kamusal alanlarda sosyal yaşamı destekleyici veya yaşam kalitesi arttırıcı teknolojik olguların tespit edilmesi amacıyla yerleştirilmiştir.

4.4 Değişkenlerin Değerlendirme Yöntemleri

Göstergelerin belirlenmesi ile, her bir parametre için ölçüm yöntemleri tanımlanmıştır (Tablo 4.3). Ölçüm yöntemlerinin tespiti, literatürde kullanılan yöntemlerin bir karması ile oluşturulmuştur. Bu yöntemler genel olarak anket, gözlem, görüşme ve mekan analiz programından oluşmakta olup, parametrenin öznel ya da nesnel olması ile doğrudan ilintilidir. Deneyime dayalı parametrelerde kullanıcı görüşleri için anket kullanılmışken, çevresel etmenler için gözlem veya mekan analiz programları tercih edilmiştir.

Tablo 4.3 Göstergeler ile ölçüm yöntemlerinin belirlenmesi

	Gösterge	Ölçüm yöntemi
SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PARAMETRELERİ	Adalet (justice) ve (sosyal) eşitlik (equity+equality)	Anket
	Uyum / bütünlük (cohesion) + hoşgörü/gurur/güven	Anket
	Sosyal bağlantılar + sosyal sermaye (fayda getiren sosyal ağlar)	Anket
	Güvenlik	Anket, gözlem
	Katılım ve demokrasi	Anket
	Yönetişim	Anket, görüşme (yerel yönetim)
	Kapsayıcılık / dışlanma + çeşitlilik	Anket, gözlem
	Sosyal altyapı (toplum merkezlerinin varlığı) + aktiviteler	Anket, gözlem
	Toplumsal istikrarı + bağlılık + yer duygusu	Anket
	Sağlık	Anket
	Kimlik ve kültürel miras + yerin değeri	Gözlem, anket
	Demografi (nüfus ve değişimleri + göçmenlik + yoğunluk + eğitim ve yetenekler + istihdam+ gelir + evlilik + hane halkı sayısı + yaş ortalaması + cinsiyet)	Anket, TÜİK
KAMUSAL ALAN FİZİKSEL ÖZELLİK PARAMETRELERİ	Ölçek (insan ölçeği / yükseklik ve oranlar)	Gözlem, ölçüm
	Form /sınırlar + bağlantılar + hiyerarşi)	Gözlem
	Arazi kullanımı (karma kullanım / yoğunluk / efektif kapasite)	Gözlem, ARCGIS (CBS)
	Erişilebilirlik (Toplu taşıma / bisiklet / araç / yaya / park alanları – hareketler, yönelimler, varlıkları)	Gözlem, ölçüm
	Süreklilik, devamlılık + görülebilirlik, saydamlık (görsel ve fiziksel, görsel çevreleme)	Gözlem, ARCGIS (CBS)
	Yakınlık – uzaklık	ARCGIS (CBS)
	Doğal etmenler, doğal peyzaj (iklim, su, yeşil alan)	ARCGIS (CBS), Gözlem
	Duyu verileri (aydınlatma, manzara, gürültü)	Gözlem, ölçüm
	Okunabilirlik	Anket, Gözlem, ARCGIS
	İmgelenebilirlik + landmark	Anket, Gözlem
	Kentsel donatı (kent mobilyaları, sanatsal öğeler, bilgilendirme panoları)	Gözlem, ARCGIS
	Çevre strüktürlerin kalitesi ve işlevi (cephe, çatı, fonksiyon, renk, adaptasyon kapasitesi) + uyum, denge, ritim	Gözlem
	Ekoloji (enerji kullanımı)	Gözlem
	Teknoloji	Gözlem

4.5 Anket Çalışması Planı

4.5.1 Anketin Oluşturulması ve Örneklem Seçimi

Sosyal çevrenin kullanıcılar üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla, Tablo 4.2'deki parametreler ve ölçüm yöntemleri doğrultusunda anket soruları hazırlanmıştır. Bu anket soruları ile kişisel deneyimlere dayalı bir soru havuzu oluşturulmuştur.

Sorular, demografik bilgiler dışındaki kısımda 5'li likert ölçeğinde hazırlanmış olup, literatür veya gözlem dışı unsurların tespiti için ise çeşitli açık uçlu sorular eklenmiştir. EK D'de yer alan demografik bilgiler (kullanıcı yapısı) dahil toplamda 84 soru mekan kullanıcılarına yöneltilmiştir.

Anket değerlendirmesi için SPSS programının kullanılmıştır. Parametrik test yöntemlerinde, normal dağılım, örneklem sayısı, bağımsızlığı, rastgeleliği ve varyans homojenliği çalışmanın değerlendirmesinde önemlidir. Bu nedenle alan çalışmasında öncelikle;

- Örneklem sayısı ve bağımsızlığı hesaplanmıştır.
- Verilerin normal dağılımın ölçülmesi amacıyla ise basıklık ve çarpıklık değerleri kontrol edilmiştir.
- Literatür ile belirlenen faktörlerin, kendi içindeki tutarlılıklarının ölçülmesi amacıyla faktör analizi yapılmıştır.
- Soruların ölçülmek istenen temel noktaları kullanıcıya aktarabildiğinin ve sonucun testlerde değişkenlik göstermediğinin ölçülmesi amacıyla güvenilirlik testi uygulanmıştır.

Verilerin analizi için ise ANOVA, Post-Hoc ve regresyon testleri yapılmıştır.

Anketin uygulanacağı örneklem sayısının seçimi, kaynak ve zamanın gereksiz kullanımını engellerken, yeterli örnek sayısının araştırmaya dahil edilmesini sağlamaktadır (Daniel, 2005, s.189). Bu nedenle anketin örneklemini Wayne Daniel'ın (4.1) denklemi ile elde edilmiştir (Daniel, 2005, s.192). Denklemde; n: örneklem sayısını, z: güvenilirlik düzeyini (t: yanılma payı), p: incelenen olayın görüş sıklığını ve d ise örnekleme hatasını temsil etmektedir.

$$n = \frac{z^2 p(1-p)}{d^2} \quad (4.1)$$

Çalışma kapsamında güvenilirlik düzeyi geleneksel olarak çalışmalarda kullanılan ve bilimsel olarak kabul edilebilir düzey olan %95 alınmış (Naing vd., 2006), buna bağlı olarak (z) değeri 1.96 olarak tanımlanmıştır. (p) ve (q) (p-1) değerleri, 0.5 alınarak en geniş kullanıcı aralığı seçilmiştir. Son olarak örnekleme hatasını temsil eden (d) değeri, görülme sıklığının %10-%90 arasında olmasından dolayı %5'lik bir hassasiyet değeri ile hesaplanması uygun görülmüştür. Bu durumda (4.2) denklemindeki kişi sayısı aşağıdaki gibi çıkmaktadır.

$$n = \frac{z^2 p(1-p)}{d^2} = \frac{1.96^2 0.5^2}{0.05^2} = 384.16 \quad (4.2)$$

Bu sonuca göre, istatistiksel hesaplamaların tutarlı olması için minimum 385 kişi ile anket yapılması gerekmektedir.

4.5.2 Pilot Anket Çalışması

Yapılan araştırma sonucu elde edilen parametreler, anket strüktürünü de oluşturmaktadır. Bu bağlamda, “adalet ve sosyal eşitlik”, “uyum ve bütünlük”, “sosyal bağlantılar ve sermaye”, “güvenlik”, “katılım ve demokrasi”, “yönetişim ve mülk edinme”, “kapsayıcılık ve çeşitlilik”, “sosyal altyapı ve aktiviteler”, “toplum istikrarı ve bağlılık”, “sağlık, kimlik ve kültürel miras”, ve “demografik özellikler” başlıklarında sorular hazırlanmış, sunulmuştur.

Bir sonraki aşama, anketin uygulama sürecine hazır hale getirilmesinden oluşmaktadır.

Pilot anket çalışmasının yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanması planlanmıştır. Bu nedenle, anketin anlaşılabilirliğinin artırılması ve anketörlerin soru sıralamasını kavraması amacıyla çalışma rehberi, broşür, cevap kartları hazırlanmış, anket soru kağıdı anketörler için detaylandırılmıştır.

Çalışma rehberi, projenin amacı, saha bilgileri, örnek seçim detayları, saha uygulama bilgileri, soru içerikleri, anket akış şeması (EK E), form açıklamaları ve gözlem formu kullanım detaylarını içermektedir. Bu rehber, anketörlerin çalışma

başlangıcında ve sürecinde, anket çalışmasının tüm detaylarını içeren açıklayıcı bir kılavuz görevi görmektedir.

Broşür, anketörlerin çalışmanın detayını ve kurumsallığını kullanıcıya yansıtabilmesi için bir araç görevi görmektedir. Bu sayede, kullanıcıyı ilgilendiren çalışmanın temel bilgileri yine kullanıcıya en verimli şekilde aktarılmış olmaktadır.

Anket soru kağıdı, anketörlerin kullanıcıya soruları en verimli şekilde ve atlamadan sorabilmesi için çeşitli direktifler içerecek şekilde güncellenmiştir. Bu direktifler; atlanacak soruların belirtilmesi, kompleks soruların açıklamaları ve soruların cevap seçeneklerinin yer aldığı kartın belirtilmesi şeklinde yer almaktadır.

Cevap kartları, her bir soruda kullanıcının seçmesi gereken seçenekleri içeren kartlardan oluşmaktadır. Anketörlerin kullanıcılara soru yöneltmesi esnasında seçebileceği yanıtların bir listesi kullanıcıya sunulmakta, kafa karışıklıkları giderilmekte ve zamandan tasarruf sağlanmaktadır.

Anket çalışması, tüm çalışmanın en önemli kısımlarından birisi olmakla beraber aynı zamanda çeşitli uygulama zorluklarını da beraberinde getirmiştir. Bunun birkaç sebebi bulunmaktadır. En önemli nedeni pandeminin kamusal alanlar üzerinde ve insanlar arasındaki ilişkide yarattığı etkidir. Dış mekanlarda “karşılaşma”, “yüz yüze iletişim” ve “zaman geçirme” olgularının azalması ve “sosyal mesafe” ve “evde kal” kurallarının aktif şekilde uygulanması; kullanıcı çeşitliliğini elde etmeyi zorlaştırmış, kamusal alanların gerçek kullanıcılarını ve kullanım sebeplerini tespit etmeyi güçleştirmiştir. Anket sürecinin problemli olmasının bir başka nedeni ise maliyetlerinin oldukça artmasıdır. Pandemi nedeniyle doğru kullanıcı kitlesini bulmak ve anketi doldurmaya ikna etmek zaman ve yüksek bütçe kaybına neden olmuştur. Son olarak ise ekonomik gerekçelerden dolayı çalışmanın gerektirdiği desteğin bulunmasının zorluğudur. Bu desteğin alınamaması, zaman kayıplarına neden olmuştur.

İlk pilot anket çalışması 6 kişilik bir ekiple 26 Eylül 2020 ile 2 Ekim 2020 tarihleri arasında 30 kişi ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Ortalama anket süresi kişi başına 25- 30 dk süre almıştır. Cevaplar, SPSS’e aktarılarak ilk

sonuçlar alınmıştır (Şekil 4.4). Ham datanın kontrolü esnasında tutarsız sonuçlar ve doğruluğu şüpheli unsurlar çıkarılarak kullanıcılardan doğrudan elde edilen geri bildirimler dikkate alınmış, sorulardaki hatalar düzeltilmiştir. Ancak örneklemin sınırlı olması nedeniyle faktör testi uygulanamamıştır.

File Edit View Data Transform Analyze Direct Marketing Graphs Utilities Add-ons Window Help											
	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure	Role
1	A0cinsiyet	Numeric	8	0	A0 Cinsiyet	{1, Kadın}...	999	8	Right	Nominal	Input
2	A1Medeni	Numeric	8	0	A1 Medeni duru...	{1, Evli}...	999	8	Right	Nominal	Input
3	A2Yas	Numeric	8	0	A2 Yasiniz kac?	None	999	8	Right	Scale	Input
4	A3Egitim	Numeric	8	0	A3 Egitim duru...	{1, okur-yaz...	999	8	Right	Ordinal	Input
5	A4Hanesayisi	Numeric	8	0	A4 Hanenizde ...	None	999	8	Right	Scale	Input
6	A5Calisma	Numeric	8	0	A5 Calisiyor ...	{1, Calisiyor...	999	8	Right	Nominal	Input
7	A6Isyerima...	Numeric	8	0	A6 Isyeriniz ha...	{1, Alidede ...	999	8	Right	Nominal	Input
8	A7Ayliggelir	Numeric	8	0	A7 Aylık geliri...	{1, 2600 TL ...	999	8	Right	Ordinal	Input
9	A8Bulunma...	Numeric	8	0	A8 Suan hangi ...	{1, Is}...	999	8	Right	Nominal	Input
10	A8Bulunma...	Numeric	8	0	A8 Suan hangi ...	{1, Is}...	999	8	Right	Nominal	Input
11	A8Bulunma...	Numeric	8	0	A8 Suan hangi ...	{1, Is}...	999	8	Right	Nominal	Input
12	A8Bulunma...	Numeric	8	0	A8 Suan hangi ...	{1, Is}...	999	8	Right	Nominal	Input
13	A8Bulunma...	Numeric	8	0	A8 Suan hangi ...	{1, Is}...	999	8	Right	Nominal	Input
14	A9Ziyaretsi...	Numeric	8	0	A9 Burayı hang...	{1, Her gün}...	999	8	Right	Ordinal	Input
15	A10Neredey...	Numeric	8	0	A10 Nerede ya...	{1, Bu meyd...	999	8	Right	Nominal	Input
16	A11mulkdur...	Numeric	8	0	A11 Evinizin m...	{1, Kendi m...	999	8	Right	Nominal	Input
17	A12oturma...	Numeric	8	0	A12 Ne zaman...	None	999	8	Right	Scale	Input
18	A13bolgene...	Numeric	8	0	A13 Bu bolgey...	{1, Is'e yakin...	999	8	Right	Nominal	Input
19	A13bolgene...	Numeric	8	0	A13 Bu bolgey...	{1, Is'e yakin...	999	8	Right	Nominal	Input
20	A13bolgene...	Numeric	8	0	A13 Bu bolgey...	{1, Is'e yakin...	999	8	Right	Nominal	Input
21	A13bolgene...	Numeric	8	0	A13 Bu bolgey...	{1, Is'e yakin...	999	8	Right	Nominal	Input
22	A13bolgene...	Numeric	8	0	A13 Bu bolgey...	{1, Is'e yakin...	999	8	Right	Nominal	Input
23	A13bolgene...	Numeric	8	0	A13 Bu bolgey...	{1, Is'e yakin...	999	8	Right	Nominal	Input
24	B1adavesos	Numeric	8	0	B1 Bu cevrede ...	{1, Kesinlik...	999	8	Right	Ordinal	Input
25	B2adavesos	Numeric	8	0	B2 Bu cevrede ...	{1, Kesinlik...	999	8	Right	Ordinal	Input
26	B3adavesos	Numeric	8	0	B3 Bir erkek / k...	{1, Kesinlik...	999	8	Right	Ordinal	Input
27	B4adavesos	Numeric	8	0	B4 Bu cevrede ...	{1, Kesinlik...	999	8	Right	Ordinal	Input
28	C1uyumvebut	Numeric	8	0	C1 Kendimi bu ...	{1, Kesinlik...	999	8	Right	Ordinal	Input
29	C2uyumvebut	Numeric	8	0	C2 Burada dez...	{1, Kesinlik...	999	8	Right	Ordinal	Input
30	C3uyumvebut	Numeric	8	0	C3 Burada tani...	{1, Kesinlik...	999	8	Right	Ordinal	Input
31	C4uyumvebut	Numeric	8	0	C4 Burada tani...	{1, Kesinlik...	999	8	Right	Ordinal	Input
32	C5uyumvebut	Numeric	8	0	C5 Burada insa...	{1, Kesinlik...	999	8	Right	Ordinal	Input
33	C6uyumveb...	Numeric	8	0	C6 Kalabalık ol...	{1, Hiç etkil...	999	8	Right	Ordinal	Input
34	C6uyumveb...	Numeric	8	0	C6 Tarihi bir haf...	{1, Hiç etkil...	999	8	Right	Ordinal	Input
35	C6uyumveb...	Numeric	8	0	C6 Ortak bir ge...	{1, Hiç etkil...	999	8	Right	Ordinal	Input
36	C6uyumveb...	Numeric	8	0	C6 Sokakların ...	{1, Hiç etkil...	999	8	Right	Ordinal	Input
37	C6uyumveb...	Numeric	8	0	C6 Sokakların ...	{1, Hiç etkil...	999	8	Right	Ordinal	Input
38	C6uyumveb...	Numeric	8	0	C6 Kolay hatirl...	{1, Hiç etkil...	999	8	Right	Ordinal	Input
39	C6uyumveb...	Numeric	8	0	C6 Kolay erisile...	{1, Hiç etkil...	999	8	Right	Ordinal	Input

Şekil 4.4 Birinci pilot anket çalışmasında SPSS programı aracılığı ile verilerin girişi ve kontrolü

İkinci pilot anket çalışması, yüz yüze ve online olarak toplam 40 kişi ile gerçekleştirilmiş, 39 geçerli anket ile pilot anket süreci tamamlanmıştır.

5- 11 Kasım 2020 tarihleri arasında toplamda 8 kişi ile yüz yüze anket, 31 kişi ile online anket gerçekleştirilmiştir. Online anket için seçilen kişiler, son bir hafta içinde Ziyapaşa Caddesinde bulunmuş kişilerden seçilmiş ve doldurturulmuştur. Online anket, Google Formlar aracılığı ile oluşturulmuş, link gönderilmesi yolu

veya çalışma alanında bulunan ve bu yöntem ile anket doldurmayı tercih eden kişilere uygulanmıştır.

SPSS’te pilot anket çalışması için güvenilirlik ve geçerlilik analizleri uygulanmıştır.

Güvenilirlik analizi için likert ölçeğinde sorulan her bir soru grubunun Cronbach’s Alpha değerlerine bakılmıştır. Bu değer, soruların kullanıcılar tarafından anlaşılabilirliğini test etmektedir.

Analizler sonucunda ankette yapısal değişiklikler yapılarak ana anket uygulamasına geçilmiştir.

4.5.3 Anket Çalışmasının Uygulama Planı

Pilot anket sürecinde elde edilen deneyim ve sonuçlar ışığında anlaşılmayan sorular yenilenmiş, anket sadeleştirilmiş, yinelenen sorular kaldırılmış, faktör analizi doğrultusunda birtakım değişiklikler yapılmıştır.

Uygulanan tüm anketlerin ilk sayfasına aydınlatma metni yerleştirilmiştir (Ek C). Bu metinde çalışmanın kapsamı, amacı, gizlilik ilkeleri, veri işleme ilkeleri, kullanıcı doldurma yükümlülükleri ve ortalama anket süresi hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Anket toplamda 84 sorudan oluşmuş (Ek D); bunların 18’i demografik ve olgusal sorulardan, 66’sı ise kullanıcıların alana yönelik tutum ve davranış sorularından oluşmuştur. Belirlenen 66 sorunun 3’ü çoktan seçmeli, 2’si açık uçlu soru, 61’i ise 5’li likert ölçeği kullanılarak oluşturulmuştur. Belirlenen soru başlıkları Tablo 4.4’teki gibidir.

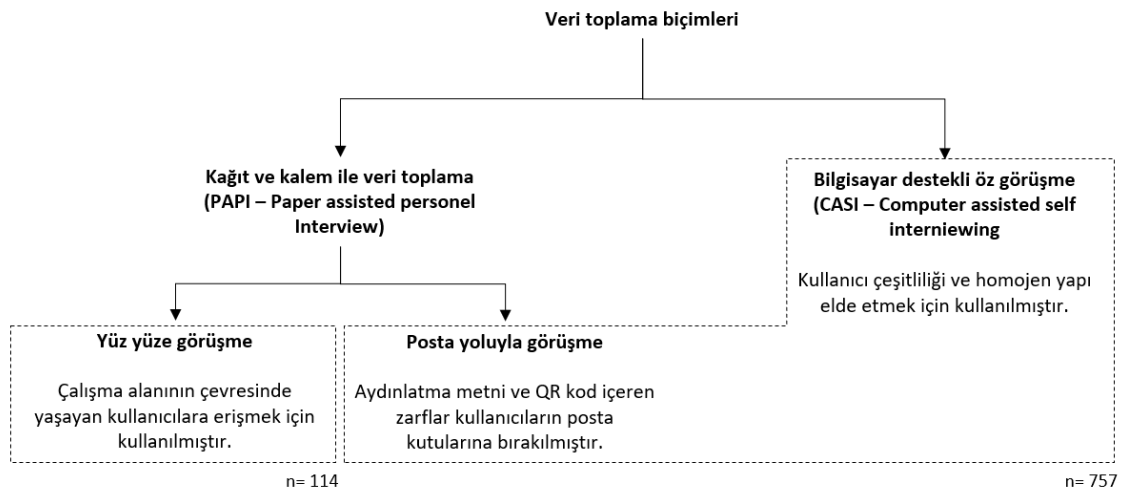
Anket, pandeminin bilimsel araştırmalar üzerindeki etkisinin en aza indirgenmesi amacıyla 2 veri toplama biçiminin bir karması oluşturularak uygulanmıştır. İlk metot, PAPI (paper assisted personel interview- kağıt ve kalem ile veri toplama) ile yüz yüze görüşme ve posta yoluyla verilerin toplanmasıdır. Yüz yüze görüşme tekniği, çalışma alanı çevresinde oturan kullanıcılara erişmek için anketörlerin sahaya inmesi ile gerçekleştirilmiştir. Bu yolla 114 kullanıcıya erişilmiştir. Aynı amaçla erişilemeyen veya evlerinde bulunamayan kullanıcıların posta kutularına zarf içinde bırakılan anket kağıdının QR (karekod) uygulaması

ile erişilebilen anket linki verilmesi yani posta yoluyla anket yöntemi kullanılmıştır (EK C).

Tablo 4.4 Ankette kullanılan soru başlıkları

Soru başlıkları	Soru adeti
A. Demografik sorular	18
B. Adalet ve Sosyal Eşitlik	4
C. Uyum ve Bütünlük	6
D. Sosyal Bağlantılar ve Sosyal Sermaye	5
E. Güvenlik	4
F. Sosyal Altyapı ve Aktiviteler	7
G. Katılım ve Demokrasi	3
H. Yönetişim ve Mülk Edinme	4
I. Kapsayıcılık ve Çeşitlilik	3
J. Toplumsal İstikrar ve Bağlılık	4
K. Kimlik ve Kültürel Miras	3
L. Okunabilirlik	2
M. İmgelenebilirlik	2
N. Çevre Strüktürlerinin Kalitesi	2
O. Sağlık	7

İkinci metot ise bilgisayar destekli veri toplama modelidir. Bu model öz-yönetimli (CASI) uygulanarak web tabanlı anket linkinin kullanıcılara internet üzerinden gönderilmesi yöntemi ile (Google Formlar) gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem ile 757 kullanıcıya erişilmiştir. (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Ankette veri toplama biçimleri

Toplamda kullanıcılardan 871 anket toplanmıştır. Ancak anketlerden ilk kontrollerde aşağıdaki kriterlerde yer alan kullanıcılar çıkarılarak 798 geçerli anket elde edilmiştir.

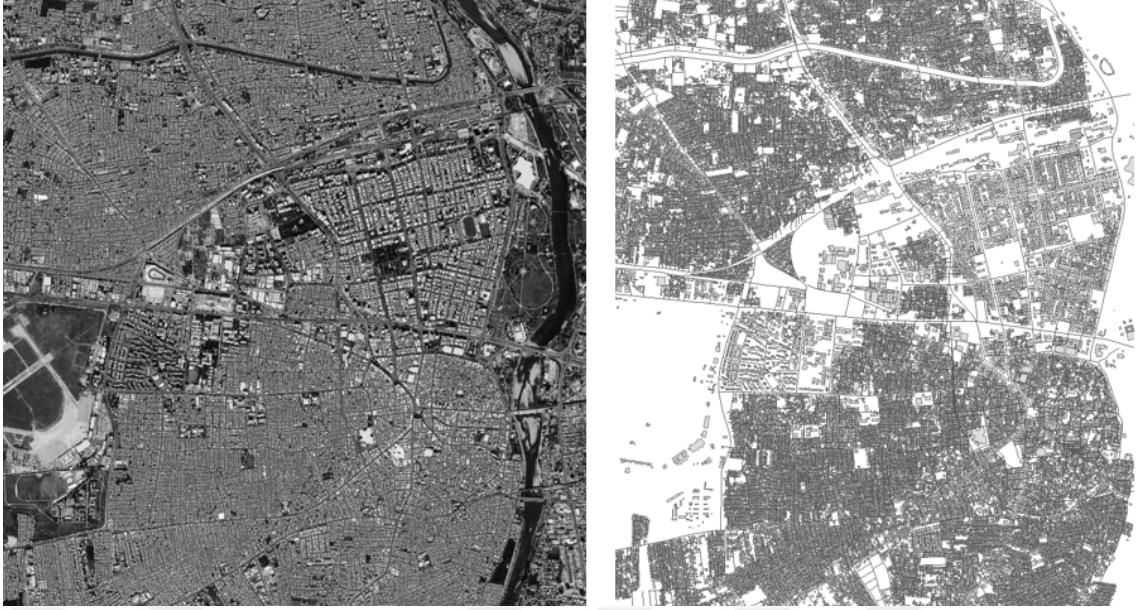
- Tekrar edenler
- Yapısal geçerliliği olmayanlar
 - Yaşı küçük olup emekli vs. olduğunu belirtenler
 - Ters sorular da dahil olmak üzere aynı şıkkı işaretleyenler
 - Tutarsız cevap verenler

İkincil kontrollerde ise SPSS programı aracılığı ile öncelikle cevapların normal dağılım değerleri incelenmiştir. Normallik değerleri için basıklık ve çarpıklık (Skewness ve Kurtosis) değerlerine bakılmıştır. $N > 300$ olduğu durumlarda basıklık ve çarpıklık değerleri z değeri olmadan -2 + 7 aralığında normal dağıldığı kabul edilmektedir (Kim, 2013:53). Bu nedenle çalışmanın ileriki aşamalarında yapılması düşünülen testlerin doğru sonuç vermesi amacıyla normallliği bozan uç değerler çalışmadan çıkarılmıştır. Bu durumda geriye 676 anket kalmıştır.

4.5.4 Mekansal Analiz

Çalışma kapsamında mekânsal verilerin sistemli bir biçimde analiz edilmesi gerekmektedir. Bu işlem için Environmental Systems Research Institute (ESRI) tarafından yayınlanan CBS tabanlı ArcMap isimli ücretli yazılımın kullanılması kararlaştırılmıştır.

Mekansal analizlerin ArcMap programı aracılığı ile gerçekleştirilebilmesi için fiziksel çevre verilerinin programa işlenmesi gerekmektedir. Bunun için, çalışma alanının yerel yönetimlerinden destek alınmış, Adana Seyhan İlçe Belediyesi'nden kentin .shp uzantılı verileri alınmıştır. Ancak verilerin ED5036 Coğrafi koordinat sistemi ile çizildiği saptanmıştır. Bu veriler, ArcMAP aracılığı ile ITRF koordinat sistemine çevrilmiş, Google Earth aracılığı ile kontrolü sağlanmıştır. Doğru koordinat sistemine çevrilen veriler, altlık harita oluşturularak güncellenmiş, harita üzerindeki çeşitli hatalar düzeltilmiş, haritalarda yer almayan bina ve yol verileri işlenmiştir (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Altlık haritalı ve altlık haritasız ArcMAP'te işlenmiş ve düzeltilmiş veri

Bu veriler kamusal alanlarda çevre verilerinin görselleştirilmesi ve analizi için altlık olarak kullanılmıştır. Harita üzerine analiz amacıyla işlenen ve fiziksel çevreyi açıklamada kullanılan veriler aşağıdaki gibidir:

- Arazi kullanımları
- Yakınlık-uzaklık
- Doğal etmenler
- Kentsel donatı

4.6 Çalışma Alanı

4.6.1 Çalışma Alanının Belirlenmesi

Çalışma, Adana ilinde gerçekleştirilmiştir. Bu kentin seçiminde Adana'da son yıllarda oluşturulan kamusal alan izlenimlerinin iyileştirilmesi ve canlandırılması hedefi etkili olmuştur.

Çalışma Seyhan ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Bu kent parçasının seçiminde ise etkin olan kriterler aşağıdaki gibidir:

- Kolay erişilebilir bir kent parçası olması,
- Kentin coğrafi konumu nedeniyle kültürel çeşitliliğe zemmin hazırlaması
- İklimin sosyal üretimi destekleyici etkisinin olması
- Sosyo-ekonomik çeşitliliğinin fazla olması,

Kamusal alanlarda benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesi ve kullanıcıların bu farklılıklardaki paylarının ölçülmesi amacıyla için birbirine yakın iki bölge belirlenmiştir. Bu iki üst alan sosyo-ekonomik olarak birbirlerinden ayrılmaktadır.

Belirlenen kent içinde çalışma alanı Ziyapaşa Bulvarı, Atatürk Caddesi, İnönü Caddesi, Çakmak Caddesi ve Ali Münif Yeğenağa Caddesi olarak daraltılmıştır. Bu caddeler aşağıdaki temel ilkeler doğrultusunda seçilmiştir:

- Çalışma alanı aktif olarak kullanılan kamusal alanlardan oluşmalıdır.
- Katılımcıların araştırmanın örneklemini içinde yer alma veya gönüllü olma potansiyeline sahip olduğu bir alan olmalıdır.
- Diğer kamusal birimlere ve temel hizmetlere yakın olmalıdır (merkez niteliğinde olmalıdır).
- Çalışma alanı sosyal ilişki üretme ve bunun için mekan oluşturma potansiyeline sahip olmalıdır.
- Çalışma alanı aktivite çeşitliliğine sahip olmalıdır.

Dolayısıyla çalışma alanı sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel verilerin ekonomik, kolay erişilebilir ve güvenilir elde edilmesine katkı sağlayacak şekilde seçilmiştir.

Belirlenen bu kamusal alanlar, birbirinden sosyo-ekonomik ve tarihi kimlik yönünden ayrılmaktadır. Ziyapaşa Bul. ve Atatürk Cad. diğer bölgelere göre daha yüksek gelişmişlik düzeyine sahipken, İnönü Cad. kamusal yapıların kamusal açık alanlara etkisini göstermektedir. Ali Münif Caddesi tarihi kimliği ile ön plana çıkarken, Çakmak Cad. tarihi doku içerisinde çarpık kentleşmenin bir ürünü olarak çalışmada yer almıştır.

4.6.2 Çalışma Alanı

Çalışma alanı Adana ilinde bulunmaktadır. Adana ili Türkiye'nin güneyinde, Akdeniz Bölgesinde bulunmaktadır. Batısında Mersin, Niğde; kuzeyinde Kayseri; doğusunda Kahramanmaraş, Osmaniye ve Hatay ile çevrilmiştir (Şekil 4.7).

Pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Çukurova coğrafyası tarihte pek çok farklı isimle anılmıştır. Ramazanoğlu (2012:15-16), bölgenin en eski isminin

Kizzuwatna olduğunu belirtirken, çeşitli kaynaklarda Geç Hitit döneminde bölgenin Danuna adı ile bilindiğine dikkat çekmektedir. Daha sonraki toplumlarda Que ve Kalikişa isimleri kullanılsa da MÖ 1550 yılında Hitit kaynaklarında geçen Adaniya ve Danuna isimlerinin Seyhan nehri kıyısında yer alan Adana kentini tariflediği düşünülmektedir (Ramazanoğlu, 2012:16).

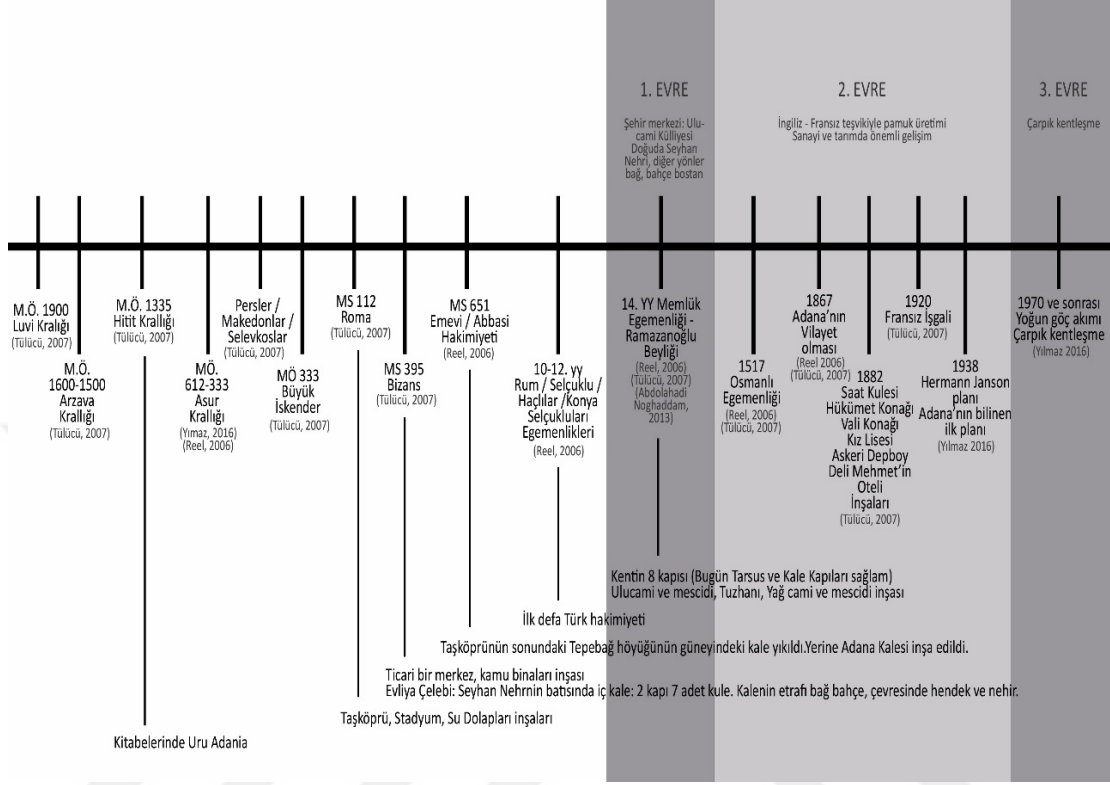

Şekil 4.7 Adana'nın konumu ve önemli noktaları

Adana, jeolojik konumu, ticari ve tarımsal gelişim olanakları nedeniyle pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır (Şekil4.8). MÖ 1900'lü yıllarda Levi Krallığı ile başlayan Adana bölgesinin bilinen tarihi sırasıyla Arzava Krallığı (MÖ 1600-1500) ve Hitit Krallığı (MÖ 1335) ile devam etmiş, bölgeye Uru Adania adı verilmiştir (Tülücü, 2007:24). MS 112 yılına kadar Asurlular, Persler, Makedonyalılar ve Selevkoslar'ın hakimiyetine giren Adana (Yılmaz, 2016:50; Reel 2006:9), bu tarihten itibaren Roma imparatorluğuna dahil olmuştur. Roma imparatorluğu çeşitli yapıların yanında stadyum, su dolapları ve günümüzde hala varlığını koruyan Taş Köprüyü inşa etmişlerdir.

Sonraki dönemlerde bölgede egemenlik kuran Bizans ise bölgeyi ticari bir merkez haline getirerek çeşitli kamu yapıları inşa etmiştir (Reel, 2006:10). Reel (2006:10), çalışmasında Evliya Çelebi'nin bu bölgede var olan bir kaleden bahsettiğini, kalenin 2 kapısı ve 7 kulesinin bulunduğu ve etrafının

hendeklerle çevrili olduğunu aktardığından bahsetmiştir. MS 651 yılında Emevi ve Abbasi yönetimleri altına giren kale yıkılarak yerine Adana kalesi inşa edilmiştir (Reel, 2006:11).

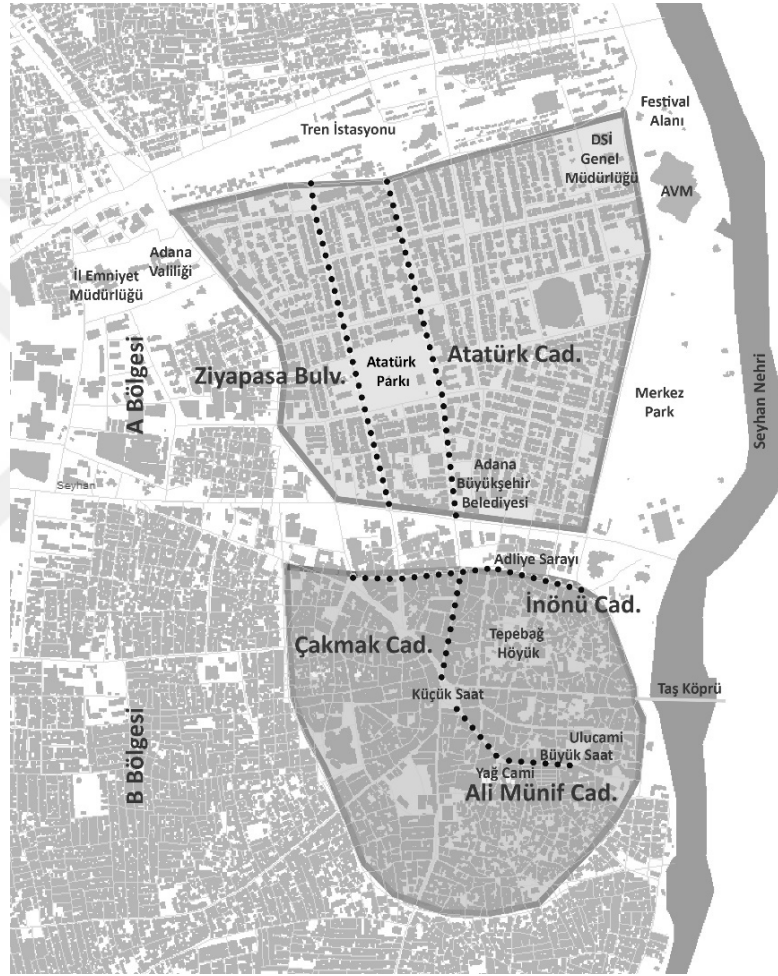
Şekil 4.8 Adana'nın konumu ve önemli noktaları

10-12.yüzyılları arasında ilk defa Türk hakimiyeti kurulmuş, Selçuklu ve sırasıyla Rum, Haçlılar ve Konya Selçuklularının hakimiyetleri altına girmiştir. 14. Yüzyılda Memlük ve hemen arkasından Ramazanoğlu Beyliği yönetimine geçen Çukurova Bölgesi, kent gelişiminde dönüm noktası yaşamıştır (Tülücü, 2007:25; Abdolahadi Noghaddam, 2013:29). Bölgede Ulucami, Tuzhanı, Yağcamii, Herhal mescidi gibi yapılar inşa edilirken şehir merkezi Ulucami külliyesi etrafına kurulmaya başlanmıştır (Reel, 2006:11).

Yılmaz (2016:50) ise, 3'e ayırdığı Adana kentsel biçimleniş evrelerinin ilkinde bu dönemden bahsetmektedir. 1517 yılında Osmanlı hakimiyetine giren Adana, 1867 yılında vilayet olmuş, 1880'li yıllarda Saat kulesi, Hükümet Konağı,Vali Konağı, Kız Kalesi ve Askeri Depboy gibi yapılar inşa edilmiştir. 1938 yılında Hermann Jonson'un kent merkezi tasarımı yapması ile ilk imar planı ortaya çıkmış, günümüzdeki yapılı çevrenin ızgara izlerini oluşturmuştur. Adana kentsel

biçimlenişin ikinci kısmını oluşturan bu evrede İngiliz ve Fransız etkisiyle pamuk üretimi yapılmış ve sanayide önemli atılımlar sağlanmıştır. Son evre olan 1970 ve sonrasında ise yoğun göç sonrası yaşanan çarpık kentleşmeye olmaya başlamıştır (Yılmaz, 2016:50). Adana bu tarihi geçmişi ile Türkiye’de çok az şehirde bulunan bir kültür sentezi haline gelmiştir (İller Bankası, 1966).

Çalışma için Adana’nın Seyhan ilçesinde sosyo-ekonomik düzeyi farklı 2 bölgeye yoğunlaşmıştır (Şekil 4.9).

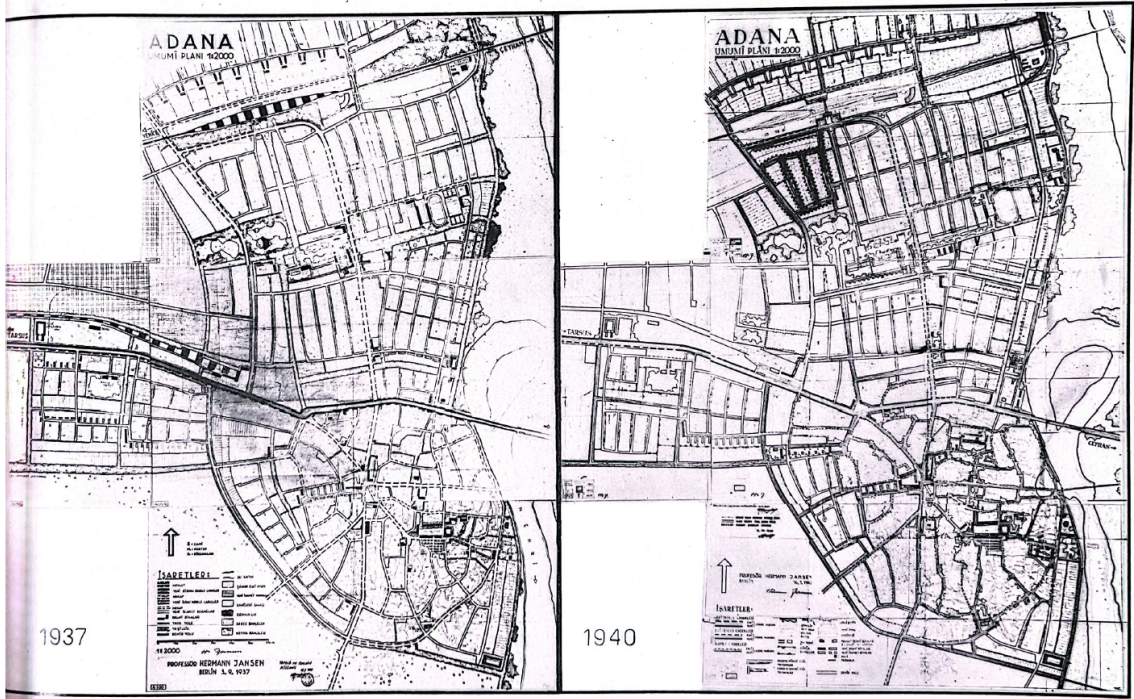
Şekil 4.9 Çalışma alanını oluşturan cadde ve bulvarların konumlanışı

Birinci bölge (A bölgesi) Ziyapaşa Bulvarı ve Atatürk Caddesinden meydana gelmektedir. Bu iki cadde, tarihi kent merkezi ile Tren İstasyonunu birbirine bağlayan 2 aksı oluşturmaktadır.

Atatürk Caddesi, ilk olarak H. Jansen tarafından 1935- 1940 yılları arasında hazırlanan planlarda görülmektedir (Şekil 4.10). İstasyon ile eski kent merkezini bağlayan bu ana cadde, hem Erken Cumhuriyet Dönemi konut ve imar planı

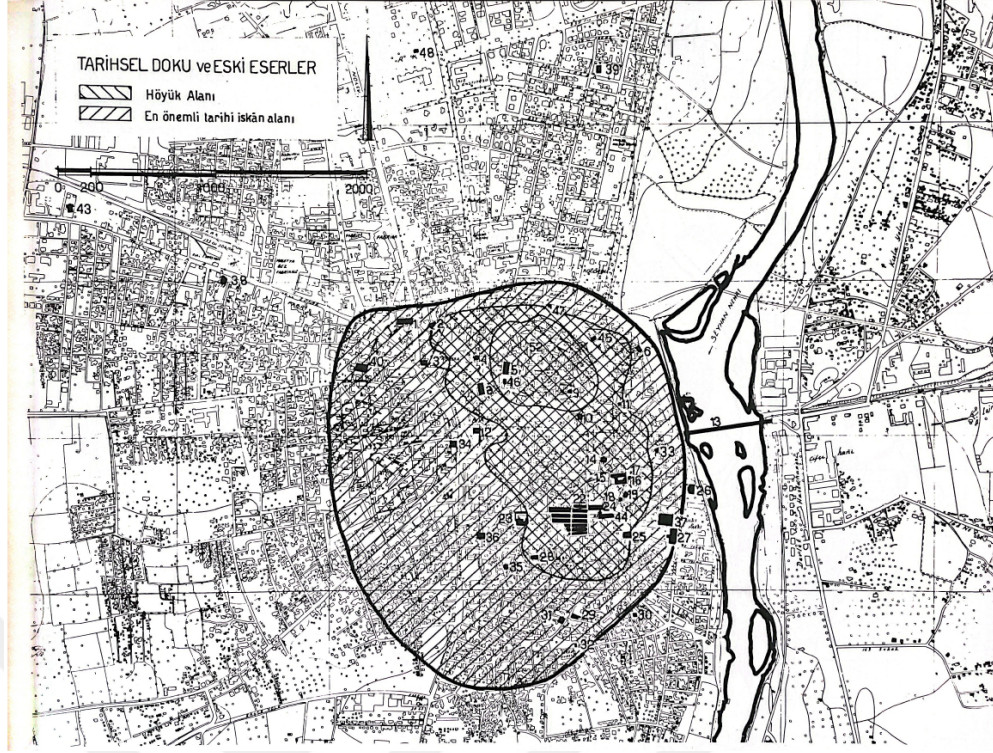
hafızası olarak hem de Adana'nın etkin bir kamusal alanı olarak önemli bir aksı temsil etmektedir.

Ziyapaşa Bulvarı ise Atatürk Caddesine paralel olarak, dönemin konut ve ulaşım ihtiyacının karşılanması amacıyla sonraki dönemlerde açılmış bir akstır. Ancak, günümüzde birbirlerine yakın olmalarına karşın Atatürk Caddesinden farklı dinamiklerle kamusal alanı temsil etmektedir. Bu iki cadde, bir taraftan Atatürk parkı ile birbirine bağlanırken, diğer taraftan İstasyon ile birleşmektedir. Aralarda kalan dokularda çeşitli meydanlaşma (ancak meydan olmayan) hareketleri ile iki aksı bağlayan noktalar bulunmaktadır.

Şekil 4.10. 1937 ve 1940 yıllarına ait Prof. H. Jansen tarafından hazırlanmış 1/2000 ölçekli Adana kent merkezi planı (İller Bankası, 1966)

İkinci bölge (B Bölgesi) ise İnönü Caddesi, Çakmak Caddesi ve Ali Münif Yeğenağa Caddesinden oluşmaktadır. Bu Caddeler, Adana'nın ilk yerleşim bölgesi olan tarihi Tepebağ Höyük'ü çevresinde yer almaktadırlar (Şekil 4.11). Dolayısıyla yakın zamana kadar Adana'nın toplumsal belleğini oluşturmuş, aynı zamanda kentte kimlik ve aidiyet duygularının biçimlenmesinde fiziksel altyapıyı sağlamıştır (Erman ve Baş Yanarateş, 2006: 28).

Şekil 4.11. Adana Tepebağ Höyük alanı ve çevresi (İller Bankası, 1966)

19. YY'ın sonlarında yaşanan seller ve depremler neticesinde büyük çoğunluğu yıkılan veya hasar gören bu bölgenin aynı dönemlerde yeniden inşası ile kentin sorunlarına ilişkin yeni düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır (Karaman, 1992: 16-17). Ancak 1950'li yıllardan sonra kente doğru yaşanan yoğun göç, hızlı nüfus artışı, gecekondulaşma, ekonomik beklentiler, kültürel değişimler, deprem gibi doğal afetler ve yoğun trafik kent merkezinde tahrip edici etkilere neden olmuş, kent kültürünün şekillenmesinde etkili olan nitelikli yapıların günümüzdeki niteliksiz çok katlı yapılara dönüşmesine yol açmıştır (Erman ve Baş Yanarateş, 2006: 29).

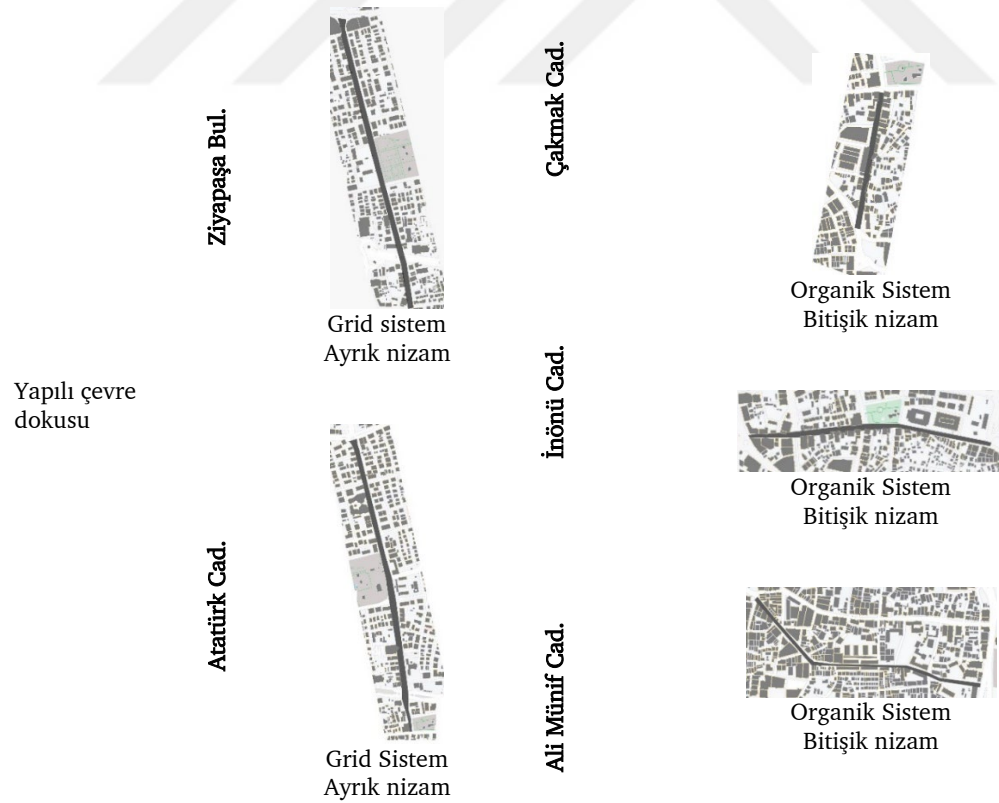
Bu bölgede yer alan 3 sokağın özellikleri birbirine benzemektedir. Yoğun ticari dokuda bir merkez olma niteliğini kaybetmemiş, dar sokaklardan meydana gelmişlerdir. 20.YY'ın ortalarında bölge korumaya alınmasına rağmen, kaçak yapılaşma, ticari etmenlere bağlı bozulmalar, trafik sorunları yıllar boyunca devam etmiş, olumsuz bir imaj oluşturmıştır. Bu bölgeler zamanla ticari fonksiyonunu ön plana çıkararak yaşama (konut olma) fonksiyonunu azaltmıştır.

Bahse konu iki bölge arasında (mekansal yakınlığa rağmen) sosyo-ekonomik olarak büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu çalışmada bunun bir göstergesi

olarak konut fiyatlarındaki değişim ve ortalama gelirler temel alınmıştır. Bu durumda A bölgesini kapsayan caddelerde sosyo-ekonomik düzeyin yüksek olduğu, B bölgesinde ise daha düşük olduğu bu çalışmanın varsayımları arasındadır. Bölgelere ait temel özellikler Tablo 4.5'te özetlenmiştir.

Tablo 4.5 Çalışma alanı içinde benzer özellik gösteren bölgelerin gruplanması

	A Bölgesi	B Bölgesi
Aks üzerindeki konutlarda m ² başına fiyat*	5604 TL / m ²	Aks üzerinde konut bulunmamaktadır. Çevre konut ortalaması: 1936 TL / m ²
Aks üzerindeki işyerlerinde m ² başına düşen fiyat*	19733 TL / m ²	11534 TL / m ²
Ortalama gelir düzeyi*	3993 TL	2946 TL
Aks üzerinde bulunan aktiviteler	Yaşama Alışveriş Yeme-içme Sağlık Rekreasyon Spor (yüzme) Güzellik- bakım Banka Kamu idare yapıları Hukuk	Alışveriş Yeme-içme Banka Kamu idare yapıları Turizm Hukuk

*Bu veriler 2020 yılına aittir.

KAMUSAL ALANLARDA SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KURAMSAL MODELİNİN UYGULANMASI VE GELİŞTİRİLMESİ

Bu bölümde kamusal alanlarda sosyal parametrelerin kendi içerisinde ve fiziksel çevre ile ilişkisine dönük bulgulara yer verilmiştir.

Veriler; Adana Seyhan ilçesinde yer alan 5 adet kamusal alanda kullanıcı davranışları ve mekansal özelliklerin incelenmesi ile elde edilmiştir. Bu kamusal alanlar; Ziyapaşa Caddesi, Atatürk Caddesi, İnönü Caddesi, Çakmak Caddesi ve Ali Münif Caddelerinden oluşmaktadır.

Öncelikle sosyal parametreler ile ilgili verilerin elde edilmesi amacıyla anket çalışması SPSS programı ile analiz edilmiştir. Faktör analizi ve güvenilirlik testi kullanılarak faktörler belirlenmiş, bu faktörler sosyal parametreleri oluşturmuştur.

Eş zamanlı olarak gözlem ve GPS ölçüm teknikleri kullanılarak fiziksel çevreden alınan veriler ArcMAP programında işlenmiş, sayısal verilere dönüştürülmüştür.

Sonrasında One-way ANOVA, Post-Hoc ve regresyon testleri uygulanarak bölgeler arasındaki farklılıkların faktörler arasındaki farklılıklar ile ilişkileri tespit edilmiştir.

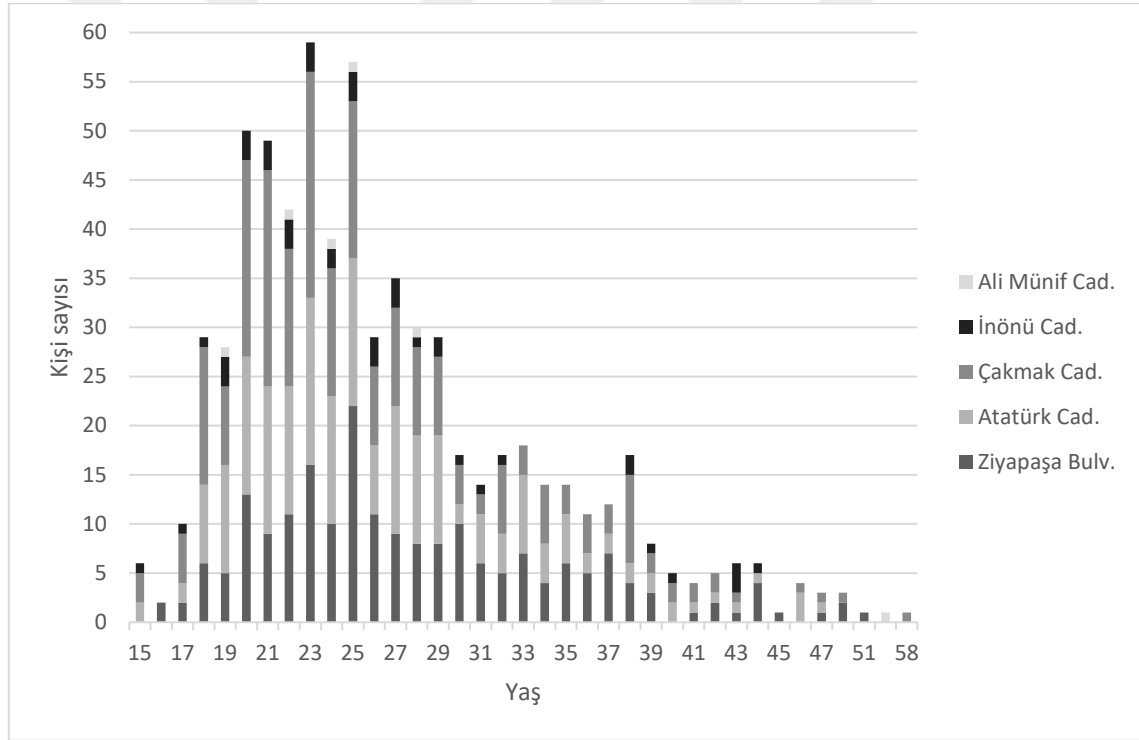
5.1 Kullanıcı Yapısı

Katılımcılar Adana’da yaşayan ve çalışma alanını aktif kullanan bireylerden seçilmiştir. Ziyapaşa Bulvarı ve Atatürk Caddesi’ni içine alan A bölgesinde 230 kadın (%57) ve 170 erkek (%42) katılımcı soruları yanıtlamıştır. Çakmak Cad., İnönü Cad., Ali Münif Caddesi’ni kapsayan B bölgesinde ise 150 kadın (%54), 126 erkek (%45) katılımcı bulunmaktadır. Toplamda çalışmaya katılanların %59’u kadın ve % 41’i erkek kullanıcılardan oluşmaktadır (Tablo 5.1).

Tablo 5.1 Anket katılımcılarının bölgelere dağılımları

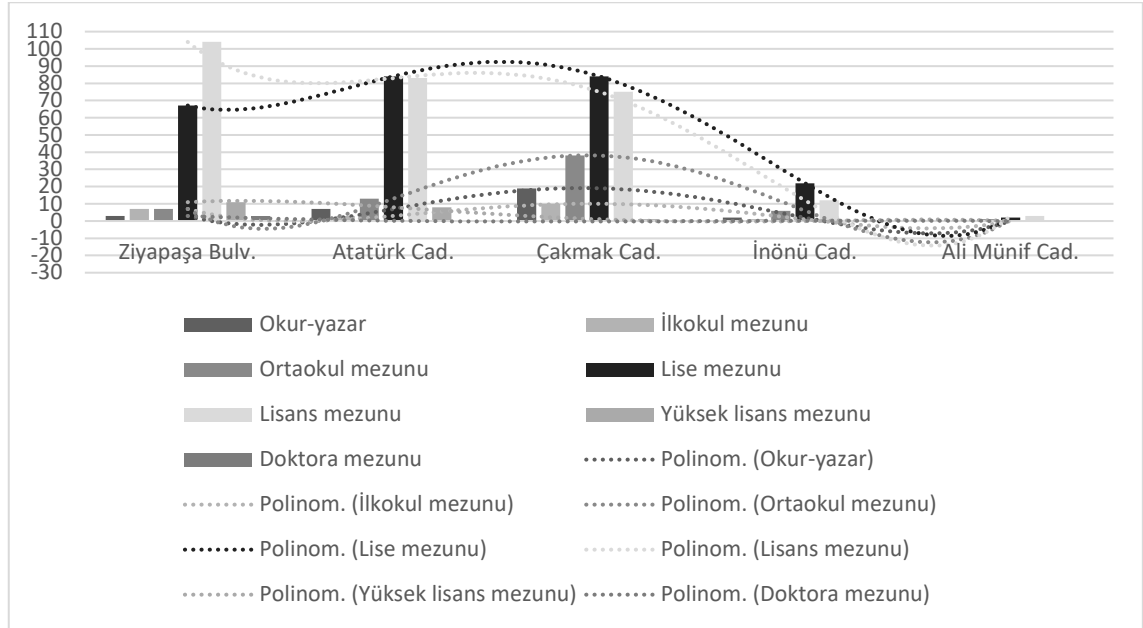
Bölge	Kadın	Erkek	Toplam
Bölge A	N=230	N=170	N=400
Ziyapaşa Bul.	%57,50	%42,50	%59,17
Atatürk Cad.	Yaş (Ort.) =26.36	Yaş (Ort.) =27.93	Yaş (Ort.) =27.03
Bölge B	N=150	N=126	N=276
Çakmak Cad.	%54,34	%45,65	%40,82
İnönü Cad.	Yaş (Ort.) =25.60	Yaş (Ort.) =26.78	Yaş (Ort.) =26.14
Ali Münif Cad.	N=380	N=296	N=676
Toplam	%56,21	%43,78	%100
	Yaş (Ort.) =26.06	Yaş (Ort.) =27.44	Yaş (Ort.) =26.66

Çalışmaya dahil edilen örneklemin 229'u evli (%33), 447'si (%66) bekindir. Katılımcıların yaşları 15 ile 58 yaş arasında değişirken 18 ile 27 yaş arasında yoğunlaşma bulunmaktadır. Ankete katılan 676 kişinin yaş ortalaması ise 26.66'dır (Şekil 5.1).

Şekil 5.1 Katılımcı yaşlarının çalışma alanlarına göre dağılımları

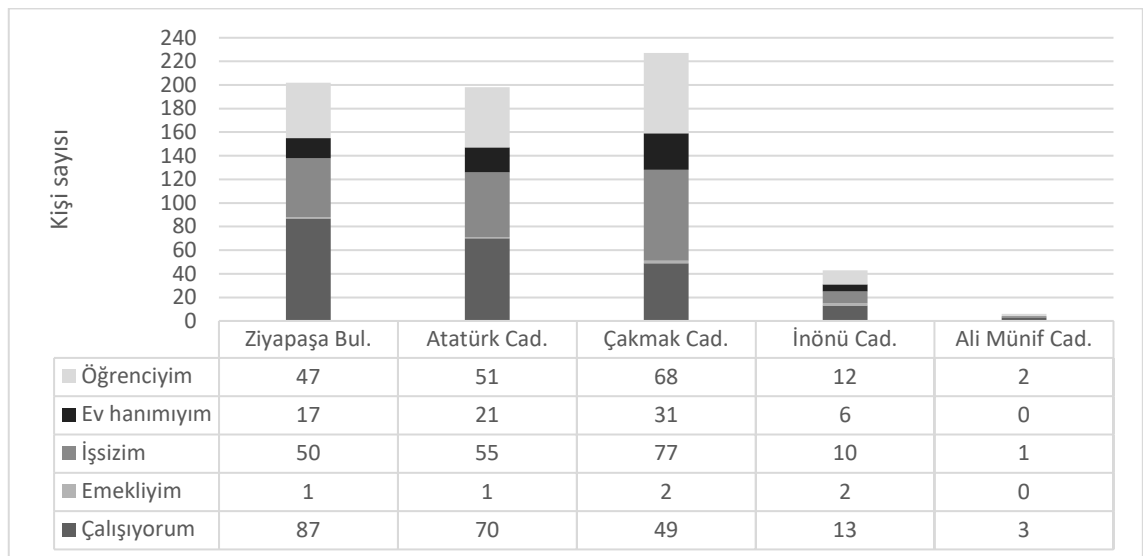
Çalışma alanlarındaki katılımcıların eğitim durumlarını değerlendirebilmek amacıyla katılımcıdan; “okur-yazar”, “ilkokul mezunu”, “ortaokul mezunu”, “lise mezunu”, “lisans mezunu”, “yüksek lisans mezunu” ve “doktora mezunu” olarak yedi kategoriden birisini işaretlemesi istenmiştir. Verilen cevaplara göre çalışma alanında lisans ve lise mezunu ağırlıklı kitleyi oluşturmaktadır. Ziyapaşa Bul. ve Atatürk Cad. kapsamında çalışmaya katılanların lisans mezunu ağırlıklı olduğu

ve Adana'nın güneyine gidildikçe lise mezunu katılımcıların arttığı tespit edilmiştir (Şekil 5.2).

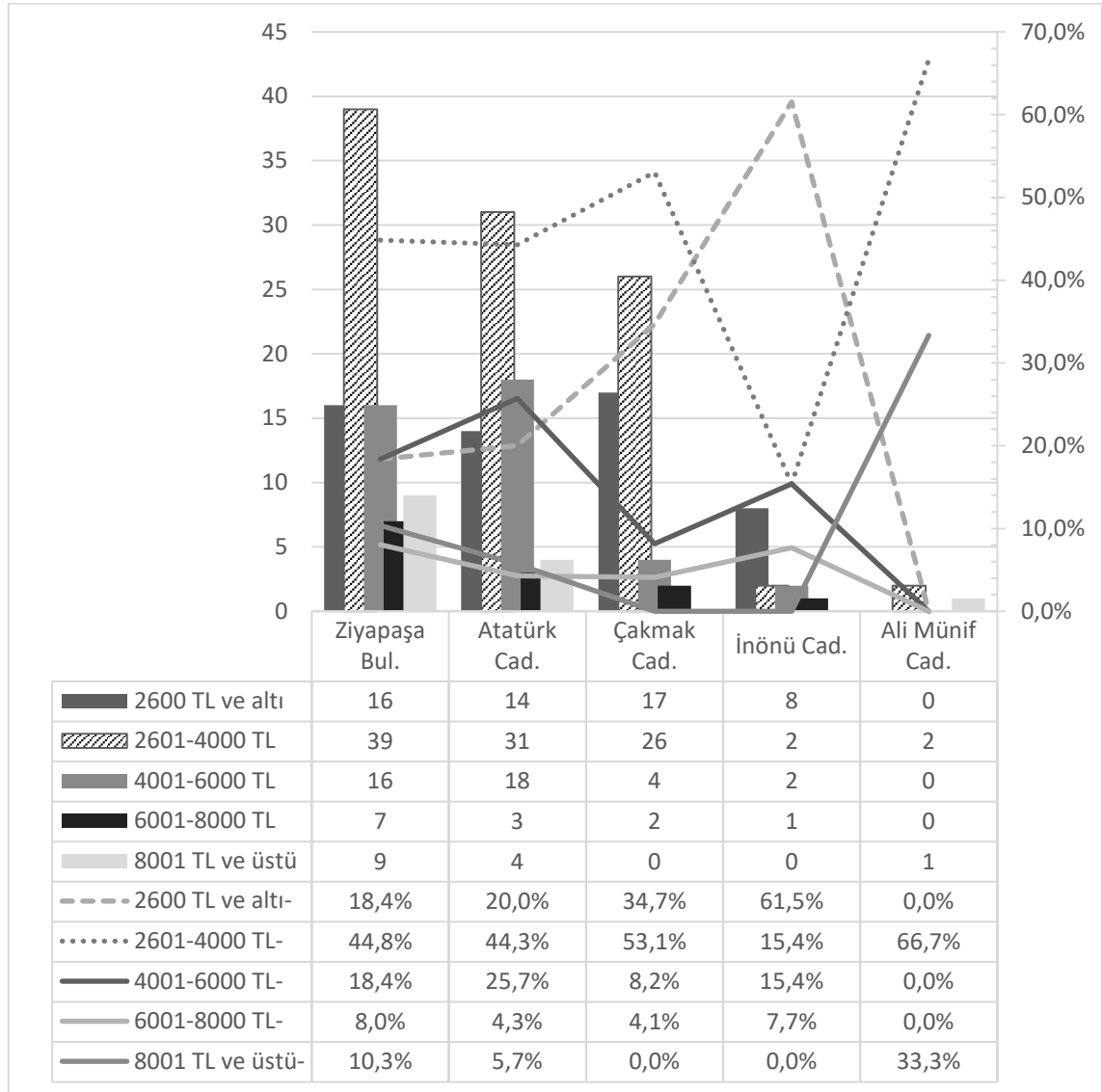
Şekil 5.2 Katılımcıların eğitim durumlarının kamusal alanlara göre dağılımı

Katılımcıların çalışma durumları incelendiğinde Ziyapaşa ve Atatürk Caddelerinde çalışan kişi sayısının fazla olduğu, Çakmak caddesinde vakit geçiren bireylerin ise çoğunluğunun işsiz ve öğrenci olduğu tespit edilmiştir. İnönü Caddesinde ise çalışan, işsiz ve öğrencinin yakın düzeylerde çalışmaya katıldığı belirlenmiştir (Şekil 5.3).

Şekil 5.3 Katılımcıların çalışma alanındaki kamusal alanlara göre çalışma durumları

Belirlenen bölgelerde bulunan katılımcıların sosyo-ekonomik verilerin elde edilmesi amacıyla aylık gelir sorusu kullanıcıya yöneltilmiştir. Buna göre ağırlıklı olarak kullanıcıların 2601 ve 4000 TL arası gelirleri olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.4). ANOVA Games Howell Post Hoc testine göre Ziyapaşa Bulvarı ile Çakmak Caddesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir gelir farkı bulunmaktadır (Tablo 5.2).

Şekil 5.4 Katılımcıların aylık gelirlerinin sayısal ve yüzdesel dağılımları

Tablo 5.2 Games-Howell testine göre gelir dağılımlarının istatistiksel farklılığı

Games-Howell testi						
(I) Alan adı	(J) Alan adı	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	,1570	,1772	,902	-,332	,646
	Çakmak Cad.	,6549*	,1670	,001	,193	1,117
	İnönü Cad.	,7790	,3132	,140	-,173	1,731
	Ali Münif Cad.	-,5287	1,0081	,976	-8,008	6,950
Atatürk Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,1570	,1772	,902	-,646	,332
	Çakmak Cad.	,4980*	,1636	,024	,045	,951
	İnönü Cad.	,6220	,3114	,309	-,327	1,571
	Ali Münif Cad.	-,6857	1,0075	,945	-8,179	6,808
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,6549*	,1670	,001	-1,117	-,193
	Atatürk Cad.	-,4980*	,1636	,024	-,951	-,045
	İnönü Cad.	,1240	,3057	,994	-,816	1,064
	Ali Münif Cad.	-1,1837	1,0058	,771	-8,722	6,355
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,7790	,3132	,140	-1,731	,173
	Atatürk Cad.	-,6220	,3114	,309	-1,571	,327
	Çakmak Cad.	-,1240	,3057	,994	-1,064	,816
	Ali Münif Cad.	-1,3077	1,0401	,736	-8,098	5,483
Ali Münif Cad.	Ziyapaşa Bul.	,5287	1,0081	,976	-6,950	8,008
	Atatürk Cad.	,6857	1,0075	,945	-6,808	8,179
	Çakmak Cad.	1,1837	1,0058	,771	-6,355	8,722
	İnönü Cad.	1,3077	1,0401	,736	-5,483	8,098

*The mean difference is significant at the 0.05 level

Katılımcıların 220 tanesi çalışan olduğunu ifade etmiş, birden çok yanıt işaretleyebildikleri anketten yanıtları seçmeleri istenmiştir. Katılımcılar, çalıştıkları bölgede çalışma nedenlerini %43 oranında iş yerlerinin o bölgede olması olarak belirtmişlerdir. Bireylerin işyeri seçim kriterlerinin ana parametresi katılımcının iş bulduğu yeri seçmesi olduğu görülmektedir. Ancak bunun dışında seçtikleri bölgenin güvenli olması, fiziki koşulları ve iş olanaklarının çeşitliliği ikincil nedenler arasında yer almaktadır. İş yeri seçiminde en az dikkat edilen noktanın ise ucuz işyeri kiralari ve bölgedeki dayanışma oluşumları olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.3).

Tablo 5.3 Katılımcıların işyerlerini seçim nedeni

		Cevaplar		Cevapların Yüzdesi (%)
		N	Yüzde (%)	
1	İş yerimin bu bölgede olması	160	43,7%	72,7%
2	Kalabalık olması	16	4,4%	7,3%
3	Kamu kurum ve kuruluşlara yakın olması	20	5,5%	9,1%
4	Restoran-kafelere yakın olması	20	5,5%	9,1%
5	Boş zaman aktivitelerine yakın olması	14	3,8%	6,4%
6	Açık alanlara yakın olması	21	5,7%	9,5%
7	Dini mekanlara yakın olması	2	,5%	,9%
8	Tanıdıklara-arkadaşlara yakın olması	15	4,1%	6,8%
9	İşyeri kiralarının ucuz olması	3	,8%	1,4%
10	Bölgedeki dayanışma oluşumları	7	1,9%	3,2%
11	Bölgenin güvenli olması	28	7,7%	12,7%
12	Bölgenin fiziki görünümü	25	6,8%	11,4%
13	Bölgedeki iş olanaklarının çeşitliliği	32	8,7%	14,5%
14	Diğer	3	0,8%	1,4%
Toplam		366	100	166%

Çalışma alanında veya yakın çevresinde çalışan kullanıcıların iş yerlerine en yakın mesafedeki park ve meydanlara ortalama yürüme süresi sorulmuştur. Verilen cevaplara göre Hurmalı, Kayalıbağ ve Tepebağ mahalleleri en avantajlı konuma sahiptir. Bunun yanında kamusal alanlara en uzak noktalar Şehitduran ve Ziyapaşa Mahalleleri olduğu görülmektedir (Tablo 5.4).

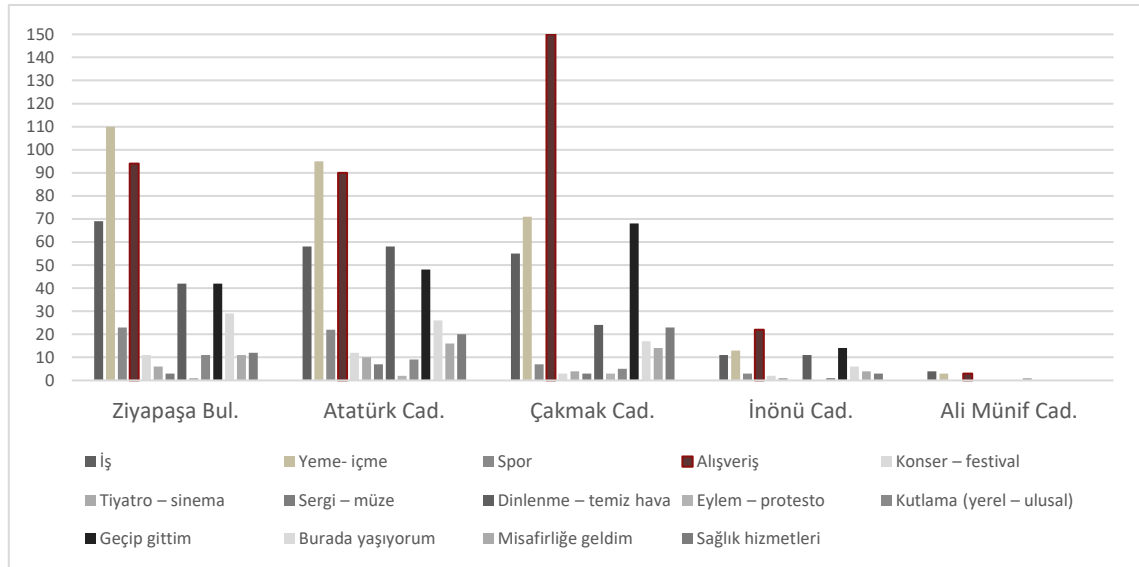
Tablo 5.4 Çalışma alanında yürüme mesafesinde (1 km çapında) işyeri bulunan kullanıcıların çevredeki park ve meydanlara erişim mesafesi ortalaması (dk.)

Mahalle ismi	Mean	N	Std. Deviation
Ahmet Remzi	15,000	1	.
Cemalpaşa	9,286	7	4,4987
Çınarlı	7,429	7	3,3594
Döşeme	7,167	6	5,4191
Gazipaşa	8,667	3	7,0946
Hurmalı	5,000	1	.
Kayalıbağ	5,000	1	.
Kocavezir	6,000	1	.
Kurtuluş	11,737	19	12,7752
Kuruköprü	7,500	2	3,5355
Reşatbey	5,692	13	3,3512
Sucuzade	15,000	1	.
Şakirpaşa	11,667	3	2,8868
Şehitduran	20,000	1	.
Tepebağ	5,000	1	.
Ziyapaşa	30,000	2	,0000
Total	10,63	69	35,1734

Kullanıcılara bölgede en son yaptıkları aktivite sorulmuştur. Verilen cevaplara göre tüm bölgelerde alışveriş aktivitesi kullanıcılar açısından ön plana çıkmaktadır (Tablo 5.5). Bunun yanında Ziyapaşa Bulvarı, Atatürk Caddesi, Çakmak Caddesi ve Ali Münif Caddesinde yeme- içme faaliyetleri de yüksek bir orana sahipken, Ali Münif Caddesinde iş amaçlı kullanım, İnönü Caddesinde ise sirkülasyon alanı olarak kullanım yaygın görülmektedir (Şekil 5.5).

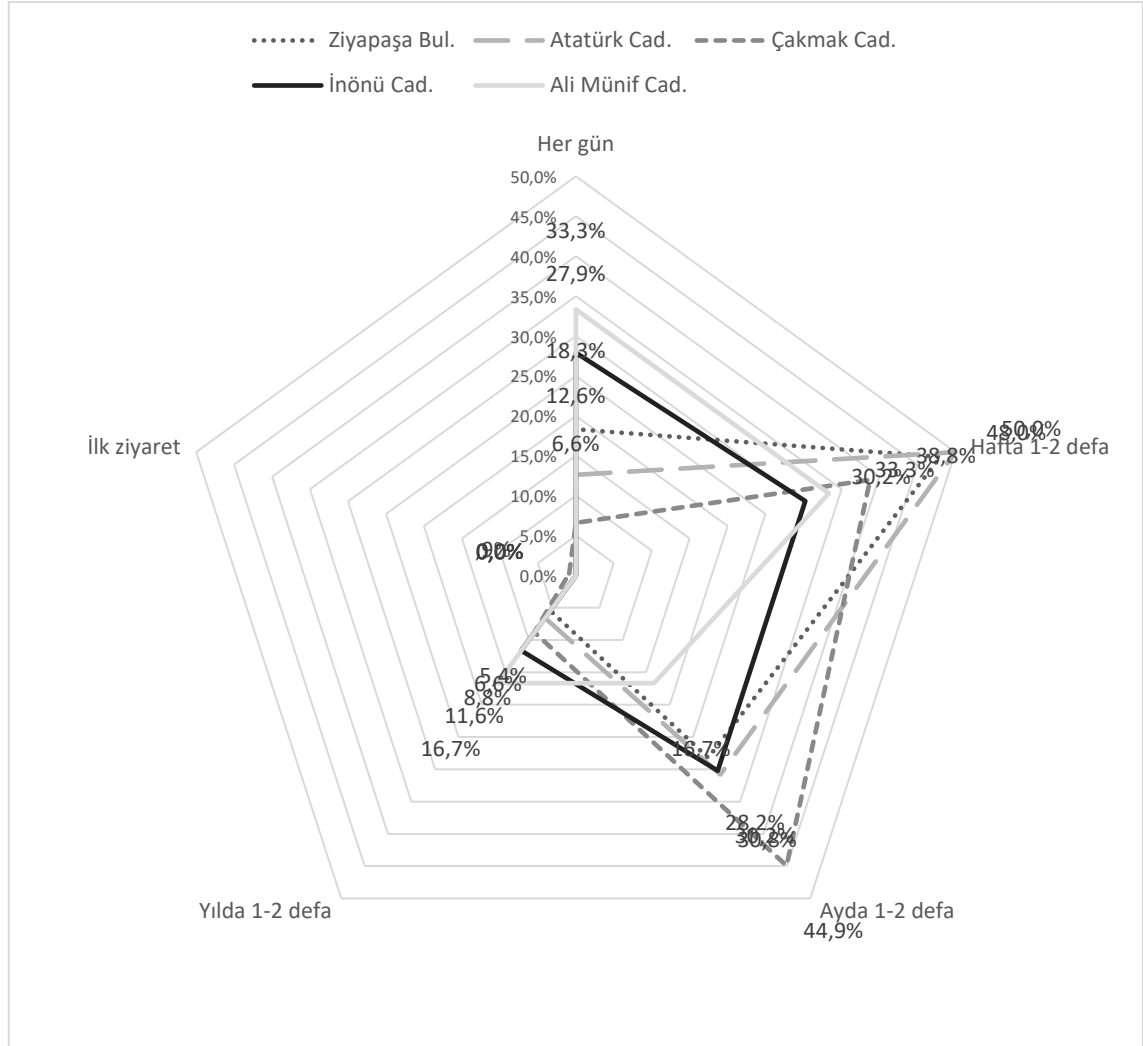
Tablo 5.5 Alanda kullanıcıların en son yaptıkları aktivitelerin dağılımları

En son hangi amaçla burada bulunmaktaydınız?	Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	İnönü Cad.	Ali Münif Cad.	Toplam
İş	69	58	55	11	4	197
	14,9%	12,3%	12,3%	12,1%	36,4%	13,3%
Yeme- içme	110	95	71	13	3	292
	23,7%	20,1%	15,9%	14,3%	27,3%	19,7%
Spor	23	22	7	3	0	55
	5,0%	4,7%	1,6%	3,3%	0,0%	3,7%
Alışveriş	94	90	150	22	3	359
	20,3%	19,0%	33,6%	24,2%	27,3%	24,2%
Konser – festival	11	12	3	2	0	28
	2,4%	2,5%	,7%	2,2%	0,0%	1,9%
Tiyatro – sinema	6	10	4	1	0	21
	1,3%	2,1%	,9%	1,1%	0,0%	1,4%
Sergi – müze	3	7	3	0	0	13
	,6%	1,5%	,7%	0,0%	0,0%	,9%
Dinlenme – temiz hava	42	58	24	11	0	135
	9,1%	12,3%	5,4%	12,1%	0,0%	9,1%
Eylem – protesto	1	2	3	0	1	7
	,2%	,4%	,7%	0,0%	9,1%	,5%
Kutlama (yerel – ulusal)	11	9	5	1	0	26
	2,4%	1,9%	1,1%	1,1%	0,0%	1,7%
Geçip gittim	42	48	68	14	0	172
	9,1%	10,1%	15,2%	15,4%	0,0%	11,6%
Burada yaşıyorum	29	26	17	6	0	78
	6,3%	5,5%	3,8%	6,6%	0,0%	
Misafirliğe geldim	11	16	14	4	0	45
	2,4%	3,4%	3,1%	4,4%	0,0%	3,0%
Sağlık hizmetleri	12	20	23	3	0	58
	2,6%	4,2%	5,1%	3,3%	0,0%	3,9%
Toplam	464	473	447	91	11	1486
	31,2%	31,8%	30,1%	6,1%	,7%	100,0%

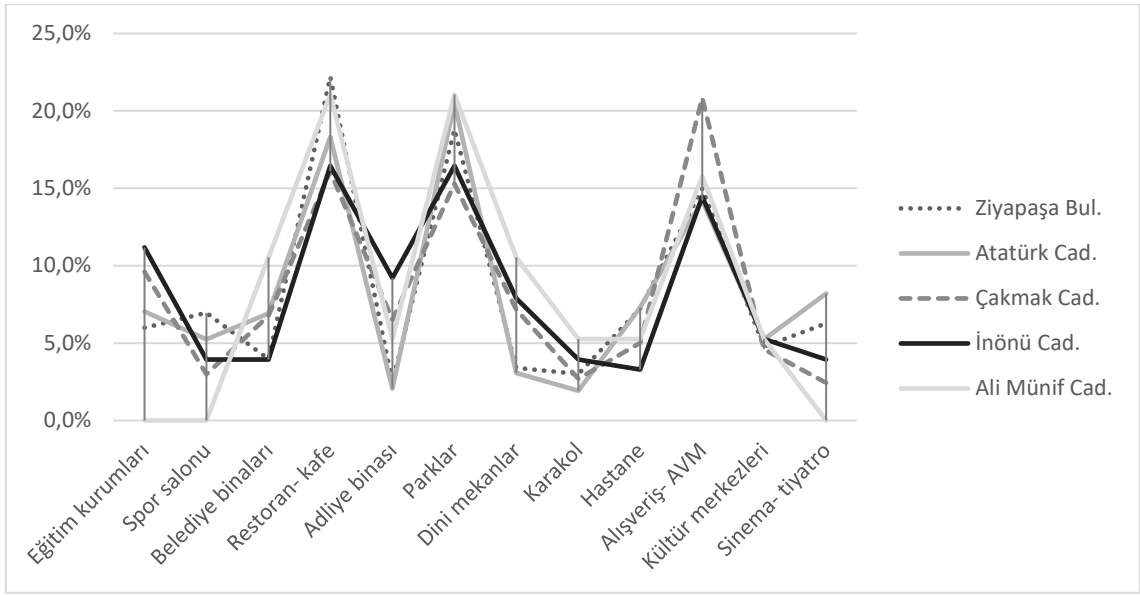
Şekil 5.5 Araştırma alanlarında en son bulunma nedenleri

Kullanıcıların alanda ne sıklıkla bulunduklarının araştırılması amacıyla çalışma alanını ziyaret sıklıkları sorulmuştur. Buna göre tüm bölgeler kullanıcılar tarafından ortalama Hafta 1-2 kez ziyaret edilmektedir. Bu oran, Çakmak Caddesi ayda 1-2 kez olmak üzere ağırlıklanmış, İnönü Caddesinde ise her gün kullanımın olduğu görülmüştür (Şekil 5.6).

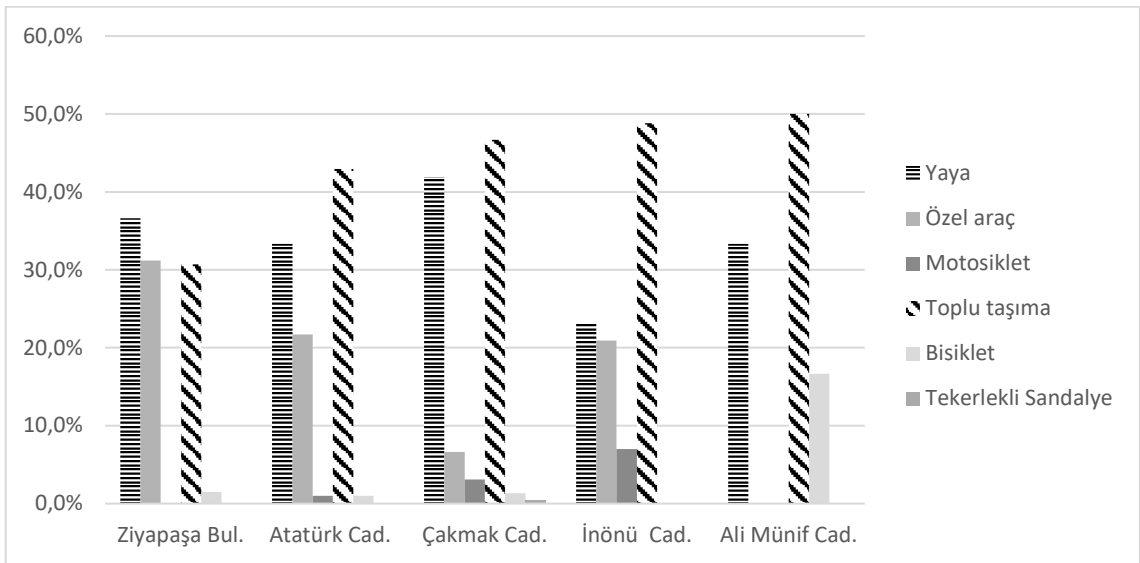
Şekil 5.6 Çalışma alanlarının ortalama ziyaret sıklıkları (%)

Katılımcılara en çok hangi mekanları kullandıkları sorulduğunda araştırma alanlarında restoran- kafeler, parklar ve alışveriş- AVM mekanları ön plana çıkmaktadır. Bu sorunun cevapları ile katılımcıların en son bölgede bulunma sebeplerinin cevapları örtüşmektedir. Bölgelerdeki ticaret unsurlarının ağırlığı, kullanıcıların tercihleri ile de uyushmaktadır (Şekil 5.7).

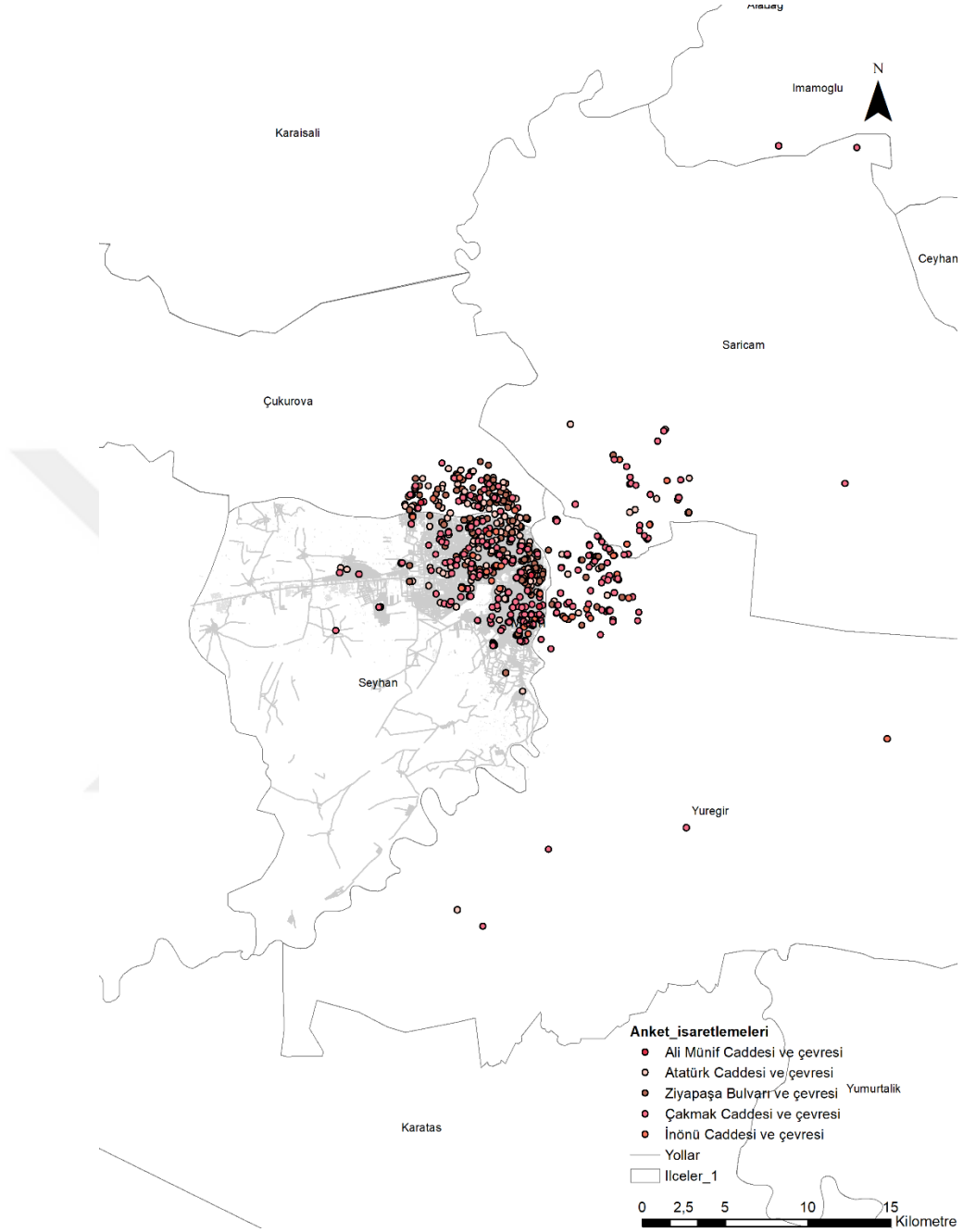
Şekil 5.7 Çalışma alanlarına göre en çok faydalanılan mekan türleri (%)

Kullanıcıların tercih ettikleri ulaşım türleri, kamusal alan içinde mobilite özellikleri hakkında bilgi edinmek amacıyla kullanıcıya yöneltilmiştir. Ziyapaşa Bulvarında yaya ağırlıklı bir ulaşım türü bulunmakta, özel araç ve toplu taşıma kullanımı yakın seviyelerde tercih sebebi olmaktadır. Diğer caddelerde ise ağırlıklı ulaşım türü toplu taşıma olarak tespit edilmiştir. Atatürk Caddesinde, Çakmak Caddesinde ve Ali Münif Caddesinde yaya olarak seyahatin önemli bir tercih olduğu görülürken İnönü Caddesinde özel araçla ve yaya olarak seyahat birbirine yakın değerlerde çıkmıştır (Şekil 5.8).

Şekil 5.8 Çalışma alanlarına göre katılımcıların kullandıkları ulaşım türleri (%)

676 kullanıcının 208 tanesi araştırılan kamusal alanlar ve çevresinde yaşamaktadır.

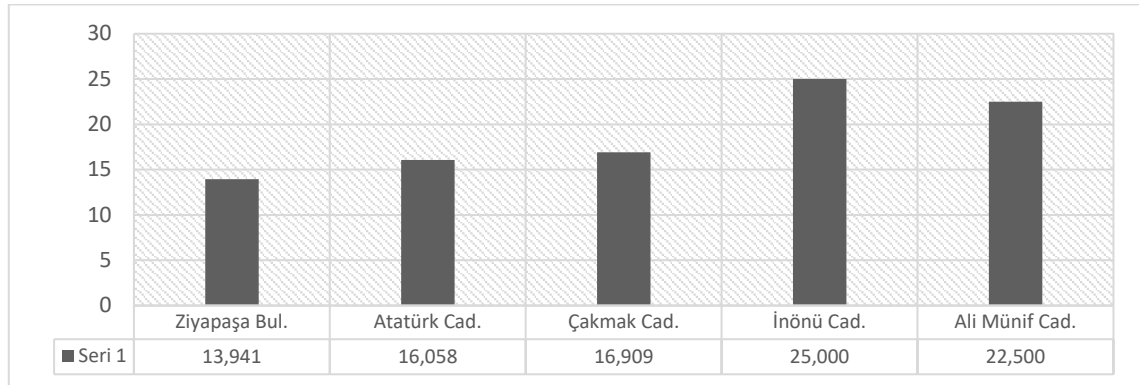
Şekil 5.9 Ankete katılan kullanıcıların Adana'da yaşadıkları noktalar

Bu kullanıcılara yaşadıkları konutların aidiyeti sorgulanmıştır. Ankete katılanlardan Çakmak Caddesi haricinde tüm caddelerde kendi mülküne sahip olanlar çoğunluktadır (Şekil 5.10).

Şekil 5.10 Araştırma alanlarında yaşayan katılımcıların konutlarının mülk durumları

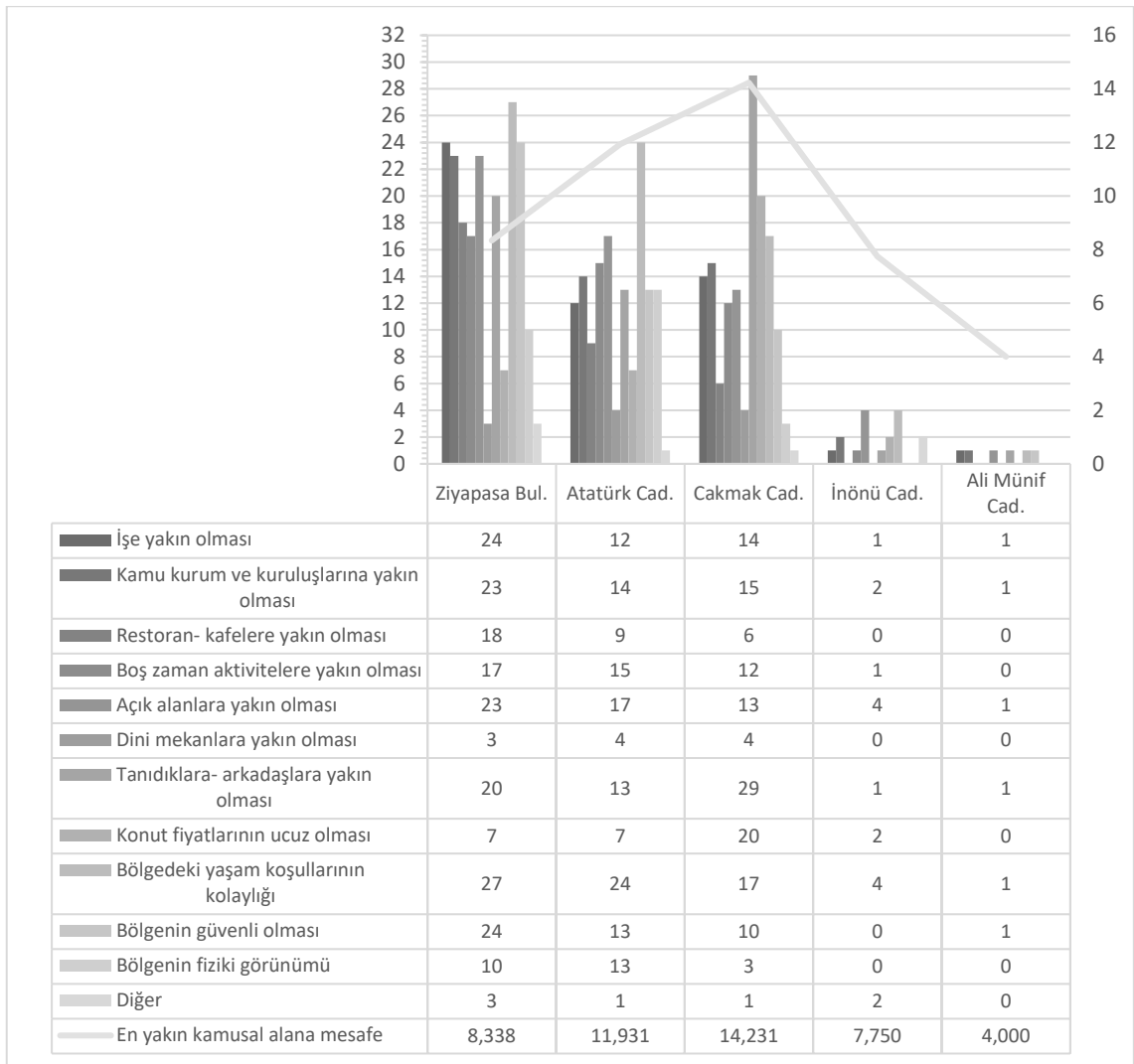
Çalışma alanları veya yakınlarında oturan kullanıcılara o bölgede oturma süreleri hakkında soru yöneltilmiştir. Bu bölgelerde en uzun yaşayan kullanıcılar İnönü Caddesi ve çevresinde bulunmaktadır. En kısa süreli yaşama ritmine sahip olan kesim ise Ziyapaşa Bulvarı bölgesinde tespit edilmiştir. Bu durumda Ziyapaşa Bulvarı ve çevresinde konut değişimi daha sık yaşandığı varsayılabilir (Şekil 5.11).

Şekil 5.11 Katılımcıların araştırma alanında yaşama süreleri

Katılımcılara bulundukları bölgede yaşama sebepleri sorulmuştur. Ziyapaşa Caddesi veya yakın çevresinde yaşayan bireyler yaşama nedenlerini ağırlıklı olarak ve sırasıyla bölgedeki yaşam koşullarının kolaylığı, işe yakın olması, bölgenin güvenilir olması, açık alanlara yakın olması ve kamu kurum ve kuruluşlara yakın olması ile açıklamışlardır. Atatürk Caddesinde ise katılımcılar ağırlıklı olarak bölgedeki yaşam koşullarının kolaylığı ve açık alanlara yakın

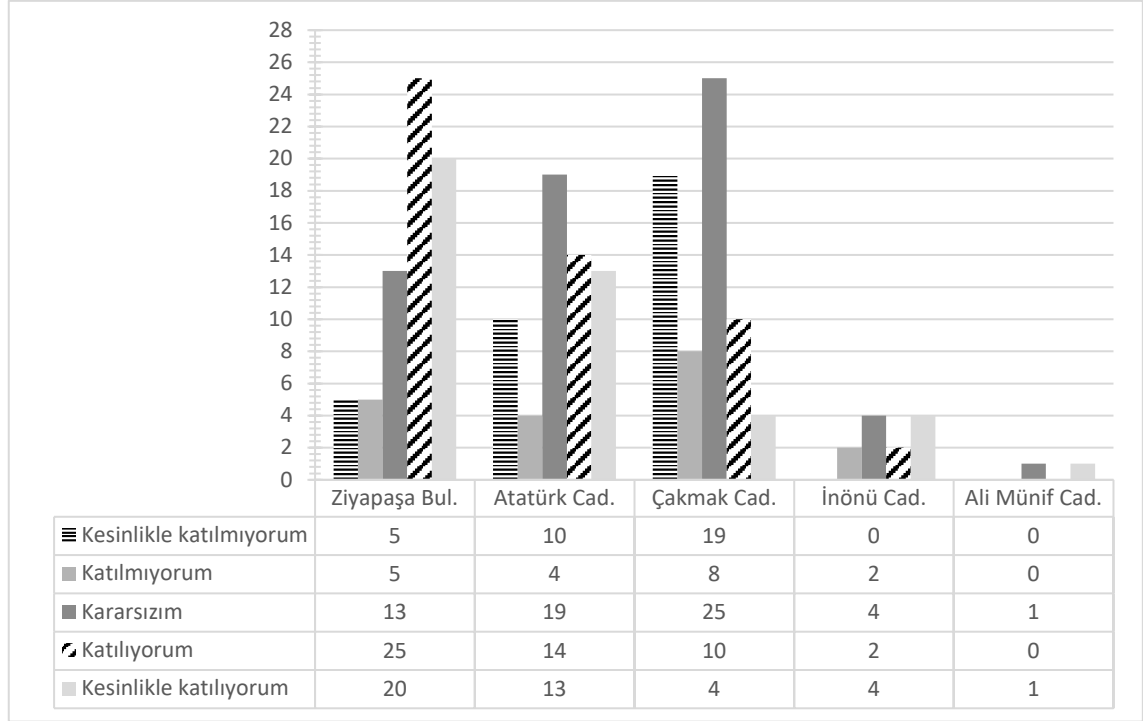
konumlanışı nedeniyle bu alanı tercih ettiklerini beyan etmişlerdir. Farklı olarak Çakmak Caddesinde yaşayan bireyler bu bölgede yaşama sebeplerini tanıdıklara ve arkadaşlara yakın olması ve konut fiyatlarının ucuz olması olarak belirtmişlerdir. İnönü Caddesinde ise açık alanların varlığı ve bölgedeki yaşam koşullarının kolaylığı tercih sebebi olmuştur. Son olarak Ali Münif Caddesinin tercih sebepleri ise oldukça homojen bir dağılım göstermektedir. Aynı grafikte, en yakın açık kamusal alana yürüyüş mesafesi ifade edilmiştir. Bu grafik, kent içinde konut alanı seçiminin kamusal alanlara yürüyüş mesafesi ile ilişkili olduğunu da göstermektedir (Şekil 5.12).

Şekil 5.12 Çalışma alanı ve çevresinde yaşayan kullanıcıların bölgede yaşama sebepleri ve evlerinden en yakın kamusal alana olan süre

Son olarak kullanıcıların konut iç mekan kalitesi memnuniyetinin ölçülmesi amacıyla konutlarının iç mekan kalitesi memnuniyeti sorulmuştur. Buna göre,

konutlarından en memnun olan bölge Ziyapaşa Bulvarı olurken, memnuniyetsizliğin en yüksek olduğu alanın Çakmak Caddesi ve çevresi olduğu görülmektedir (Şekil 5.13).

Şekil 5.13 Kullanıcıların çalışma alanında yaşadıkları bölgeye göre konut iç mekan kalitesinden memnuniyet düzeyi

5.2 Katılımcıların Sosyal Sürdürülebilirlik Parametreleri ile İlgili Algılarının Ölçümlemesi

Literatürle belirlenen parametreler ve değişkenlerin toplumdaki karşılıklarının ölçümlemesi amacıyla anket çalışmasında faktör analizleri ve güvenilirlik testleri uygulanmıştır.

Bu aşamada keşfedici faktör analizi (Exploratory Factor Analysis- EFA) kullanılarak geçerlilik analizi yapılmıştır. Analizde çıkarım yöntemi olarak temel bileşenler analizi (Principal Component Analysis- PCA) kullanılmıştır. Bu analizin amacı, değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlayarak anketin çok boyutlu yapısını daha iyi açıklanabilir hale getirmektir. Kısacası faktör analizi, sorular arasındaki korelasyonun belirlenmesi ve daha az sayıda faktör elde etmek amacıyla uygulanmıştır. Değişkenlerin faktör dağılımlarının okunaklılığını arttırmak amacıyla döndürme işlemi uygulanmıştır. Bu çalışmada teorik olarak

faktörler arasında bir ilişkinin varlığı kabul edildiğinden dolayı “Oblimin with Kaiser Normalization” döndürme metodu kullanılmıştır. Yapılan KMO değerleri ve Barlett küresellik testi ise örneklemin faktör analizi uygulamak için uygun olduğunu göstermektedir (Tablo 5.6).

Tablo 5.6 KMO ve Bartlett küresellik testi sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,926
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	21552,922
	df	1225
	Sig.	,000

Faktör yüklerinde, 0,3'ten az yük alan ve çift faktöre yüksek oranda yük veren 11 varyans çıkarılmıştır. Faktör analizi sonucu, varyansların %66,611'ini açıklayan (Şekil 5.14) 10 adet faktör tespit edilmiştir (Tablo 5.7)

Total Variance Explained							
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings ^a
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total
1	13,969	27,938	27,938	13,969	27,938	27,938	8,413
2	5,201	10,402	38,340	5,201	10,402	38,340	6,907
3	2,865	5,730	44,069	2,865	5,730	44,069	4,539
4	2,554	5,108	49,178	2,554	5,108	49,178	3,252
5	1,782	3,563	52,741	1,782	3,563	52,741	7,354
6	1,721	3,442	56,183	1,721	3,442	56,183	5,708
7	1,536	3,072	59,255	1,536	3,072	59,255	3,786
8	1,351	2,703	61,957	1,351	2,703	61,957	4,824
9	1,262	2,525	64,482	1,262	2,525	64,482	5,421
10	1,064	2,129	66,611	1,064	2,129	66,611	5,123
11	,926	1,852	68,463				
12	,920	1,840	70,303				
13	,884	1,768	72,071				
14	,839	1,678	73,749				
15	,760	1,519	75,269				

Şekil 5.14 Faktörlerin açıklanma düzeyini gösteren Eigenvalue değeri

Tablo 5.7 Faktör analizi sonuçları

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
(B_ak) Aidiyet ve Kimlik	B_ak1. Bu çevredeki meydana / sokağa ait olduğumu hissediyorum.	,750									
	B_ak2. Bu çevredeki meydanın / sokağın kendine özgü duruşu burayı bana cazip kılıyor.	,728									
	B_ak3. Bu çevredeki uzun süre vakit geçirmekten zevk alırım.	,705									
	B_ak4. Bu çevredeki meydana / sokağa bağlılık hissediyorum.	,686									
	B_ak5. Bu çevredeki meydanın / sokağın kendine ait bir kimliği olduğunu düşünüyorum.	,661									
	B_ak6. Bu çevredeki uzun süre yaşamayı isterdim.	,622									
	B_ak7. Bu çevrede tanıdıklarımla zaman geçirmekten zevk alırım.	,548									
	B_ak8. Bu çevrede tanıdıklarımla zaman geçirecek aktiviteleri yeterli buluyorum.	,449									
	B_ak9. Bu çevredeki insanların farklılığından çeşitliliğinden memnunum.	,417									
(A_ç) Çekicilik	A_ç1. [Kolay erişilebilir]	,957									
	A_ç2. [Yakın]	,920									
	A_ç3. [Akılda kalıcı]	,910									
	A_ç4. [Çekici]	,822									
	A_ç5. [Güzel görünümlü]	,758									
	A_ç6. [Temiz]	,701									
	A_ç7. [Yeşil]	,684									
	A_ç8. [Güzel kokulu]	,627,324									
(C_ssc) Sakinlik Canlılık	C_ssc. [Sessiz]		,904								
	C_ssc. [Sakin]		,865								
	C_ssc. [Trafik az]		,833								
(So_ss) Sosyal Sermaye	So_ss1. Bu çevredeki insanlar birbirlerini tanır.		,828								
	So_ss2. Bu sokaktaki insanlar beni tanır.		,815								
	So_ss3. Bu çevrede sürekli tanıdık insanlarla karşılaşırım.		,707								
	So_ss4. Bu çevrede tanıdığım insanlar günlük yaşamımı kolaylaştırmaktadır.		,530								
(P_kd) Katılım ve Demokrasi	P_kd1. Bu meydan / sokak hakkında yerel yönetimlerle iş birliği ve düşünce paylaşımı yapabiliyorum.				,877						
	P_kd2. Bu çevrede karar verme süreçlerinde düşüncemin önemsendiğini hissedirim.				,850						
	P_kd3. Bu çevrede yenileme, değişim ve dönüşüm süreçlerinde fikirlerimi özgürce dile getiririm.				,739						
	P_kd4. Bu çevrenin yönetiminde istikrar sağlandığını düşünüyorum.				,555						
	P_kd5. Bu çevreyi kapsayan yerel yönetimden meydan / sokak hakkında yeterli bilgi alabiliyorum.				,551						

Tablo 5.7. Faktör analizi sonuçları (devamı)

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
(E_ase) Adalet ve sosyal eşitlik	E_ase1. Bu çevrede kamu kurum ve kuruluşlarından herkesle eşit bir şekilde yararlanabiliyorum.						,876				
	E_ase2. Bu çevredeki aktivitelerden herkesle eşit bir şekilde faydalanabiliyorum.						,851				
	E_ase3. Bu çevrede cinsiyet eşitliği vardır.						,645				
	E_ase4. Bu çevrede vakit geçirmek için paraya ihtiyacım yok.						,467				
(I_ub) Uyum ve bütünlük	I_ub1. Bu çevredeki insanlara hoşgörülü davranırım.							,852			
	I_ub2. Bu çevrede yaşlılara ve engellilere yardım ederim.							,844			
	I_ub3. Bu çevrede insanlardan anlayış görürüm.							,437			
	I_ub4. Bu çevrede insanlar arasında dayanışma duygusu vardır.							,416			
(H_s) Sağlık	H_s1. Pandemi bu meydanı / sokağı kullanım biçimimi değiştirmedir.								,842		
	H_s2. Bu meydanı / sokağı pandemi sürecinde endişe duymadan kullandım.								,749		
	H_s3. Bu meydanı / sokağı pandemi sürecinde sosyal bir mekan olarak kullandım.								,730		
(SP_ga) Güvenlik Algısı	Sp_ga1. Gece saatlerinde bu sokakta kendimi güvende hissedirim.									-	,776
	Sp_ga2. Bu çevredeki güvenlik önlemleri yeterlidir.									-	,657
	Sp_ga3. Bu meydanda / sokakta kendimi özgür hissediyorum.									-	,650
	Sp_ga4. Gündüz saatlerinde bu sokakta kendimi güvende hissedirim.									-	,601
(S_mç) Mekansal çevre	S_mç1. Bu meydanın / sokağın çevresindeki yapıları düzenli bulurum.									-	,700
	S_mç2. Bu meydanın / sokağın çevresindeki yapıların cepheleri hoşuma gider.									-	,638
	S_mç3. Bu çevrede araç park alanlarını yeterli buluyorum.									-	,592
	S_mç4. Bu çevrede yaşlılar ve engelliler (zihinsel veya fiziksel) rahatça hareket edebilir.									-	,436
	S_mç5. Bu çevredeki sosyalleşilebilen açık alanları yeterli buluyorum.									-	,375
	S_mç6. Bu çevrede araç trafiği beni rahatsız eder.									-	,316

İkinci aşamada bu faktörlerin güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu değer, soruların kullanıcılar tarafından anlaşılabilirliğini test etmektedir. Güvenilirlik analizi için her bir faktörün Cronbach's Alpha değerlerine

bakılmıştır. SPSS aracılığı ile elde edilen güvenilirlik sonuçları Tablo 5.8'deki gibidir. Tüm soruların Cronbach's Alpha değeri tablonun en altında verilmiştir.

Tablo 5.8 Faktörlerin Cronbach's Alpha değerleri

No	Number of Items	Cronbach's Alpha değeri
1	9	0.903
2	8	0.943
3	3	0.892
4	4	0.778
5	5	0.771
6	4	0.715
7	4	0.687
8	3	0.773
9	4	0.832
10	6	0.864
Tüm sorular için hesaplanan değer:		0.943

Anket ve istatistik analizi ile belirlenen faktörler; (1) aidiyet ve kimlik, (2) çekicilik, (3) sakinlik, sükûnet ve canlılık, (4) sosyal sermaye, (5) katılım ve demokrasi, (6) adalet ve sosyal eşitlik, (7) uyum ve bütünlük, (8) sağlık, (9) güvenlik algısı, (10) mekansal çevre olarak isimlendirilmiştir (EK F).

Aidiyet ve Kimlik (B_ak). Toplumun güçlüklerle baş edebilme motivasyonu ve mutluluk gibi olumlu etkilerini arttırmada aidiyet oldukça önemlidir (Chan, et. al. 2019). Shirazi (2019) çalışmasında bağlanma duygusunun avantajlarını; çevre güvenliği, sosyal bağlar ve refah ile bağdaştırarak özetlemiştir. Hemani, Das ve Chowdhury (2017), aidiyeti, insanların yapay fiziksel çevreden zevk almasının en önemli parçalarından biri olduğunu belirtmiştir. Low ve Altman (1992), bunun insan ve mekan bağının çeşitli yönlerini içeren karmaşık bir fenomen olduğunu tartışmıştır. Kısacası sosyal aidiyet, dayanıklılığı teşvik etmek ve iyileşme, uyum ve büyümeyi teşvik etmek için en önemli psikososyal stratejilerden biri olmaya devam etmektedir (Slavich et. al., 2021). Aidiyet ile ilişkili olarak kimlik de aktif bir toplum yaratmakta, kültürel altyapının

korunmasına hizmet etmektedir (Izadi et al. 2020). Kimlik, fiziksel (Lynch, 2018) ve sosyal kimlik (Tajfel and Turner, 1979) olmak üzere iki şekilde ele alınabilir. Fiziksel kimlik tanıdık olanı tanıdık olmayandan ayıran ve bu yönü ile ayırım, kalıcılık ve istikrar gibi unsurlarla ilişkilendirilebilen bir olgudur (Izadi et al. 2020). Sosyal kimlik ise sosyal çevreye göre şekillenen kimliği ifade etmektedir (Wagoner et. al. 2017). Yapılan çalışma, sosyal sürdürülebilirliğin yapı taşlarından biri olan aidiyet ve kimlik öğelerinin birbirleriyle yakın bir ilişkide olduğunu gösterdiğinden dolayı beraber değerlendirilmiştir.

Fiziksel çevrenin çekiciliği (A_ç). Çekicilik, genel olarak çevre ile ilgili değerlerin kullanıcıların beklentilerini karşılama derecesidir (Kronenberg, 2020). Lariman et. al. (2020) çalışmasında kentsel çevrenin kalitesi yani fiziksel çevrenin çekiciliğinin ve kentin estetik görünümünün memnuniyet ile pozitif bir ilişki içinde olduğunu saptamış, kalitenin artmasıyla memnuniyetin arttığını belirtmiştir. Ancak çekicilik terimi, sosyal ve toplumsal verilerden etkilenmekte, fiziksel ve sosyal gerçekliği de ona göre inşa etmektedir (Collin, 2002). Dolayısıyla, çekicilik kavramının niteliği ve niceliği toplumsal verilerle doğrudan ilişkilidir.

Sakinlik, sükûnet ve canlılık (C_ssc). Khalili ve Fallah (2018) canlılığı, bir mekanda devam eden faaliyetlerin o alanı gün boyunca kullanılabilir ve çekici kılan bir nitelik olarak açıklamıştır. Jacobs (1961), insanların kamusal alandaki varlıklarının, güvenli bir çevre oluşturduğunu belirtirken, Montgomery (1998) canlılığı benzer şekilde yaya akışları ile bağdaştırarak açıklamıştır. Canlılığın oluşumu; çevredeki aktivitelerle (Montgomery,1998), fiziksel kaliteyle (Liu, Jiang ve He, 2021) ve insan çeşitliliğiyle (Rapoport, 1994) ilişkili olduğu, bu özelliklerin birbirini yakın bir şekilde etkilediği kabul edilebilir. Bu nedenle pek çok araştırmacı, kamusal alanların canlılığını sosyal sürdürülebilirliğin bir kriteri olarak ele almaktadır (Lopes and Camanho, 2013).

Sosyal sermaye (So_ss). World Bank (1998), sosyal sermaye için; “insanlar arasındaki etkileşimleri yöneten ve ekonomik- sosyal kalkınmaya katkıda bulunan kurumlar, ilişkiler, tutumlar ve değerler” tanımını yapmaktadır. Holman ve Rydin (2013), tüm sosyal sermaye tanımlarının merkezine kolektif eylemler

ve uyumu oluşturan “güven, norm ve değerlerle dolu” ağları koymuştur. Rashidfaruki vd. (2018) ise sosyal sermayeyi 3 gruba ayırarak detaylandırmıştır. Bunlardan ilki homojen sosyal ilişkileri ifade eden “bonding”, ikincisi daha geniş homojen sosyal ağları tanımlayan “bridging” ve sonuncusu ise kurum veya karar vericilerle olan ilişkileri / bağları gösteren “linking” olarak geçmektedir. Toplumda oluşturulan bu ağ ilişkisi, her bir bireye sosyal, ekonomik veya fiziksel çeşitli faydalar sağlamaktadır.

Katılım ve demokrasi (P_kd). Soholt vd. (2012), katılım ve demokrasiyi bilginin, kapasitenin ve güvenin yükseltilmesi için önemli bir yöntem olarak belirlemiştir. Matthies vd (2011), katılımın sosyal sürdürülebilirliğin normatif yönlerine atıfta bulunduğunu ifade ederken, McIntye-Mills (2009) sosyal sürdürülebilirlik için vazgeçilmez olan sosyal servislerin de (sosyal altyapı) sürdürülebilirliği açısından önemini vurgulamaktadır. Bu durumda, toplum kimliğinden bağımsız olarak katılım ve demokrasinin toplumun gereksinimlerinin anlaşılması ve adil yönetim fırsatlarının oluşması açısından da önemlidir. Bu nedenle çeşitli ülkelerden pek çok araştırmacının (Shirazi vd., 2019; Stender ve Walter, 2019; Almahmoud ve Doloi, 2020; Chan, Hu, Fan, 2019; Manzi vd. 2010) bu konuyu ele alması tesadüf değildir.

Adalet ve sosyal eşitlik (E_ase). Bu madde, toplumun bireysel olarak yaşam koşullarını iyileştirme ve ilerleme için fırsat eşitliği ve yeterli kaynak erişimine sahip olması anlamına gelmektedir (Colantino, 2009). Sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında temel oluşturan maddelerden birisidir. Öyle ki, Sachs (1999), sosyal sürdürülebilirliğin tanımını yaparken bunun eşitlik ve demokrasinin temel değerlerine dayanması gerektiğine dikkat çekmiştir. Benzer şekilde Colantino (2009), eşitliğin yüksek olduğu toplumlarda suçluluğun düşük, sivil katılımın yüksek ve ekonominin güçlü olduğunu belirtmiştir. Bunların yanı sıra adalet ve sosyal eşitlik; fırsat eşitlikleri, cinsiyet eşitlikleri ve göçmenlerle ilgili göstergeleri de içerebilmektedir (Littig ve Grießler, 2005). Aynı zamanda adalet ve eşitlik; çevresel eşitlik (Opp, 2017; Manzi, vd., 2010; Almahmoud ve Doloi, 2020) ve sosyal eşitlik (Dempsey vd., 2012; Landorf, 2011; Chiu, 2004) olarak iki kısımda değerlendirilebilir.

Uyum ve bütünlük (I_ub). Sosyal sürdürülebilirlik, çatışmaların azalmasını, uyumun ve istikrarın güçlendirilmesini kapsamalıdır (Chiu, 2004). Bu nedenle uyum ve bütünlük sosyal sürdürülebilirliğin önemli bir faktörüdür (Cuthill, 2010). Uyum, bir arada yaşayan bireylerin tutum ve davranışlarındaki uyum ve bütünlük, (Friedkin, 2004) veya faaliyetlere katılım, dayanışma ve hoşgörülü bir toplumu ifade eder (Littig ve Grießler, 2005). Çoğu zaman sosyal sermaye ile benzer anlamlarda veya bütünüyle eş anlamlı kullanılan sosyal uyum boyutu (Dempsey, 2011), toplumdaki fayda sağlayan ağların çeteleşme gibi bir takım zarar verici aktivitelere dönüşmeye başladığında ayrılmaktadır (Ballet vd., 2020; Portes and Landolt, 1996). Bu nedenle ikisi arasındaki sebep sonuç ilişkisi doğrusallık göstermemekte, uyumun diğer boyutlar ile değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sağlık (H_s). Sustainable Development Strategy'nin bir parçası olarak yayınlanan sağlık kriteri (European Commission, 2007), yaşam kalitesini arttırmanın ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamanın önemli bir aracıdır (Hussain vd., 2018). Pandemi döneminde alınan tedbirlerle mevsimsel hastalıkların azalması (Olsen et. al., 2020) ve çalışma alanında pandemiye dönük endişelerin artması sonucu kamusal alanlar yoğunluklarının etkilemesi nedeniyle bu kısmın pandemiye dönük verilerden oluşturulması uygun görülmüştür.

Güvenlik algısı (SP_ga). Sosyal sürdürülebilirliğin temellerinden birisi olan güvenlik (Eizenberg ve Jabareen, 2017, Barton, 2000) kriteri, toplumsal gelişimi de teminat altına almakta (Crabtree ve Gasper, 2020), çeşitli aktivitelerin öncülü olmaktadır (Shaftoe, 2000). Dempsey vd. (2011) bu durumu, toplumsal ağlar, aktivitelere katılım ve toplumsal uyumun oluşturulmasında bireylerin istediği bir güvence ve aynı zamanda Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki gibi bir gereksinim olarak açıklamaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin fiziksel çevresi ile işsizlik, evsizlik gibi olumsuz etkenler de birleştirildiğinde güvenlik algısının sosyal sürdürülebilirlik açısından önemi artmaktadır (Dave, 2011). Güvenlik algısı aynı zamanda kamusal alan kalitesiyle de doğrudan ilişkilidir (Mehta, 2014; Jacobs, 1961; Charkchian and Daneshpour, 2010; Low, Taplin, Scheld., 2005).

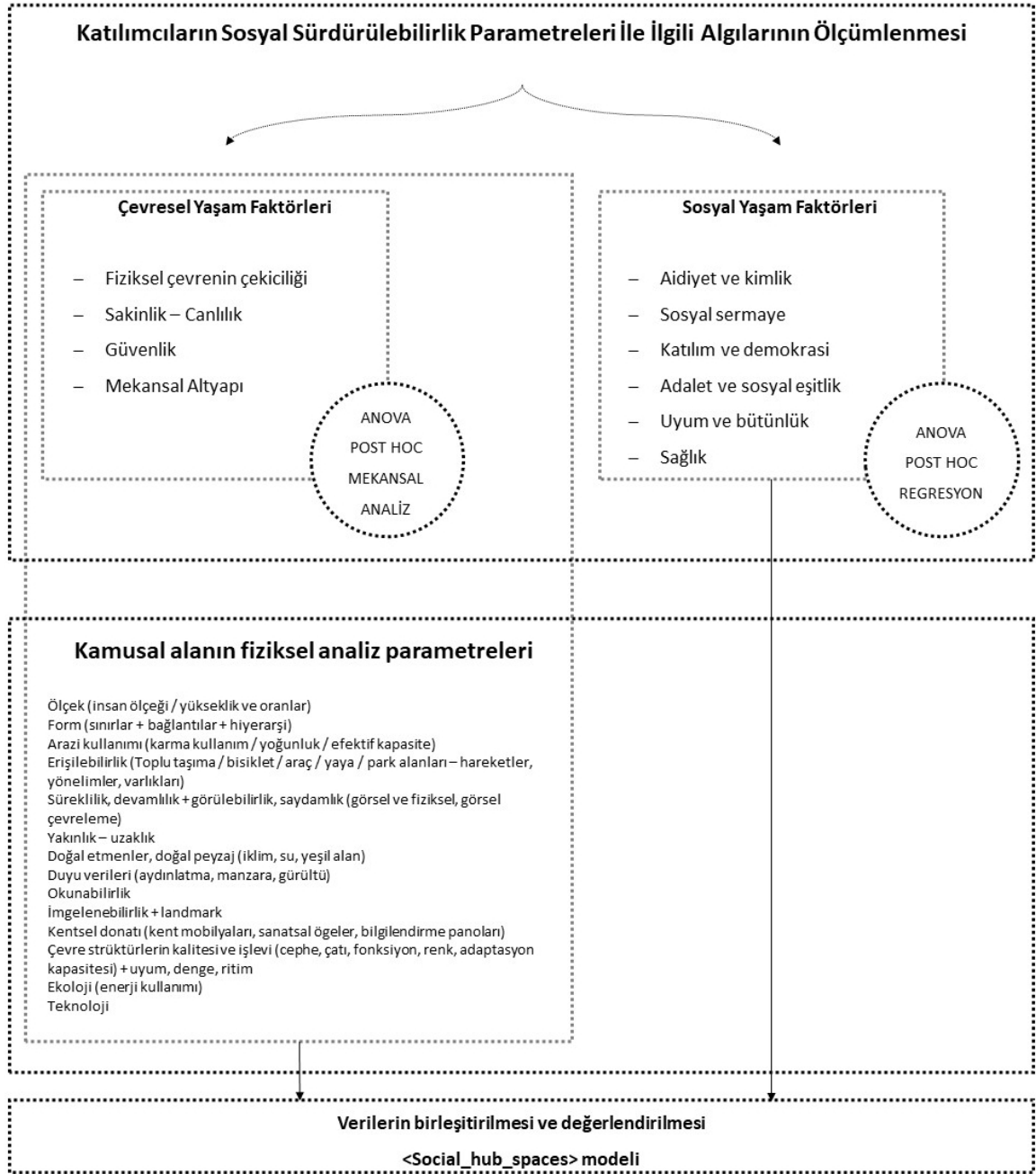
Mekansal çevre (S_mç). Sosyal altyapı, bireylerin sosyal ihtiyaçlarına cevap veren birtakım hizmetlerin karşılanması (Cuthill, 2010) ve fiziksel mekan oluşumlarının desteklenmesini içermektedir (Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010). Grum ve Temeljotov (2013), sosyal altyapı kavramını sosyal kaynaklar ile bağdaştırmıştır. Her ne kadar bu kavram çok geniş bir tanım yelpazesine sahip olsa da (Wai et. al., 2012), en genel tanımıyla toplumu birleştiren bir unsur olarak görülmektedir (Grum ve Grum, 2020).

Faktör analizi ile belirlenen faktörlerin anlaşılabilmesi, çözümlenebilmesi ve değerlendirilebilmesi amacıyla üst faktörler oluşturularak, faktörler bu başlıklara dağıtılmıştır (Şekil 5.15).

İlk başlık, “Çevresel Yaşam” olarak adlandırılmış, altına sosyal sürdürülebilirlik faktörlerinden kamusal alan çevresel etkilerinin izlenebildiği faktörler dahil edilmiştir. Bu faktörler; fiziksel çevrenin çekiciliği, sakinlik/ canlılık, güvenlik ve sosyal altyapıdan oluşmaktadır. Bu faktörlerin değerlendirilmesi esnasında ANOVA, Post Hoc testi ve mekânsal analizler kullanılmıştır. Bulguların desteklenmesi amacıyla kamusal alanların fiziksel özellik parametreleri ile beraber değerlendirilmiştir.

İkinci başlık ise “Sosyal Yaşam” faktörlerinin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Bunlar; aidiyet ve kimlik, sosyal sermaye, katılım ve demokrasi, adalet ve sosyal eşitlik, uyum ve bütünlük ve son olarak sağlık faktörleridir. Bu faktörler, doğrudan fiziksel çevre ile ilişkili olmayan ancak fiziksel çevreden etkilenen, soyut ifadelerin yer aldığı bir gruptan oluşmaktadır. Bu nedenle ANOVA ve Post Hoc testinin yanı sıra, diğer faktörler ile ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla her bir faktöre Lineer Regresyon testi uygulanmıştır.

Bu testler, sosyal parametrelerin çevre ile ilişkisini ortaya koymasının yanı sıra her bir faktör için farklı açıklama düzeylerinde model tanımlaması yapılabilme fırsatı sunmaktadır.

Şekil 5.15 Faktörlerin gruplandırılması ve değerlendirme biçimleri

5.2.1 Sosyal Yaşam Faktörleri

Aidiyet ve Kimlik (B_ak)

Aidiyet ve kimlik ile ilgili sorulara kullanıcıların çalışma alanlarına göre verdikleri cevapların istatistiksel olarak anlamlandırılması amacıyla bölgeler arası ANOVA testi uygulanmıştır. Tek Yönlü ANOVA testi, 0,05 güvenilirlik aralığında aidiyet ve kimlik açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($F[4,671]=17.247$, $p=0.000$) (Tablo 5.9).

Tablo 5.9 Aidiyet ve kimlik başlıklı faktörün ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	55,645	4	13,911	17,247	,000
Grup içi	541,220	671	,807		
Toplam	596,865	675			

Çalışma alanlarında uygulanan anket sayılarının eşit olmaması nedeniyle Post-Hoc testinde Games-Howell testi uygulanmıştır. Testte, aidiyet ve kimlik ortalama değerleri açısından Ziyapaşa Bul. ve Çakmak Cad. ile Atatürk Cad. ve Çakmak Cad. arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0.000$, %95 güven aralığı) (Tablo 5.10). Test ile ilgili diğer değerler EK G’de sunulmuştur.

Tablo 5.10 Aidiyet ve kimlik başlıklı faktörün Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig. (p)
Ziyapaşa Bul.	Çakmak Cad.	,68386*	,08402	,000
Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	,51945*	,08945	,000
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,68386*	,08402	,000
	Atatürk Cad..	-,51945*	,08945	,000

*Ortalama fark $0,05 > p$ düzeyinde anlamlıdır.

Bu durum, Ziyapaşa Bul. ve Atatürk Cad. ile Çakmak Cad. arasında aidiyet ve kimlik açısından bir farklılık olduğunu bildirmektedir. Bu farklılığın açıklanabilmesi amacıyla her üç alanın fiziksel oluşumu karşılaştırılmalı olarak dikkate alınmalıdır. Aidiyet ve kimliğin oluşumunda etkili olan öğelerin Ziyapaşa ve Atatürk Caddesinde benzer özelliklere sahip olması, Çakmak Caddesinde ise farklılık göstermesi beklenmektedir. Bunun yanında İnönü ve Ali Münif Caddeleri ile diğer Caddelerin benzer niteliklerinin olması gerekmektedir.

Faktör içindeki sorular analiz edildiğinde ortaya çıkan farklılıkların aşağıdaki sebeplerden olduğu belirlenmiştir:

- Çakmak Caddesinde aidiyet ve bağlılık hisseden kullanıcıların oranları daha azdır.
- Çakmak Caddesinde uzun süreli vakit geçirme ve uzun süreli orada yaşama isteği diğer bölgelere göre daha düşük frekanstadır.

- Kullanıcılar Çakmak Caddesinde tanıdıklarıyla zaman geçirilecek aktiviteleri yeterli bulmamakta, bu bölgede vakit geçirmekten hoşlanmamaktadırlar.

Aidiyet ve kimlik başlıklı faktörün diğer faktörlerle ilişkisini ortaya çıkarmak ve bu ilişkiler içerisinde çevresel faktörlerin oranını ölçümlemek amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon testi uygulanmıştır. Bu şekilde modele eklenen çok sayıda değişkenin aynı anda analiz edilmesi, anlamlı değişkenlerin modelde tutulması ve faktörü en iyi açıklayan etmenlerin sıralı bir şekilde modele eklenmesi sağlanmaktadır.

Regresyon modeline dahil edilen etmenler, sıralı değişkenlik içeren demografik faktörler, çevresel yaşam faktörleri ve sosyal yaşam faktörlerinin tamamından oluşmaktadır. Bu faktörlerin tamamının sıranmasındaki amaç en uygun modelin elde edilmesini sağlamaktır.

Regresyon sonuçlarına göre aidiyet ve kimliğin açıklanabilmesinde etkin olan parametreler 0.05 anlamlılık düzeyinde güvenlik (Sp_ga), mekansal çevre (S_mç), fiziksel çevrenin çekiciliği (A_ç), uyum ve bütünlük (I_ub), katılım ve demokrasi (P_kd), Sakinlik, sükûnet ve canlılık (C_ssc), hanede yaşayan sayısı (A5) ve sağlık (H_s) olarak belirlenmiştir. Belirlenen 8 faktörle aidiyet ve kimlik faktörünün %69.7'si açıklanabilmektedir (Tablo 5.11).

Sonuçlarda R^2 değişimine bakıldığında aidiyet ve kimlik faktörünün birincil açıklayıcısı, %46.3 (0.463) oranında güvenlik faktörü olmuştur. Buna dayanarak bireylerin yaşadıkları çevreye bağlılık hissetmeleri ve bir ortak kimlik oluşturmalarında en büyük katkıyı çevrenin gece ve gündüz güvenli olması, insanların dolaşım özgürlüklerinin kısıtlanmaması ve güvenlik önlemlerinin yeterli olmasına bağlı olduğu söylenebilir. İkinci etkileyen faktör ise %11 (0.11) oranında mekansal çevredir. Sosyal yapıyı güçlendiren mekânsal düzenlemelerin varlığı, aidiyet ve kimliği güçlendirmektedir. Bu faktörü açıklayan bir diğer önemli öge ise fiziksel çevrenin çekiciliğidir (%4.3). Kamusal alanların çekici, kolay erişilebilir, yakın, yeşil, akılda kalıcı, temiz, güzel ve güzel kokulu olması toplumun aidiyet ve kimlik hissini güçlendirmektedir. Bu durumda aidiyet ve

kimlik faktörünü açıklayan ve %69.7'lik bir kısmını oluşturan faktörler içerisinde %61'ini çevresel etmenler oluşturmaktadır.

Tablo 5.11 Aidiyet ve kimlik faktörünün modelleri

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin std. hatası	Değişim istatistikleri				
					R ² değişimi	F değişimi	df1	df2	Sig. F değişimi
1	,680 ^a	,463	,460	,74645	,463	174,806	1	203	,000
2	,757 ^b	,573	,569	,66723	,110	52,066	1	202	,000
3	,785 ^c	,616	,610	,63398	,043	22,738	1	201	,000
4	,803 ^d	,645	,638	,61151	,028	16,043	1	200	,000
5	,813 ^e	,662	,653	,59815	,017	10,035	1	199	,002
6	,823 ^f	,677	,668	,58568	,016	9,566	1	198	,002
7	,829 ^g	,688	,677	,57735	,011	6,757	1	197	,010
8	,835 ^h	,697	,684	,57087	,009	5,497	1	196	,020

a. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga

b. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga, S_mç

c. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga, S_mç, A_ç

d. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga, S_mç, A_ç, I_ub

e. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga, S_mç, A_ç, I_ub, P_kd

f. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga, S_mç, A_ç, I_ub, P_kd, C_ssc

g. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga, S_mç, A_ç, I_ub, P_kd, C_ssc, A5

h. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga, S_mç, A_ç, I_ub, P_kd, C_ssc, A5, H_s

Bağımlı değişken: B_ak

Aidiyet ve kimlik faktörünün oluşumunda rol üstlenen ve 8. modelde bir araya gelen etmenler incelendiğinde model ölçümünde her bir standart sapma karşısında pozitif yönde en çok değişime uğrayan etmenin güvenlik etmeni olduğu görülmektedir ($\beta=0.326$, $p=0.00$). Sakinlik sükunet- canlılık etmeni ve hanede yaşayan kişi sayısı ise modelle ters ilişki içindedir (sırasıyla; $\beta=-0.168$, $p=0.001$ ve $\beta=-0.113$, $p=0.005$). Bu durum, kamusal alanın sessizleşmesi, sakinleşmesi, trafikten uzaklaşması veya hanenin birey sayısının artması durumunda aidiyet ve kimlik ögesinin ortalamasında azalma olduğunu göstermektedir (Tablo 5.12).

Tablo 5.12 Sekizinci modelin katsayıları

Model	Standardize edilmemiş katsayı		Standardize edilmiş katsayı		t	Sig.(p)	B için 95,0% Güvenilirlik Aralığı		Doğrusallık İstatistiği	
	B	Std. Hata	Beta				Alt sınır	Üst sınır	Tolerans	VIF
(Sabit)	,335	,295			1,135	,258	-,247	,916		
SP_ga	,301	,050	,326		6,048	,000	,203	,399	,534	1,871
S_mç	,208	,065	,197		3,203	,002	,080	,335	,411	2,436
A_ç	,250	,042	,288		5,930	,000	,167	,334	,657	1,522
8 I_ub	,217	,067	,151		3,224	,001	,084	,350	,707	1,414
P_kd	,149	,053	,168		2,814	,005	,044	,253	,436	2,293
C_ssc	-,175	,052	-,168		-3,346	,001	-,278	-,072	,614	1,629
A5	-,068	,024	-,113		-2,818	,005	-,116	-,020	,958	1,044
H_s	,098	,042	,116		2,345	,020	,016	,180	,627	1,594

Bağımlı Değişken: B_ak

Sekizinci modelde katsayıların belirlenmesinde 1 birime karşılık artış miktarını gösteren (B) değerinden faydalanılmıştır. B değeri; belirlenen etmen ile doğrusal ilişki içinde olan diğer etmenlerin aldıkları değer için katsayılarını ifade etmektedir.

Bu durumda regresyon sonucunda elde edilen denklem (5.1)'deki gibidir:

$$B_{ak} = 0.335 + SP_{ga} \times 0.301 + S_{mç} \times 0.208 + A_{ç} \times 0.250 + I_{ub} \times 0.217 + P_{kd} \times 0.149 - C_{ssc} \times 0.175 - A5 \times 0.068 + H_s \times 0.098 \quad (5.1)$$

$$B_{ak} = \text{Aidiyet ve kimlik değeri}$$

Sosyal Sermaye (So_ss)

Sosyal sermaye faktörünün belirlenen beş çalışma alanına göre ölçümünün yapılabilmesi amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Tek yönlü uygulanan ANOVA testinin sonuçlarına göre 0.05 güven aralığında alanlar arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir ($F[4,671]=2.204$, $p=0.067>0.05$) (Tablo 5.13). Kısacası bölgeler arasında sosyal sermaye açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır.

Bu nedenle gruplar arasındaki farklılığın karşılaştırmasına yardımcı olan Post Hoc testi uygulanmamıştır.

Tablo 5.13 Sosyal sermaye başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	7,937	4	1,984	2,204	,067
Grup içi	604,181	671	,900		
Toplam	612,118	675			

Çalışma alanlarında sosyal sermaye düzeylerinin anlamlı bir fark oluşturmamasından dolayı, yorumlamak üzere sosyal sermaye faktörünün ortalama değerlerinden faydalanılmıştır (Tablo 5.13). Bu değerlere göre tüm çalışma alanları için;

- İnsanlar birbirlerini orta düzeyde tanımakta, kendilerinin de orta düzeyde tanıdıklarını düşünmektedirler.
- Katılımcıların birçoğu, bulundukları bölgede sürekli tanıdık insanlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.
- Kullanıcılar, tanıdıklılığın orta düzeyde yaşamlarını kolaylaştırdığını düşünmektedirler.

Yorumları yapılabilir.

Tablo 5.14 Çalışma alanında sosyal sermaye faktöründe yer alan soruların ortalama değerleri (5'li likert ölçeğinde hazırlanmıştır)

Çalışma alanları	Ortalama Değerler			
	E1. İnsanların birbirini tanınması	E2. İnsanların katılımcıyı tanınması	E3. Tanıdık insanlarla karşılaşma	E4. Tanıdıklılığın günlük yaşama etkisi
Ziyapaşa Bul.	3,594	2,792	3,975	3,535
Atatürk Cad.	3,652	2,788	4,051	3,571
Çakmak Cad.	3,692	2,604	3,907	3,141
İnönü Cad.	3,837	2,977	3,907	3,674
Ali Münif Cad.	4,333	4,000	4,333	4,000
Toplam	3,666	2,750	3,973	3,426

Sosyal sermaye faktörü ile bu çalışmada kullanılan diğer faktörler arasındaki ilişkinin tespit edilebilmesi amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon testi

uygulanmıştır. Regresyon testine, sıralı değişkenlik içeren, yaş, eğitim durumu, hanede yaşayan sayısı, konuttan kamusal alana erişim zamanı gibi demografik ve bilgi soruları, çevresel yaşam faktörleri ve sosyal yaşam faktörleri dahil edilmiştir. Stepwise regresyon yöntemi ile teste tabii tutulan diğer etmenlerin çeşitli ekleme ve çıkarma yöntemleri kullanılarak uygun olanların seçilmesini, anlamlı ve en geniş modelin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Regresyon sonuçlarına göre, sosyal sermaye faktörü 0.05 anlamlılık düzeyinde incelenen uyum ve bütünlük (I_ub), bölgede oturma süresi (A16) ve sakinlik, sükunet ve canlılık (C_ssc) etmenlerinden meydana gelmektedir. Bu model faktörü, %22,9 düzeyinde açıklamaktadır (Tablo 5.15). Ortaya çıkan açıklanma değerinin düşük olması, sosyal sermaye faktörünün oluşumunda çalışma kapsamında araştırılmayan farklı etmenlerin de olduğunu göstermektedir. Bu etmenler; kültür, gelenek, mikro ve makro ölçekte ekonomik koşullar gibi bu çalışmanın kapsamı dışında kalan konular olabilir.

Tablo 5.15 Sosyal sermaye faktörünün modelleri

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin std. hatası	Değişim istatistikleri					
					R ² değişimi	F değişimi	df1	df2	Sig. F değişimi	Durbin-Watson
1	,405 ^a	,164	,160	,79133	,164	39,927	1	203	,000	
2	,453 ^b	,206	,198	,77349	,041	10,470	1	202	,001	
3	,478 ^c	,229	,217	,76398	,023	6,059	1	201	,015	1,709

a. Ön gösterge: (Sabit), I_ub

b. Ön gösterge: (Sabit), I_ub, A16

c. Ön gösterge: (Sabit), I_ub, A16, C_ssc

d. Bağımlı Değişken: So_ss

Regresyon testinin detayları incelendiğinde sosyal sermaye faktörünün birincil açıklayıcısının uyum ve bütünlük olduğu görülmektedir ($R^2=16.4$). Bu durum insanlar arasındaki hoşgörü, yardımlaşma, anlayış, dayanışma gibi öğelerin %16 oranında sosyal sermaye etmenini etkilediğini göstermektedir. Sosyal sermaye faktörünün bir diğer açıklayıcısı ise %4.1 oranında etkileyen bölgede oturma

süresidir. Son olarak modeli etkileyen unsur, sükunet ve canlılık ile ilgili parametrelerdir.

Sosyal sermaye faktörünün oluşumunda rol üstlenen ve 3. modelde bir araya gelen etmenler incelendiğinde β katsayısı en yüksek unsurun uyum ve bütünlük (I_ub) olduğu görülmektedir. Bu, her bir birim değişime karşın sosyal sermaye faktörünü en çok etkileyen maddenin uyum ve bütünlük olduğunu göstermektedir ($p= 0.000$). Diğer faktörler ise $\beta=0.214$ oranıyla bölgede oturma süresi ve $\beta=0.153$ ile sakinlik, sükunet ve canlılıktır ($p=0.001$ ve $p=0.015$) (Tablo 5.16).

Tablo 5.16 Üçüncü modelin katsayıları

Model	Standardize edilmemiş katsayı		Standardize edilmiş katsayı		Sig.(p)	B için 95,0% Güvenilirlik Aralığı		Doğrusallık İstatistiği	
	B	Std. Hata	Beta	t		Alt sınır	Üst sınır	Tolerans	VIF
3 (Sabit)	1,361	,358		3,805	,000	,656	2,067		
I_ub	,486	,076	,397	6,408	,000	,337	,636	,999	1,001
A16	,016	,005	,214	3,450	,001	,007	,026	,993	1,007
C_ssc	,135	,055	,153	2,461	,015	,027	,243	,994	1,006

Bağımlı Değişken: So_ss

Üçüncü modelde %22.9'luk kısmını açıklayan etmenlerin katsayılarını gösteren B değeri kullanılarak aşağıdaki (5.2) denklemi oluşturulmuştur. Ancak, bu denklem ile sosyal sermaye faktörünün düşük düzeyde açıklanabildiği unutulmamalıdır.

$$\text{So_ss} = 1.361 + \text{I_ub} \times 0.486 + \text{A16} \times 0.016 + \text{C_ssc} \times 0.135 \quad (5.2)$$

$\text{So_ss} = \text{Sosyal sermaye}$

Katılım ve Demokrasi (P_kd)

Katılım ve demokrasi ile ilgili sorulara kullanıcıların çalışma alanlarına göre verdikleri cevapların istatistiksel olarak anlamlandırılması amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Tek Yönlü ANOVA testi, 0,05 güvenilirlik aralığında katılım ve

demokrasi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($F[4,671]=6.586$, $p=0.000$) (Tablo 5.17).

Tablo 5.17 Mekansal çevre başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	29,050	4	7,263	6,586	,000
Grup içi	739,879	671	1,103		
Toplam	768,929	675			

Uygulanan anket sayılarının bölgelerde eşit sayıda olmaması nedeniyle Post- Hoc testinde Games-Howell testi uygulanmıştır. Testte, katılım ve demokrasi ortalama değerleri açısından Ziyapaşa Bul. ve Çakmak Cad. ile Atatürk Cad. ve Çakmak Cad. arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0.000$, %95 güven aralığı) (Tablo 5.18).

Tablo 5.18 Katılım ve Demokrasi başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.(p)
Ziyapaşa Bul.	Çakmak Cad.	,44964*	,10241	,000
Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	,43806*	,10086	,000
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,44964*	,10241	,000
	Atatürk Cad..	-,43806*	,10086	,000

*Ortalama fark $0,05 > p$ düzeyinde anlamlıdır.

Test sonuçları, Ziyapaşa ve Atatürk Caddesinin Çakmak Caddesi ile farklılığını ortaya koyarken İnönü ve Ali Münif Caddeleri ile benzerliklerini de göstermektedir. Bu faktör içindeki sorular incelendiğinde Çakmak Caddesinde yer alan kullanıcıların, yerel yönetim ile iş birliği ve düşünce paylaşımı açısından diğer bölgelere kıyasla daha negatif etkilere sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanında aynı kullanıcılar, düşüncelerinin önemsenmesi ve yeterince bilgilendirme yapılması konusunda yine diğer bölgelere kıyasla olumsuz düşüncelere sahiptirler.

Katılım ve demokrasi faktörünün diğer faktörlerle ilişkisinin belirlenmesi ve çevresel etmenlerin bu faktör içindeki ağırlığının saptanması amacıyla aşamalı

(stepwise) regresyon testi uygulanmıştır. Regresyon testine sıralı değişkenlik içeren, yaş, eğitim durumu, hanede yaşayan sayısı, konuttan kamusal alana erişim zamanı gibi demografik ve bilgi soruları, çevresel ve sosyal yaşam faktörleri dahil edilmiştir. Stepwise regresyon yöntemi ile anlamlı p değerine sahip modellerin oluşturulması amaçlanmıştır.

Katılım ve demokrasi faktörünü %95 güven aralığında oluşturan faktörler; mekansal çevre (S_mç), aidiyet ve kimlik (B_ak), konutla kamusal alan arasındaki yürüme süresi (A18), güvenlik algısı (SP_ga) ve yaş (A3) etmenleridir. Bu etmenler katılım ve demokrasi faktörünün %59.2'sini oluşturmaktadır (Tablo 5.19).

Tablo 5.19 Katılım ve demokrasi faktörünün modelleri

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin std. hatası	Değişim istatistikleri					
					R ² değişimi	F değişimi	df1	df2	Sig. F değişimi	Durbin-Watson
1	,713 ^a	,508	,505	,80628	,508	209,463	1	203	,000	
2	,749 ^b	,561	,557	,76328	,053	24,518	1	202	,000	
3	,757 ^c	,573	,566	,75498	,012	5,463	1	201	,020	
4	,763 ^d	,583	,574	,74792	,010	4,816	1	200	,029	
5	,769 ^e	,592	,582	,74156	,009	4,442	1	199	,036	2,040

a. Ön gösterge: (Sabit), S_mç

b. Ön gösterge: (Sabit), S_mç, B_ak

c. Ön gösterge: (Sabit), _KD, B_ak, A18

d. Ön gösterge: (Sabit), S_mç, B_ak, A18, SP_ga

e. Ön gösterge: (Sabit), S_mç, B_ak, A18, SP_ga, A3

f. Bağımlı değişken: P_kd

Regresyon detayları incelendiğinde katılım ve demokrasi faktörünü en çok açıklayan etmenin %50.8 ($R^2 = 0.508$) ile mekansal çevre olduğu görülmektedir. Bu durum, kamusal alanın düzeninin ve bireylerin dolaşımalarını etkileyen unsurların memnuniyet düzeylerinin artması ile yerel yönetimlerle iş birliğinin arttığını ve karar verme süreçlerinde daha yüksek bir katılımın oluştuğunu göstermektedir. Aidiyet ve kimlik unsuru da %5,3 oranında katılım ve demokrasi unsurunu açıklamaktadır. Kamusal alanda bağlılık hissi geliştikçe, katılım da artmaktadır. Katılım ve demokrasi faktörünün oluşumunda etkili olan diğer

faktörler ise konuttan kamusal alana yürüme mesafesi (%1,2), güvenlik (%1) ve son olarak yaş (%0,9) etmenleridir.

Katılım ve demokrasi faktörünün oluşumunda rol üstlenen ve beşinci modelde bir araya gelen etmenler incelendiğinde faktörü her bir standart sapma karşısında pozitif yönde en çok değişime uğratan etmenin mekansal çevre olduğu tespit edilmiştir ($\beta=0.482$, $p=0.000$). Çevre yapıların düzeni, araç park alanlarının yeterliliği, sosyalleşilebilen alanların varlığı ve hareket özgürlüğü bu faktörün belirleyicileri arasındadır.

Diğer etmenler; β katsayısı 0.252 olan aidiyet ve kimlik, $\beta=0.101$ ile konuttan kamusal alana yürüme süresi, $\beta=0.151$ ile güvenlik ve $\beta=-0.097$ ile yaş faktörleridir (Tablo 5.20). Bu etmenler, katılım ve demokrasi faktörü ile pozitif doğrusal ilişki içindeyken, yaş faktörü ile negatif doğrusal ilişki içindedir. Kısacası kullanıcıların yaş ortalaması yükseldikçe, katılım düşmektedir.

Tablo 5.20 Katılım ve demokrasi faktörü beşinci modelin katsayıları

Model	Standardize edilmemiş katsayı		Standardize edilmiş katsayı		t	Sig.(p)	B için 95,0% Güvenilirlik Aralığı		Doğrusallık İstatistiği	
	B	Std. Hata	Beta				Alt sınır	Üst sınır	Tolerans	VIF
5 (Constant)	,061	,302			,203	,839	-,534	,656		
S_mç	,574	,074	,482	7,794	,000	,429	,719		,536	1,865
B_ak	,284	,079	,252	3,618	,000	,129	,440		,423	2,367
A18	,012	,006	,101	2,167	,031	,001	,023		,949	1,054
SP_ga	,158	,066	,151	2,387	,018	,027	,289		,509	1,965
A3	-,015	,007	-,097	-2,108	,036	-,029	-,001		,973	1,028

Bağımlı Değişken: P_kd

Katılım ve demokrasi faktörünü açıklayan etmenlerin katsayılarının belirlenmesinde B değeri referans alınmıştır. Regresyon testi sonucunda faktörü %59,2 oranında açıklayan denklem (5.3)'teki gibidir:

$$P_{kd} = 0.061 + S_{mç} \times 0.574 + B_{ak} \times 0.284 + A18 \times 0.012 + SP_{ga} \times 0.158 - A3 \times 0.015 \quad (5.3)$$

F= Katılım ve demokrasi

Adalet ve Sosyal Eşitlik (E_ase)

Adalet ve sosyal eşitlik faktörünün çalışma alanlarına göre farklılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Testin sonuçları, çalışma alanlarında adalet ve sosyal eşitlik açısından farklılık olduğunu göstermektedir ($F[4,671]=11.352$, $p=0.000$) (Tablo 5.21).

Tablo 5.21 Adalet ve sosyal eşitlik başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	39,471	4	9,868	11,352	,000
Grup içi	583,241	671	,869		
Toplam	622,712	675			

Games- Howell testi kullanılarak yapılan Post Hoc karşılaştırma testinde ise fiziksel çevrenin çekiciliği ortalama değerleri açısından Ziyapaşa Bul. ve Çakmak Cad., Atatürk Cad. ve Çakmak Cad. ile Çakmak Cad. ve İnönü Cad. arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0.000$, %95 güven aralığı) (Tablo 5.22).

Tablo 5.22 Adalet ve sosyal eşitlik başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Çakmak Cad.	,52511*	,09008	,000
Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	,49007*	,09202	,000
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,52511*	,09008	,000
	Atatürk Cad..	-,49007*	,09202	,000
	İnönü Cad.	-,41225*	,14675	,050
İnönü Cad.	Çakmak Cad.	,41225*	,14675	,050

*Ortalama fark $0,05 > p$ düzeyinde anlamlıdır.

Testin sonuçlarına göre 4 alanda yer alan 3 farklılığın nedenleri analiz edilmelidir. Bunun için öncelikle adalet ve sosyal eşitlik faktörünün içinde yer alan soruların cevapları analiz edilmiştir. Bu farklılığı oluşturan etmenler şu şekilde sıralanabilir:

- Tüm gruplar, kamu kurum- kuruluşlarından ve aktivitelerden eşit düzeyde yararlandığını düşünürken, Çakmak Caddesi ve İnönü Caddesinde vakit geçiren kullanıcıların bu sorulara verdikleri cevap ortalamanın altında kalmaktadır.
- Benzer şekilde Çakmak Caddesinde yer alan kullanıcılar, cinsiyet eşitliğinin diğer bölgelere kıyasla daha az olduğunu düşünmektedirler.
- Tüm bölgelerde kullanıcılar, vakit geçirmek için paraya ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Adalet ve sosyal eşitlik faktörünün diğer faktörlerle ilişkisinin tespit edilmesi amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon yöntemi kullanılmıştır. Bu sayede adalet ve sosyal eşitlik faktörünün araştırma çerçevesinde etkilendiği ögelerin haritasını çıkarmak mümkün olmuştur.

Regresyon testi, sıralı değişkenlik içeren demografik faktörler, çevresel yaşam faktörleri ve sosyal yaşam faktörleri ile yapılmıştır. Bu etmenlerin, teste dahil edilmesinin nedeni, en uygun ve anlamlı çok değişkenli regresyon modelinin elde edilmesini sağlamaktır.

Adalet ve sosyal eşitlik faktörünün %95 güven aralığında oluşturan etmenler; güvenlik (SP_ga), mekansal çevre (S_mç) ve yaş (A3) etmenleridir. Bu etmenlerle faktörün %34,3'ü açıklanabilmektedir (Tablo 5.23).

Regresyon analizi incelendiğinde adalet ve sosyal eşitlik faktörünün açıklanmasına yardımcı olan en büyük etmenin %28.6 oranıyla güvenlik olduğu görülmektedir ($R^2=0.286$). Kullanıcıların zaman geçirdikleri çevrede güvenli ve özgür hissetmesi, eşitlikçi kullanım uygulamalarındaki algıyı değiştirebildiği yorumu yapılabilir. Bu faktörü etkileyen bir diğer unsur ise %3.9 oranında ($R^2=0.039$) mekansal çevre unsurlarıdır. Çevre yapıların düzeni, açık alanların ve araç park alanlarının yeterliliği, çeşitli gruplara özel düzenlemeler adalet ve sosyal eşitliği etkilemektedir. Son olarak yaş etmeni bu faktörün algısını %1.8 oranında etkilemektedir ($R^2=0.018$). Bu durumda sadece çevresel koşulların bu faktörü %32,5 oranında etkilediği öngörülebilir.

Tablo 5.23 Adalet ve sosyal eşitlik faktörünün modelleri

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin std. hatası	R ² değişimi	Değişim istatistikleri				
						F değişimi	df1	df2	Sig. F değişimi	Durbin- Watson
1	,535 ^a	,286	,282	,85282	,286	81,200	1	203	,000	
2	,570 ^b	,325	,318	,83098	,039	11,811	1	202	,001	
3	,586 ^c	,343	,333	,82190	,018	5,490	1	201	,020	1,951

a. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga

b. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga, S_mç

c. Ön gösterge: (Sabit), SP_ga, S_mç, A3

d. Bağımlı Değişken: E_ase

Faktörün oluşumunda rol üstelenen ve üçüncü modelde bir araya gelen etmenler incelendiğinde her bir standart sapma karşısında faktörü pozitif yönde değişime uğratan güvenlik etmeni, $\beta=0.378$ katsayısını almaktadır ($p=0.000$). Diğer iki unsur olan mekansal çevre ve yaş etmenlerinin standartlaştırılmış katsayıları ise sırasıyla $\beta=0.248$ ($p=0.000$) ve $\beta=0.135$ ($p=0.020$) değerlerini almaktadır (Tablo 5.24).

Tablo 5.24 Üçüncü modelin katsayıları

Model	Standardize edilmemiş katsayı		Standardize edilmiş katsayı		t	Sig.(p)	B için 95,0% Güvenilirlik Aralığı		Doğrusallık İstatistiği	
	B	Std. Hata	Beta				Alt sınır	Üst sınır	Tolerans	VIF
(Sabit)	,803	,296			2,710	,007	,219	1,388		
3 SP_ga	,346	,064	,378		5,407	,000	,220	,473	,669	1,494
S_mç	,259	,073	,248		3,574	,000	,116	,402	,679	1,473
A3	,018	,008	,135		2,343	,020	,003	,034	,983	1,017

Bağımlı Değişken: E_ase

Adalet ve sosyal eşitlik faktörünün katsayılarının belirlenmesinde üçüncü modelin standardize edilmemiş katsayı olan (B) değerleri kullanılmıştır. Bu durumda regresyon sonucunda elde edilen denklem (5.4)'te sunulmuştur:

$$E_{ase} = 0.803 + SP_{ga} \times 0.346 + S_{m\check{c}} \times 0.259 + A3 \times 0.18 \quad (5.4)$$

$$E_{ase} = \text{Adalet ve sosyal e\c{s}itlik}$$

Uyum ve Bütünlük (I_ub)

Sosyal sürdürülebilirliğin uyum ve bütünlük etmeninin çalışma alanları arasında farklılık oluşturup oluşturmadığının ölçümlenmesi amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Testin sonuçlarına göre çalışma alanlarında uyum ve bütünlük açısından anlamlı bir fark bulunmaktadır ($F[4,671]=13.863$, $p=0.000$) (Tablo 5.25).

Tablo 5.25 Uyum ve bütünlük başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	21,436	4	5,359	13,863	,000
Grup içi	259,385	671	,387		
Toplam	280,821	675			

Bahse konu anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Games-Howell Post Hoc testi uygulanmıştır. Bu teste göre Ziyapaşa ve Atatürk Caddesi ile Çakmak Caddesi; Ziyapaşa ve Atatürk Cad. ile İnönü Cad. arasında önemli farklılıklar görülmüştür ($p<0.05$, %95 güven aralığı) (Tablo 5.26).

Testin sonuçlarına göre bu bölgedeki farklılığın nedenleri açıklanmalı, fiziksel çevre ile ilişkilerine bakılmalıdır. Öncelikle uyum ve bütünlük faktörü içerisinde yer alan soruların bölgesel farklılıkları incelenerek farklılığın seviyesi ve nedenleri tespit edilmiştir.

Farklılığı oluşturan temel sebepleri şu şekilde açıklamak mümkündür:

- Ziyapaşa Bulvarı ve Atatürk Caddesinde hoşgörü oranlarının daha yüksek olduğu, çevreden de aynı şekilde anlayış gördükleri tespit edilmiştir.
- Aynı bölgede dayanışma duygusunun da daha yüksek olduğu belirlenmiş, diğer iki bölgede bu iki unsurun görece daha düşük düzeylerde kaldığı tespit edilmiştir.

Tablo 5.26 Uyum ve bütünlük başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Çakmak Cad.	,37162*	,06087	,000
	İnönü Cad.	,32803*	,11205	,038
Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	,36166*	,06145	,000
	İnönü Cad.	,31806*	,11237	,049
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,37162*	,06087	,000
	Atatürk Cad..	-,36166*	,06145	,000
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,32803*	,11205	,038
	Atatürk Cad..	-,31806*	,11237	,049

*Ortalama fark 0,05>p düzeyinde anlamlıdır.

Stepwise Regresyon testine sıralı değişkenlik içeren demografik faktörler, çevresel yaşam faktörleri ve sosyal yaşam faktörleri dahil edilmiştir. Bu sayede regresyon testinde anlamlı çıkan en uygun modelin tespiti sağlanmıştır.

Regresyon testinin sonuçlarına göre uyum ve bütünlük faktörü, %95 güven aralığında aidiyet ve kimslik (B_ak), sosyal sermaye (So_ss), güvenlik (SP_ga) ve sakinlik, sükûnet ve canlılık (C_ssc) etmenlerinden etkilenmektedir. Bu etmenler, faktörü %38,4 oranında açıklamaktadır. Geri kalan %61,6'lık açıklanamayan etmenler ise bu tezin kapsamında yer almayan öğelerden oluşmaktadır (Tablo 5.27).

Regresyon sonuçları, uyum ve bütünlük faktörünün en büyük açıklayıcısının %27,4 oranında aidiyet ve kimlik faktörü olduğunu göstermektedir ($R^2=0.274$). Bu sonuç, bölgelerde uyumun oluşabilmesi için bireylerin o çevreye aidiyet duyması gerektiğini göstermektedir. Faktörün bir diğer açıklayıcısı ise %6.6 oranında sosyal sermaye unsurudur. Bölgede yararlı sosyal ilişkiler uyumun ve bütünlüğün sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Güvenlik ($R^2=0.022$, %2.2) ve sakinlik, sükûnet ve canlılık ($R^2=0.022$, %2.2) etmenleri ise eşit oranda uyum ve bütünlüğün sağlanmasında önem taşımaktadır.

Tablo 5.27 Uyum ve bütünlük faktörünün regresyon sonucuna göre modelleri

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin std. hatası	Değişim istatistikleri					
					R ² değişimi	F değişimi	df1	df2	Sig. F değişimi	Durbin-Watson
1	,524 ^a	,274	,271	,60204	,274	76,765	1	203	,000	
2	,583 ^b	,340	,334	,57548	,066	20,168	1	202	,000	
3	,602 ^c	,362	,352	,56735	,022	6,828	1	201	,010	
4	,620 ^d	,384	,372	,55869	,022	7,284	1	200	,008	1,885

a. Ön gösterge: (Sabit), B_ak

b. Ön gösterge: (Sabit), B_ak, So_ss

c. Ön gösterge: (Sabit), B_ak, So_ss, SP_ga

d. Ön gösterge: (Sabit), B_ak, So_ss, SP_ga, C_ssc

Bağımlı Değişken: I_ub

Regresyon sonuçları, uyum ve bütünlük faktörünün en büyük açıklayıcısının %27,4 oranında aidiyet ve kimlik faktörü olduğunu göstermektedir ($R^2=0.274$). Bu sonuç, bölgelerde uyumun oluşabilmesi için bireylerin o çevreye aidiyet duyması gerektiğini göstermektedir. Faktörün bir diğer açıklayıcısı ise %6.6 oranında sosyal sermaye unsurudur. Bölgede yararlı sosyal ilişkiler uyumun ve bütünlüğün sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Güvenlik ($R^2=0.022$, %2.2) ve sakinlik, sükûnet ve canlılık ($R^2=0.022$, %2.2) etmenleri ise eşit oranda uyum ve bütünlüğün sağlanmasında önem taşımaktadır.

Uyum ve bütünlük faktörünün oluşumunu etkileyen ve dördüncü modelde bir araya gelen etmenler incelendiğinde bir standart sapma karşısında değerlerin değişimini ifade eden standartlaştırılmış beta (β); aidiyet ve kimlik için 0.311, sosyal sermaye değeri için 0.261, güvenlik için 0.239 ve son olarak sakinlik, sükûnet ve canlılık için -0.156 değerlerini almıştır (Tablo 5.28). Kurulan bu doğrusal modelde sadece sakinlik, sükûnet ve canlılık uyum ve bütünlük ile ters orantılı çıkmıştır. Kısacası çevredeki kalabalık, gürültü ve trafik uyum ve bütünlüğün sağlanmasında pozitif bir etkiye sahiptir.

Tablo 5.28 Dördüncü modelin katsayıları

Model	Standardize edilmemiş katsayı		Standardize edilmiş katsayı		t	Sig.(p)	B için 95,0% Güvenilirlik Aralığı		Doğrusallık İstatistiği	
	B	Std. Hata	Beta				Alt sınır	Üst sınır	Tolerans	VIF
4 (Sabit)	2,314	,214			10,811	,000	1,892	2,736		
B_ak	,216	,053	,311		4,060	,000	,111	,321	,525	1,906
So_ss	,213	,048	,261		4,433	,000	,118	,308	,888	1,126
SP_ga	,154	,050	,239		3,091	,002	,056	,252	,513	1,950
C_ssc	-,112	,042	-,156		-2,699	,008	-,194	-,030	,925	1,081

Bağımlı Değişken: I_ub

Modelde yer alan değişkenlerin oranlarının uyum ve bütünlük etmeni içindeki katsayılarının belirlenmesinde standardize edilmemiş B değeri kullanılmıştır. Bu durumda regresyon sonucunda elde edilen denklem (5.5)'teki gibidir:

$$I_{ub} = 2.314 + B_{ak} \times 0.216 + So_{ss} \times 0.213 + SP_{ga} \times 0.154 - C_{ssc} \times 0.112 \quad (5.5)$$

$$I_{ub} = \text{Uyum ve Bütünlük}$$

Sağlık (H_s)

Sağlık faktörünün kamusal alanlara göre değişkenliğini sorgulamak amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Tek Yönlü ANOVA testi, 0,05 güvenilirlik aralığında aidiyet ve kimlik açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($F[4,671] = 17.247$, $p = 0.000$) (Tablo 5.29).

Tablo 5.29 Sağlık başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	40,195	4	10,049	7,445	,000
Grup içi	905,632	671	1,350		
Toplam	945,827	675			

Çalışma alanlarında uygulanan anket sayılarının eşit olmaması nedeniyle Post-Hoc testinde Games-Howell testi uygulanmıştır. Testte, sağlık ortalama değerleri

açısından Ziyapaşa Bul. ve Çakmak Cad. ile Atatürk Cad. ve Çakmak Cad. arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0.000$, %95 güven aralığı) (Tablo 5.30).

Tablo 5.30 Sağlık faktörünün çalışma alanlarına göre Post-Hoc testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Çakmak Cad.	,56320*	,11346	,000
Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	,47291*	,11159	,000
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,56320*	,11346	,000
	Atatürk Cad..	-,47291*	,11159	,000

*Ortalama fark $0,05 > p$ düzeyinde anlamlıdır.

Testin sonuçlarına göre Çakmak Caddesi ile Ziyapaşa ve Atatürk Caddeleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların anketteki yansımalarına bakıldığında aşağıdaki çıkarımlar elde edilebilir:

- Çakmak Caddesinde pandemi süreci devam ederken kamusal alanın kullanımı konusunda endişelerin olduğu tespit edilmiştir.
- Bunun sonucu olarak bu süreçte Çakmak Caddesi kullanıcılar tarafından sosyal bir mekan olarak daha az kullanılmıştır.

Sağlık faktörünün diğer faktörler ile ilişkisinin belirlenmesi amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon testi uygulanmıştır. Regresyon testine, sıralı değişkenlik içeren demografik faktörler, çevresel yaşam faktörleri ve sosyal yaşam faktörleri dahil edilmiştir.

Sağlık faktörünün %95 güven aralığında mekansal çevre (S_mç), aidiyet ve kimlik (B_ak), bölgede oturma süresi (A16) ve sakinlik, sükûnet ve canlılık (C_ssc) faktörleri ile %37,9'u açıklanmıştır (Tablo 5.31).

Regresyon sonucuna göre sağlık faktörünü %37,9 oranında oluşturan faktörlerin en geniş kısmını %31.5 ile mekansal çevre oluşturmaktadır. Sosyalleşilebilen alanların varlığı, düzeni ve estetik oluşumu sağlık etmenini doğrusal bir biçimde etkilemektedir. Diğer unsurlardan aidiyet ve kimliğin %2,8 oranında ($R^2=0.028$), bölgede oturma süresinin %1.7 ($R^2=0.017$), sükûnet ve canlılığın %1.9 oranında ($R^2=0.019$) etkilediği tespit edilmiştir.

Tablo 5.31 Sağlık faktörünün modelleri

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin std. hatası	Değişim istatistikleri					
					R ² değişimi	F değişimi	df1	df2	Sig. F değişimi	Durbin-Watson
1	,561 ^a	,315	,312	1,00561	,315	93,338	1	203	,000	
2	,586 ^b	,343	,336	,98740	,028	8,557	1	202	,004	
3	,600 ^c	,360	,350	,97679	,017	5,409	1	201	,021	
4	,616 ^d	,379	,367	,96432	,019	6,235	1	200	,013	1,979

a. Ön gösterge: (Sabit), S_mç

b. Ön gösterge: (Sabit), S_mç, B_ak

c. Ön gösterge: (Sabit), S_mç, B_ak, A16

d. Ön gösterge: (Sabit), S_mç, B_ak, A16, C_ssc

Bağımlı Değişken: H_s

Faktörün oluşumunda rol üstlenen etmenlerin standartlaştırılmış katsayıları olan beta (β) değerleri incelendiğinde faktörlerin sırasıyla 0.419, 0.184, 0.143 ve 0.143 değerlerini aldığı tespit edilmiştir (Tablo 5.32).

Tablo 5.32 Dördüncü modelin katsayıları

Model	Std. edilmemiş katsayı		Std. edilmiş katsayı		t	Sig.(p)	B için 95,0% Güv. Aralığı		Doğrusallık İstatistiği	
	B	Std. Hata	Beta				Alt sınır	Üst sınır	Tolerans	VIF
4 (Constant)	-,010	,306		-,033	,974		-,613	,593		
S_mç	,528	,095	,419	5,558	,000		,340	,715	,546	1,832
B_ak	,219	,089	,184	2,451	,015		,043	,395	,553	1,809
A16	,015	,006	,143	2,521	,012		,003	,027	,970	1,031
C_ssc	,178	,071	,143	2,497	,013		,037	,318	,941	1,063

Bağımlı Değişken: H_s

Modelde yer alan değişkenlerin sağlık etmeni içindeki katsayılarının belirlenmesinde standardize edilmemiş B değeri kullanılmıştır. Bu durumda regresyon sonucunda elde edilen denklem (5.6)'daki gibidir:

$$H_s = -0.10 + S_{mç} \times 0.528 + B_{ak} \times 0.219 + A16 \times 0.015 + C_{ssc} \times 0.178 \quad (5.6)$$

$$H_s = \text{Sağlık}$$

5.2.2 Çevresel Yaşam Faktörleri

Fiziksel Çevrenin Çekiciliği (A_ç)

Fiziksel çevrenin çekiciliğinin her bir çalışma alanındaki etkisini karşılaştırmak amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Tek Yönlü ANOVA testi, 0,05 güvenilirlik aralığında fiziksel çevrenin çekiciliği açısından çalışma bölgelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($F[4,671]=8.164$, $p=0.000$) (Tablo 5.33).

Tablo 5.33 Fiziksel çevrenin çekiciliği başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	32,655	4	8,164	6,983	,000
Grup içi	784,504	671	1,169		
Toplam	817,159	675			

Games- Howell testi kullanılarak yapılan Post Hoc karşılaştırma testinde ise fiziksel çevrenin çekiciliği ortalama değerleri açısından Ziyapaşa Bul. ve Çakmak Cad. ile Atatürk Cad. ve Çakmak Cad. arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0.000$, %95 güven aralığı) (Tablo 5.34).

Tablo 5.34 Fiziksel çevrenin çekiciliği başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Çakmak Cad.	,52927*	,10152	,000
Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	,35780*	,10253	,005
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,52927*	,10152	,000
	Atatürk Cad..	-,35780*	,10253	,005

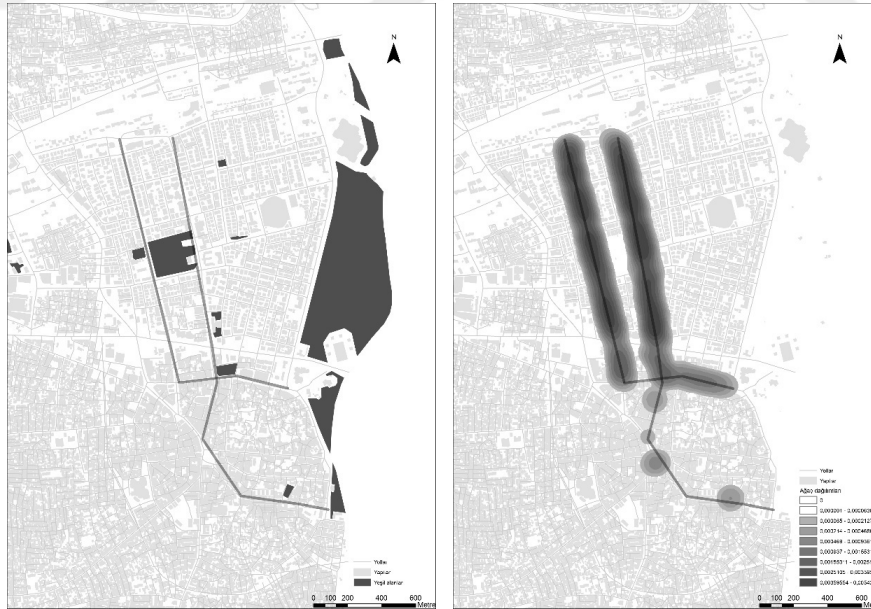
*Ortalama fark $0,05 > p$ düzeyinde anlamlıdır.

Yapılan testlerin sonuçlarına göre Ziyapaşa Bul. ve Atatürk Cad. arasında benzer bir ilişkinin olması ve Çakmak Caddesinde yer alan ilişkiden farklılaşması beklenmektedir. Ankette bu faktörü oluşturan soruların frekans dağılımları incelendiğinde aradaki farklılıkların aşağıdaki sebeplerden kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır:

- Diğer bölgelere kıyasla Çakmak Cad.de yeşil alan eksikliği bulunmaktadır.
- Kullanıcılar Çakmak Caddesini akılda kalıcı bulmamışlardır.
- Kullanıcılar bütün bölgelerde temizliği sorunlu bulsalar da en kötü algı Çakmak Caddesinde bulunmaktadır.
- Çakmak Caddesi, diğer bölgelere kıyasla daha kötü bir görünüme ve kokuya sahip olarak algılanmış, çekiciliği düşük bulunmuştur.
- Bütün çalışma alanları yakın ve kolay erişilebilir olarak tanımlanmıştır.

Bu durumda, çalışma alanında çevre algısını oluşturan etmenlerin fiziksel olarak belirlenmesi, bunların bulunma sıklıkları ve arazi kullanımlarının tespit edilmesi önem kazanmaktadır.

Çalışma alanında ArcMAP adlı program ile çevredeki yeşil alan dağılımları ve akslar üzerindeki ağaç dağılımları analiz edilmiştir. Ziyapaşa Bul., Atatürk Cad. ve İnönü Caddesinin bir kısmı gerek aks üzerindeki yeşil doku ile gerekse de yakın çevresindeki yeşil alanlar itibari ile diğer iki çalışma alanından farklılaşmaktadır. Bölgedeki yeşil alan dağılım farklılığı, anketlerde de ortaya çıkan farkın kaynağını oluşturmaktadır (Şekil 5.16).

Şekil 5.16 Çalışma alanında yeşil alan dağılımları: (a) Çalışma alanı çevresinde park dağılımları (b) Çalışma alanı aksında ağaç yoğunlukları

Akılda kalıcılığın fiziksel olarak analiz edilebilmesi için öncelikle Lynch'in imgenebilirliğin 5 ögesi üzerinde durulmuştur. İmgeyi tanımlayan ögeler;

hareket kanalları olan ve yapılı çevreyi algılayabildikleri- ilişki kurabildikleri yollar, iki bölge arasında bir ayırım tanımlayan kenarlar, kendi içlerinde benzer nitelikli yapısal oluşumuyla bütünlük oluşturan bölgeler, bir alandan diğerine geçişte yoğun noktaları veya toplanma alanlarını oluşturan düğüm/ odak noktaları ve son olarak bölgeyi tanımlamada kullanılan küçük ölçekli referans noktaları olan işaret öğelerinden oluşur (Lynch, 2018: 52-53).

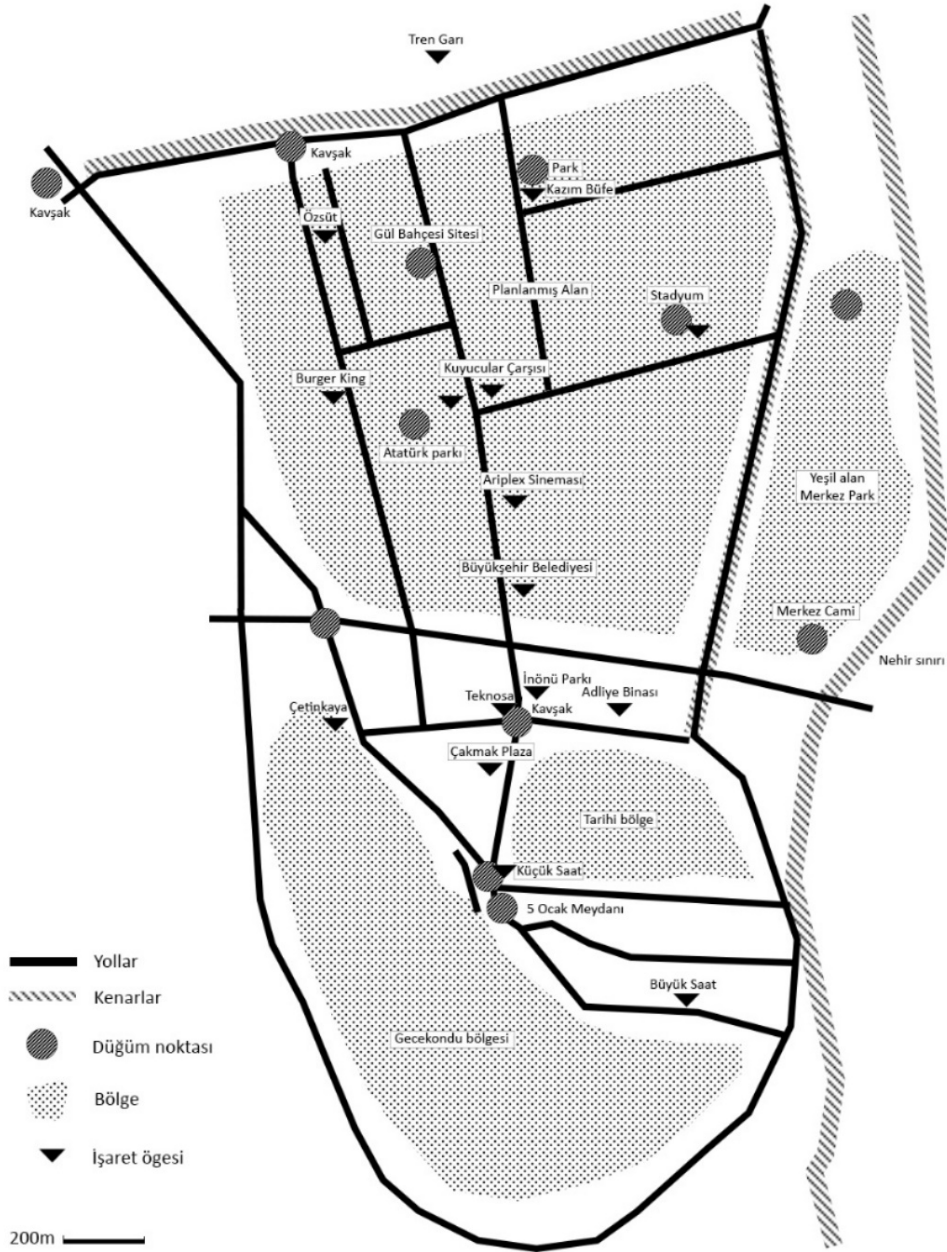
Analiz, kullanıcılara açık uçlu olarak sorulan 2 adet soru temel alınarak oluşturulmuştur. Bunlardan ilkinde kendilerinden en sık kullandıkları buluşma noktasını tarif etmeleri istenmiştir. İkinci soru ise bulundukları çevreyi tanımlayan en belirgin yapılı çevre öğelerini belirtmeleri istenmiştir. Belirtilen sorunun cevaplarına göre frekansları en yüksek olan öğeler haritada işaretlenmiştir (Şekil 5.17). Kullanıcılar, Ziyapaşa ve Atatürk Caddesinde yeme-içme aktivitesinin ağırlıklı olduğu fiziksel mekanlar üzerinde durmuşlardır. Çakmak Caddesinde ise cevaplar alışveriş odaklı mekanlar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bunun yanında kentin formunun planlı ve organik şekillendiği yerlerin bölgesel olarak (fiziksel ve sosyal) farklılaştığı, kendi aralarında çeşitli sınırlar oluşturduğu saptanmıştır. Planlı bölgelerde odak alanları daha geniş yer kaplarken, organik alanlarda odak bölgeleri daha sınırlı alanlarda olduğu tespit edilmiştir.

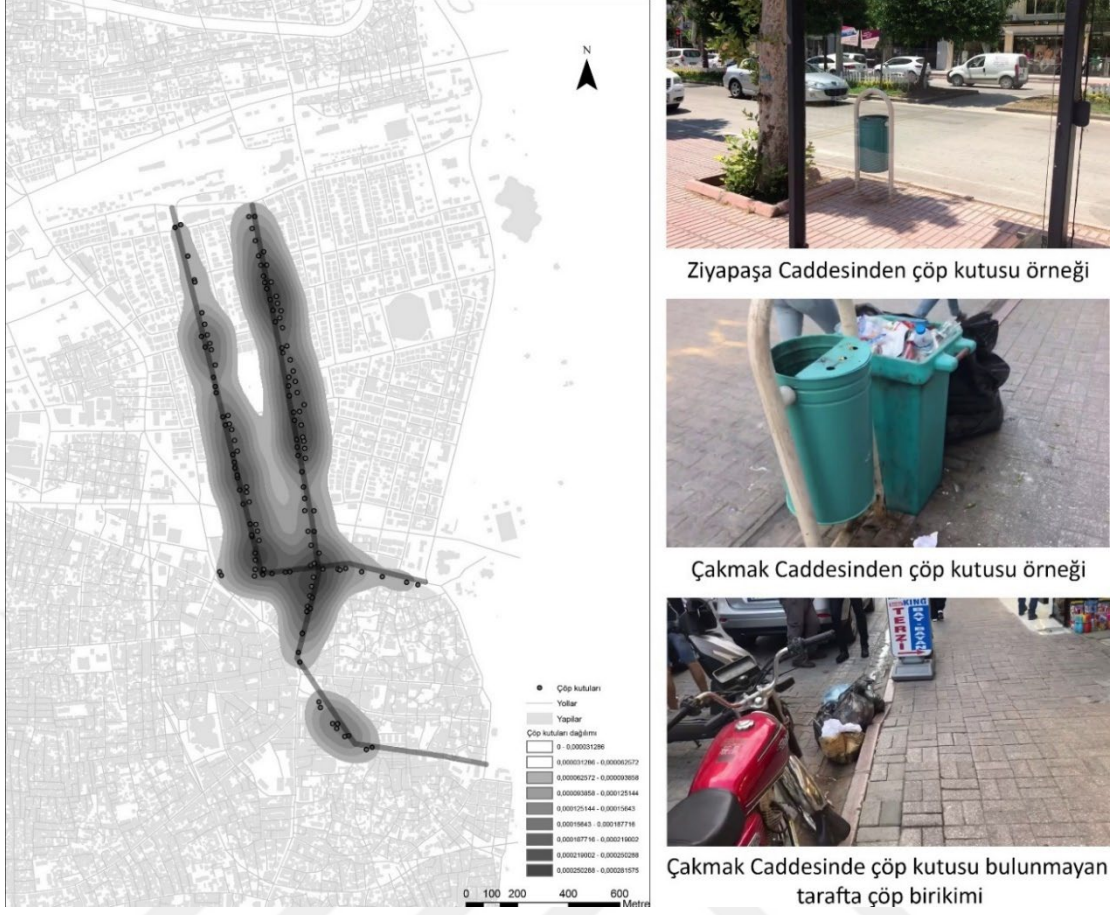
Çalışma alanları arasında temizlik olgusunun ayırt edici yönlerini fiziksel olarak tespit edebilmek amacıyla alanlardaki çöp kutuları dağılımları incelenmiştir (Şekil 5.18). Ziyapaşa ve Atatürk Caddelerinde karşılıklı yerleştirilmiş olan çöp kutuları diğer bölgelere göre daha yoğun bir dağılıma sahiptir.

Ek olarak, cadde üzerinde yer alan ticari fonksiyonun kendi içinde atık maddelerini depoladığı saptanmıştır. Buna karşın Çakmak Caddesinde atık madde noktaları caddenin yalnızca tek bir yönünde bulunmaktadır. Bu, kaldırımlarda bir yönde daha temiz bir izlenim yaratırken yolun diğer tarafında çöp poşetleriyle kirli bir görüntü oluşturmaktadır. Çakmak Caddesinde mevcut çöp toplama noktalarının ise yoğun ticari fonksiyonun varlığı nedeniyle yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Caddelerin temizlik algısını etkileyen bir diğer etmen ise yaya görüş perspektifinde yer alan üçüncü boyut elemanlarına yerleştirilen reklam veya bilgi içerikli posterlerdir. Bu posterlerin düzensiz yerleşimleri, zamanla yapı cephelerinde yarattıkları tahribat, aynı zamanda caddenin bakımsız görünmesine de neden olmaktadır.

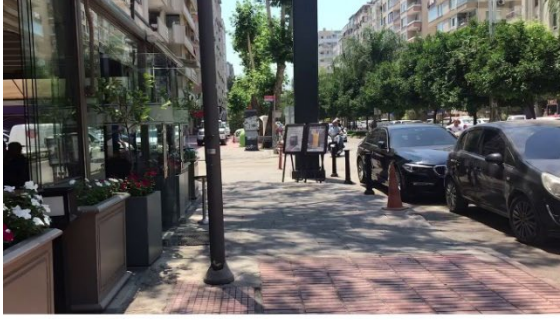
Şekil 5.17 Kent imgesini oluşturan 5 ögenin çalışma alanında tespit edilmesi

Şekil 5.18 Çalışma alanında çöp kutuları dağılım grafiği ve çeşitli bölgelerden çöp birikme şekilleri

Çalışma kapsamında incelenen sokaklarda güzellik ve çekicilik algısının Çakmak Caddesinde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bunun en büyük nedeni, caddeler arasındaki yaya perspektifinden görünümünün farklılaşması olarak gösterilebilir. Ziyapaşa Bulvarı ve Atatürk Caddesinde geniş yaya yolları ve yaya yollarına bağlanan geniş cepheli ticari fonksiyonlar, yaya yollarında yer alan doğal öğelerin yapılar ile ilişkisi ve bu öğelerin düzeni diğerlerinden farklı bir kentsel peyzaj sunmaktadır. İnönü Caddesinde ise göreceli daha dar yaya yollarının geniş cadde ile kesişimi, tek yönde az katlı kamu yapılarının varlığı ve bunların doğal peyzaj ile ilişkisi caddenin bir kısmına ferahlık kazandırmaktadır. Ali Münif Caddesinde ise güzellik ve çekicilik olgusu dar sokakların varlığına karşın az katlı yapılaşma ve tarihi dokunun varlığının oluşturduğu manzara ile açıklanabilmektedir. Çakmak Caddesinde ise yüksek katlı yapılar arasında kalan dar sokak ve yaya yollarında, büfe, seyyar satıcılar ve yaya perspektifinden

algılanan düzensiz yerleşimleri, güzellik ve çekicilik algısını diğer bölgelere kıyasla düşürmektedir (Şekil 5.19).

Ziyapaşa Bulvarı sokak görünümü

Atatürk Caddesi sokak görünümü

İnönü Caddesi sokak görünümü

Ali Münif Caddesi sokak görünümü

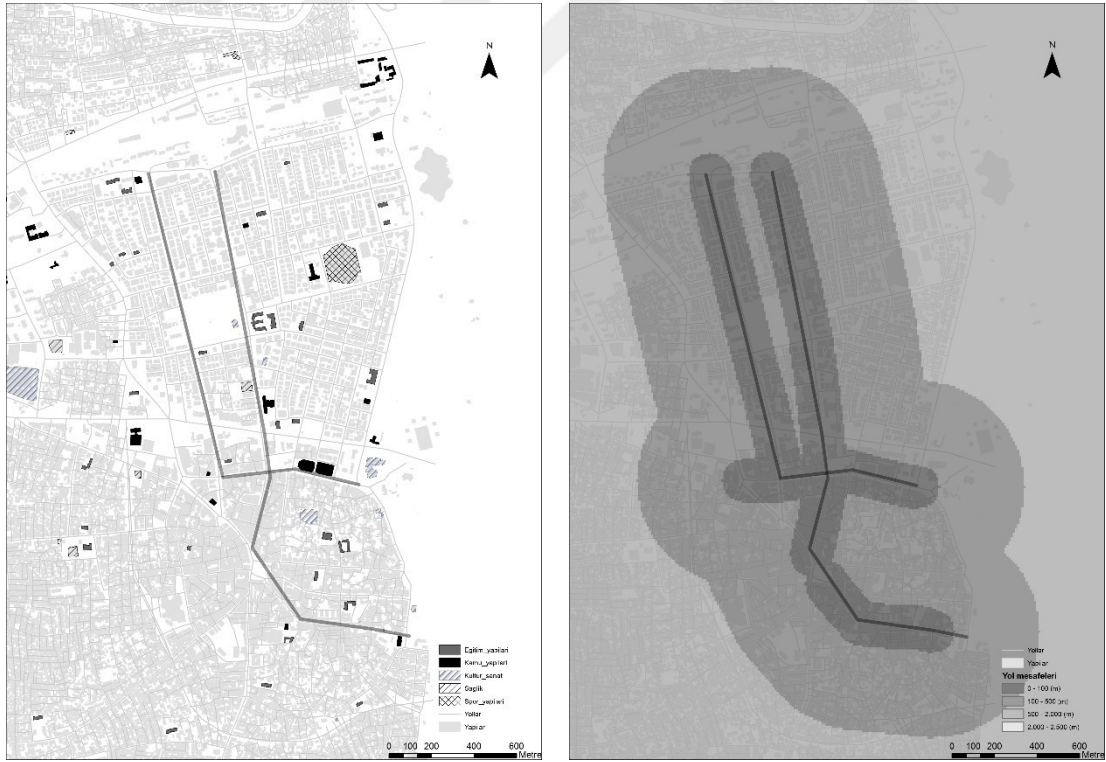
Çakmak Caddesi sokak görünümü

Şekil 5.19 Çalışma alanlarının sokak görünümleri ve düzenleri

Tez kapsamında yer alan çalışma alanları, yoğun kullanıma sahip merkezi alanlarda yer almaktadır (Şekil 5.20). Bu nedenle otobüs güzergahlarının %65.5'i çalışma alanı veya yakınından geçmektedir. Bu merkezi özelliği, bölgedeki arazi kullanımlarını da etkilemiş, pek çok kuruluşun bu bölgenin çevresine yığılmasına neden olmuştur. Bu yığılmanın çapı, yürüme mesafeleri yer almaktadır (Şekil 5.21).

Şekil 5.20 Çalışma alanının merkezi konumu

Şekil 5.21 Çalışma alanında yürüme mesafesi içinde yer alan kuruluşlar

Sakinlik, Sükunet ve Canlılık (C_ssc)

Sakinlik etmeninin çalışma alanlarına göre değişiminin belirlenmesi amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Testin sonuçlarına göre kullanıcılar tüm bölgelerde benzer cevaplar vermişler, dolayısıyla testte anlamlı bir sonuç çıkmamıştır ($F[4,671]=1.674$, $p=0.091>0.05$) (Tablo 3.35). Bu nedenle H_0 hipotezi reddedilmemiş, Post Hoc testi uygulanmamıştır.

Tablo 5.35 Sakinlik başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	6,695	4	1,674	2,013	,091
Grup içi	558,031	671	,832		
Toplam	564,726	675			

Ancak faktörün içeriğinde yer alan sorulara verilen cevapların frekanslarından çıkarım yapılabilmektedir (Tablo 5.36). Buna göre çalışma alanında yer alan ortak veriler şu şekilde sıralanabilir:

- Tüm bölgelerdeki kullanıcılar alanların oldukça gürültülü olduğunu düşünmektedir.
- Verilen cevaplara göre çalışma alanları oldukça kalabalıktır.
- Tüm bölgelerde trafik yoğun ve rahatsız edici düzeydedir.

Tablo 5.36 Çalışma alanında sakinlik, sükunet ve canlılık için ortalama değerler (5'li likert ölçeğinde hazırlanmış soruların ortalama değerleri)

Çalışma Alanı	Ortalama Değerler		
	D1. Sessiz	D2. Sakin	D3. Trafik az
Ziyapaşa Bul.	2,089	2,163	1,906
Atatürk Cad.	1,970	2,030	1,793
Çakmak Cad.	1,784	1,837	1,793
İnönü Cad.	2,000	1,837	1,814
Ali Münif Cad.	2,000	2,000	2,000
Total	1,945	1,993	1,830

Anket çalışmasında elde edilen sonuçların fiziksel çevredeki nedenleri ve etkilerinin incelenebilmesi amacıyla yapıllı çevre verileri analiz edilmiştir.

Araştırma alanında gürültü düzeyleri 60 ile 73 dB arasında değişmektedir. En az gürültülü alan Ziyapaşa Caddesi olurken (60 dB), en gürültülü alan İnönü Caddesi eski Vilayet önü (73 dB) olarak kayda geçirilmiştir.

Caddelerdeki yaya yoğunlukları, tek yönden ölçümlenmiştir. 10 dk. boyunca geçen insan sayıları gözlemlenip kaydedilmiştir. Buna göre geçen insan sayısı Tablo 5.37’de verilmiştir.

Tablo 5.37 10 dk. boyunca çalışma alanından geçen insanların cinsiyet ve engellilik durumları

	Kadın sayısı	Erkek Sayısı	Çocuk sayısı	Engelli sayısı	Kadın ve erkek yaşlı sayısı	Toplam kişi sayısı
Ziyapaşa Bulvarı	61	54	5	1	5	126
Atatürk Caddesi	60	40	8	1	20	129
Çakmak Caddesi	53	108	0	1	17	179
İnönü Caddesi	84	98	35	0	6	223
Ali Münif Caddesi	36	86	20	0	21	163

Çalışma alanlarında 10 dk. boyunca tek yönden gözlemlenen araç sayıları gözlem formuna kaydedilmiştir. Buna göre Ziyapaşa, Atatürk ve İnönü Caddeleri en yoğun trafik akışına sahip akslardır. Bu caddelerdeki araç sayısı sırasıyla 116, 223 ve 205 olarak ölçümlenmiştir. Çakmak Caddesinde ise 35 araç, Ali Münif Caddesinde ise 96 araç tespit edilmiştir.

Güvenlik Algısı (SP_ga)

Güvenlik faktörünün belirlenen çalışma alanlarına göre değişiminin varlığını ölçümlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Tek Yönlü ANOVA testi, 0,05 güvenilirlik aralığında güvenlik açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($F[4,671]=25.308$, $p=0.000$) (Tablo 5.38).

Tablo 5.38 Güvenlik başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	92,080	4	23,020	25,308	,000
Grup içi	610,347	671	,910		
Toplam	702,427	675			

Çalışma alanlarında uygulanan anket sayılarının eşit olmaması nedeniyle Post-Hoc testinde Games-Howell testi uygulanmıştır. Testte, güvenlik ortalama değerleri açısından Ziyapaşa Bul. ve Çakmak Cad., Ziyapaşa Bul. ve İnönü Cad., son olarak Atatürk Cad. ve Çakmak Cad. arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$, %95 güven aralığı) (Tablo 5.39).

Tablo 5.39 Güvenlik adlı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Çakmak Cad.	,86595*	,09176	,000
	İnönü Cad.	,57915*	,16851	,009
Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	,65813*	,09403	,000
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,86595*	,09176	,000
	Atatürk Cad..	-,65813*	,09403	,000
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,57915*	,16851	,009

*Ortalama fark 0,05 > p düzeyinde anlamlıdır.

Güvenlik faktörü kamusal alanlar ve sosyal sürdürülebilirliğin önemli ortak etmenlerinden biridir. Testte ortaya çıkan farklılığın anlaşılabilmesi için öncelikle kullanıcıların verdikleri cevaplar irdelenmelidir. Bu cevaplara göre aşağıdaki çıkarımlar elde edilebilir:

- Ziyapaşa Bul. ve Atatürk Caddesinde zaman geçiren kullanıcılar, gece saatlerinde kendilerini diğer bölgelere kıyasla daha güvende hissetmektedirler.
- Benzer şekilde Ziyapaşa ve Atatürk Caddesinde bulunan ziyaretçiler için bu bölgedeki güvenlik önlemleri yeterlidir.
- Yukarıda yer alan maddelere paralel olarak aynı caddelerde bireyler kendilerini daha özgür hissetmektedirler.
- Son olarak tüm araştırma alanında bireyler gündüz saatlerinde kendilerini güvende hissetmektedirler.

Anket aracılığı ile elde edilen veriler, yapılı çevre gözlem ve analizleri ile karşılaştırılmış, fiziksel çevrenin sosyal yaşama etkileri tespit edilmiştir.

Gece saatlerinde güvenliği sağlayan en önemli unsurlardan bir tanesi aydınlatma elemanlarının dağılımlarıdır. Tüm caddelerde düzenli aralıklarla aydınlatma

elemanları bulunmakla beraber Çakmak Caddesinde aydınlatma elemanlarının dağılımı diğer caddelere kıyasla daha seyrek bir yerleşim göstermektedir (Şekil 5.22). Ancak, bu durumun gece güvenliğine etkisi tartışmalıdır. Bunun nedeni bu kamusal alanın diğer caddelere kıyasla daha dar ve derin yapısal oluşumunun göreceli seyrek yerleştirilen aydınlatma elemanlarınca homojen bir aydınlatma sağlamaya yeterli olmasıdır.

Gece güvenliğini sağlayan bir diğer unsur ise gece kullanım aktiviteleri ile bölgede Jacobs'ın (1961) da bahsettiği gündelik bakışların sağladığı güvenlik hissinin oluşmasıdır. Ziyapaşa Bul., Atatürk Cad. ve Ali Münif Cad. üzerinde gece saatlerinde de kullanımı sağlayan yeme-içme aktiviteleri, caddelerin günün büyük bir bölümünde yoğun bir kullanım yelpazesi sunmaktadır. Buna karşın Çakmak Cad. ve İnönü Caddesinde alışveriş odaklı ticaret işlevleri, gece kullanımını desteklememekte, belli saatlerden sonra ıssızlık oluşmaya başlamaktadır.

Şekil 5.22 Çalışma alanında aydınlatma elemanlarının dağılımları

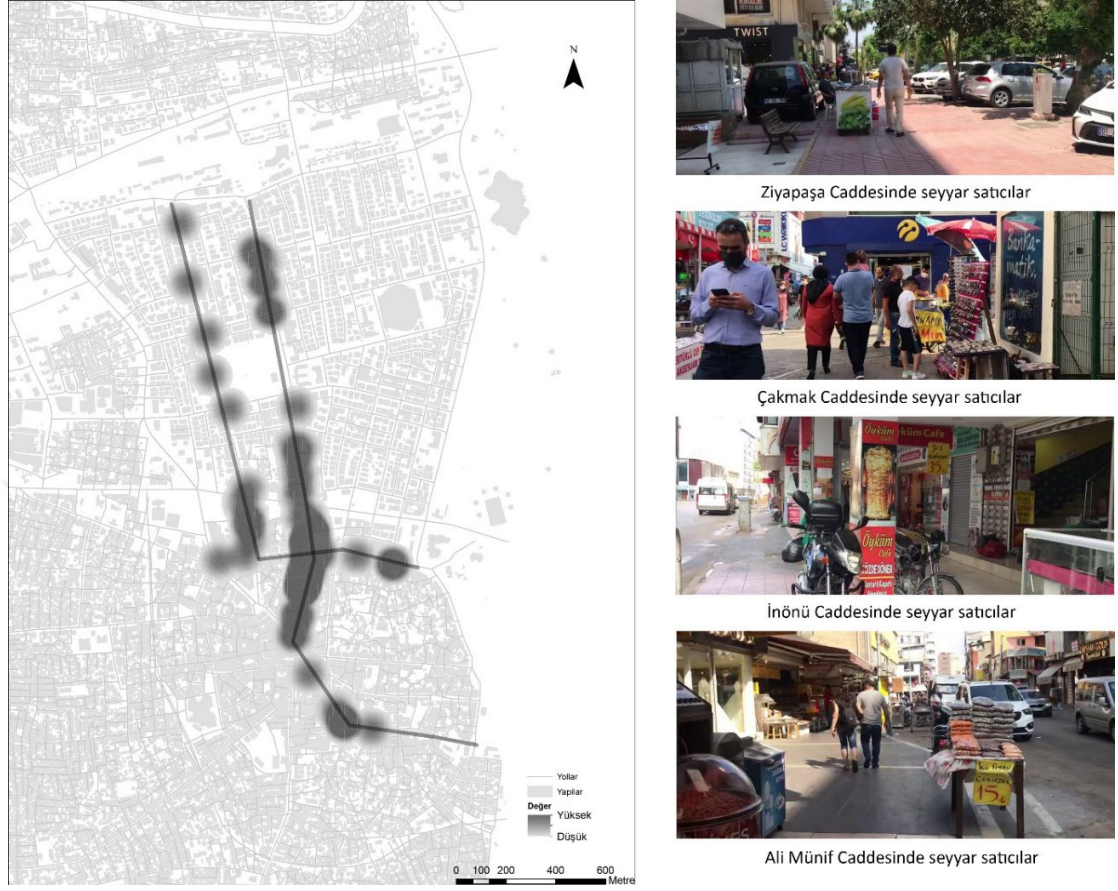
Araştırma alanındaki caddelerde güvenlik seviyesinin ölçümü amacıyla kamu kuruluşlarının yerleştirdiği kamera dağılımları incelenmiştir (Şekil 5.23). Kameraların yerleşimleri Atatürk ve Ziyapaşa Caddelerinde noktasal olarak bulunurken, İnönü ve Çakmak Caddelerinde çizgisel olarak takip edilebilecek sıklıkta yerleştirilmiştir. Ali Münif Caddesinde ise kamu kuruluşlarına ait kamera ögesine nadiren rastlanmıştır. Buna karşın, özel kamera dağılımları bütün caddelerde bulunan banka, kuyumcu gibi üst düzey güvenlik önlemleri gerektiren işlevler için normal dağılım göstermektedir. Bu bakımdan caddelerde özel güvenlik unsurları da güvenliğin sağlanmasında büyük önem taşımaktadır.

Şekil 5.23 Çalışma alanında kamera dağılımları

Araştırılan kamusal alanlarda güvenlik hissinin oluşumunda yaya bakış açısından caddelerin düzenleri kontrol edilmiştir. Bu açıdan sokakta görsel kontrolü engelleyici unsurlar tespit edilmiştir (Şekil 5.24). Ziyapaşa Bul. ve Atatürk Caddesinde büfe ağırlıklı geçici satış noktaları, caddenin düzeni ile paralel şekilde yerleştirilmiştir. Özellikle yaya geçişlerini aksatmayan- görsel akışı engellemeyen yerleşimleri ve seyrek varlıkları kullanıcıların hareketini kısıtlamamaktadır. Çakmak ve İnönü Caddesinde yaya aksını daraltan (zaman

zaman engelleyen) ve yaya bakış açısından sokak görsel akışı bozan hareketli satış noktalarının ise kullanıcılarda olumsuz etki bıraktığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.24 Araştırma alanlarında seyyar satıcı ve büfelerin tespiti ve dağılımları

Mekansal çevre (S_mç)

Mekansal çevrenin çalışma alanları arasında farklılık gösterme durumlarını test etmek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Tek Yönlü ANOVA testi, 0,05 güvenilirlik aralığında mekansal çevre açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır ($F[4,671]=16.859$, $p=0.000$) (Tablo 5.40).

Tablo 5.40 Sosyal sermaye başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi sonucu

	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig. (p)
Gruplar arası	46,358	4	11,589	16,859	,000
Grup içi	461,276	671	,687		
Toplam	507,634	675			

Çalışma alanlarında uygulanan anket sayılarının eşit olmaması nedeniyle Post-Hoc testinde Games-Howell testi uygulanmıştır. Testte, mekansal çevre ortalama

değerleri açısından Ziyapaşa Bul. ve Çakmak Cad. ile Atatürk Cad. ve Çakmak Cad. arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0.000$, %95 güven aralığı) (Tablo 5.41).

Tablo 5.41 Mekansal çevre adlı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Çakmak Cad.	,56081*	,07862	,000
Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	,56916*	,07994	,000
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,56081*	,07862	,000
	Atatürk Cad..	-,56916*	,07994	,000

*Ortalama fark $0,05 > p$ düzeyinde anlamlıdır.

Mekansal çevre değerlerinin bölgesel olarak farklılık nedenlerini bulabilmek amacıyla anket sonuçları ve fiziksel çevreden yararlanılmıştır. Öncelikle mekansal çevre başlıklı faktörün içinde yer alan sorular analiz edilmiş, kullanıcıların verdikleri cevaplar anlaşılmıştır. Bu soruların yanıtları incelendiğinde aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür:

- Çakmak Caddesinde vakit geçiren kullanıcılar, caddenin yapı ve cephe düzeninden rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.
- Tüm bölgelerde araç park alanlarının yetersizliği kullanıcılar tarafından vurgulanmıştır.
- Çakmak Caddesi ve İnönü Caddesindeki kullanıcılar, yaşlı ve engelli insanların hareket alanlarının kısıtlı olduğunu belirtmişlerdir.
- Son olarak Çakmak Caddesinde sosyalleşilebilen açık alanlar kullanıcılar tarafından yetersiz bulunmuştur.

Mekansal çevrenin değerlendirmesinde kullanıcıların algıları; sosyal ve fiziksel çevrenin ilişkisini tanımlamak amacıyla yapılı çevre ile karşılaştırılmıştır.

Ziyapaşa ve Atatürk Caddesi, planlı bir yapılaşmanın ürünü olarak geniş araç ve yaya akslarına sahiptir. Bu akslar arasına doğal unsurlar kullanılarak oluşturulan sınırlar, caddelerde görsel ve işitsel konforu sağlamada bir araç olmuştur (Şekil 5.26). Bunun yanında yapı cepheleri düzenli, homojen bir arka plan işlevi görürken, zemin katta yer alan ticaret unsurları da belirli bir düzende ve aksların

işleyişine müdahale etmeden varlıklarını sürdürmektedir. Bu nedenle yaya hareketleri bu bölgede daha yavaş ve oyalanıcı tiptedir. Sokaklarda yer alan oturma alanlarının yoğunlukları da bu olguyu desteklemektedir (Şekil 5.26).

Bu caddelerde araç park alanları planlı yerleşimin bir sonucu olarak günümüz ihtiyaçlarına yakın öngörülerek düzenlenmiştir. Yol akslarının kenarlarında, yolun niteliğine bağlı olarak, 45 veya 90 derecelik açılarla araç park alanları kurgulanmıştır. Ancak yine de bu düzenleme günümüz ihtiyaçlarına cevap vermekte zorlanmaktadır.

Ziyapaşa ve Atatürk Caddesinde yaya akslarında engelliler için çeşitli çözümler üretilmiştir. Bunlar, kaldırımlara yerleştirilen rampalar, zemin doku farklılıkları ve (bazı noktalarda) sarı şeritlerden oluşmaktadır. Yapılan düzenlemeler, özel fiziksel alan gerektiren bedensel engelliler için uygun olsa da diğer engellilik türleri için yetersiz kalmaktadır.

Çakmak, İnönü ve Ali Münif Caddeleri ise organik yerleşmenin getirdiği dar yaya ve araç akslarından oluşmaktadır (Şekil 5.27). Trafik yükünün azaltılması amacıyla bu caddelerde araç tek yön uygulamaları ve otobüs güzergah eksiltme çalışmaları yapılmıştır. Yoğun ticaret işlevlerinin odaklanarak bu bölgede toplanması ve süreklilik oluşturan yaya sirkülasyonu kullanıcıyı devamlı hareket halinde bulunmaya zorlamaktadır. Bunun yanında Ali Münif Caddesinin tarihi kısmı¹⁰ ve İnönü Caddesinin kamu yapılarının bulunduğu alanlar hariç tutulmak üzere bu üç caddede de yapı, yaya ve yol aksları oldukça bakımsız görünmektedir. Az katlı yapıların kamusal alanlarda oluşturduğu avantaj, trafik ve yapı yoğunluğu nedeniyle daha az hissedilmektedir.

Bahse konu 3 caddede de kullanıcıların araçlarını yol kenarlarına ve kimi zaman kaldırımlara park ettiği tespit edilmiştir. Bunun engellenmesi amacıyla yaya aksı ile yol arasına çeşitli bariyer veya sınır düzenlemeleri uygulanmıştır. Toplu taşıma araçlarının duraklarda oluşturduğu yoğunluğun azaltılması ve dar alanlardaki trafik akışının sağlanması amacıyla çeşitli noktalarda durak cepleri

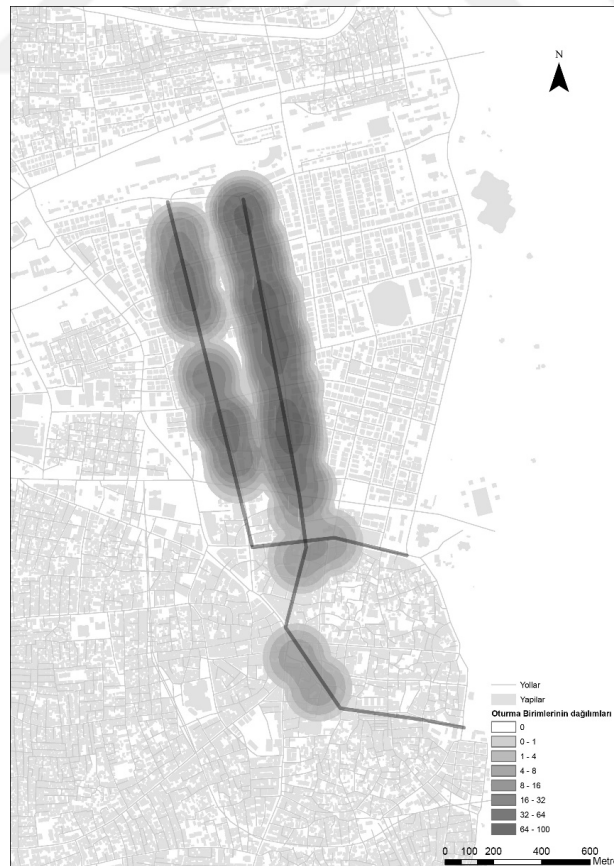
¹⁰ "Ali Münif Yeğenağa Sokak Sağıklaştırma Projesi" adı altında 2014 yılında 1. etabı tamamlanmıştır (Adana Büyükşehir Belediyesi, 2015-2019 Stratejik Plan). 2. etap çalışmaları devam etmektedir.

yapılmıştır. Ancak bu düzenleme ile yaya aksları daraltılmış, kimi yerlerde yok edilmiştir.

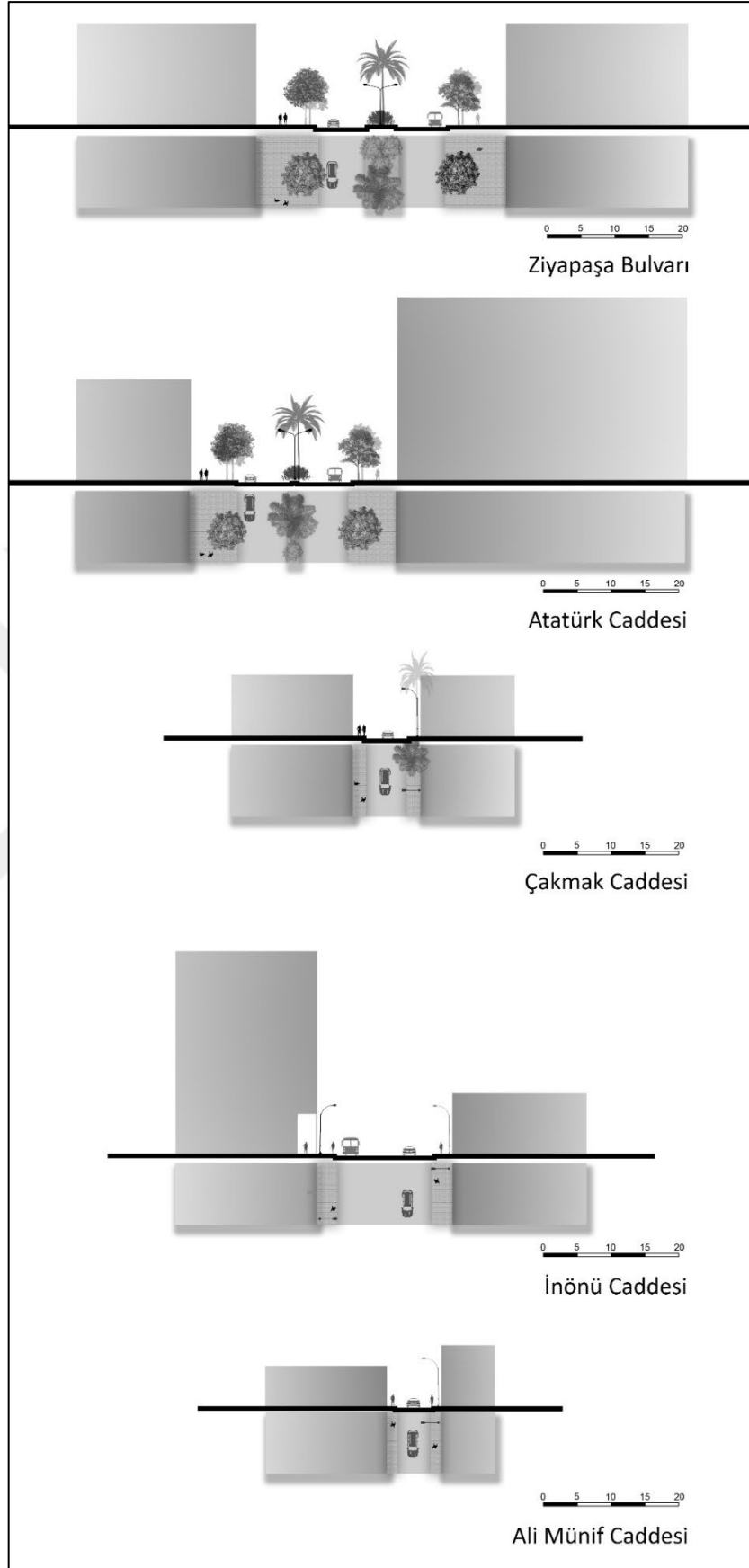
Cadde sağıklaştırma projeleri kapsamında yenilenen alanlar hariç tutulmak üzere bu caddelerde engelliler için yapılan düzenlemeler çok kısıtlıdır. Bölgelerde çeşitli rampa düzenlemeleri bulunsa da süreklilik göstermemektedir. Bunun yanında yaya akslarında bulunan çeşitli engeller, engelsiz bireyler için bile zorluklar oluşturmaktadır (Şekil 5.25).

Şekil 5.25 İnönü Caddesinde yaya akslarında yer alan engeller ve engelli bireyler için yapılan düzenlemeler

Şekil 5.26 Çalışma alanında oturma birimleri dağılımları

Şekil 5.27 Araştırma alanındaki caddelerin yapı, yol ve yaya aksı ilişkileri

5.3 Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölümde çalışmada elde edilen bulgular özetlenerek sunulmaktadır. Öncelikle katılımcıların demografik bilgileri ve bu bilgilerin araştırma alanlarına göre değişimleri değerlendirilmiştir (Tablo 5.42). Daha sonra sosyal yaşam faktörleri, diğer iki grupla ilişkilendirilerek çalışma alanlarına göre açıklanmıştır. Son olarak çevresel yaşam faktörleri, bölgelerin fiziksel özelliklerine göre incelenmiştir.

Tüm çalışma alanlarında yaş dağılımları benzer özellikler göstermektedir. Çoğunlukla genç kesim anket çalışmasına katılmış olup, 15 ile 58 yaş arasında değişen bir yelpazede kullanıcılara sorular yöneltilmiştir. Planlı yapılaşmış çevrede yaşayan katılımcılar, hanelerinde ortalama 3.75 ile 3.91 kişi ile yaşarken, organik olarak şekillenen ve sosyo-ekonomik olarak gelir düzeyi düşük olan bölgelerde hanelerdeki kişi sayıları artmaktadır.

Ziyapaşa ve Atatürk Caddelerinde lisans düzeyinde eğitim görmüş bireylerin sayısı çoğunluğu oluştururken diğer bölgelerde daha düşük eğitim düzeyinde kullanıcılar ankete katılmışlar ve çoğunluğu oluşturmuşlardır. Eğitim düzeyi ile ilişkili şekilde gelir dağılımları planlı yerleşim gösteren Ziyapaşa ve Atatürk Caddelerinde daha yüksektir. Diğer bölgelerde ise orta ve düşük gelirli katılımcılar bulunmaktadır.

Tüm bölgelerde farklı sıklıklarda yeme-içme, alışveriş, iş ve gezip gitme aktiviteleri ön plana çıkmaktadır. Bu durum, en sık kullanılan mekanların restoran-kafe, alışveriş mekanları ve parklar olmasını da beraberinde getirmiştir. Bölgeyi ziyaret sıklıklarının ise aktivitelerden ziyade aktivite mekanlarının kalitesi-niteliği ve bölgenin güvenliği ile daha çok ilgili olduğu tespit edilmiştir. Benzer aktivitelerin bulunduğu Ziyapaşa ve Atatürk Caddesinde geniş kamusal alanların desteklendiği yeme-içme mekanları kullanıcıların sıkça ziyaret etmesini sağlarken Çakmak Caddesinde benzer nitelikteki alışveriş ögelerinin bir araya toplanması, ziyaretçileri sadece ihtiyaç anında çekmesini sağlamaktadır. İnönü Caddesinde ise adliye yapısı gibi sıkça bulunmayan kamu kuruluşlarının varlıkları ve bu kuruluşlara destek amacıyla oluşturulmuş kent parçaları ziyaret sıklıklarını arttırabilmektedir.

Tüm bölgelerde yaya olarak ulaşım sağlamak kullanıcı tercihlerinde ilk sıralarda yer almaktadır. Ziyapaşa Caddesinde özel araç ikinci tercihi oluştururken diğer bölgelerde ilk tercihi toplu taşıma oluşturmaktadır. Özel aracın yaygın olarak tercih edilmemesinin nedenleri arasında bölgedeki trafik yoğunluğu ve araç park alanı sıkıntıları bulunmaktadır.

Çalışma alanlarında genel olarak yaşama nedenleri sorusuna sıklıkla yaşam koşullarının kolaylığı ve açık alanlara erişim cevapları verilmiştir. Kamusal alanlara erişim hiçbir bölgede 15 dakikayı geçmezken sadece Çakmak Caddesinde yaşama nedeni olarak açık alanlara yakınlık bir tercih sebebi olmamıştır. Ziyapaşa Caddesi diğer bölgelerden farklı olarak güvenli olması ile tercih sebebi olurken Atatürk Caddesi boş zaman aktivitelerine yakın olması ile kullanıcıların dikkatini çekmiştir. Çakmak Caddesi ile İnönü Caddesi ise konut fiyatlarının uygun olması ile ön plana çıkmıştır. Ali Münif Caddesinde ise o bölgenin tercih sebeplerinin başında işe yakın olması gelmiştir. Ek olarak çalışma alanları arasında kullanıcıların o bölgede en uzun yaşama süresi İnönü Caddesi ile Ali Münif Caddelerindedir (Tablo 5.42).

Tablo 5.42 Demografik sorular ve kullanıcı yapısı

	Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	İnönü Cad.	Ali M. Cad.
Tüm bölgelerde katılımcı ortalama yaş aralıkları 18- 27 arasında değişmektedir.					
Yaş dağılımları	Katılımcı yaşları: Min. 16 Max. 51	Katılımcı yaşları: Min. 15 Max. 47	Katılımcı yaşları: Min. 15 Max. 58	Katılımcı yaşları: Min. 15 Max. 44	Katılımcı yaşları: Min. 19 Max. 56
Hane birey sayısı	Hanelerde ort. 3.75 kişi yaşamaktadır.	Hanelerde ort. 3.91 kişi yaşamaktadır.	Hanelerde ort. 4.59 kişi yaşamaktadır.	Hanelerde ort. 4.16 kişi yaşamaktadır.	Hanelerde ort. 5.50 kişi yaşamaktadır.
Eğitim düzeyi ve gelir dağılımları	Eğitim düzeyi en yüksek gruptur.		Eğitim düzeyi diğer çalışma alanlarına kıyasla daha düşüktür.		
	Çalışanlar arasında üst düzey gelir grupları diğer bölgelere göre daha yüksektir.		Çalışanlar arasında orta düzey gelir grubu ağırlığı oluşturmaktadır.	Çalışanlar arasında düşük düzey gelir gruplarından oluşmaktadır.	Çalışanlar arasında orta düzey gelir grubu ağırlıktadır.

Tablo 5.42 Demografik sorular ve kullanıcı yapısı (devamı)

	Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	İnönü Cad.	Ali M. Cad.
Bölgede bulunma amaçları	Sıklık sırasına göre; 1. Yeme-içme 2. Alışveriş 3. İş	Sıklık sırasına göre; 1. Alışveriş 2. Yeme-içme 3. Geçip gitme	Sıklık sırasına göre; 1. Alışveriş 2. Geçip gitme 3. Yeme-içme	Sıklık sırasına göre; 1. İş 2. Yeme-içme 3. Alışveriş	Sıklık sırasına göre; 1. İş 2. Yeme-içme 3. Alışveriş
Bölgeyi ziyaret sıklığı	Haftada 1-2	Ayda 1-2	Her gün	Haftada 1-2	Haftada 1-2
Yararlanılan aktivite mekanları	Restoran- kafe / parklar / alışveriş mekanları				
Yaygın kullanılan ulaşım türü	Genellikle yaya olarak hareket edilmektedir. İkinci tercih ise özel araçtır.	Öncelikle toplu taşıma araçları tercih edilmektedir. İkinci tercih ise yaya olarak bölgede zaman geçirmektir.			
Bölgede yaşama nedeni ve süresi	Kullanıcılar en çok yaşam koşullarının kolaylığı nedeniyle bu bölgeyi tercih etmektedir. Diğer nedenler güvenli olması , işe yakın olması ve açık alanlara yakın olmasıdır . Bu bölgede ortalama yaşama süresi 13.94 yıldır.	Yaşam koşullarının kolaylığı bu bölgede yaşama nedenlerinin başında gelmiştir. İkinci sebep ise açık alanlara yakın olmasıdır . Son olarak boş zaman aktivitelerine yakın olması tercih sebepleri arasındadır. Ortalama yaşama süresi 16.058 yıldır.	Kullanıcılar tanıdıklara yakın olması nedeniyle bu bölgede yaşamayı seçmişlerdir. Diğer nedenler; konut fiyatlarının ucuz olması ve yaşam koşullarının kolay olmasıdır. Bu bölgede ortalama yaşama süresi 16.909 yıldır.	Yaşam koşullarının kolaylığı bölgenin ilk tercih sebebidir. İkinci sebebi ise açık alanlara yakın olması , son olarak konut fiyatlarının ucuz olmasıdır. Ortalama yaşama süresi 25 yıldır.	Bölgede yaşayan kullanıcılar sırasıyla; işe yakın olması, kamu kurum ve kuruluşlarına, açık alanlara, tanıdıklara yakın olması ve bölgedeki yaşam koşullarının kolaylığından dolayı bu bölgeyi tercih etmişlerdir. Ortalama yaşama süresi 22.5 yıldır.
Konuttan kamusal al. yürüme süresi (dk)	8.338 dk.	11.931 dk.	14.231 dk.	7.750 dk.	4 dk.

Çalışma kapsamında sosyal yaşam faktörlerinden aidiyet ve kimlik, sosyal sermaye, katılım ve demokrasi, adalet ve sosyal eşitlik, uyum- bütünlük ve sağlık konuları incelenmiştir.

Aidiyet ve kimlik faktörü bölgeler arasında farklılık göstermektedir. Ziyapaşa ve Atatürk Caddelerinde aidiyet ve kimlik hissinin oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi çevresel yaşam faktörlerinden güvenlik ve mekansal çevre unsurları ile diğer bölgelerden ayrışmasıdır. En düşük düzey Çakmak Caddesinde bulunmaktadır. Çevresel çekicilik, güvenlik ve mekansal çevrenin yetersiz olması, uyum ve bütünlüğün oluşamaması kullanıcıların bağlılık ve aslında gurur hissini köreltmektedir. İnönü Caddesinin bir kısmında bulunan kamu yapısı güvenliği sağlamakta, Ali Münif Caddesinde ise tarihi doku bir kimlik oluşturmaktadır. Bu durum bu iki caddede bağlılık hissinin oluşmasına yardımcı olmaktadır.

Sosyal sermaye tüm bölgelerde yüksek çıkmıştır. Kullanıcılar, çevrelerinde tanıdıklık olgusunun getirdiği yararlı ilişkilerden faydalanmaktadır. Buna doğrudan katkı sunan “bölgede ortalama yaşama süresi” ise tüm bölgelerde yüksek çıkmıştır. Buna ek olarak tümü kalabalık olan çalışma alanları sosyal ilişki üretimi için zemin hazırlamaktadır.

Katılım ve demokrasi olgusu planlı yapılaşmış Ziyapaşa ve Atatürk Caddelerinde diğer bölgelere göre daha güçlüdür. Bunun nedenlerinden birisi çevresel faktörlerin planlı bir şekilde kurgulanması, yapılan değişikliklerin ise bölgede daha küçük ölçekli problemleri çözmeye yönelik olmasıdır. Bir diğer unsur ise aidiyet ve kimliğin bu bölgede güçlü olması, sahiplenmenin kuvvetli bir şekilde hissedilmesidir. Çakmak Caddesinde ise katılım ve demokrasi olgusu diğer bölgelere kıyasla daha düşük çıkmıştır. Yerel yönetimler ile iş birliği, dayanışma ve düşünce paylaşımı noktasında bu bölgede yaşayan katılımcılar olumsuz görüşlere sahiptir. Çakmak Caddesinin gelişimi için katılımcılar tarafından atılan adımların sonuç vermemesi de bu görüşü desteklemektedir. Bu görüşün en büyük etkeni mekansal çevre düzeyinin de düşük çıkmasıdır. Son olarak İnönü ve Ali Münif Caddelerinde yerel yönetimle iş birliği ve bilgi paylaşımının orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Adalet ve sosyal eşitlik, Ziyapaşa ve Atatürk Caddelerinde yüksek düzeyde hissedilebilmektedir. Bu bölgede yaşayanlar çeşitli kuruluşlardan faydalanma ve cinsiyet eşitliği konusunda diğer kullanıcılarla eşit fırsatlara sahip olduklarını düşünmektedirler. Bu kategori için en önemli farklılığı Çakmak Caddesi oluşturmaktadır. Bu bölgeyi kullanan katılımcılar kamu kuruluşlarından ve açık alanlardan daha az faydalanabildiklerini, cinsiyet eşitliğinin ise düşük olduğunu belirtmişlerdir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi güvenliğin düşük olması ile tüm cinsiyetlerin bölgede eşit şartlarda bulunamaması olarak gösterilebilir. İkinci sebebi ise mekansal çevrenin diğer bölgelerden farklı olarak daha düşük düzeyde olmasıdır. Sosyal eşitliğin eşit erişim fırsatını da kapsadığı düşünülürse Çakmak Caddesinin yoğun dokusunda tüm kullanıcılara yönelik olan ve refahı arttıran açık aktivite mekanlarının eksikliği bu eşitsizliği oluşturabilir. Ali Münif Caddesinde ise son yapılan düzenlemeler ve dönüşümler ile adalet ve sosyal eşitlik konusunda çeşitli iyileştirmeler olduğu söylenebilir.

Uyum ve bütünlük, aidiyet ve kimliğin de etkisiyle bölgelerde farklılık göstermektedir. Ziyapaşa ve Atatürk Caddesi gibi aidiyetin yüksek olduğu kamusal alanlarda uyum ve bütünlük de yüksek çıkmaktadır. Bu bölgelerde insan çeşitliliğinin de etkisiyle hoşgörü, dayanışma ve anlayış olguları güçlüdür. İnsan çeşitliliğinin düştüğü (bu aidiyet ve kimlik ile doğrudan ilişkilidir) Çakmak Caddesi gibi kamusal alanlarda ise uyum ve bütünlüğün sağlanması güçleşmektedir.

Sağlık konusunda doğrudan pandemi hakkında sorular sorulmuştur. Ziyapaşa ve Atatürk Caddelerinde yine mekansal çevrenin de etkisiyle daha rahat bir dönem geçirilirken, yoğun dokuya sahip Çakmak Caddesindeki kullanıcılar bölgeyi daha az sıklıkla kullanmayı tercih etmişlerdir (Tablo 42).

Tablo 5.43 Sosyal yaşam faktörlerinin bölgesel açılımları

	Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	İnönü Cad.	Ali Münif Cad.	Ön göstergeler
Aidiyet ve Kimlik	Çevresel yaşam faktörlerinin yüksek olması aidiyet ve kimliği diğer bölgelere göre güçlendirmiştir.		Diğer bölgelere göre düşüktür.	Ortalama düzeydedir.		Güvenlik Mekansal çevre Fiziksel çevrenin çekiciliği Uyum ve bütünlük Katılım ve demokrasi Sakinlik, sükunet ve canlılık Hane kişi sayısı Sağlık
Sosyal Sermaye	Bütün çalışma alanlarında sosyal sermaye etmenleri benzer düzeyde çıkmıştır. Kullanıcı görüşleri, bu bölgelerde tanıdıklık olgusunu ve bu olgunun ürettiği yararlı sosyal ilişkilerin varlığını göstermektedir.					Uyum ve bütünlük Bölgede yaşama süresi Sükunet ve canlılık
Katılım ve Demokrasi	Kuvvetli hissedilmektedir. Katılımcılar yerel yönetimle iş birliği ve düşünce paylaşımının güçlü olduğunu belirtmişlerdir.		Diğer bölgelere kıyasla düşük seviyededir.	Orta düzeydedir.		Mekansal çevre Aidiyet ve kimlik Konuttan kamusal alana yürüme süresi Güvenlik Yaş
Adalet ve Sosyal Eşitlik	Kamu kurum ve kuruluşlarından yararlanma ve cinsiyet konularında eşitlik vardır.		Kamu kurum ve kuruluşlarında eşitlik diğer bölgelere kıyasla daha azdır. Cinsiyet eşitliği diğer bölgelere kıyasla düşüktür.	Cinsiyet eşitliği vardır.	Kamu kurum ve kuruluşlarından yararlanma ve cinsiyet ayrımı konularında eşitlik vardır.	Güvenlik Mekansal çevre Yaş
Uyum ve Bütünlük	Anlayış, hoşgörü ve dayanışma duygusu diğer bölgelere kıyasla daha yüksektir.		Diğer bölgelere kıyasla daha düşüktür.	Orta düzeydedir.		Aidiyet ve kimlik Sosyal sermaye Güvenlik Sükunet ve canlılık
Sağlık	Bu bölgelerde yaşayan kullanıcılar pandemi dönemini daha endişesiz atlatmış, kamusal alanlarda daha rahat vakit geçirmişlerdir.		Pandemi döneminde oldukça endişeli bir kullanım olmuştur.	Pandemi döneminde orta düzeyde bir endişe ile kamusal alan kullanımı olmuştur.		Mekansal çevre Aidiyet ve kimlik Bölgede yaşama süresi Sükunet ve canlılık

Çevresel yaşam faktörleri, çevre ile ilişkili olan ancak refahın gelişiminde doğrudan rol alan parametreleri içermektedir. Bu bağlamda, fiziksel çevrenin çekiciliği, sükûnet- canlılık, güvenlik ve mekansal çevre unsurları incelenmiştir.

Fiziksel çevrenin çekiciliği sorularında kullanıcılara çevre algıları hakkında sorular sorulmuştur. Kullanıcılar tüm bölgeleri kolay erişilebilir ve yakın olarak tanımlamışlardır. Çalışma alanlarının merkezi konumları, kamu kuruluşlarına ve açık alanlara yakınlıkları ve toplu taşıma ile erişimin kolaylıkla sağlanması bu imajı desteklemektedir. Ziyapaşa ve Atatürk Caddesinin akılda kalıcılığı diğer bölgelere oranla daha yüksek bulunmuştur. Bölgedeki odak noktalarının fazlalığı ile bu durum doğrudan ilişkilidir. Bunun yanında bu caddeler, yüksek temizlik, yeşil alan ve çekicilik algısına sahiptir. Buna karşın diğer caddeler akılda kalıcı bulunmamış, temizlik ve yeşil alanlar konusunda yetersiz görülmüşlerdir. Yoğun dokuda kullanıcıların atık maddeleri için yeterli olmayan veya kırık çöp toplama noktaları ve caddeler üzerindeki düzensizlikler bu durumun nedenleri arasındadır. Kısmi dönüşüm yapılmış veya düzenlenmiş alanlar ise temizlik konusunda daha iyi bir imaja sahip olmuşlardır.

Sakinlik, sükunet ve canlılık, tüm bölgelerde olumsuz çıkmıştır. Kullanıcılardan alınan bilgiler, tüm bölgelerin gürültülü, trafik ve yaya yoğunluklu bölgeler olduğunu göstermektedir.

Sosyal ve çevresel yaşam faktörlerinin temel bileşenlerinden birisi olarak güvenlik etmeni Ziyapaşa ve Atatürk Caddelerinde olumlu etkilere sahiptir. Güvenlik kameralarının az sayıda olmasına ve güvenlik güçlerinin cadde boyunca nadiren görülmelerine rağmen kullanıcılar, bu çalışma alanlarında güvenlik hissinin gece ve gündüz yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bunun bir nedeni de aktivite çeşitlerinin gece ve gündüz kullanımlarını desteklemesidir. Alışveriş odaklı alanların belirli saatlerden sonra ıssızlaşması, yeme-içme odaklı alanların ise geç saatlere kadar aktif yaşam sunması, bölgelerin daha güvenilir hissedilmesine neden olmaktadır. Güvenliğin sağlanmasında bir diğer unsur ise sokağın düzenli ve tahmin edilebilir yapısından gelen görsel kontrol hissidir. Bakış açısından kamusal alanın uzun veya geniş bir perspektifte hissedilebilmesi, güvenlik hissini bu bölgelerde arttırmaktadır. Diğer yandan güvenlik kontrolü

daha yüksek olan akmak ve İnönü Caddesinde kullanıcıların güvende hissetme oranı daha düşüktür. Bunun en büyük nedeni ise düzensiz sokak kullanımları olduğu düşünülmektedir. akmak ve İnönü Caddelerinde yaya akslarına yayılan ticaret unsurları ve dar alanlardan kişisel alan ihlali ile geçilmesi insanlarda güvensizlik hissi oluşumuna neden olmuştur.

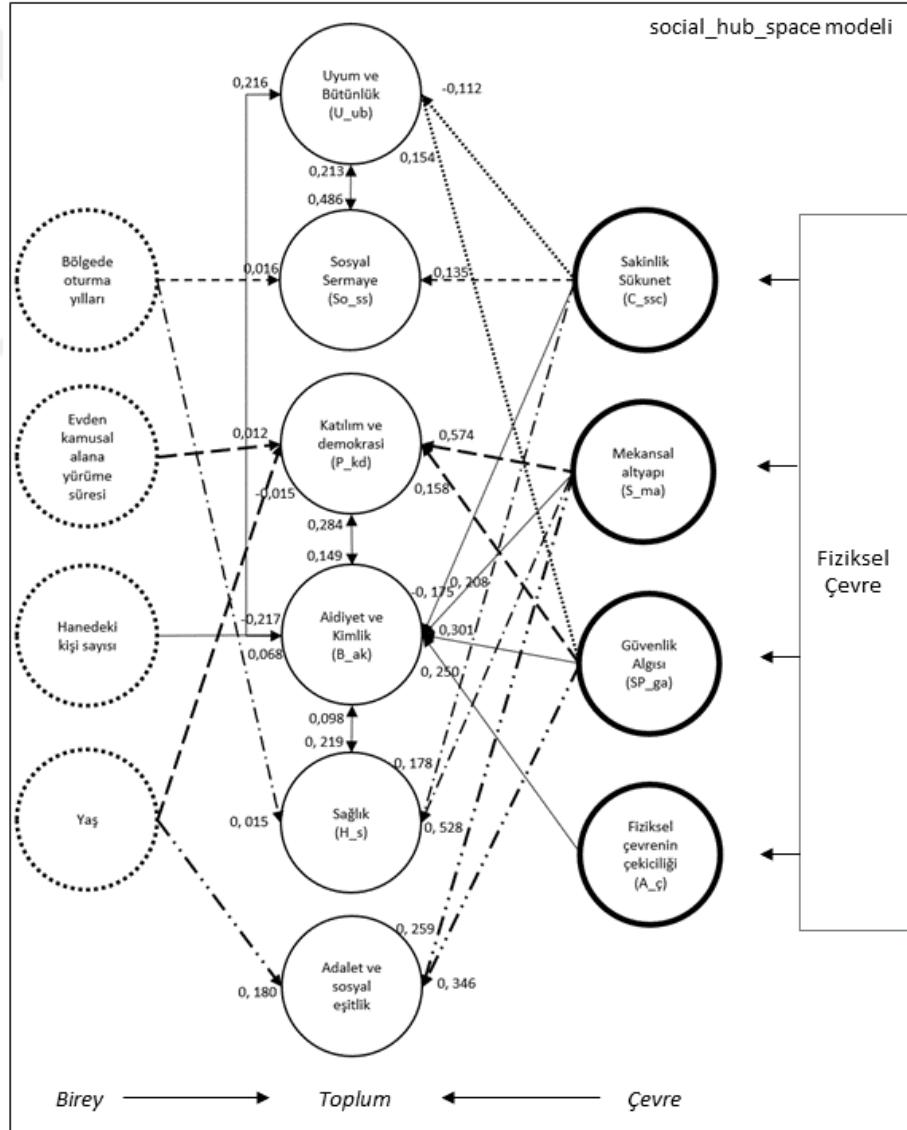
Son olarak mekansal çevre olgusu, tüm sosyal niteliklerin temelini oluşturmaktadır. Araştırma alanlarında yapılı çevrenin düzeni, mekansal çevrenin önemli bir göstergesini oluşturmuştur. Ziyapaşa ve Atatürk Caddeleri, planlı yapılaşmanın bir örneği olarak, günümüz ihtiyaçlarına cevap veren bir sistem ile düzenlenmiştir. İnsan ölçeğinde yapılaşmalar ve geniş yaya aksları ile sosyal gereksinimler kamusal alanlarda da yer bulmaktadır. Bunun yanında sosyo-ekonomik nedenlerin de etkisiyle zemin katlarda yer alan ticaret unsurlarının cephe düzenleri kullanıcıların görsel konforunun sağlanmasına da yardımcı olmaktadır. Bunun yanında avantajsız kullanıcı gruplarının eşit erişim hakkı Ziyapaşa ve Atatürk Caddesinde bir seviyeye kadar karşılanmaktadır. akmak ve İnönü Caddesinde ise organik yapılaşma; dar araç ve yaya akslarının oluşmasına neden olmuştur. Bu yoğun dokunun içinde yetersiz sosyalleşilebilen mekanlar ve avantajsız kullanıcılara yönelik olmayan düzenlemeler bu bölgelerin mekansal çevresinin olumsuz algılanmasına neden olmaktadır. Ek olarak tüm bölgelerde yoğun trafiğe rağmen araç park alanları yetersiz bulunmuştur (Tablo 44).

Tablo 5.44 Çevresel yaşam faktörleri bölgesel açılımları

	Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	Çakmak Cad.	İnönü Cad.	Ali Münif Cad.
Fiziksel Çevrenin Çekiciliği	Tüm bölgeler kullanıcılar için yakın ve kolay erişilebilir olarak tanımlanmıştır.				
	Odak alanların ve sınırların varlığı akılda kalıcılığı arttırmıştır. Yeşil alanlar yeterlidir. Diğer bölgelere kıyasla daha temiz, güzel ve çekicidir.	Kullanıcılar bu bölgelerin akılda kalıcılığını düşük bulmuşlardır. Odak noktalarının eksikliği bu durumu desteklemektedir. Yeşil alanlar yetersizdir.			
		Temizlik algısı düşüktür. Kötü görünüm ve çekicilik olduğu belirtilmiştir.	Temizlik algısı diğer bölgelere göre düşüktür. Kamu kurum ve kuruluşlarının olması daha çekici bir görünümünün olmasına katkı sağlamıştır.	Temizlik algısı orta düzeydedir. Tarihi alanların varlığı ve restorasyon bölgenin çekiciliğini arttırmıştır. Diğer bölümlerinin çekiciliği düşüktür.	
Sukunet-Canlılık	Kullanıcılar tüm bölgelerin trafiğinin yoğun, yaya akslarının kalabalık ve caddelerinin gürültülü olduğunu belirtmiştir.				
Güvenlik	Gece ve gündüz güvenlidir. Kullanıcılara göre güvenlik önlemleri yeterlidir. Kullanıcılar bu bölgede kendilerini daha özgür hissetmektedirler.	Daha yoğun kamera sistemi olmasına rağmen gece güvenliği daha düşük bulunmuştur. Bölgelerde daha az özgürlük hissi oluşmaktadır. Düzensiz seyyar satıcılar ve karmaşıklık güvenlik hissi ile ters orantılıdır.			Güvenlik hissi orta düzeydedir.
Mekansal çevre	Tüm çalışma alanlarında araç otoparkları yetersiz bulunmuştur.				
	Yapı düzenleri ve cepheler kullanıcılar tarafından düzenli bulunmuştur. Sosyalleşilebilen açık alanlar yeterlidir. Engelli ve yaşlı bireylerin hareket alanları daha geniştir.	Yaşı ve engellilerin hareket alanları daha kısıtlıdır. Açık alanlar oldukça yetersizdir.	Sosyalleşilebilen açık alanlar orta düzeyde yeterlidir.	Tarihi merkezde restorasyon ile yeniden biçimlendirilen alanlar hariç olmak üzere yapı düzenleri düşük düzeydedir. Engelliler ve yaşlılar orta düzeyde hareket alanı bulmaktadırlar.	

6 SONUÇ VE ÖNERİLER

Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin değerlendirilmesine yönelik bu çalışmada, sosyal sürdürülebilirlik ile fiziksel çevre arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi ve bu ilişkilerin ön tasarım sürecinde etkin bir şekilde kullanılabilmesine yönelik bir model önerisi geliştirilmesi hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda ortaya çıkan bu model, “social_hub_spaces” olarak adlandırılmıştır (Şekil 6.1)

Şekil 6.1 Social_hub_spaces modeli

Sürdürülebilir kalkınma endişeleri 1980’lerde başlasa da sosyal sürdürülebilirlik kavramı kentlerin küreselleşmesi ile araştırma konusu olmuştur. Bu nedenle bu kavramın tanımı üzerinde bir fikir birliği bulunmamakta, üzerine yapılmış çalışmaların belirsizliği kavramda karışıklıklara sebep olmaktadır. Bu türden bir karışıklığın giderilmesi amacıyla pek çok kavramsallaştırma çalışmaları yapılmış, çeşitli parametreler ile içeriği oluşturulmaya çalışılmıştır. Sosyal sürdürülebilirlik hakkında yapılmış araştırmalar kent ve mahalle ölçeği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Literatürde her iki ölçekte de yapılmış çalışmalarda benzer parametrik endişelerin yer aldığı görülmektedir. Sosyal sürdürülebilirliğin diğer sürdürülebilirlik bileşenleri ile ilişkisi nedeniyle ölçme ve değerlendirme yöntemleri arasında objektif ve subjektif verilerin bir arada kullanımı tercih edilmektedir. Bu sayede toplumsal ve mekansal verilerin bütüncül değerlendirmesi de yapılabilmektedir.

Kamusal alanlar ise toplumun sosyal yapısının incelenebildiği bir mekan türüdür. Topluma ait bu alanlar, eşitlikçi bir yaklaşım ile çeşitli aktiviteler üzerinden toplumun iletişim kanallarını izleyiciye açtığı platformlardır. Bu nedenle sosyal sürdürülebilirlik ve fiziksel çevre ara kesitinde kamusal alanlar önemli bir yere sahiptir. Kamusal alan çalışmaları, kamusal alan kalitesi ve kamusal alan analizleri olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Kalite çalışmalarında sosyal faktörler ön plana çıkarken, analiz çalışmalarında fiziksel faktörlere öncelik verilmektedir. Bu durum, kamusal alanın sosyal ve mekansal bileşenlerinin, çalışmanın amacı kapsamında seçildiğini, bu nedenle sosyal sürdürülebilirlikte olduğu gibi öznel ve nesnel tekniklerin bir arada kullanılması gerektiğini göstermektedir.

Günümüzde ayrılmaz bir bileşen olarak kabul edilen sürdürülebilirliğin sosyal boyutu, diğer boyutlara kıyasla daha az çalışılmıştır. Literatür çalışması, göreceli yeni olan bu alanda yapılmış araştırmaların çoğunlukla sosyal sürdürülebilirliğin tanımlanması ve anlamlandırılmasına dönük çalışmalardan oluştuğunu göstermektedir. Sosyal sürdürülebilirliğin bir kavram olarak ele alınışı dışında ölçülmesi üzerine yapılmış çalışmalar ise sınırlı sayıdadır. Buna ek olarak kavramın diğer boyutlar ile ilişkisi üzerine kuramsal ve pratik verilerin bir araya getirildiği çalışmalar, henüz başlangıç aşamasındadır. Türkiye’de ise bu tür

arařtırmalar, geliřmiř űlkelere kıyasla henűz yeterince irdelenmemiřtir. Kamusal alan arařtırmalarında ise yeterli çalıřma yapılmıř olsa da sosyal sűrdűrűlebilirlięin mekansal açılımı olarak daha űnce deęerlendirilmedięi tespit edilmiřtir.

Ųncelikle sosyal sűrdűrűlebilirlik ve kamusal alan kalite parametreleri elde edilmiřtir. Literatűrde bu konular hakkında yapılmıř kuramsal ve pratik çalıřmalar incelenmiř, kullanılan parametreler bir havuzda toplanarak iřlenmiřtir. Daha sonra bu parametreler sosyal ve fiziksel niteliklerine gűre ayrıřtırılmıřtır. Bu literatűr incelemesinde Rashidfarokhi vd. (2018)'nin arařtırma yűntemlerinden faydalanılmıřtır. Elde edilen sosyal ve fiziksel parametreler; Manzi vd. (2010), Karuppannan vd. (2011), Colantonio (2009), Dempsey vd. (2012), Chiu (2004) ve Shirazi vd. (2019)'nin çalıřmaları ile paralellik gűstermektedir. Kamusal alan ve sosyal sűrdűrűlebilirlik parametrelerinin bir arada deęerlendirilmesi ile bu kavramların benzer bileřenlere sahip oldukları ortaya çıkmıřtır. Bu sayede, birbiriyle sosyo-mekansal olarak uyumlu bir veri seti ve ortak deęerlendirme yapılabilcek bir zemin oluřturulmuřtur.

Sosyal parametreler, űznel gűrűřlerin elde edilmesi amacıyla anket űleęi haline dűnűřtűrűlűrken, fiziksel parametreler gűzlem ve mekânsal analiz programları ile űzűmlenerek gűrselleřtirilmiřtir. İki veri setinden gelen bilgiler, űznel ve objektif veriler olarak karřılařtırmalı incelenerek sonuca ulařılmıřtır.

Tez kapsamında incelenen veri seti, demografik, sosyal ve mekansal veriler ile oluřturulmuřtur. Olgusal (demografik) ve durum belirleme soruları, kullanıcıların űzyapısını anlamak ve dięer bűlűmlerde yer alan davranıř ve tutum sorularının açıklanmasına yardımcı olmak amacıyla sorulmuřtur. Sonrasında yűneltilen davranıř ve tutum soruları, kullanıcı alışkanlıklarının tespit edilmesi ve çeřitli konular hakkındaki gűrűřlerinin elde edilmesi amacını tařımaktadır. Soruların niteliklerine gűre bu bűlűmdeki sorular iki kısımda incelenmiřtir. İlk kısım “sosyal yařam faktűrleri” adı altında toplanmıřtır. İçerięinde aidiyet ve kimlik, sosyal sermaye, katılım ve demokrasi, adalet ve sosyal eřitlik, uyum ve bűtűnlűk ve son olarak saęlık ile ilgili sorular bulunmaktadır. İkinci kısımda ise

içeriğinde fiziksel çevrenin çekiciliği, sakinlik, sükûnet ve canlılık, güvenlik ve mekansal çevre başlıkları bulunan çevresel yaşam faktörleridir. Son olarak kamusal alanın fiziksel özelliklerinin analizleri işlenmiştir. Bu özellikler, kullanıcı deneyimleri ile ilişkilendirilerek ve analiz edilerek açıklanmıştır.

Çalışma, birden fazla aşamadan meydana gelse de çalışmanın yürütülmesi, aşamalar birbirini tamamlayacak şekilde, doğrusal olmayan, eş zamanlı bir süreç olarak ilerletilmiştir. Literatür çalışmasından elde edilen veriler, mekansal analizlerle doğrulanarak araştırma geliştirilmiş, tüm süreç boyunca fiziksel çevreden elde edilen girdiler, verilerin yorumlanmasında ve değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Çalışma kapsamında elde edilen mekansal veriler; Adana ilinin en yoğun nüfuslu ilçesi olan Seyhan'da "kent merkezi" imajına ve çeşitli sosyo-ekonomik düzeylere sahip beş farklı kamusal alanda gerçekleştirilmiştir. Bu bölgelerin özellikleri; farklı algısal niteliklere sahip olan (örn. güvenlik algıları vs.) ancak aktif olarak kullanılan ve merkezi niteliğe sahip kamusal alanlar olmasıdır.

Mekansal analizler, literatürden elde edilen ölçek, form, arazi kullanımı, erişilebilirlik, süreklilik, yakınlık- uzaklık, doğal etmenler, duyu verileri, okunabilirlik, imgelenebilirlik, kentsel donatı, çevre strüktürlerinin kalitesi, ekoloji ve teknoloji parametreleri temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Alan çalışması esnasında incelenen kamusal alanın ekolojik ve teknolojik girdilerinin yeterli olmamasından dolayı bu parametreler sonraki aşamalarda veri setinden çıkarılmıştır.

Ölçek, insan- yapı ilişkisinde kent boşluklarının tanımlanmasına ve insanın bu mekanlarda kapladığı hacimlerin belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Doğal etmenler ise kullanıcıların çevrede faydalandığı mekanların belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Kentsel donatı, bireylerin zaman geçirmek amacıyla bulundukları bölgedeki kentsel mobilyaları tanımlamaktadır. Bu alt parametreler çevresel yaşam faktörlerinden mekansal çevrenin fiziksel girdilerini oluşturmaktadır. Erişilebilirlik, kamusal alana ve kamusal alanda erişim olmak üzere iki kategoride erişim yöntemlerini irdelenmektedir. Duyu verileri ise gürültü bağlamında incelenerek erişilebilirlikle beraber sakinlik ve sükûnet

parametresi altında incelenmiştir. Süreklilik ve devamlılık, fiziksel ve görsel süreklilik olarak incelenmiş, bu kapsamda sosyal yaşama etkisi tartışılmıştır. Görsel duyu verilerinde ise kamusal alanın aydınlatmasının bireyler arasındaki etkileşim türlerine katkısı tartışılmıştır. Kentsel donatı elemanları ile görsel duyu verileri ve süreklilik- devamlılık güvenlik etmeninin değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Form etmeni grid ve organik formla düzenlenmiş bölgeleri tanımlamakta, arazi kullanımı aktivitelerin dağılımlarını, yakınlık- uzaklık merkeziliği, okunabilirlik ve imgelenebilirlik kullanıcının algısının fiziksel yansımalarını, çevre strüktürleri ise kamusal alanın estetik algısını analiz ederken fiziksel çevrenin çekiciliği parametresine katkı sunmaktadır. Sonuç olarak mekansal analizler çevresel yaşam faktörlerine katkı sağlamakta, parametrelerin geliştirilmesi ve analiz edilmesine yardımcı olmaktadır.

Sosyal yaşam faktörleri, bireyin doğrudan sosyal ilişkilerinin bir sonucu olarak, bulundukları mekanla dolaylı yoldan bağlantılı bir parametre serisidir. Yapılan çalışma sonucunda bu grup altında yer alan aidiyet ve kimlik, sosyal sermaye, katılım ve demokrasi, adalet ve sosyal eşitlik, uyum ve bütünlük ve sağlık faktörlerinin farklı düzeylerde birbirleriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu faktör grubu altında yer alan 6 parametre teoride birbirleriyle ilişkili olduğu varsayılarak kurulan hipotez olan sosyal sürdürülebilirlik parametrelerinin ilişkileri ve birbirlerini destekleyici yönü doğrulanmıştır. Bu anlamda sosyal yapının analizinde parametrelerin bütüncül değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Aidiyet ve kimlik ögesi, bu faktör grubu içinde uyum- bütünlük ve katılım- demokrasi ile doğrudan bağlantılı çıkarken; sosyal sermaye faktörü uyum ve bütünlük faktöründen etkilenmektedir. Katılım ve demokrasi ise aidiyet ve kimlik faktörü ile ilişkili bulunurken uyum ve bütünlük faktörü; aidiyet- kimlik ve sosyal sermayeden etkilendiği tespit edilmiştir. Son olarak sağlık faktörü ise aidiyet ve kimlik ile ilişkili bulunmuştur. Bu faktörlerin birbirleriyle olan ilişkileri ve birbirlerini destekleyici bileşenlerden oluşmaları, sosyal yaşamın karmaşık yapısına da işaret etmektedir.

Çevresel yaşam faktörleri, sosyal sürdürülebilirlikte sosyal yaşam ile çevre arasında bağlantı kuran elemanlardan oluşmaktadır. Kısacası bu elemanlar, sosyal ilişkiler ile çevre arasındaki köprüyü oluşturmaktadır. Çevresel yaşam faktörleri kaynağını mekansal verilerden almakta, ancak sübjektif veri kaynağı ile değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bireylerin yapıları çevrenin öğeleri hakkındaki memnuniyeti bu faktörlerin ortak noktasını oluşturmaktadır. Bu faktör grubu, fiziksel çevrenin çekiciliği, sakinlik, sükûnet ve canlılık, güvenlik ve mekansal çevre faktörlerinden oluşmaktadır.

Çevresel yaşam faktörleri ancak sosyal yaşam faktörleri ile değerlendirildiğinde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında bir anlam içermektedir. Bu anlamda; sosyal yaşam faktörlerinden aidiyet ve kimlik; güvenlik, mekansal çevre, fiziksel çevrenin çekiciliği ve sükûnet- canlılık ile ilişkili bulunmuş, sosyal sermaye ise sadece sükûnet ve canlılık ile doğrudan ilişkili çıkmıştır. Katılım- demokrasi ve adalet- sosyal eşitlik faktörleri sosyal altyapı ve güvenlik ile doğrudan bağlantılı çıkarken uyum ve bütünlük faktörü; güvenlik, sükûnet ve canlılık faktörlerinden etkilenmektedir. Son olarak sağlık faktörü ise fiziksel çevrenin sosyal altyapı, sükûnet ve canlılık faktörleri ile ilişkili çıkmıştır.

Sosyal yaşam faktörleri ve çevresel yaşam faktörlerinden gelen verilerin ilişkili çıkması bu tezin ana hipotezi olan “kamusal alanda fiziksel çevre parametreleri ile sosyal sürdürülebilirlik arasında anlamlı bir ilişki vardır” önermesini doğrulamaktadır. Bu durum aynı zamanda mahalle ölçeğinde katılım, aidiyet, güvenlik ve sosyal altyapı gibi konularda Karuppannan ve Sivam (2011)’ın yaptığı çalışma ile paralellik gösterirken, kentsel ölçekte Ali vd. (2019)’nin kent ile sosyal sürdürülebilirlik arasında kurduğu ilişkiyi de doğrulamaktadır.

Demografik özellikler toplumdaki bireylerin kişisel özellik ve olgusal tercihlerinden meydana gelmektedir. Bu anlamda sosyal sürdürülebilirliğin toplumsal oluşumunun altında yatan bireysel yaklaşımı ve kullanıcı yapısını oluşturan kısımdır. Bu nedenle bireylerin kişisel özellikleri ve olgusal davranışlarının da sosyal sürdürülebilirlik ile ilişkili olduğu hipotezi sunulmuştur. Elde edilen sonuçlar; kişilerin yaş, ikamet süresi, kamusal alana yürüme mesafesi ve hanede yaşayan kişi sayısı özellikleriyle sosyal yaşam

faktörleri arasında bağlantı olduğunu göstermiştir. Bu anlamda aidiyet ve kimlik faktörü, hanedeki kişi sayısı ile ilişkili bulunurken, sosyal sermaye ikamet süresi ve sükûnet ve canlılık ile bağlantılı çıkmıştır. Katılım ve demokrasinin konuttan kamusal alana yürüme mesafesi ve yaşla yakın ilişkide olduğu tespit edilirken adalet ve sosyal eşitlik yaş ile bir korelasyon içindedir. Sağlık etmeni ise ikamet süresi ile ilişkili çıkmıştır. Diğer taraftan uyum ve bütünlük faktörü kullanıcı yapısı ile bağlantılı bulunamamıştır. Bu durum sosyal uyum ve bütünlüğün ölçümlenmesinde kullanıcı yapısını da değerlendiren Duhaime vd. (2002)'in yaptığı çalışma ile çelişkili bir sonuç ortaya çıkarmaktadır.

Dolayısıyla kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında birey, toplum ve fiziksel çevre verileri çeşitli girdiler ile etkin rol oynamaktadır. Bu nedenle sosyal veriler genişletilmiş bir kapsamda farklı aktörlerin katılımıyla bütüncül olarak değerlendirilmelidir. Mekansal veriler sosyal girdilerden ayrı düşünülmemeli, bu iki kavram birbirini desteklemelidir.

Oluşturulan model, yapılı çevre ile sosyal sürdürülebilirlik arasında bir ilişkinin varlığını ispat etmekle kalmayıp bu ilişkide rol oynayan faktörleri belirlemiş, Adana kapsamında bu ilişkilerin oranlarını da tanımlamıştır. Detaylandırılan bu modele, ilişkilerin karmaşık yapısının model kapsamında toparlanarak çözümlenmesi ve kamusal alanın “toplanma” özelliğinden dolayı, social_hub_spaces adı verilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmada sosyal sürdürülebilirlik, ölçülebilir bir metot ile uygulanabilir olarak test edilmiş, sosyal sürdürülebilirliğin sosyal ve mekansal çevre ile ilişkileri belirlenmiştir. Bu kapsamda anket ölçeği oluşturulmuş, faktörler arasındaki anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Neticede, belirli fiziksel düzenlemelerin ön tasarım evresine dahil edilmesinin önü açılmış, sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki temel ilkeler belirlenmiştir.

Yapılan çalışmalar teoride bu ilişkinin varlığını kabul etse de uygulamada bu ilişkinin kapsamı ilk kez tanımlanmış ve sunulmuştur. Bu durum sosyal çevre ile fiziksel çevre arasındaki bağın niteliği ve niceliğini belirlemekle kalmamış, bir tasarım verisi haline dönüştürmüştür. Bu sayede kısıtlı kaynak kullanımının

olduğu günümüzde daha kaliteli yaşam alanlarının daha az kaynak tüketilerek elde edilmesinin önü açılmıştır.

- Abdolahadi Moghaddam, A. (2013). *Adana ili, Seyhan ilçesi, Sarıyakup kentsel sit alanının dokusal ve yapısal analizi* (Yayın No. 307693) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Cancellieri, A., & Ostanel, E. (2015). The struggle for public space. *City*, 19(4), 499-509, <https://doi.org/10.1080/13604813.2015.1051740>
- Ahman H. (2013). Social sustainability – society at the intersection of development and maintenance. *Local Environment*, 18(10), 1153-1166. <https://doi.org/10.1080/13549839.2013.788480>
- Ahmed, K. G. (2012). Urban social sustainability: a study of the Emirati local communities in Al Ain. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 5(1), 41-66. <https://doi.org/10.1080/17549175.2012.659515>
- Ali H. H., Betawi, Y. N., & Qudah H. S. (2019). Effects of urban form on social sustainability – A case study of Irbid. *Jordan, International Journal of Urban Sustainable Development*, 11(2), 203-222. <https://doi.org/10.1080/19463138.2019.1590367>
- Almahmoud, E., & Doloi, H. K. (2020). Identifying the key factors in construction projects that affect neighbourhood social sustainability. *Facilities*, 38(11/12), 765-782. <https://doi.org/10.1108/F-11-2019-0121>
- Low, S., & Altman, I. (1992). Place attachment: A conceptual inquiry. I. Altman, ve S. Low (Eds.) *Human Behavior and Environments: Advances in theory and research (vol.12): Place Attachment* (s. 1-12). PlenumPress.
- Amin, A. (2008). Collective culture and urban public space, *City*, 12(1), 5-24. <https://doi.org/10.1080/13604810801933495>
- Arabulan, S. (2015). *Kentsel dönüşüm kapsamında kimliğin yeniden kazanımı: Edirne Karaağaç Örneği* (Yayın No. 382467) [Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- ARCADIS, (2018). *Sustainable cities index: Citizen centric cities*. ARCADIS. https://www.arcadis.com/campaigns/citizencentriccities/images/%7B1d5ae7e2-a348-4b6e-b1d7-6d94fa7d7567%7Dsustainable_cities_index_2018_arcadis.pdf
- Arendt, H. (2018). *İnsanlık Durumu*. (Çev. B. S. Şener). İletişim Yayınları (Orijinal yayın tarihi, 1958).
- Arlı, A. (2009). *Sosyal mekanda farklılaşma: Denizli’de kırsal / kentsel dönüşüm (1900-2000)* (Yayın No. 262958) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Arslan, H. (2011). *Sosyal dışlanma ve kentsel haklar bağlamında Türkiye’de kentsel dönüşüm: İzmir- Narlıdere kentsel yenileme uygulaması (Narkent*

- projesi) örneği* (Yayın No. 304779) [Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Askari, A. H., & Soltani, S. (2019). Determinants of a successful public open space: the case of Dataran Merdeka in the city centre of Kuala Lumpur, Malaysia. *Landscape Research*, 44(2), 162-173, <https://doi.org/10.1080/01426397.2018.1427221>
- Aykan, S. (2014). İstanbul'da kentsel sürdürülebilirlik. AB Candan ve C. Özbay (Eds.), *Yeni İstanbul çalışmaları: Sınırlar, mücadeleler, açılımlar* (s.241-261). Metis Yayınları.
- Ayna, E. (2019). *Neighborhood satisfaction and participation: a qualitative analysis in the context of quality of life in urban renewal areas of Ankara* (Yayın No. 603399) [Doktora Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi
- Aytaş, T. (2019). *Kentsel dönüşümün sosyolojik ve ekonomik etkileri: Fikirtepe örneği* (Yayın No. 546983) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Ballet, J., Bazin, D., & Mahieu, F. R. (2020). A policy framework for social sustainability: Social cohesion, equity and safety. *Sustainable Development*, 28, 1388– 1394. <https://doi.org/10.1002/sd.2092>
- Balta, F. G. (2012). *Considering low and middle income group projects of the housing development administration (TOKI) from a social sustainability perspective: the case of Temelli Blocks* (Yayın No. 319510) [Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent University]. YÖK Tez Merkezi.
- Baran, E. (2019). *Üniversite yerleşkelerinde açık alanların sosyal sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirilmesi: Kocaeli Üniversitesi Anıtpark Yerleşkesi* (Yayın No. 603455) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Barton H. (2000). Conflicting perceptions of neighbourhood. H. Barton (Ed.) *Sustainable Communities: the Potential for Eco-Neighbourhoods* (s. 3-18). Earthscan.
- Belge, B. (2017). İlk şehirler ve ortaya çıkışları. SS Özdemir, BÖ Sarı, N. Uzun (Eds.). *Kent Planlama* (s.37-68). İmge Kitabevi Yayınları.
- Benevolo, L. (1995). *Avrupa Tarihindeki Kentler*. Afa Yayıncılık.
- Benhabib, S. (1992). Models of public space: Hannah Arendt, the liberal tradition, and Jürgen Habermas. C. Calhoun (Ed.), *Habermas and the public space* (s.73-98). MIT Press.
- Beşikçi, İ. (2018). *Urban Regeneration projects from the perspective of social sustainability and public participation: Belgium and Turkey* (Yayın No. 511592) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Bıçer Olgun, H. (2017). Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett'in Kamusal Alan Yaklaşımları. *Sosyolojik Düşün* , 2 (1) , 45-54. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosdus/issue/30366/321958>

- Biler, D. (2019). *Kentsel dönüşüm projelerinin sosyal sürdürülebilirlik ölçütleri çerçevesinde değerlendirilmesi; Şanlıurfa eski sanayi bölgesi kentsel dönüşüm projesi örneği* (Yayın No. 565470) [Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Blomley, N. (2001). Introduction. N. Blomley, D. Delaney & R. Ford (Eds), *The Legal Geographies Reader: Law, Power, and Space*, (s. 3–5). Blackwell.
- Boudreau, J. W., & Ramstad, P. M. (2005). Talentship, talent segmentation, and sustainability: A new HR decision science paradigm for a new strategy definition. *Human Resource Management*, 44(2), 129-136. <https://doi.org/10.1002/hrm.20054>
- Bozdoğan, R. (2005). Sürdürülebilir gelişme düşüncesinin tarihsel arka planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (50), 1011-1028. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/891/9943>
- Bramley, G., & Power S. (2009). Urban form and social sustainability: the role of density and housing type. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 36(1), 30-48. <https://doi.org/10.1068/b33129>
- Brandao, A., Brandao, P., & Ferreira, A. I. (2017, Temmuz 11-14). *The role of public space systems on urban transformation: a review on Lisbon South Bank regeneration process* [Konferans Sunumu]. AESOP Annual Congress-Spaces of dialog for places of dignity: Fostering the European Dimension of Planning, Lisbon, Portugal.
- Brundtland, G. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. United Nations General Assembly document A/42/427.
- Burgers, J. (1999). *De Uistad: over stedelijk vermaak*, Utrecht, Van Arkel.
- Burton, E., & Mitchell, L. (2006). *Inclusive urban design: Streets for life*. Architectural Press.
- Burton, I., & Kates, R. W. (1965). *Readings in resource management and conservation*. University of Chicago Press.
- Büyükcivelek, B., 2017. Tarih içinde kent. SS Özdemir, B. Özdemir Sarı, N. Uzun (Eds.), *Kent Planlama* (s.69-94). İmge Kitabevi Yayınları.
- CABE (Commission for Architecture and the Built Environment) (2004). *The Value of Public Space: how high quality parks and public spaces create economic, social and environmental value*. Cabe Space.
- Calvo, M., & Rosa, A. (2017). Design for social sustainability: A reflection on the role of the physical realm in facilitating community co-design. *The Design Journal*, 20(1), 1705-1724. <https://doi.org/10.1080/14606925.2017.1352694>
- Campbell, S. (1996). Green Cities, Growing Cities, Just Cities? Urban Planning and the Contradictions of Sustainable Development. *Journal of the American Planning Association*, 62(3), 296-312. <https://doi.org/10.1080/01944369608975696>

- Cancellieri, A., & Ostanel, E. (2015). The struggle for public space, *City*, 19(4), 499-509. <https://doi.org/10.1080/13604813.2015.1051740>
- Caradonna, J. L. (2014). *Sustainability: A history*. Oxford University Press.
- Carmona, M. (2014). The Place-shaping Continuum: A Theory of Urban Design Process, *Journal of Urban Design*, 19(1):2-36. <https://doi.org/10.1080/13574809.2013.854695>
- Carmona, M. (2015). Re-theorising contemporary public space: a new narrative and a new normative. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 8(4): 373-405. <https://doi.org/10.1080/17549175.2014.909518>
- Carmona, M., Magalhaes, C., & Hammond, L. (2008). *Public space: The management dimension*. Routledge.
- Carr, S. (1992). *Public space*. Cambridge University Press.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G., & Stone, A. M. (1992), *Public Space*. Cambridge University Press.
- Chakrabarty, D. (2009). The climate of history: Four theses. *Critical Inquiry*, 35(2):197-222. <https://doi.org/10.1086/596640>
- Chan, H. H., Hu, T., & Fan, P. (2019). Social sustainability of urban regeneration led by industrial land redevelopment in Taiwan, *European Planning Studies*, 27(7): 1245-1269. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1577803>
- Charkhchian, M., & Daneshpour, S. A. (2010). Introduction to multiple dimensions of responsive public space: A case study in Iran. *Prostor*, 18(1): 218-227.
- Chiu, R. L. H. (2013). The transferability of public housing policy within Asia: Reflections from the Hong Kong-Mainland China case study. J. Chen & M. Stephens (Eds.), *The Future of Public Housing: Ongoing Trends in the East and the West* (s. 3-12), Springer.
- Chiu, R. L. H. (2003). Sustainable development, social sustainability and housing development: the experience of Hong Kong. R. Forrest and J. Lee (Eds.), *Housing and Social Change: East-West perspectives* (s.221-239). Routledge.
- Chiu, R. L. H. (2004). Socio-cultural sustainability of housing: a conceptual exploration. *Housing, Theory and Society*, 21(2): 65-76. <https://doi.org/10.1080/14036090410014999>
- Ciravoğlu, A. (2010). Sürdürülebilir mimarlık müdürülebilir mi? A. Ciravoğlu (Ed.), *Kentte, yaşamda, mimaride ekolojik perspektifler*. TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi.
- Colantonio, A. (2009). Social sustainability: A review and critique of traditional versus emerging themes and assessment methods. H. Malcolm, A. Price, J. Bebbington, & E. Rohinton (Eds.) *Proceedings of the Second International Conference on Whole Life Urban Sustainability and Its Assessment* (s. 865–885), Loughborough University.

- Colantonio, A., & Dixon, T. (2011). *Urban regeneration and social sustainability: Best Practice from European cities*. Wiley-Blackwell.
- Collin, F. (2002). *Social reality*. Routledge.
- Costamagna, F., Lind, R., & Stjernström, O. (2019). Livability of urban public spaces in Northern Swedish cities: The case of Umeå, *Planning Practice & Research*, 34(2), 131-148, <https://doi.org/10.1080/10.1080/02697459.2018.1548215>
- Costanza, R., Daly, H. E., & Bartholomew, J. A. (1991). Goals, agenda and policy recommendations for ecological economics. R. Costanza (Ed.), *Ecological economics: The science and management of sustainability* (s.1-20). Columbia University Press.
- Costanza, R., Wainger, L., Folke, C., Maler, K.G. (1993). Modelling complex ecological economic systems: towardan evolutionary, dynamic understanding of people andnature. *BioScience* 43, 545–555.
- Crabtree, A., & Gasper, D. (2020). Conclusion: The sustainable development goals and capability and human security analysis. A. Crabtree (Ed.), *Sustainability, capabilities and human security* (s. 169–182). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-38905-5_7
- Crouch, D. P. (1981). The historical development of urban open space. L. Taylor (Eds.), *Urban Open Spaces* (s. 7-8). Rizzoli.
- Cuthill, M. (2010). Strengthening the ‘social’ in sustainable development: Developing a conceptual framework for social sustainability in a rapid urban growth region in Australia. *Sustainable Development*, 18, 362-373, <https://doi.org/10.1002/sd.397>
- Çığ, M. İ. (2012). *Gilgameş: Tarihte ilk kral kahraman*. Kaynak Yayınevi.
- Çıfcıbaşı Durna, K. (2019). *Kullanım dönüşümlerinin sosyal sürdürülebilirlik boyutu: Bomonti Bira Fabrikası örneği* (Yayın No. 598632) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Tezi Merkezi.
- Çiftçi, S. (2016). *Toplum temelli bir yaklaşım olarak sürdürülebilir kentsel dönüşüm: Ankara Dikmen Vadisi Örneği* (Yayın No. 445950) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Dalibozhko, A. & Krakovetskaya, I. (2018). Youth entrepreneurial projects for the sustainable development of global community: evidence from Enactus program. *SHS Web of Conferences*, 57, 1-9 (01009). <https://doi.org/10.1051/shsconf/20185701009>
- Daniel, W. W. (2005). *Biostatistics: A Foundation for analysis in the health sciences*. John Wiley and Sons.
- Darchen, S., & Poitras, C. (2020). Delivering social sustainability in the inner-city: the transformation of South-West Montreal, Quebec (Canada), *Local Environment*, 25(4), 305-319, <https://doi.org/10.1080/13549839.2020.1744117>

- Dave, S. (2011). Neighbourhood density and social sustainability in cities of developing countries. *Sustainable Development*, 19(3), 189-205. <http://dx.doi.org/10.1002/sd.433>
- Davidson, M. (2009). Social sustainability: a potential for politics?. *Local Environment*, 14(7), 607-619, <https://doi.org/10.1080/13549830903089291>
- Dempsey, N. (2008). Quality of the built environment in urban neighbourhoods. *Planning Practice and Research*, 23(2), 249-264. <https://doi.org/10.1080/02697450802327198>
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., & Brown, C. (2011). The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable Development*, 19, 289-300. <https://doi.org/10.1002/sd.417>
- Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G. (2012). The key to sustainable urban development in UK cities? The influence of density on social sustainability, *Progress in Planning*, 77(2012), 89-141. <https://doi.org/10.1016/j.progress.2012.01.001>
- DfT the HS2 London. (2013). *West Midlands environmental statement, glossary of terms and list of abbreviations*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/259492/Glossary_ES_3.1.1.pdf
- Dickenson, C. P. (2017). *On the agora: The evolution of a public space in Hellenistic and Roman Greece*. Brill.
- Dines, N., & Cattell, V. (2006). *Public Spaces, Social relations and Wellbeing in East London*. The Policy Press.
- Docherty, P., Forslin, J., Shani, A. B., & Kira, M. (2002). Emerging work systems: from intensive to sustainable. P. Docherty, J. Forslin, & AB Shani (Eds.), *Creating sustainable work systems: Emerging perspectives and practice* (s. 3-14). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203995389>
- Doğan, A. (2020). *Kamusal alanda bir erk metaforu olarak meydan* (Yayın No. 647222) [Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Dönmez Bulut, Ö. 2013. *Kentsel sürdürülebilirlik için yerel gündem 21: Samsun örneği* (Yayın No. 336167) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Duheime, G., Searles, E., Usher, P. J., Myers, H., Frechette, P. (2002). Social cohesion and living conditions in the Canadian Arctic: From theory to measurement. *Social Indicators Research*, 66, 295-317.
- Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11, 130-141. <https://doi.org/10.1002/bse.323>
- Ehnert, I. (2009). *Sustainable Human Resource Management: A conceptual and exploratory analysis from a paradox perspective*. Physica-Verlag.

- Ehnert, I., & Harry, W. (2012). Recent developments and future prospects on sustainable human resource management. *Management Revue*, 23(3), 221-238. https://doi.org/10.1688/1861-9908_mrev_2012_03_Ehnert
- Eizenberg, E., & Jabareen, Y. (2017). Social sustainability: A new conceptual framework. *Sustainability*, 9(1), 1-16. <https://doi.org/10.3390/su9010068>
- Ekdı, F. P., & Çıracı, H. (2015). Really public? Evaluating the publicness of public spaces in Istanbul by means of fuzzy logic modelling. *Journal of Urban Design*, 20(5), 658-676. <https://doi.org/10.1080/13574809.2015.1106919>
- Elkington, J. (2020). *Green Swans: The coming boom in regenerative Capitalism*. Fast Compony Press.
- Elkington, J. (2004). Enter the Triple Bottom Line. A. Henriques, J. Richardson (Eds.) *The triple bottom line, does it all add up?*. Earthscan.
- Environment Protection Act. (2001). *The Act Of 27 April 2001*. (Article:3 Part: 50). <https://www.global-regulation.com/translation/poland/10093814/the-act-of-27-april-2001%252c-the-environmental-protection-law.html>
- Erci, B. N. (2008). *Kentsel sürdürülebilirlikte yerel yönetimlerin rolü: İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği* (Yayın No. 249217) [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Erdönmez, M. E., & Akı, A. (2005). Açık kamusal kent mekanlarının toplum ilişkilerindeki etkileri. *Megaron*, 1(1), 67-87. <https://megaronjournal.com/jvi.aspx?pdire=megaron&plng=eng&un=MEGARON-21939>
- Erman O., & Baş Yanarateş, D. (2012). Adana'da tarihi doku ve kentsel kimlik ilişkisi. İ. Durukan, F. Karaman, D. Saban, O. Erman, D. Baş Yanarateş, G. Rmazanoğlu (Eds.) *Adana Kentsel Kültür Envanteri* (s.37-38). Ulusoy Ofset.
- Ertürk, H. (1996). Sürdürülebilir Kentler. *Habitat II Kent Zirvesi İstanbul Özel Sayısı*, 2(8), 174-178.
- European Commission. (2007). *Accompanying document to the Progress Report on the European Union Sustainable Development Strategy 2007* (SEC 2007 1416). Commission Staff Working Document. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52007SC1416>
- Evans, J., Evans S. Z., Morgan, J. D., Snyder, J. A., & Abderhalden F. P. (2018). Evaluating the quality of mid-sized city parks: a replication and extension of the Public Space Index. *Journal of Urban Design*, 24(1), 119-136. <https://doi.org/10.1080/13574809.2017.1411185>
- Ewing R., & Clemente O. (2013), *Measuring urban design*. Island Press. <https://doi.org/10.5822/978-1-61091-209-9>
- Faisal, A. (2018). *Environmental and social sustainability index* (Yayın No. 537894) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Farhadikhah, H., & Ziari, K. (2020). Social sustainability between old and new neighborhoods, case study: Tehran neighborhoods. *Environment*,

- Development and Sustainability*, 23, 2596–2613
<https://doi.org/10.1007/s10668-020-00688-z>
- Flusty, S. (1997). Building paranoia. N. Ellin (ed.), *Architecture of Fear* (s. 47-60), Princeton Architectural Press.
https://books.google.com.tr/books?id=v4OWo8r8IYsC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Forsth, A. (2000). Analyzing public space at a metropolitan scale: Notes on the potential for using GIS. *Urban Geography*, 21(2), 121-147.
<https://doi.org/10.2747/0272-3638.21.2.121>
- Franck, K., & Stevens, O. (2007). *Loose Space: Possibility and Diversity in Urban Life*. Routledge.
- Fraser, N. (2014). Transnationalizing the public sphere: On the legitimacy and efficacy of public opinion in a Post-Westphalian World. K. Nash (Ed.) *Transnationalizing the Public Sphere* (s.8-42). Polity Press.
- Friedkin, N. E. (2004). Social cohesion. *Annual Review of Sociology*, 30, 409–425. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.30.012703.110625>
- Gaffikin, F., Mceldowney, M., & Sterrett, K. (2010). Creating Shared Public Space in the Contested City: The Role of Urban Design. *Journal of Urban Design*, 15(1), 493–513. <https://doi.org/10.1080/13574809.2010.502338>
- Gedikli, B. (2017). Kentsel Sürdürülebilirlik ve Planlama. SS Özdemir, ÖB Özdemir, N. Uzun (Eds.), *Kent Planlama* (s. 601-617). İmge Kitabevi.
- Geenhuysen, M., & Nijkamp, P. (1994). Sürdürülebilir Kenti Nasıl Planlamalı? *Toplum ve Bilim Dergisi*, (64-65), 129-140.
- Gehl, J. and Gemzøe, L. (2000). *New City Spaces*, The Danish Architectural Press.
- Gehl, J. (2010). *Cities for People*. Island Press.
- Gehl, J. (2011). *Life Between Buildings*. Van Nostrand-Reinhold.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update*. Pearson.
- Geuss, R. (2001). *Public Goods, Private Goods*. Princeton University Press.
- Girardet, H. (1998). Sustainable Cities, A Contradiction in Terms?. E. Fernandes (Ed.), *Environmental Strategies for Sustainable Development in Urban Areas*. Routledge.
- Gladwin, T. N., Kennelly, J. J., & Krause, T. S. (1995). Shifting paradigms for sustainable development: Implications for management theory and research. *Academy of Management Review*, 20(4), 874-907.
<https://doi.org/10.2307/258959>
- Glasson, J. & Wood G. (2009). Urban regeneration and impact assessment for social sustainability. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 27(4), 283-290. <https://doi.org/10.3152/146155109X480358>

- Global Platform for Sustainable Cities, GPSC. (2018). *Urban Sustainability Framework (USF)*. The World Bank.
- Goffman, E. (2017). *Kamusal Alanda İlişkiler: Toplu Yaşamın Makro İncelemeleri* (1. Baskı). Heretik Yayınları (Orj. Baskı 1971).
- Goosen, Z., & Cilliers, E. J. (2020). Enhancing social sustainability through the planning of third places: A theory-based framework. *Social Indicators Research*. 150, 835-866. <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02350-7>
- Gökgür, P. (2017). *Kentsel mekanda kamusal alanın yeri*. Bağlam Yayıncılık.
- Grum, B. & Temeljotov Salaj, A. (2013). The comparison of expressed satisfaction and expectations of potential real estate buyers in, *Facilities*, 31(1/2), 6-23. <https://doi.org/10.1108/02632771311292482>
- Grum, B., & Grum, D. K. (2020). Concepts of social sustainability based on social infrastructure and quality of life. *Facilities*, 38(11), 783-800. <https://doi.org/10.1108/F-04-2020-0042>
- Gulick, J. (1998) The disappearance of public space: an ecological Marxist and Lefebvrian approach. A. Light and J. Smith (Eds), *Philosophy and Geography II: The Production of Public Space* (s.135-156). Rowman and Littlefield.
- Güner, B. (2015). *Heritage conservation via social sustainability in historic urban landscapes: Principles, strategies and proposals for Sakarya quarter in Ankara, Turkey* (Yayın No. 416684) [Yüksek Lisans Tezi, METU]. YÖK Tez Merkezi.
- Gür, M. (2014). *Kentsel dönüşüm uygulamasında yaşam kalitesi araştırması ve kavramsal bir model önerisi: Bursa Doğanbey Örneği* (Yayın No. 373839) [Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere: An Inquiry into a category of Bourgeois Society*. The MIT Press.
- Habermas, J., (2004). Kamusal Alan. M. Özbek (Ed.), *Kamusal alan* (s.95-102). Hil Yayın.
- Habermas, J. (2017). *Kamusal alanın Yapısal Dönüşümü* (14. Baskı). İletişim Yayınları (Orj. Baskı 1962).
- Hansen, M. H. (2006). *Polis: An introduction to the ancient Greek city-state*. Oxford University Press.
- Hardal, S. (2019). *İstanbul'da tamamlanan kentsel dönüşüm projelerinin sosyal ve mekansal etkileri (Gaziosmanpaşa, Esenler, Zeytinburnu Örneği)* (Yayın No. 589015) [Doktora Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Hatahet, K. (2016). *Urban Pattern and Housing Typology of Damascus: Postwar Projections for social sustainability and Residential Place-making* (Yayın No. 449236) [Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Hatziprokopiou, P., Frangopoulos, Y., & Montagna, N., (2016). Migration and the city, *City*, 20(1), 52-60, <https://doi.org/10.1080/13604813.2015.1096054>

- Hauser, G. A. (1999). *Vernacular voices: The rhetoric of publics and public spheres*. University of South Carolina Press.
- Hayek, F. A. V. (1995). *Kanun, Yasama Faliyeti ve Özgürlük -2*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hemani, S., Das, A. K., & Chowdhury, A. (2017). Influence of urban forms on social sustainability: A case of Guwahati, Assam. *Urban Design International*, 22 (2), 168–194. <https://doi.org/10.1057/s41289-016-0012-x>
- Hepcan, Ş., Kaplan, A., Özkan, B., Küçükerbaş, E. V., Malkoç Yiğit, E., & Sönmez Türel H. (2006). Public space networks as a guide to sustainable urban development and social life: A case study of Muğla, Turkey. *The International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, 13(5), 375-389, <https://doi.org/10.1080/13504500609469687>
- Holden, M. (2012). Urban policy engagement with social sustainability in ,metro Vancouver. *Urban Studies*, 49(3), 527-542. <https://doi.org/10.1177/0042098011403015>
- Holman, N., & Rydin, Y. (2013). What can social capital tell us about planning under localism? *Local Government Studies*, 39(1), 71–88. <https://doi.org/10.1080/03003930.2012.675330>
- Hussain, M., Ajmal, M. M., Gunasekaran, A., & Khan, M. (2018). Exploration of social sustainability in healthcare supply chain. *Journal of Cleaner Production*, 203, 977-989. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.08.157>
- Hürol, Y. H. (2014). *A study on Social Sustainability: The Case of Doğanbey Urban Renewal Project in Bursa* (Yayın No. 385121) [Yüksek Lisans Tezi, METU]. YÖK Tez Merkezi.
- Ingersoll, R. (2007). Roma, Piazza Di Ponte ve Panoptisizmin askeri kökenleri. Z. Çelik, D. Favro, R. Ingersoll (Eds.), *Şehirler ve Sokaklar* (s. 173-189). Kitap Yayınevi.
- Iveson, K. (1998). Putting the public back into public space. *Urban Policy and Research*, 16(1), 21-33. <https://doi.org/10.1080/08111149808727745>
- Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., & Memar, S. (2020). Structural Functionalism, Social Sustainability and the Historic Environment: A Role for Theory in Urban Regeneration, *The Historic Environment: Policy & Practice*, 11(2-3), 158-180. <https://doi.org/10.1080/17567505.2020.1723248>
- İller Bankası. (1966). *Adana il analitik etüdləri*. İller Bankası.
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. Vintage Books.
- Kangur, K., & Traks, M. (2011). *The square in space and time. Part 1: Classification and typologies*. Tallin.
- Karadağ, A. (2003). Kamusal alan modelleri: çoğulcu perspektiften bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 53(3), 171-195.
- Karakurt Tosun, E. (2019). Sürdürülebilir Kentleşme: Kent Modelleri Üzerine Bir inceleme. Dora Basım Yayın, Bursa, ss.198.

- Karaman, F. (1992). *Adana geleneksel konut mimarisinin incelenmesi ve Ulucami çevresi için koruma amaçlı bir çalışma* (Yayın No. 39353) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Karuppannan, S., & Sivam, A. (2011). Social sustainability and neighbourhood design: an investigation of residents' satisfaction in Delhi, *Local Environment*, 16(9), 849-870, <https://doi.org/10.1080/13549839.2011.607159>
- Kasztelan, A. (2017). Green growth, green economy and sustainable development: Terminological and relational discourse, *Prague Economic Papers*, 26(4), 487-499. <https://doi.org/10.18267/j.pep.626>
- Khalili, A., & Fallah, S. N. (2018). Role of social indicators on vitality parameter to enhance the quality of women's communal life within an urban public space (case: Isfahan's traditional bazaar, Iran). *Frontiers of Architectural Research*, 7(3), 440-454. <https://doi.org/10.1016/j.foar.2018.06.001>
- Kılıçbay, M. A. (1993). *Şehirler ve Kentler*. Gece Kitapları.
- Kısar Koramaz, E. (2010). *Yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeşil alanların etkinliğinin ölçülmesi ve geliştirilmesine yönelik model önerisi* (Yayın No. 315372) [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Kilian, T. (1998). Public and private, power and space. A. Light and JM Smith (Eds.), *Philosophy and Geography II: The Production of Public Space* (s. 115-137). Rowman & Littlefield.
- Kim, H. Y. (2013). Statistical notes for clinical researchers: assessing normal distribution (2) using skewness and kurtosis. *Restorative Dentistry and Endodontics*, 38(1), 52-54. Doi: <http://dx.doi.org/10.5395/rde.2013.38.1.52>
- Kohn, M. (2004) *Brave New Neighborhoods: The Privatization of Public Space* (New York: Routledge).
- Kömürcüoğlu, M. (2012). *İdari ve sosyal açıdan Türkiye'de kentsel dönüşüm* (Yayın No. 326045) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Kramer, S. N. (1981). *History Begins at Sumer Thirty Nine Firsts in Recorded History*. University of Pennsylvania Press.
- Krier, R. (1979). *Urban space*. Academy Editions.
- Kronenberg, J., Haase, A., Łaszkiewicz, E., Antal, A., Baravikova, A., Biernacka, M., Dushkova, D., Filčak, R., Haase, D., Ignatieva, M., Khmara, Y., Niță, M. R., & Onose, A. D. (2020). Environmental justice in the context of urban green space availability, accessibility, and attractiveness in postsocialist cities, *Cities*, 106(2020), 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102862>
- Kula, E. (1998). *History of Environmental Economic Thought*, Routledge.
- Landorf, C. (2011). Evaluating social sustainability in historic urban environments. *International Journal of Heritage Studies*, 17(5), 463-477. <https://doi.org/10.1080/13527258.2011.563788>

- Lang, J. (2005). *Urban Design: A Typology of Procedures and Products: Illustrated with over 50 Case Studies*. Architectural Press.
- Larimian, T., Freeman, C., Palaiologou, F., & Sadeghi, N. (2020). Urban social sustainability at the neighbourhood scale: measurement and the impact of physical and personal factors. *Local Environment*, 25(10), 747-764. <https://doi.org/10.1080/13549839.2020.1829575>
- Lee, A. Y. L. (2012). Online news media in the Web 2.0 era: from boundary dissolution to journalistic transformation, *Chinese Journal of Communication*, 5(2), 210-226. <https://doi.org/10.1080/17544750.2012.664442>
- Lees, L. (1998). Urban renaissance and the street: spaces of control and contestation. N. R. Fyfe (Ed.). *Images of the Street* (s.236-253). Routledge.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Basil Blackwell.
- Lehmann, S. (2019). *Urban regeneration: A Manifesto for Transforming UK Cities in the Age of Climate Change*. Springer Nature Switzerland AG.
- Littig, B., & Grießler, E., 2005. Social Sustainability. A Catchword between Political Pragmatism and Social Theory. *International Journal for Sustainable Development*, 8(1/2), 65-79. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-5491>
- Liu, Y., Dijst, M., Geertman S., & Cui, C. (2017). Social Sustainability in an Ageing Chinese Society: Towards an Integrative Conceptual Framework. *Sustainability*, 9(658), 1-15.
- Liu, M., Jiang, Y. & He, J. (2021). Quantitative Evaluation on Street Vitality: A Case Study of Zhoujiadu Community in Shanghai. *Sustainability*, 13(6), 1-27. <https://doi.org/10.3390/su13063027>
- Locke, J. (1986), Uygur Yönetim Üstüne ikinci incelemeden Seçme Parçalar. M. Tunçay (Ed.), *Batıda Siyasal Düşünceler Tarihi* (s. 225-258). Teori Yayınları.
- Lofland, L. H. (1998). *The public realm: Exploring the city's quintessential social territory*. Aldine de Gruyter.
- Lopes, M. N., & Camanho, A. S. (2013). Public green space use and consequences on urban vitality: An assessment of European cities. *Social Indicator Research*, 113: 751-767. <https://doi.org/10.1007/s11205-012-0106-9>
- Lotfata, A., & Ataöv, A. (2019). Urban streets and urban social sustainability: a case study on Bagdat street in Kadikoy, Istanbul. *European Planning Studies*, 28(1), 1-21. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1656169>
- Low, S., Taplin, D., Scheld, S., 2005. Rethinking Urban Parks: Public Space and Cultural Diversity. The University of Texas Press, Austin.
- Lynch, K. (2018). *Kent İmgesi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Madanipour, A. (1996). *Design of urban space: an inquiry into a socio-spatial process*. John Wiley & Sons.

- Madra, Ö. (2010). Tek Atımlık Barut. A. Ciravoğlu (Ed.) *Kentte, yaşamda, mimaride ekolojik perspektfler* (s.47-63). TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi.
- Magalhães, C. (2010). Public Space and the Contracting-out of Publicness: A Framework for Analysis. *Journal of Urban Design*, 15(4), 559-574. <https://doi.org/10.1080/13574809.2010.502347>
- Malek, N. A., Mariapan, M., Shariff, M. K. H. & Aziz, A. (2010). Assessing the quality of green open spaces: A review. Paper delivered but not published at the Inaugural International Healthy Parks Healthy People Congress 11-16 April 2010. Melbourne Convention and Exhibition Centre. <https://core.ac.uk/download/pdf/300372129.pdf>
- Malone, K. (2002). Street life: Youth , culture and competing uses of public space, *Environment and Urbanization*, 14(2), 157-68. <https://doi.org/10.1177/095624780201400213>
- Malthus, T. (1993). *An essay on the principle of population*. Oxford University Press. (Orj. Baskı 1798).
- Manzi, T., Lucas, K., Lloyd-Jones, T., & Allen, J., 2010. Understanding Social Sustainability: Key Concepts and Developments in Theory and Practice. T. Manzi, K. Lucas, T. Lloyd-Jones, J. Allen (Eds.), *Social Sustainability in Urban Areas: Communities, Connectivity and the Urban Fabric*. Earthscan Publishing.
- Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., & Peric, D. (2012). Functional and design potential of city squares related to social sustainability. *Technics Technologies Education Management*, 7(4), 1446-1461.
- Matthies, A. L., Kattilakoski, M., & Rantamäki, N. (2011). Citizens' participation and community orientation – indicators of social sustainability of rural welfare services, *Nordic Social Work Research*, 1(2), 125-139, <https://doi.org/10.1080/2156857X.2011.613575>
- McGlynn, S. (1993). Reviewing the Rhetoric. R. Hayward, S. McGlynn (Eds.). *Making Better Places: Urban Design Now* (s. 3-9). Butterworth Architecture.
- McIntyre-Mills, J. (2010). Participatory Design for Democracy and Wellbeing: Narrowing the Gap Between Service Outcomes and Perceived Needs. *Syst Pract Action Res*, 23, 21-45. <https://doi.org/10.1007/s11213-009-9145-9>
- McKenzie, S. (2004). *Social Sustainability: Towards Some Definitions*. Working Paper Series, No: 27. Hawke Research Institute.
- McLaren, D., & Agyeman, J., (2017). *Sharing Cities: A Case for Truly Smart and Sustainable Cities (Urban and Industrial Environments)*. The MIT Press.
- Meadowcroft, J. (1997). Planning for sustainable development: Insights from the literatures of political science. *European Journal of Political Research*. 31(4), 427-454. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00324>
- Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens, W. W. (1972). *The limits to growth: A report for the club of Rome's project on the predicament of mankind*. Universe Books.

- Mehta, V. (2013). *The Street: a quintessential social public space*. Routledge.
- Mehta, V. (2014). Evaluating Public Space. *Journal of Urban Design*, 19(1), 53-88. <https://doi.org/10.1080/13574809.2013.854698>
- Melik, V. R., & Lawton, P. (2011). The Role of Public Space in Urban Renewal Strategies in Rotterdam and Dublin. *Planning Practice and Research*, 26(5), 513-530. <https://doi.org/10.1080/02697459.2011.626681>
- Mill, J. S. (1986). Temsili Hükümet Üstüne Düşünceler'den Seçme Parçalar. M. Tunçay (Ed.), *Batıda Siyasal Düşünceler Tarihi - 3* (s. 77-112). Teori Yayınları.
- Miao, P., 2001. Introduction. P. Miao. *Public Places in Asia Pacific Cities: Current Issues and Strategies* (s.1-45). Springer.
- Milller, F. K. (2007). *Designs on the public space: The private lives of New York's public spaces*. University of Minnesota Press.
- Mitchell C. (2000). Integrating sustainability in chemical engineering practice and education. *Transactions of the Institution for Chemical Engineering*, 78(4), 237-242. <https://doi.org/10.1205/095758200530754>
- Moffatt, I. (1999). Edinburgh: a sustainable city?. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 6(2), 135-148. <https://doi.org/10.1080/13504509909470002>
- Montgomery, J. (1998). Making a City: Urbanity, Vitality and Urban Design. *Journal of Urban Design*, 3(1), 93-116, <http://dx.doi.org/10.1080/13574809808724418>.
- Moughtin, C. (2003). *Urban Design: Street and Square*. Architectural Press.
- Mumford, L. (1969). The Philosophy of Open Space. WN Seymour (Ed.) *Small urban spaces; the philosophy, design, sociology, and politics of vest-pocket parks and other small urban open spaces*. New York University Press.
- Mumford, L. (2019). *Tarih boyunca kent: Kökenleri, geçirdiği dönüşümler ve geleceği*. Ayrıntı Yayınları.
- Mutlu Kılıç, E. (2016). *Neoliberal politikalar çerçevesinde Türkiye'de Kentsel dönüşüm ve kentsel mekani yeniden anlamlandırma sözlü tarih bilgisi: İzmir-Kadifekale Kentsel Yenileme Projesi örneği* (Yayın No. 457556) [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Mutlu, Ö. F. (2019). *Gecekondu kentsel dönüşüm alanlarında bir değerlendirme modeli önerisi: Ankara Aktaş, Demetevler, Gültepe ve Pamuklar yerleşimleri* (Yayın No. 593933) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Mutman, D. (2010). *Participative action as a temporary intervention: A tool for sustainable urban transformation* (Yayın No. 315391) [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Müller-Christ, G., & Remer, A. (1999). Umweltwirtschaft oder Wirtschaftsökologie? Vorüberlegung zu einer Theorie des Ressourcenmanagements. E. Seidel (Ed.), *Betriebliches Umweltmanagement im 21. Jahrhundert: Aspekte, Aufgaben, Perspektiven* (s. 69-87). Springer.

- Naing, L., Winn, T., & Rusli, B. N. (2006). Practical Issues in Calculating the Sample Size for Prevalence Studies. *Archives of Orofacial Sciences*, 1:9-14.
- Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., & Cherati, M. R. (2020). Modelling the social dimension of sustainable development using fuzzy cognitive maps. *International Journal of Construction Management*, 20(3), 223-236. <https://doi.org/10.1080/15623599.2018.1484847>
- Nemeth, J. (2009). Defining a public: The management of privately owned public space, *Urban Studies*, 46(11), 2463–2490. <https://doi.org/10.1177/0042098009342903>
- Ng, E. (2010). Designing High-Density Cities: For Social and Environmental Sustainability. Earthscan.
- O’Riordan, T. (1998). The Politics of Sustainability. R. Kerry Turner (Ed.), *Sustainable Environmental Management Principles and Practice* (s. 29-50). Belhaven Press.
- Oc, T. (2000). People and Urban Renaissance, *Journal of the American Planning Association*, 66(4), 364-365, <https://doi.org/10.1080/01944360008976120>
- Okumuş, G., 2017. *Kentsel sürdürülebilirğin ölçülmesi ve değerlendirilmesi için CBS tabanlı bir model önerisi* (Yayın No. 485228) [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Olgun, H. B. (2017). Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennet’in kamusal alan yaklaşımları. *Sosyolojik Düşün Dergisi*, 2(1), s.45-54.
- Olsen SJ, Azziz-Baumgartner E, Budd AP, Brammer, L., Sullivan, S., Pineda, R. F., Cohen, C., & Fry, A. M. (2020). Decreased Influenza Activity During the COVID-19 Pandemic — United States, Australia, Chile, and South Africa, 2020. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep*, 69 (37), 1305–1309. <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6937a6>
- Opp, S. M. (2017). The forgotten pillar: a definition for the measurement of social sustainability in American cities, *Local Environment*, 22(3), 286-305, <https://doi.org/10.1080/13549839.2016.1195800>
- Oppio, A., Bottero, M., & Arcidiacono, A. (2018). Assessing urban quality: a proposal for a MCDA evaluation framework. *Annals of Operations Research*, 2018, 1-18. <https://doi.org/10.1007/s10479-017-2738-2>
- Otaner, F. Z. (2003). *Uygulanabilir ve sürdürülebilir kentsel geliştirme için kamusal alanların kullanımı ve Türkiye için bir çerçeve önerisi* (Yayın No. 175858) [Doktora Tezi, İstanbul teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Ökde, F. (2019). *Kentsel dönüşüm uygulamalarının kentsel yaşam kalitesine etkisinin toplumsal yansıması: Mamak örneği* (Yayın No. 569673) [Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Özbek, M. (2004). Kamusal alanın sınırları. M. Özbek (Ed.), *Kamusal alan*, (s.19-90). Hil Yayın.

- Özdemir, B. (2017). *Kamusal alan Tasarımında fiziksel - duygusal nitelik etkileşiminin lens modeli ile değerlendirilmesi* (Yayın No. 472849) [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Pawłowski, A. (2006). The multidimensional nature of sustainable development. *Problemy Ekorozwoju*, 1 (1): 23–32.
- Pitarch-Garrido, M. D. (2018). Social Sustainability in Metropolitan Areas: Accessibility and Equity in the Case of the Metropolitan Area of Valencia (Spain). *Sustainability*, 10(2), 371-387. <https://doi.org/10.3390/su10020371>
- Portes, A. (2000). Immigration and the Metropolis: Reflections on Urban History. *Journal of International Migration and Integration*, 1(2), 153-175. <https://doi.org/10.1007/s12134-000-1000-x>
- Portes, A. & Landolt, P. (1996). The Downside of Social Capital. *The American Prospect*, 26(94), 18–21. <http://hdl.handle.net/10919/67453>
- Portney, K. (2015). *Sustainability*. The MIT Press.
- Poveda, C. A. (2017). *Sustainability Assessment: A Rating System Framework for Best Practices*. Emerald Publishing Limited
- PPS (2020, Eylül 15). *What Makes a Successful Place?* <https://www.pps.org/article/grplacefeat>
- Praliya, S., Garg, P. (2019). Public space quality evaluation: prerequisite for public space management. *The journal of Public Space*, 4(1), 93-126. <https://doi.org/10.32891/jps.v4i1.667>
- Purcell, N. (1995). Roman Forum (The Republican Period). EM Steinby (Ed.), *Lexicon Topographicum Urbis Romae II*. (s. 325–336). Edizioni Quasar.
- Purvis, B., Mao, Y., & Robinson, D. (2018). Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability Science*. 14, 681-695. [https://doi.org/10.1007/s11625-018-0627-5\(0123456789\(\).,-volV\)\(0123456789\(\).,-volV\)](https://doi.org/10.1007/s11625-018-0627-5(0123456789().,-volV)(0123456789().,-volV))
- Rad, V. B., & Nghah, I. B. (2013). The Role of Public Spaces in Promoting Social Interactions. *International Journal of Current Engineering and Technology*. 3(1), 184-188. <https://inpressco.com/wp-content/uploads/2013/11/Paper26184-188.pdf>
- Ramazanoğlu, G. (2012). *Adana'da tarih, tarihte Adana*. Etik Yayınları.
- Rapoport, A. (1994). A critical look at the concept place. *National Geographical Journal of India*, 40(1–2), 31–45.
- Rashidfarokhi A., Yrjänä L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., & Viitanen K., (2018). Social sustainability tool for assessing land use planning processes, *European Planning Studies*, 26(6), 1269-1296, <https://doi.org/10.1080/09654313.2018.1461811>
- Rawls, J. (2019). *Siyasal Liberalizm*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Rawls, J. (2006). *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl Düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Raydan, D., & Steemers K. (2012). Environmental urban design. M. Santamouris, (Ed.), *Environmental Design of Urban Buildings, An Integrated Approach* (s.1-35). Earthscan.
- Reel, N. B. (2006). *Adana Tepebağ Höyüğü ve çevresinin tarihsel süreç içindeki gelişiminin incelenmesi ve bölgenin günümüze yeniden kazandırılması* (Yayın No. 182709) [Yüksek Lisan Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Roberts, P. (2000). The evolution, definition and purpose of urban regeneration. P. Roberts & H. Sykes (Eds.), *Urban Regeneration: a Handbook* (s.9-36). Sage. <https://dx.doi.org/10.4135/9781446219980.n2>
- Rogers, R. (2005). London's urban renaissance. J. Hunt (Eds.), *London's Environment: Prospects for a Sustainable World City* (s.23-26) Imperial College Press, London. https://doi.org/10.1142/9781860947254_0002
- Roth, L. M. (2006). *Mimarlığın öyküsü*. Kabalcı yayınları.
- Ruppert, E. S. (2006). Rights to public space: Regulatory reconfigurations of liberty, *Urban Geography*, 27(3), 271-292, <https://doi.org/10.2747/0272-3638.27.3.271>
- Sachs, I., (1999). Social sustainability and whole development. E. Becker, T. Jahn, (Eds.), *Sustainability and the Social Sciences* (s. 25–36). Zed Books.
- Sakaklı, K. K. (2012). Metropolen alanda kentsel dönüşüm uygulamalarında yoksulluk ve mülkiyete yönelik bir model önerisi (Yayın No. 322914) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Salihoğlu, T., 2016. Kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesinde boş zaman aktivitelerinin rolü: İstanbul Örneği (Yayın No. 444253) [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Sandalack, V. A., & Uribe, F. G. A. (2010). Open space typology as a framework for design of the public realm. *The Faces of Urbanized Space*, 5(2010), 35-74. https://assets.centralparknyc.org/pdfs/institute/p2p-upelp/1.005_Open+Space+Typology+as+a+Framework+for+Design+of+the+Public+Realm.pdf
- Sandercock, L. (1998). *Towards Cosmopolis: Planning for Multicultural Cities*. John Wiley.
- Schmidt, S., & Nemeth, J. (2010). Space, Place and the City: Emerging Research on Public Space Design and Planning, *Journal of Urban Design*, 15(4), 453-457. <https://doi.org/10.1080/13574809.2010.502331>
- Sennet, R. (2008). *Ten ve taş: batı uygarlığında beden ve şehir*. Metis Yayınları.
- Sennet, R. (2019). *Kamusal İnsanın Çöküşü*. Ayrıntı Yayınları (Orj. Baskı 1996).
- Shafitoe H. (2000). Community safety and actual neighbourhoods. H. Barton (Ed.), *Sustainable Communities: the Potential for Eco-Neighbourhoods* (s. 230-243). Earthscan.

- Shao, G., Li, F., Tang, L. (2011). Multidisciplinary perspectives on sustainable development, *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 18(3), 187-189, <https://doi.org/10.1080/13504509.2011.572304>
- Shipley, G., Hansen, M. H. (2006). The Polis and Federalism. GR Bugh (Ed.), *The Cambridge Companion to the Hellenistic World* (s. 52-72). Cambridge University Press.
- Shirazi M. R., Keivani, R., (2019). The triad of social sustainability: Defining and measuring social sustainability of urban neighbourhoods, *Urban Research & Practice*, 12(4), 448-471. <https://doi.org/10.1080/17535069.2018.1469039>
- Sitte, C. (1965). *City planning according to artistic principles*. Phaidon Press.
- Slavich, G. M., Roos, L. G., & Zaki, J. (2021). Social belonging, compassion, and kindness: Key ingredients for fostering resilience, recovery, and growth from the COVID-19 pandemic. *Anxiety, Stress, & Coping*, 35(1), 1-8. <https://doi.org/10.1080/10615806.2021.1950695> .
- Smith, N., & Low, S. (2006). Introduction: The imperative of public space. S. Low & N. Smith (Eds.), *The politics of public space* (s.1-16). Taylor and Francis Group.
- Smith, T., Nelischer, M., Perkins, N. (1997). Quality of an urban community: a framework for understanding the relationship between quality and physical form. *Landscape and Urban Planning*, 39(2-3): 229-241. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(97\)00055-8](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(97)00055-8)
- Smithson, A., Smithson, P. (1967). *Urban structuring*. Studio Vista
- Søholt, S., Ruud, M. E., & Braathen, E. (2012). A question of social sustainability: Urban interventions in critical neighbourhoods in Portugal and Norway. *Urban Research & Practice*, 5(2), 256-272. <https://doi.org/10.1080/17535069.2012.691622>
- Solmaz, Y. (2013). *Kentsel dönüşüm ve kentsel hareketler: İstanbul'da kent hakkı mücadeleleri* Yayın No. 343885) [Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Sorkin, M. (1992) *Variations on a Theme Park: The New American City and the End of Public Space*. Hill and Wang.
- Sönmez, K. (2012). *Kentsel Yenilenmenin fiziksel ve sosyal görünüşleri: Bursa Kamberler Kent Parkı* (Yayın No. 293140) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Stakeholder Forum for a Sustainable Future. (2011). *Review of Implementation of the Rio Principles: Detailed review of implementation of the Rio Principles*. United Nations.
- Stanley, B. W., Stark, B. L., Johnston, K. L., & Smith, M. E. (2012). Urban Open Spaces in Historical perspective: A Transdisciplinary Typology and Analysis. *Urban Geography*, 33(8), 1089-1117. <https://doi.org/10.2747/0272-3638.33.8.1089>

- Stappen, R. K. (2008). *A Sustainable World is Possible. Problemlösungen für das 21. Jahrhundert mit dem Wise-Consensus Verfahren.* <https://www.yumpu.com/de/document/read/4319676/a-sustainable-world-is-possible-leuphana-universitat-luneburg>
- Stender, M., & Walter, A. (2019). The role of social sustainability in building assessment. *Building Research & Information*, 47(5), 598-610. <https://doi.org/10.1080/09613218.2018.1468057>
- Stirling, L. (2006). Art, Architecture and Archaeology in the Roman Empire. D.S. Potter (Ed.), *A Companion to the Roman Empire* (s. 75-97). Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9780470996942.ch5>
- Stren, R., Polese, & M. (2000). Understanding the New Sociacultural Dynamics of Cities: Comparative Urban Policy in a Global Context. M. Polese, R. Stren (Eds.), *The Social Sustainability of Cities* (s.3-38). University of Toronto Press. <https://doi.org/10.3138/9781442682399-004>
- Suchowerska R. (2021). A Developer's Translation of Social Sustainability: Communities that Take Care of Themselves. *Urban Policy and Research*, 39(3), 249-261. <https://doi.org/10.1080/08111146.2021.1940930>
- Szczepańska, A., & Pietrzyk, K. (2019). A multidimensional analysis of spatial order in public spaces: a case study of the town Morąg Poland. *Bulletin of Geography: Socio-economic Series*, 44: 115-129. <http://doi.org/10.2478/bog-2019-0020>
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In WG Austin, & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (s. 33-37). CA: Brooks/Cole.
- Taşçı, H. (2014). *Bir hayat tarzı olarak şehir, mekan, meydan*. Kaknüs Yayınları.
- Taşkın Erten, Ö. (2011). *Questioning the privatization of public space: the publicness of shopping centers* (Yayın No. 299133) [Doktora Tezi, İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Taştan, H., 2016. *Yapılı Çevrede Sosyal Sürdürülebilirlik Bağlamında Kullanıcı Katılımı* (Yayın No. 432160) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- TDK. (2018, Temmuz 1). Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tezer, A. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Kentlerde Olacak. A. Ciravoğlu (Ed.) *Kentte, yaşamda, mimaride ekolojik perspektifler* (s. 129-142) TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi.
- Thomas, M. (1991). The demise of public space. V. Nadin & J. Doak (Eds), *Town Planning Responses to City Change* (s. 209–224). Aldershot: Avebury.
- Throsby, D. (2017). Culturally Sustainable Development: Theoretical Concept or Practical Policy Instrument?. *International Journal of Cultural Policy* 23(2), 133–147. <http://doi.org/10.1080/10286632.2017.1280788>
- Todorov, V. I., & Marinova, D. (2009, Temmuz 13-17). *Models of Sustainability*. 18th World IMACS / MODSIM Congress, Cairns, Australia.

- TOKİ. (1996, Haziran). *Türkiye ulusal rapor ve eylem planı*. Habitat Kent Zirvesi: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II.
- Tülücü, T. A. (2007). *Adana kenti tarih endüstri yapılarının yapısal analizi ve korunmaları için yöntem araştırması* (Yayın No. 212652) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Tümtaş, S., & Ergün, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekansal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduibfd/issue/52991/701817>
- UK Presidency, (2005). *The Bristol Accord: Conclusions of Ministerial Informal on Sustainable Communities in Europe*. The Office of the Deputy Prime Minister.
- UN World Summit (2005). *General Assembly: 60/1* (Yayın No. A/RES/60/1) 2005 World Summit Outcome, UN. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf
- Urban Taskforce (2005). *Towards a Strong Urban Renaissance*. Department of the Environment, Transport and the Regions. http://image.guardian.co.uk/sys-files/Society/documents/2005/11/22/UTF_final_report.pdf
- UN- Habitat. (2020, Temmuz 1). *Goal 11: Make cities inclusive, safe, resilient and sustainable*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/>
- Uzun, N. (2017). Kentsel Yenileme ve Dönüşüm. S. S. Özdemir, B. Ö. Sarı, N. Uzun (Eds.), *Kent Planlama* (s.583-600). İmge Kitabevi.
- Vallance, S., Perkins H. C., & Dixon, J. E. (2011). What is social sustainability? A clarification of concepts, *Geoforum*, 42(3), 342-348. <http://doi.org/10.1016/j.geoforum.2011.01.002>
- Melik, V. R., Aalst, I. V. & Weesep, J. V. (2007). Fear and fantasy in the public domain: The development of secured and themed urban space, *Journal of Urban Design*, 12(1), 25-42. <https://doi.org/10.1080/13574800601071170>
- Var, E. B. (2015). *Kentsel Yenileme ve Sosyal Sürdürülebilirlik: Trabzon Ortahisar Örneği* (Yayın No. 421111) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Varna, G. (2014). *Measuring Public Space: The Star Model*. Ashgate Publishing limited.
- Vavik, T., & Keitsch, M. M. (2010). Exploring Relationships Between Universal Design and Social Sustainable Development: Some Methodological Aspects to the Debate on the Sciences of Sustainability, *Sustainable Development*, 18: 295-305. <http://doi.org/10.1002/sd.480>
- Victor, P. A., (2008). *Managing without Growth: Slower by Design, Not Disaster*. Edward Elgar Publishing Inc.

- Vitruvius. (2015). *Mimarlık Üzerine On Kitap*. Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı: İstanbul.
- Wagoner, J. A., Belavadi, S., & Jung, J. (2017). Social identity uncertainty: Conceptualization, measurement, and construct validity. *Self and Identity*, 16(5), 505-530, <http://doi.org/10.1080/15298868.2016.1275762>
- Wai, S.H. Yusof, A. Hai, T. & Ismail, S. (2012). A conceptual review of social infrastructure projects, 2012, 222039. <http://doi.org/10.5171/2012.222039>
- Wall, G. (2018). Beyond sustainable development. *Tourism Recreation Research*, 43(3), 390-399. <https://doi.org/10.1080/02508281.2018.1475880>
- Wallin, L. (1998). Stranger on the green. A. Light and JM Smith (Eds.) *Philosophy and Geography II: The Production of Public Space* (s. 99-114). Rowman & Littlefield.
- Walzer, M. (1986). Pleasures and Costs of Urbanity, *Dissent* (summer) 33(4), 470-475. <https://www.dissentmagazine.org/pdfs/walzerurban.pdf>
- Wan, L., & Ng E. (2018). Evaluation of the social dimension of sustainability in the built environment in poor rural areas of China, *Architectural Science Review*, 61(5), 319-326, <https://doi.org/10.1080/00038628.2018.1505595>
- WCED (World Commission on Environment, Development) (1987). *Our common future*. Oxford University Press.
- Whyte, W. H. (1980). *The Social Life of Small Urban Spaces*, Project for Public Spaces.
- Wolley, H. (2005). *Urban open spaces*. Spon Press.
- World Bank. (1998). *The Initiative on Defining, Monitoring and Measuring Social Capital* (Working paper 1). Social Capital Initiative.
- WSP. (2010). *Designing Streets: A policy statement for Scotland*. The Scottish Government.
- Wycherley, R. E. (1962). *How the Greek built cities*. Macmillan and Company Limited.
- Yalçın, F., & Can, A. (2016). Kentsel Sürdürülebilirlik Kavramının Arka Planı ve Bağlamı. E. Erdönmez Dinçer-A. Can (Eds.). *Kentsel Yaşam ve Sürdürülebilirlik* (s. 17-51). Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları.
- Yang, C. & Liu, T. (2021). Urban public space regeneration in Tokyo's urban center by urban renaissance, 46(4), 1-14. <https://doi.org/10.1108/OHI-03-2021-0062>
- Yaylalı Yıldız, B. (2014). *University campuses as places of potential publicness: exploring the political, social and cultural practices in Ege University* (Yayın No. 382948) [Doktora Tezi, İzmir ileri teknoloji Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

- Yıldırım, Y. (2010). Kamusal Alanın Göz ile İnşası ve Gözden Düşüşü: Parisli Flaneur ve İstanbullu Bihruz Bey. *İdealKent*, 2(3), 202-219. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/460677>
- Yıldız, S. (2018). *Sürdürülebilir kentsel dönüşüm değerlendirme modeli oluşturulması* (Yayın No. 508056) [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Yılmaz, N. (2016). *Konut tasarım sürecinde kullanıcı katılımı: Adana kenti bağlamında bir okuma (1960-1980)* (Yayın No. 434144) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Yılmaz, Z. (2010). Özel alan- kamusal alan ayrımının tarihsel temelleri: Antik Yunan. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (14), 359-371. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikkefd/issue/2775/37202>
- Yükselbaba, Ü. (2011). Kamusal alan modelleri ve bu modellerin bağlamları. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 66(2), 227-271. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9184/115001>
- Zamanifard, H., Alizadeh, T., Bosman, C., & Coiacetto, E. (2018). Measuring experiential qualitis of urban public spaces: users' perspective. *Journal of Urban Design*, 24(3), 340-364. <https://doi.org/10.1080/13574809.2018.1484664>
- Zizek, S. (2012). *Antroposen'e Hoşgeldiniz*. Encore Yayınları.
- Zolli, A. (2012, Kasım 2). *Learning to Bounce Back*. *The New York Times* <http://www.nytimes.com/2012/11/03/opinion/forget-sustainability-its-about-resilience.html>
- Zucker, P. (1959) *Town and Square: From the Agora to Village Green*. Columbia University Press.

A

SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PARAMETRELERİNİN AYIKLANMASI

Adım 1

Araştırmacı	SS Parametreleri
1 Littig, B., Griefler, E., 2005.	Temel ihtiyaçlara erişim ve yaşam kalitesi Sosyal adalet Sosyal uyum
2 Shirazi M. R., Keivani R., 2019	Mahalle ölçeğinde göstergeler: Yoğunluk / karışık arazi kullanımı / kent dokusu ve bağlantılar / yapı tipolojisi / merkezin kalitesi / olanaklara erişim Komşuluk çevresi ölçeğinde göstergeler: sosyal ağlar ve etkileşimler / güvenlik / bağlılık duygusu / katılım / mahallenin kalitesi / konut kalitesi Komşuluk ölçeğinde göstergeler: sosyal çeşitlilik
3 Davidson, M., 2009	City of Vancouver'ın göstergeleri baz alınmıştır: Eşitlik Sosyal içme ve etkileşim Güvenlik Adaptasyonellik
4 Bramley, G., Power S., 2009	Sosyal sermaye Sosyal uyum Sosyal dışlanma / içme
5 Eizenberg, E., Jabareen, Y., 2017	Eşitlik Güvenlik Sürdürülebilir kentsel form Eko-varsayımlar
6 Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012	Sosyal eşitlik: kaynakların eşit dağılımı / dışlanma pratiklerinden uzaklaşma / toplum katılımı Toplumsal sürdürülebilirliği: toplumdaki sosyal etkileşim, sosyal ağlar / topluluktaki kolektif gruplara ve ağlara katılım / topluluk istikrarı / gurur, mekan bağlılığı hissi / Emniyet ve güvenlik.
7 Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018	Eşitlik Sosyal içme Sosyal dayanışma Sosyal Sermaye Toplum katılımı Güvenlik
8 Polese, M., 2000	Sosyal dışlanma (veya içme) Yaşam kalitesi
9 Opp, S., 2017	Eşit erişim ve imkan Çevresel adalet ve sağlık riskleri Topluluk ve yerin değeri Temel insan ihtiyaçları
10 McKenzie, 2004	Eşitlik Çeşitlilik Bağlantılılık Yaşam Kalitesi Demokrasi ve yönetim
11 Stender, M., Walter, A., 2019	Sosyal bağlılık: kimlik / güvenlik / buluşma noktaları / sosyal aktiviteler / bağlantılar / imkanlar Katılım süreci: içme / katılım Erişilebilirlik: Karışık arazi / karşılanabilir ev / iş edinimi ve eğitim / sağlık
12 Landorf, C., 2011	Sosyal eşitlik: hizmetlere, tesislere ve fırsatlara erişim / kurumsal istikrar ve esneklik düzeyi Sosyal bütünlük: ağların gücü, katılım, kimlik saptama, hoşgörü / güçlendirme ve hesap verebilirlik düzeyi Memnuniyet ihtiyacı: Temel ihtiyaçların objektif memnuniyeti / temel ihtiyaçların öznel memnuniyeti

13	Colantonio, A., 2009	Geleneksel SS: Temel ihtiyaçlar (konut / çevresel sağlık dahil) / Eğitim ve yetenekler / İş edinimi / Eşitlik / İnsan hakları ve cinsiyet / Yoksulluk / Sosyal adalet Yeni geliştirilen: Demografik değişimler (yaş / göç ve hareketlilik) / sosyal çeşitlilik ve bağlılık / kimlik, yere bağlılık ve kültür / Güçlendirme, katılım ve erişim / Sağlık ve güvenlik / Sosyal sermaye / Refah, mutluluk ve yaşam kalitesi
14	Chiu, R. L. H., 2003	Yaşanabilirlik: iç konut durumları (mekan standartları / paylaşım derecesi / kendine yetme / yetersiz ev sahipliği) / konut dışı kalitesi (mahallenin temizliği / açık alana erişim / kentsel donanımlara erişim / gürültü seviyesi) Konut dağıtımında ve tüketiminde eşitlik: uygun maliyet (fiyat-gelir oranı / uygun maliyet oranı / kira-gelir oranı) / konut piyasasına erişilebilirlik (peşinat-gelir oranı) / yetersiz konut sahipliği (evsizliğin kapsamı / gecekondulu yerleşiminin kapsamı) / toplu konutlara erişim (toplular konut kiralama bekleme sırasının uzunluğu / toplu konut kiralama sırasının bekleme süresi) Konutta devlet desteğinin yeterliliği (destekli kaynak kullanımı için tedarik oranı / kredi yeterlilik oranı / karşılanabilirlik oranı)
15	Chiu, R. L. H., 2004	Sosyal refah Sosyal uyum / ayrışma Sosyal istikrar / istikrarsızlık Sosyal eşitlik / eşitsizlik Sosyal adalet / adaletsizlik Sosyal barış / çatışma Sosyal içirme / dışlama
16	Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020	Sağlık ve fiziksel konfor Erişilebilirlik Bütünleşme Ekonomi Katılım
17	Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020	Katılım: Bağış, finansal katılım, düşünsel katılım, dini katılım Güvenlik hissi: mahalle düzeninde, gece dış mekanda, kadın ve çocuklar arasında, polislin güvenlik tatmini, evin uzun süreli terkedildiğinde Yer hissi: yaşam tatmini, mahalleden gurur duyma, mahalleye karşı sorumluluk, mahalleyi özleme, mahalledeki çocukların hayatlarına devam etme arzusu, mahallede yaşamayı tercih etme
18	Karuppanan, S., Sivam, A., 2011	Açık alanlar Sosyal altyapı Erişim ve geçirgenlik Okunaklılık Estetik Güvenlik
19	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019	Demografi (nüfusa göre yaş/ nüfus artışı / evlilik durumu / belirli gruplara olanaklar ve tatmin) Eğitim ve yetenekler (eğitim, mesleki eğitim) İş edinimi (toplumsal refahı temel alan nüfus, kira karşılanabilirliği) Güçlendirme, katılım ve erişim (vatandaş katılımı / toplum servislerine erişim) Konut ve sağlık (nüfus yoğunluğu / konut fiyatı karşılanabilirliği / mahalle uyumu / hava kirliliği azaltımı / kamusal sağlık) Kimlik, imaj ve miras (miras korunumu / aidiyet hissi / toplum imajı) Sosyal karışım, içirme ve uyum (kültürel aktivite / topluluk işbirliği / kamusal alan) Sosyal sermaye (yerel organizasyonlar / güven / sosyal etkileşim / güvenlik algısı) Refah (olanaklara erişim – ortalama yürüme mesafesi / yaşam kalitesi)
20	Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020	Sosyal sermaye (işbirliği / güven / katılım / aidiyet hissi) Eşitlik (Gelir elde etmek için eşit fırsatlar / sosyal refah / eşit kentsel hizmetler / yerel kurumlar) Sosyal bütünlük (sosyal dayanışma / güvenlik / sosyal etkileşim / sakinlerin homojenliği) Kimlik (mekânsal-fiziksel kimlik / yer kimliği / fonksiyonel-aktif kimlik / bilişsel-anlamsal kimlik)

21	Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019	Toplunun sürdürülebilirliği: <i>Sosyal etkileşim</i> (komşularla konuşma / komşuları tanıma / komşularla gayri resmi sohbet) / <i>güvenlik</i> (gün içine güvende hissetme / gece güvende hissetme / seyahatleyken evin güvende olduğunu hissetme / toplu taşıma kullanırken güvende hissetme / mahalleyle ilgili genel güvende hissetme / güvenlik tatmini seviyesi) / <i>ikamet</i> (ikamet yılı / evlerini değiştirme planları / mahalleyi değiştirme planları) / <i>Aidiyet hissi</i> (gurur / gönüllü katılım) / <i>Yaşanan yer olarak mahalle</i> (Gurur / sakinlik seviyesi / mahremiyet seviyesi / başkalarının ev erişimi / yaşanacak iyi bir yer hissi) Sosyal eşitlik: <i>Hizmetlere erişim</i> (hizmetin uygunluğu / toplu taşımanın uygunluğu / mahallenin bakımı / kamusal alanın uygunluğu / kamusal hizmetlerin kullanım sıklığı / hizmetlere erişim süresi) / <i>Açık alanlar-parklar</i> (kamusal alanların uygunluğu / kamusal alanların kullanımı / parklara erişim süresi / kamusal alanların tatmin etme seviyesi) / <i>Ulaşım uygunluğu</i> (toplu taşıma uygunluğu / duraklara erişim süresi / toplu taşıma tatmin seviyesi) / <i>İş erişilebilirliği</i> (iş erişilebilirliği)
22	Ahman, H., 2013	Temel ihtiyaçlar ve erişim Eğitim Yaşam kalitesi Sosyal sermaye Sosyal uyum, entegrasyon ve çeşitlilik Yer hissi Ek perspektifler (disiplinlerarası olması)
23	Ahmed, K. G., 2012	Canlılık ve sosyal etkileşim: Sosyal aktivite altyapısı ve yerel aktivite merkezleri / aktivite merkezlerine erişim / kamusal alanların uygun tasarımı / sakinler arası sosyal uyum / bölge sakinlerinin mahalleleriyle özdeşleşmesi Bütünleşik kamusal alanlar ve mahalleler: çevre mahallelerin aktivite merkezleriyle bağlantıları / birbirine bağlı sokak-yaya ve bisiklet ağları / erişilebilir açık kamusal alanlar ve parklar / kamusal açık alanların uygun nitelik ve niceliği Yayalaştırma ve bisikletçilik: yaya ve bisiklet imkanları / yaya ve bisikletliler için uygun faaliyet Sağlıklı çevre: kirlilik kaynaklarından kaçınma / binalara güneş erişimi ve doğal havalandırma / yeşil alanlar ve kamusal parklar / çocuk ve gençlerde fiziksel aktivite / tıbbi bakım hizmetlerinin varlığı Güvenli çevre: mahalledeki güvenlik önlemleri Sakinler için mahremiyet: mekanların hiyerarşisi / konut arsalarının ve sokak manzarasının düzeni Konut yerleşimi kalitesi ve konut çeşitliliği: Arazide uygun paylaşımlar ile çeşitli arsa boyutları Mahalleyle ilgili katılımcı karar verme süreçleri: toplantılarda aktif katılım / sakinlerin sorunlara müdahalesi / gönüllü çalışmalara katılım
24	Cuthill, M., 2010	Sosyal adalet ve eşitlik Sosyal altyapı Bağlantılı yönetim Sosyal sermaye
25	Vavik, T., Keitsch, M. M., 2010	Yoksulluk Yetersizlik (bilgiye erişim) Sosyal engelleme (katılımın sağlanması)
26	Darchen, S., Poitras, C., 2020	Kentsel peyzaj tasarımı Yerel özelliklerin korunması Psikolojik ihtiyaçların karşılanması Erişilebilirlik İş fırsatlarının uygunluğu Sosyal altyapının sağlanması
27	Soholt, S., Ruud, M. E., Braathen, E., 2012	Sosyal sermaye Katılım ve yönetim

28	Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 (İnşaat sürecinde sosyal sürdürülebilirlik)	İş istikrarı Eşitlik İş eğitimi İş memnuniyeti Çalışanlara sorumluluk verme Çalışanların karar alma süreçlerine katılımı Refah olanaklarından yararlanma derecesi Yerel inşaat işçisinin kullanımı İletişim ve bilgi değişimi Proje paydaşları arasındaki kişilerarası çatışmaları çözmek için ortaklık stratejileri oluşturmak Şantiyede güvenlik görevlisi kullanımı Mahalleye proje yardımı İşgücü deneyimi İşgücü bilgisi İşgücü becerileri Sahadaki güvenlik performansı seviyesi Saha disiplini İşgücü arasındaki kültürel farklılıklar İşgücünün psikolojik sağlığı Projeledeki suç oranı İşgücünün ekonomik refahı İşgücü kişisel sorunları Motivasyon Yerel yönetimlerin tasarıma katılımı Son kullanıcıların sağlık ve üretkenliğini artıran tasarımların benimsenmesi Son kullanıcılar için güvenlikle ilgili hususları Kadınların ve çocukların iş becerilerini dikkate alan tasarımlar Sağlık ekibini tasarım ekibine dahil etme Komşuların tasarıma katılımı Son kullanıcıların tasarıma katılımı İnşaat sürecinden kaynaklanan aksaklıkları en aza indirmek için bir plan sağlamak Planlama ve tasarım aşamalarında öğrenilen dersleri tüm paydaşlarla belgelemek Sürdürülebilirlik odaklı tasarım ve inşaat firmalarını benimsemek Sendikalara üyelik Genel trafik aksaklıkları Komşuların rahatsızlığı Proje komşularının memnuniyeti Konut politikasında sürdürülebilirlik ilkelerinin dikkate alınması
29	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010	Uygun yaşam kalitesi ve iyi yaşam fırsatları (istihdam, eğitim, sağlık, eğlence, sosyal ve kültürel faaliyetler) Sosyal dışlanma, sosyal uyum, eşitlik, entegrasyon Varlık edinme ve yönetim Sosyal altyapı Temel hizmetlere erişim, güçlü toplu taşıma Çevresel eşitlik, temiz çevre Sosyal sermaye, yerel katılım, toplum yönetimi Kaynakların eşit dağılımı
30	Wan, L., Ng, E., 2018	Sağlık ve konfor Güvenlik ve emniyet Kültür ve miras Erişilebilirlik Kapsama Katılım Eğitim
TEZLER		
31	Balta, F.G., 2012	İç ve dış konut koşulları Tesislerin sağlanması İş ve sosyal fırsatlara erişilebilirlik Ulaşım Cinsiyet eşitliği Güvenlik
32	Hürol, Y. H., 2014	Eşitlik Çeşitlilik Yaşam kalitesi Karşılıklı bağlılık Demokrasi ve yönetim

33	Güner, B., 2015	Yaşam kalitesi Konut ve yapı çevre İş olanakları, Eğitim ve yetenekler Sağlık Erişilebilirlik Güvenlik Mekân duygusu ve kültürel kimlik Aidiyet ve yere bağlanma Sosyal katılım ve sosyal etkileşim Sosyal eşitlik Toplum katılımı
34	Var, E. B., 2015	Kentsel mekân ve kalitesi Demografi Toplumsal katılım Sosyal bütünlük ve uyum Mülk sahipliği Eğitim İş imkânı
35	Taştan, H., 2016	Temel ihtiyaçların karşılanması Fiziksel ve psikolojik konfor Topluluğun sürdürülebilirliği Eşitlik ve adalet Katılım
36	Hatahet, K., 2016	Sosyal eşitlik Toplunun sürdürülebilirliği
37	Beşikçi, İ., 2018	Sosyal eşitlik: erişilebilirlik, iş olanakları, karşılanabilir konut, yapı çevrenin kalitesi, etkili yönetim ve yönetmelikler Toplunun sürdürülebilirliği: sosyal etkileşim, yer duygusu, yerleşimcilerin tatmini, güvenlik, toplum istikrarı
38	Faisal, A., 2018	Temiz içme suyu ve sıhhi tesisat, hava kalitesi, katı atık, hastalık yükü, kaliteli eğitim, cinsiyet eşitliği, göçmenlere tolerans, gürültü, gıda ve temel medikal bakım, ölüm oranları, elektrige erişim, açlık ve yoksulluğun sona ermesi
39	Biler, D., 2019	Eğitim Çeşitlilik İstihdam Refah ve güvenlik Erişilebilirlik Eşitlik Kimlik Demokrasi ve yönetim Yaşam kalitesi
40	Çifcibaşı Durna, K., 2019	Temel ihtiyaçlar Eşitlik Yer duygusu ve aidiyet Kimlik ve kültürel mirasın devamlılığı Demokrasi ve katılımcılık
41	Baran, E., 2019	Sosyal etkileşim Evrensel erişim İnsan ölçekli ve yaya odaklı yerleşim Nitelikli kamusal mekân Ayırt edici karaktere sahip yer Katılım Kaynakların ve çevrenin korunması Tarihi yapıların korunması Esneklik

Adım 2

Gösterge	Araştırmacılar
1 Temel ihtiyaçlara erişim ve yaşam kalitesi	Littig, B., Griebler, E., 2005.
2 Temel insan ihtiyaçları	Opp, S., 2017 Colantonio, A., 2009 Taştan, H., 2016 Çifcibaşı Durna, K., 2019
3 Temel ihtiyaçlar ve erişim	Ahman, H., 2013
4 Yaşam kalitesi	Polose, M., 2000 McKenzie, 2004

		Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ahman, H., 2013 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Hürol, Y. H., 2014 Güner, B., 2015 Biler, D., 2019
5	Adalet	Taştan, H., 2016
6	Sosyal adalet	Littig, B., Griebler, E., 2005. Colantonio, A., 2009 Chiu, R. L. H., 2004
7	Sosyal adalet ve eşitlik	Cuthill, M., 2010
8	Sosyal uyum	Littig, B., Griebler, E., 2005. Bramley, G., Power S., 2009 Chiu, R. L. H., 2004 Ahman, H., 2013 Ahmed, K. G., 2012 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
9	Mahalle uyumu	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
10	Yoğunluk	Shirazi M. R., Keivani R., 2019
11	Karışık arazi kullanımı	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Stender, M., Walter, A., 2019
12	Kent dokusu ve bağlantılar	Shirazi M. R., Keivani R., 2019
13	Bağlantılar	Stender, M., Walter, A., 2019
14	Çevre mahallelerin aktivite merkezleriyle bağlantıları	Ahmed, K. G., 2012
15	Yapı tipolojisi	Shirazi M. R., Keivani R., 2019
16	Merkezin kalitesi	Shirazi M. R., Keivani R., 2019
17	Olanaklara erişim	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
18	Eşit erişim ve imkân	Opp, S., 2017
19	Elektriğe erişim	Faisal, A., 2018
20	Evrinsel erişim	Baran, E., 2019
21	Erişilebilirlik	Stender, M., Walter, A., 2019 Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Darchen, S., Poitras, C., 2020 Wan, L., Ng, E., 2018 Güner, B., 2015 Beşikçi, İ., 2018 Biler, D., 2019
22	Konut piyasasına erişilebilirlik	Chiu, R. L. H., 2003
23	İş ve sosyal fırsatlara erişilebilirlik	Balta, F.G., 2012
24	Erişim ve geçirgenlik	Karuppannan, S., Sivam, A., 2011
25	İş fırsatlarının uygunluğu	Darchen, S., Poitras, C., 2020
26	İş istikrarı	Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020
27	İş olanakları	Güner, B., 2015 Beşikçi, İ., 2018
28	İş imkânı	Var, E. B., 2015
29	İstihdam	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Biler, D., 2019
30	Sosyal ağlar ve etkileşimler	Shirazi M. R., Keivani R., 2019
31	Sosyal ağlar	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012
32	Ağların gücü	Landorf, C., 2011
33	Sokak-yaya ve bisiklet ağları	Ahmed, K. G., 2012
34	Güvenlik	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Davidson, M., 2009 Eizenberg, E., Jabareen, Y., 2017 Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 Stender, M., Walter, A., 2019 Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Karuppannan, S., Sivam, A., 2011 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020

		<i>Balta, F. G., 2012</i> <i>Güner, B., 2015</i> <i>Beşikçi, İ., 2018</i>
35	Emniyet ve güvenlik	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Wan, L., Ng, E., 2018
36	Refah ve güvenlik	<i>Biler, D., 2019</i>
37	Güvenlik önlemleri	Ahmed, K. G., 2012
38	Polisin güvenlik tatmini	Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020
39	Sağlık ve güvenlik	Colantonio, A., 2009
40	Güven	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019
41	Güvenli çevre	Ahmed, K. G., 2012
42	Bağlılık duygusu	Shirazi M. R., Keivani R., 2019
43	Sosyal bağlılık	Stender, M., Walter, A., 2019
44	Bağlılık	Colantonio, A., 2009
45	Yere bağlılık	Colantonio, A., 2009
46	Karşılıklı bağlılık	<i>Hürol, Y. H., 2014</i>
47	Katılım	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Stender, M., Walter, A., 2019 Landorf, C., 2011 Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Vavik, T., Keitsch, M. M., 2010 Wan, L., Ng, E., 2018 Ahmed, K. G., 2012 <i>Taştan, H., 2016</i> <i>Baran, E., 2019</i>
48	Toplum katılımı	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 <i>Güner, B., 2015</i> <i>Var, E. B., 2015</i>
49	Sosyal katılım	<i>Güner, B., 2015</i>
50	Vatandaş katılımı	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
51	Gönüllü katılım	Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019
52	Katılımcı karar verme süreçleri	Ahmed, K. G., 2012 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020
53	Yerel katılım	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
54	Katılım ve yönetim	Soholt, S., Ruud, M. E., Braathen, E., 2012
55	Bağlantılı yönetim	Cuthill, M., 2010
56	Toplum yönetimi	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
57	Etkili yönetim ve yönetmelikler	<i>Beşikçi, İ., 2018</i>
58	Varlık edinme ve yönetme	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
59	Mülk sahipliği	<i>Var, E. B., 2015</i>
60	Demokrasi ve katılımcılık	<i>Çifcibaşı Durna, K., 2019</i>
61	Kolektif gruplara ve ağlara katılım	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012
62	Güçlendirme, katılım ve erişim	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Colantonio, A., 2009
63	Güçlendirme ve hesap verebilirlik düzeyi	Landorf, C., 2011
64	Mahallenin kalitesi	Shirazi M. R., Keivani R., 2019
65	Konut kalitesi / konut	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Colantonio, A., 2009
66	Sosyal çeşitlilik	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Colantonio, A., 2009
67	Çeşitlilik	McKenzie, 2004 Ahman, H., 2013 <i>Hürol, Y. H., 2014</i> <i>Biler, D., 2019</i>
68	Eşitlik	Davidson, M., 2009 Eizenberg, E., Jabareen, Y., 2017 Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018

		McKenzie, 2004 Colantonio, A., 2009 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Hürol, Y. H., 2014 Biler, D., 2019 Çifcibaşı Durna, K., 2019 Taştan, H., 2016
69	Sosyal eşitlik	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Landorf, C., 2011 Chiu, R. L. H., 2004 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Güner, B., 2015 Hatahet, K., 2016 Beşikçi, İ., 2018
70	Cinsiyet eşitliği	Balta, F.G., 2012 Faisal, A., 2018
71	Çevresel eşitlik, temiz çevre	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
72	Kaynakların ve çevrenin korunması	Baran, E., 2019
73	Eşit kentsel hizmetler	Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020
74	Konut dağıtımında ve tüketiminde eşitlik	Chiu, R. L. H., 2003
75	Hizmetlere, tesislere ve fırsatlara erişim	Landorf, C., 2011 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Ahmed, K. G., 2012
76	Tesislerin sağlanması	Balta, F.G., 2012
77	İçerme	Stender, M., Walter, A., 2019
78	Sosyal içerme ve etkileşim	Davidson, M., 2009
79	Sosyal içerme	Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018
80	Sosyal dışlanma / içerme	Bramley, G., Power S., 2009 Chiu, R. L. H., 2004
81	Sosyal dışlanma	Polose, M., 2000 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
82	Sosyal karışım, içerme ve uyum	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
83	Adaptasyonellik	Davidson, M., 2009
84	Sosyal sermaye	Bramley, G., Power S., 2009 Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ahman, H., 2013 Cuthill, M., 2010 Soholt, S., Ruud, M. E., Braathen, E., 2012 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
85	Sürdürülebilir kentsel form	Eizenberg, E., Jabareen, Y., 2017
86	Kentsel peyzaj tasarımı	Darchen, S., Poitras, C., 2020
87	Kentsel mekan ve kalitesi	Var, E. B., 2015
88	Eko-varsayımlar	Eizenberg, E., Jabareen, Y., 2017
89	Kaynakların eşit dağılımı	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
90	Dışlanma pratiklerinden uzaklaşma	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012
91	Toplumsal sürdürülebilirliği	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Hatahet, K., 2016 Beşikçi, İ., 2018
92	Topluluğun sürdürülebilirliği	Taştan, H., 2016
93	Sosyal etkileşim	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Ahmed, K. G., 2012 Güner, B., 2015 Beşikçi, İ., 2018 Baran, E., 2019
94	Topluluk istikrarı	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012
95	toplum istikrarı	Beşikçi, İ., 2018

96	Gurur	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019
97	Mekan bağılılığı hissi	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012
98	Sosyal dayanışma	Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020
99	Çevresel adalet ve sağlık riskleri	Opp, S., 2017
100	Sağlık	Stender, M., Walter, A., 2019 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Güner, B., 2015
101	Çevresel sağlık	Colantonio, A., 2009
102	Sağlıklı çevre	Ahmed, K. G., 2012
103	Sağlık ve fiziksel konfor	Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Wan, L., Ng, E., 2018
104	Fiziksel ve psikolojik konfor	Taştan, H., 2016
105	Konut ve sağlık	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
106	Kamusal sağlık	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
107	Topluluk ve yerin değeri	Opp, S., 2017
108	Bağlantılılık	McKenzie, 2004
109	Demokrasi ve yönetim	McKenzie, 2004 Hürol, Y. H., 2014 Biler, D., 2019
110	Kimlik	Stender, M., Walter, A., 2019 Colantonio, A., 2009 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020
111	Kimlik saptama	Landorf, C., 2011
112	Kimlik, imaj ve miras	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
113	Mekân duygusu ve kültürel kimlik	Güner, B., 2015 Biler, D., 2019
114	Kimlik ve kültürel mirasın devamlılığı	Çifcibaşı Durna, K., 2019
115	Kültür ve miras	Wan, L., Ng, E., 2018
116	Miras korunumu	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
117	Tarihi yapıların korunması	Baran, E., 2019
118	Toplum imajı	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
119	Buluşma noktaları	Stender, M., Walter, A., 2019
120	Sosyal aktiviteler	Stender, M., Walter, A., 2019
121	Fiziksel aktiviteler	Ahmed, K. G., 2012
122	Tıbbi bakım hizmetleri	Ahmed, K. G., 2012
123	Gıda ve temel medikal bakım	Faisal, A., 2018
124	Hastalık yükü	Faisal, A., 2018
125	İmkanlar	Stender, M., Walter, A., 2019
126	Yaya ve bisiklet imkanları	Ahmed, K. G., 2012
127	İnsan ölçekli ve yaya odaklı yerleşim	Baran, E., 2019
128	Toplu taşıma	Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
129	Karşılabilir ev / konut	Stender, M., Walter, A., 2019 Beşikçi, İ., 2018
130	İş edinimi ve eğitim	Stender, M., Walter, A., 2019
131	İş edinimi	Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
132	Eğitim ve yetenekler	Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Güner, B., 2015
133	Eğitim	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ahman, H., 2013 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Wan, L., Ng, E., 2018 Var, E. B., 2015 Faisal, A., 2018 Biler, D., 2019

134	Mesleki eğitim	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020
135	Kurumsal istikrar ve esneklik düzeyi	Landorf, C., 2011
136	Esneklik	Baran, E., 2019
137	Sosyal bütünlük	Landorf, C., 2011 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020
138	Sosyal bütünlük ve uyum	Var, E. B., 2015
139	Hoşgörü	Landorf, C., 2011
140	Memnuniyet ihtiyacı (nesnel / öznel)	Landorf, C., 2011
141	Refah	Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020
142	Sosyal refah	Chiu, R. L. H., 2004 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020
143	İnsan hakları ve cinsiyet	Colantonio, A., 2009
144	Yoksulluk	Colantonio, A., 2009 Vavik, T., Keitsch, M. M., 2010
145	Açlık ve yoksulluğun sona ermesi	Faisal, A., 2018
146	Demografik değişimler	Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Var, E. B., 2015
147	Mutluluk	Colantonio, A., 2009
148	Yaşanabilirlik	Chiu, R. L. H., 2003
149	İç konut durumları (mekan standartları / paylaşım derecesi / kendine yetme / yetersiz ev sahipliği)	Chiu, R. L. H., 2003 Balta, F.G., 2012
150	Konut dışı kalitesi (mahallenin temizliği / açık alana erişim / kentsel donanımlara erişim / gürültü seviyesi)	Chiu, R. L. H., 2003 Balta, F.G., 2012
151	Gürültü	Faisal, A., 2018
152	Konut ve yapı çevre	Güner, B., 2015
153	Yapılı çevrenin kalitesi	Beşikçi, İ., 2018
154	Uygun maliyet	Chiu, R. L. H., 2003
155	Yetersiz konut sahipliği	Chiu, R. L. H., 2003
156	Toplu konutlara erişim	Chiu, R. L. H., 2003
157	Konutta devlet desteğinin yeterliliği	Chiu, R. L. H., 2003
158	Sosyal istikrar	Chiu, R. L. H., 2004
159	Sosyal barış	Chiu, R. L. H., 2004
160	Bütünleşme	Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020
161	Ekonomi	Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020
162	Yer hissi	Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Ahman, H., 2013
163	Yer duygusu	Beşikçi, İ., 2018 Çırcıbaşı Durna, K., 2019
164	Yaşanacak iyi bir yer hissi	Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019
165	Ayırt edici karaktere sahip yer	Baran, E., 2019
166	Yaşam tatmini	Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020
167	Yerleşimcilerin tatmini	Beşikçi, İ., 2018
168	Sorumluluk	Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020
169	Özlem	Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020
170	Açık alanlar	Karuppannan, S., Sivam, A., 2011 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019
171	Kamusal açık alanların uygun nitelik ve niceliği	Ahmed, K. G., 2012
172	Yeşil alanlar ve kamusal parklar	Ahmed, K. G., 2012
173	Sosyal altyapı	Karuppannan, S., Sivam, A., 2011 Cuthill, M., 2010 Darchen, S., Poitras, C., 2020 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
174	Sosyal aktivite altyapısı	Ahmed, K. G., 2012

175	Okunaklılık	Karuppannan, S., Sivam, A., 2011
176	Estetik	Karuppannan, S., Sivam, A., 2011
177	Karşılabilirlik (uygun fiyat)	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
178	Nüfus yoğunluğu	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
179	Hava kirliliği	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
180	Hava kalitesi	<i>Faisal, A., 2018</i>
181	Aidiyet hissi	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 <i>Çifcibaşı Durna, K., 2019</i>
182	Aidiyet ve yere bağlanma	<i>Güner, B., 2015</i>
183	Kültürel aktivite	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
184	Sosyal ve kültürel faaliyetler	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 sosyal ve kültürel faaliyetler
185	İş birliği	Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020
186	Topluluk iş birliği	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019
187	Kamusal alan	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Ahmed, K. G., 2012
188	Nitelikli kamusal mekân	<i>Baran, E., 2019</i>
189	Bütünleşik kamusal alanlar ve mahalleler:	Ahmed, K. G., 2012
190	Yerel organizasyonlar / kurumlar	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020
191	Sakinlerin homojenliği	Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020
192	İkamet	Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019
193	Ulaşım	Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 <i>Balta, F.G., 2012</i>
194	Entegrasyon	Ahman, H., 2013 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010
195	Canlılık	Ahmed, K. G., 2012
196	Mahalleyle özdeşleşme	Ahmed, K. G., 2012
197	Kirlilik kaynaklarından kaçınma	Ahmed, K. G., 2012
198	Binalara güneş erişimi ve doğal havalandırma	Ahmed, K. G., 2012
199	Mahremiyet	Ahmed, K. G., 2012 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019
200	Mekanların hiyerarşisi	Ahmed, K. G., 2012
201	Sokak manzarası	Ahmed, K. G., 2012
202	Konut yerleşimi kalitesi ve konut çeşitliliği	Ahmed, K. G., 2012
203	Arazide uygun paylaşımlar ile çeşitli arsa boyutları	Ahmed, K. G., 2012
204	Bilgiye erişim	Vavik, T., Keitsch, M. M., 2010
205	Yerel özelliklerin korunması	Darchen, S., Poitras, C., 2020
206	Psikolojik ihtiyaçların karşılanması	Darchen, S., Poitras, C., 2020
207	Kapsayıcılık	Wan, L., Ng, E., 2018
208	Temiz içme suyu ve sıhhi tesisat	<i>Faisal, A., 2018</i>
209	Katı atık	<i>Faisal, A., 2018</i>
210	Göçmenlere tolerans	<i>Faisal, A., 2018</i>
211	Ölüm oranları	<i>Faisal, A., 2018</i>

Adım 3

Ana gösterge	Araştırmacılar	Alt gösterge	Araştırmacılar	Açıklama
Temel ihtiyaçlar	Littig, B., Griefsler, E., 2005. Opp, S., 2017 Colantonio, A., 2009 <i>Taştan, H., 2016</i> <i>Çifcibaşı Durna, K., 2019</i> Ahman, H., 2013			Üst başlık. İçerisinde: Eğitim, sağlık barınma, istihdam gibi temel insan ihtiyaçları

Yaşam kalitesi	Polose, M., 2000 McKenzie, 2004 Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ahman, H., 2013 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Hürol, Y. H., 2014 Güner, B., 2015 Biler, D., 2019	Üst başlık. İçeriğinde: Mutluluk, memnuniyet düzeyleri, arzu ve tercihler
	Refah	Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 Chiu, R. L. H., 2004 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020
	Mutluluk	Colantonio, A., 2009
	Memnuniyet	Landorf, C., 2011
	Hosgörü	Landorf, C., 2011
	Açlık ve yoksulluk	Colantonio, A., 2009 Vavik, T., Keitsch, M. M., 2010 Faisal, A., 2018
	Yaşanabilirlik	Chiu, R. L. H., 2003
	Tatmin	Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Beşikçi, İ., 2018
	Yer duygusu	Beşikçi, İ., 2018 Çifcibaşı Durna, K., 2019 Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Ahman, H., 2013 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019
	Özlem	Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020
	Sorumluluk	Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020
	Mahremiyet	Ahmed, K. G., 2012 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019
Adalet (justice) ve (sosyal) eşitlik (equity)	Adalet	Taştan, H., 2016 (equity)
	Sosyal adalet	Littig, B., Griebler, E., 2005 (justice ve equity) Colantonio, A., 2009 (equity) Chiu, R. L. H., 2004 (equity) Cuthill, M., 2010 (justice ve equity)
	Çevresel adalet	Opp, S., 2017 (equity ve environmental justice)
	İnsan hakları	Colantonio, A., 2009
	Eşitlik	Cuthill, M., 2010 (justice ve equity) Davidson, M., 2009 (equity) Eizenberg, E., Jabareen, Y., 2017 (equity) Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 (equity) McKenzie, 2004 (equity) Colantonio, A., 2009 (equity) Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 (equity) Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 (equity) Hürol, Y. H., 2014 (equity) Biler, D., 2019 (equity anlamında eşitlik) Çifcibaşı Durna, K., 2019 (adalet anlamında eşitlik) Taştan, H., 2016 (equity)
		Tüm kaynaklara eşit erişim hakkı ve fırsatı

	Sosyal Eşitlik	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 (social equity ve environmental equity) Landorf, C., 2011 (social equity) Chiu, R. L. H., 2004 (social equity / social equality) Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al- Qudah, H. S., 2019 (social equity) Güner, B., 2015 (social equity) Hatahet, K., 2016 (social equity) Beşikci, İ., 2018 (social equity) Balta, F. G., 2012 (social equity) Faisal, A., 2018 (cinsiyet eşitliği) Opp, S., 2017 Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Faisal, A., 2018 (elektriğe erişim) Stender, M., Walter, A., 2019 Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Darchen, S., Poitras, C., 2020 Wan, L., Ng, E., 2018 Biler, D., 2019 Chiu, R. L. H., 2003 (konut piyasasına erişilebilirlik) Balta, F. G., 2012 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Landorf, C., 2011 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al- Qudah, H. S., 2019 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Ahmed, K. G., 2012	Tüm kaynaklara eşit erişim hakkı ve fırsatı Konut dağıtımında ve tüketiminde çevresel eşitlik
	Çevresel Eşitlik	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010	Temiz çevre, çevre kirliliklerinin giderilmesi
	Erişimde eşitlik (fiziksel erişim)	Opp, S., 2017 Baran, E., 2019 Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Karuppannan, S., Sivam, A., 2011	Olanaklara erişimde eşitlik
Eşitlik (Equality)	Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 (equality) Chiu, R. L. H., 2004 (equality)		
Uyum / bütünlük (cohesion)	Sosyal uyum	Littig, B., Grießler, E., 2005. Bramley, G., Power S., 2009 Chiu, R. L. H., 2004 Ahman, H., 2013 Ahmed, K. G., 2012 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Var, E. B., 2015	Ortak bilinç / sorumluluk / güven / bütünlük
	Mahalle uyumu	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019	
	Sosyal bütünlük	Landorf, C., 2011 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Var, E. B., 2015 Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Ahman, H., 2013 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010	
Kent dokusu	Yoğunluk	Shirazi M. R., Keivani R., 2019	
	Karışık arazi kullanımı	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Stender, M., Walter, A., 2019	
	Bağlantılar / ağlar	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Stender, M., Walter, A., 2019 Ahmed, K. G., 2012 McKenzie, 2004 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al- Qudah, H. S., 2019 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Balta, F. G., 2012	Yaya- araç-bisiklet ağları Kesintisizlik Toplu taşıma Stender-buluşma noktaları
	Yapı tipolojisi	Shirazi M. R., Keivani R., 2019	

	Merkezin kalitesi	Shirazi M. R., Keivani R., 2019	
	Mahallenin kalitesi	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 <i>Var, E. B., 2015</i> <i>Baran, E., 2019</i> Chiu, R. L. H., 2003 <i>Balta, F. G., 2012</i> <i>Beşikçi, İ., 2018</i>	Temizlik, açık alana erişim, kentsel donatıya erişim, gürültü seviyesi vs. (konut dışı kalite)
	Konut kalitesi	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Colantonio, A., 2009 Stender, M., Walter, A., 2019 <i>Beşikçi, İ., 2018</i> Chiu, R. L. H., 2003 <i>Balta, F. G., 2012</i> <i>Güner, B., 2015</i> Chiu, R. L. H., 2003 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ahmed, K. G., 2012	Konut kalitesi / karşılanabilir konut (affordable) Paylaşım derecesi, kendine yetme, yetersiz ev sahipliği
	Kentsel form	Eizenberg, E., Jabareen, Y., 2017 Ahmed, K. G., 2012	
	Peyzaj tasarımı	Darchen, S., Poitras, C., 2020 Ahmed, K. G., 2012	
	Kamusal / açık alanlar	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Ahmed, K. G., 2012 <i>Baran, E., 2019</i> Karuppannan, S., Sivam, A., 2011	Nitelikli, bütünleşik
	Okunaklılık	Karuppannan, S., Sivam, A., 2011	
	Estetik	Karuppannan, S., Sivam, A., 2011 <i>Baran, E., 2019</i>	
Çevre	Çevrenin korunması	<i>Baran, E., 2019</i> Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Eizenberg, E., Jabareen, Y., 2017	Eko-varsayımlar
	Sağlıklı çevre	Ahmed, K. G., 2012 Colantonio, A., 2009	
	Kirlilikten kaçınma	Ahmed, K. G., 2012 <i>Faisal, A., 2018</i> Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019	
İstihdam	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 <i>Biler, D., 2019</i> Darchen, S., Poitras, C., 2020 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 <i>Güner, B., 2015</i> <i>Beşikçi, İ., 2018</i> <i>Var, E. B., 2015</i> Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Stender, M., Walter, A., 2019		Olanak, uygunluk, istikrar
Sosyal bağlantılar	Sosyal ağlar	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Landorf, C., 2011	
	Sosyal etkileşim	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Ahmed, K. G., 2012 <i>Güner, B., 2015</i> <i>Beşikçi, İ., 2018</i> <i>Baran, E., 2019</i>	

	Sosyal dayanışma	Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020	
Güvenlik	Güvenlik	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Davidson, M., 2009 Eizenberg, E., Jabareen, Y., 2017 Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 Stender, M., Walter, A., 2019 Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Karuppannan, S., Sivam, A., 2011 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 <i>Balta, F.G., 2012</i> <i>Güner, B., 2015</i> <i>Beşikçi, İ., 2018</i> Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Wan, L., Ng, E., 2018 <i>Biler, D., 2019</i> Ahmed, K. G., 2012 Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Colantonio, A., 2009	Emniyet, önlemler, tatmin
	Güven	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019	
	Güvenli çevre	Ahmed, K. G., 2012	
Bağlılık	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Stender, M., Walter, A., 2019 Colantonio, A., 2009 <i>Hürol, Y. H., 2014</i> Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012		Bağlılık duygusu, sosyal bağlılık, yere bağlılık, karşılıklı bağlılık, mekan bağlılığı
	Aidiyet hissi	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 <i>Çifcibaşı Durna, K., 2019</i> <i>Güner, B., 2015</i>	

Katılım ve demokrasi	Katılım	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Stender, M., Walter, A., 2019 Landorf, C., 2011 Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Vavik, T., Keitsch, M. M., 2010 Wan, L., Ng, E., 2018 Ahmed, K. G., 2012 <i>Taştan, H., 2016</i> <i>Baran, E., 2019</i> Soholt, S., Ruud, M. E., Braathen, E., 2012 <i>Çifcibaşı Durna, K., 2019</i> Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 <i>Güner, B., 2015</i> <i>Var, E. B., 2015</i> Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ahmed, K. G., 2012 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010	Yönetimde karar verme süreçlerine katılım Aktivitelere katılım Sosyal – toplumsal katılım Katılımcı karar verme süreçleri
Yönetişim	Soholt, S., Ruud, M. E., Braathen, E., 2012 Cuthill, M., 2010 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 <i>Beşikçi, İ., 2018</i> Landorf, C., 2011 McKenzie, 2004 <i>Hürol, Y. H., 2014</i> <i>Biler, D., 2019</i> Landorf, C., 2011 <i>Baran, E., 2019</i> Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020	Yönetim, hesap verilebilirlik, yönetmelik Kurumsal istikrar ve esneklik Yerel organizasyonlar-kurumlar	
Mülk edinme	Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 <i>Var, E. B., 2015</i>		
Çeşitlilik	Shirazi M. R., Keivani R., 2019 Colantonio, A., 2009 McKenzie, 2004 Ahman, H., 2013 <i>Hürol, Y. H., 2014</i> <i>Biler, D., 2019</i>		
Kapsayıcılık-dışlanma	Stender, M., Walter, A., 2019 Davidson, M., 2009 Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 Bramley, G., Power S., 2009 Chiu, R. L. H., 2004 Polose, M., 2000 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Wan, L., Ng, E., 2018		

Sosyal sermaye	Bramley, G., Power S., 2009 Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018 Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Ahman, H., 2013 Cuthill, M., 2010 Soholt, S., Ruud, M. E., Braathen, E., 2012 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010	“Bir toplumda bireylerin ve grupların birbirlerine güvenmesini ve planlama sürecinde karşılıklı bir anlayış bulmak için birlikte çalışmasını sağlayan ortak değerler ve normlarla dolu bir toplumdaki ağları anlamak ve teşvik etmek.” Rashidfarokhi, A., Yrjänä, L., Wallenius M., Toivonen S., Ekroos A., Viitanen, K., 2018
Sosyal altyapı	Karuppannan, S., Sivam, A., 2011 Cuthill, M., 2010 Darchen, S., Poitras, C., 2020 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010	
Toplumsal sürdürülebilirliği	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Hatahet, K., 2016 Beşikçi, İ., 2018 Taştan, H., 2016 Chiu, R. L. H., 2004	Üst başlık. İçeriğinde: Sosyal etkileşim-ağ Kolektif gruplara ve ağlara katılım Topluluk istikrarı Gurur / mekan bağlılığı hissi güvenlik
Toplumsal istikrarı	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Beşikçi, İ., 2018	O bölgede uzun süre yaşama isteği
Gurur	Dempsey, N., Brown, C., Bramley, G., 2012 Farhadikhah, H., Ziari, K., 2020 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019	
Sağlık	Stender, M., Walter, A., 2019 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Güner, B., 2015 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ahmed, K. G., 2012 Faisal, A., 2018 Colantonio, A., 2009	Tıbbi bakım hizmetleri Medikal bakım Hastalık yükü
	Konfor koşulları	Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Wan, L., Ng, E., 2018 Taştan, H., 2016
Topluluk ve yerin değeri	Opp, S., 2017	
Kimlik ve kültürel miras	Kimlik ve kültürel miras	Stender, M., Walter, A., 2019 Colantonio, A., 2009 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Landorf, C., 2011 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Güner, B., 2015 Biler, D., 2019 Çifcibaşı Durna, K., 2019 Wan, L., Ng, E., 2018 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Darchen, S., Poitras, C., 2020
	Tarihi yapıların korunması	Baran, E., 2019
	İmaj	Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019

Eğitim ve yetenekler	Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Güner, B., 2015 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ahman, H., 2013 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 Wan, L., Ng, E., 2018 Var, E. B., 2015 Faisal, A., 2018 Biler, D., 2019 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020 Stender, M., Walter, A., 2019	Eğitim, mesleki eğitim
Aktiviteler	Sosyal aktiviteler Fiziksel aktiviteler Kültürel aktiviteler	Stender, M., Walter, A., 2019 Ahmed, K. G., 2012 Ahmed, K. G., 2012 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Manzi, T., Lucas, K., Jones, T., Allen, J., 2010 sosyal ve kültürel faaliyetler
Demografi	Ölüm / doğum oranları Göçmenler Nüfus yoğunluğu İkamet Homojenlik Demografik değişimler	Faisal, A., 2018 Faisal, A., 2018 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Ali, H. H., Al-Betawi, Y. N., Al-Qudah, H. S., 2019 Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., Memar, S., 2020 Colantonio, A., 2009 Chan, H. H., Hu, T., Fan, P., 2019 Var, E. B., 2015
Ekonomi	Almahmoud, E., Doloi, H. K., 2020 Nasirzadeh, F., Ghayoumian, M., Khanzadi, M., Cherati, M.R., 2020	

Adım 4

1. Adalet (justice) ve (sosyal) eşitlik (equity+equality)
2. Uyum / bütünlük (cohesion) + hoşgörü/gurur/güven
3. Sosyal bağlantılar + sosyal sermaye (fayda getiren sosyal ağlar)
4. Güvenlik
5. Katılım ve demokrasi
6. Yönetişim ve mülk edinme
7. Kapsayıcılık / dışlanma + çeşitlilik
8. Sosyal altyapı (toplum merkezlerinin varlığı) + aktiviteler
9. Toplumun istikrarı + bağlılık + yer duygusu
10. Sağlık
11. Kimlik ve kültürel miras + yerin değeri
12. Demografi (nüfus ve değişimleri + göçmenlik + yoğunluk + eğitim ve yetenekler + istihdam + evlilik + hane halkı sayısı + yaş ortalaması + cinsiyet)

B

KAMUSAL ALAN KALİTE PARAMETRELERİNİN AYIKLANMASI

Adım 1

Araştırmacı	Gösterge (kamusal alan analizleri (A) ve kalite (K))
Gehl,, 1974	K Koruma (trafiğe karşı koruma, şiddet ve suçla karşı koruma, kötü algısal deneyime karşı koruma) Konfor (yürüme imkanları, sabit kalma imkanları, oturma imkanları, görme imkanları, konuşma ve duyma imkanları, aktivite imkanları) Memnuniyet (ölçek, iklimin pozitif yönünden yararlanma imkanı, estetik kalite/pozitif algı deneyimi)
Zamanifard, 2018	K Konfor Kapsayıcılık Çeşitlilik / canlılık İmaj / sevilirlik
Carmona, 2014	K Form Erişilebilirlik İmaj Aktivite Sosyallik Konfor İşlev Sorumluluk / haklar
Mehta, 2014	K Kapsayıcılık Anlamlı aktiviteler Konfor Güvenlik Memnuniyet
PPS	K Sosyallik Kullanım ve aktiviteler Erişilebilirlik ve bağlantılar Konfor ve imaj
MIQCP, 1998 (Pelin Gökçür, 2017, sf:139)	A Sokak ölçeğinde: biçimsel olarak yatay ve düşey sınırlamalar (planlar ve kesitler) Kentsel yapı ölçeği: sosyolojik, morfolojik, tarihsel ve biçimsel okumalar Sit ölçeği: üçboyutluluk, nitelik, devamlılık, kentsel gelişme biçimi
Gökçür, P., 2017, sf:22	A Çevre, ses, ışık, görüş (mekânsal ilişkiler): duysal formlar Ortam: sosyal formlar Peyzaj: mekânsal formlar (su, yeşil bitki, kentsel mobilya, mimari ve kentsel formlar)
Gökçür, P., 2017, sf:74	A Güvenlik: görülebilirlik, doğal gözlem, etkinlik ve toplumsallaşma, mekan bütünlüğü, okunabilirlik, erişimin doğal kontrolü, peyzaj, mekanın güvenliği Okunabilirlik: sınırlar, morfoloji-biçim ve peyzaj, uyum-denge, kamusal alanın işlevselliği ve kent mobilyaları, yükseklikler ve oranlar Erişilebilirlik: trotuarların genişlikleri, ıslıklandırma sistemleri, kentsel mobilyalar, sanatsal öğeler, ağaçlandırma Yapı adası büyüklükleri Taşıt yollarının daraltılması Geçirgen ızgara yol sistemi
Forsyth, A., 2000	A GIS: yollar, arazi kullanımı, rekreasyon ve açık alan ölçümleri
Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	A Mimari: Genel oranlar, kentsel tasarım, planlama, işçilik ve stil, ek özellikler, yeşil alanlar Estetik: Bilgi, reklam ve işaretlerin gösterilmesi, cepheler, çatılar, kaldırım ve eskrim, renk şeması, temizlik Sosyal: Kullanıcılar, atmosfer, diğer kamusal alanlara erişim, güvenlik, aydınlatma, gözetim Çevresel: Gürültü, yeşil alanlar Fonksiyonel: Patikalar ve bisiklet yolları, ritim ve uyum, erişilebilirlik
Rogers, R., 2005	A Kamusal alanların bağlantıları / hiyerarşileri / süreklilik Kentsel bütünlük: bütüncül, kullanıcı ilişkili, güvenlik (izleyen gözler) / canlılık
Ekdi, F. P., Çıracı, H., 2015	A Yönetim: <i>Civility</i> : bakım ve temizlik / <i>kontrol</i> : seviye ve kontrol yöntemleri / <i>Animasyon</i> : farklı etkinlikler ve çeşitli sosyal gruplar için destek yelpazesi Erişim: <i>toplu taşıma</i> : toplu taşıma yöntemleri / <i>görünürlük</i> / <i>yaya erişilebilirliği</i> Kullanıcı: <i>yoğunluk</i> / <i>güvenlik algısı</i> / <i>aktiviteler</i>
Carr et al., 1992 (Praliya, S., Garg, P., 2019)	K Konfor Dinlenme Pasif birleşme Keşif Karşılaşma
Praliya, S., Garg, P., 2019	K Erişilebilirlik ve bağlantılar Bakım Çekicilik ve cazibe Konforlu Kapsayıcı Aktivite ve kullanımlar Amaçlılık Güvenli

Jacobs, J., 1961	K	Sınırlar (kamusal alan- özel alan arasında) Güvenlik ve kontrol Kullanım sürekliliği ve çeşitliliği / canlılık Çeşitlilik (kültürel fırsatlar, sahne, insan)
Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N., 1997	K	Yaşanabilirlik (hayatta kalma, kişisel sağlık, çevresel sağlık, konfor, güvenlik ve emniyet) Karakter (yer duygusu, sıcaklık, zaman duygusu, istikrar, estetik) Bağlantılar (uygunluk, devamlılık, birlik, sembolik, etkileşim, aidiyet) Hareketlilik (erişilebilirlik, elverişlilik, aktivite, okunaklılık) Kişisel özgürlük (kontrol, dışavurum, mahremiyet, karşılanabilirlik) Çeşitlilik (çeşitlilik, seçenek, ilgi alanı, farkındalık)
Whyte, 1980	K	Oturma alanları, doğal etmenler (güneş, rüzgar, ağaçlar ve su) Yiyecek yerleri Sokak bağlantıları İstenmeyenler (tehlikeli inşaların engellenmesi – güvenlik) Etketif kapasite (optimum kullanıcı sayısı) Üçgenleme (insanlar arasında ilişki kuran uyarılar – aktiviteler)
Ewing and Clemente, 2013	K	İmgelenebilirlik Görsel çevreleme İnsan ölçeği Şeffaflık Karmaşıklık
Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	K	Aktivite boyutu (aktivite çeşitliliği, aktif katılım, pasif katılım) – <i>müzikhol sinema, tiyatro, müze, sergi, dini yer, alışveriş, oyun ve boş zaman aktiviteleri, rahatlama, restorasyon, çok fonksiyonlu mekanlar, oturma yerleri, güzel manzara, farklı mevsimlerde aktiviteler</i> Fiziksel boyut (konfor ve güvenlik, erişilebilirlik, doğal unsurlar, estetik özellikler, hizmetler ve imkanlar, yeterli alan) – <i>doğal alan, yer estetiği, huzur, araç kısıtlaması, yeterli alan, temizlik hizmetleri, yenilik, yönetim ve bakım, yer yakınlığı, iklim konforu, mahremiyet, kentten uzaklık, toplu taşınmaya erişim, renkli mekan</i> Sosyal boyut (mahremiyet ve bölge, sosyal etkinlik, mekanların biraradalığı) – <i>sosyal ve kültürel atmosfer, aile mekanı, her yaş için yer, gençler kulübü</i> Anlam boyutu (alanın tarihi, ortak işaretler, yer karakteri, anlamlı deneyim, yer durumu, kültürel ve tasarımda sosyal ve kültürel kaygılar) – <i>yaşanabilirlik, yer ile yakınlık-bağ</i>
Lynch, K., 2018	A	Yollar / izler Kenarlar Bölgeler Düğümmler Belirgin yer – kent simgesi
Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	K	Sosyal parametreler: kuşaklar arasında kullanım sürekliliği, toplanma alanı, kompaktlık – yer duygusu- kimlik, sosyalite, uygunluk, kullanıcı çeşitliliği, konfor, güvenlik, Rasyonel kaynak kullanımı (rasyonel zaman, enerji kullanımı, atık su giderimi, cevaplanabilirlik, sağlıklı çevre) Tasarım boyutu – fiziksel özellikler ve görsel etki: düzen ve büyüklük, çevre yapıları – mimari çerçeve, fiziksel özellikler (yol kaplaması, yeşil alan, su özellikleri, oturma, ışıklandırma, hareketli kentsel donatı, odak), bakım, yer altı park alanı, adaptasyon Fonksiyonel boyut: erişilebilirlik, kullanım çeşitliliği, geçici özellikler (kullanıcı çeşitliliği, yer duygusu, güvenlik)
Lang, J., 2005	A	İlgili değişkenlerin aralığı Verimlilik Aktivitelerin ve insanların ayrıklığı ve bütünleşikliği Yaya ve araç trafiğinin ayrılması: sokakların doğası Yer duygusu Sağlıklı biyogenik çevre ve sürdürülebilir gelişim Değişen teknolojiler ve kent formu Vandalizm, suç ve terörizmin etkileri
Low, S., Taplin, D., Scheld, S., 2005 (Sf:196)	K	Yerin tarihi – anlamı Erişim Sosyal etkileşim – güvenlik Çeşitlilik (insan, kültür ve sosyal çeşitlilik) Çekicilik (hizmet ve eğlence) Sembolik iletişim
Varna, G., 2014	K	Sahiplik: özel mülk / kamusal mülk Kontrol: Ücretsiz kullanım ve rahatlatıcı bir polis varlığı Fiziksel yapılanma: iyi bağlantılar, güçlü görsel bağlantı, belirsiz giriş ve eşikler, geniş aktivite destek yelpazesi Canlılık: Çeşitli faaliyetlerde bulunan geniş ve çeşitli kullanıcı Nezakete (civility): iyi bakılan, bakımlı, çekici
Montgomery, J., 1998	K	Aktivite: yaya akışı ve canlılık, insan çeken cazibe merkezleri, birincil ve ikincil kullanımların çeşitliliği, nüfusun yoğunluğu, açık saatlerin çeşitliliği ve akşam ekonomisi talebi, sokak yaşamını ve insan gözlemlerini teşvik etme, hassas ekonomi büyümesi İmaj: okunaklılık, imgelenebilirlik, sembolizm ve hafıza, psikolojik erişim, algılanabilirlik, anlayışlılık Form: Gelişim yoğunluğunu sağlama, karma kullanım için zonelama, iyi doku için inşa etmek, yapı çevrenin adaptasyonu, ölçek, kent blokları ve geçişlilik, sokaklar (ilişki, görünürlük, yatay doku), kamusal alan, hareket, yeşil alan ve su yerleri, önemli noktalar, görsel uyaranlar ve detaylar, imaj olarak mimari stil

Adım 2

Gösterge	Araştırmacı	Açıklama
----------	-------------	----------

1	Koruma	Gehl,, 1974	Trafiğe karşı koruma Kötü algısal deneyime karşı koruma
2	Konfor	Gehl,, 1974 Zamanifard, 2018 Mehta, 2014 PPS Carr et al., 1992 (Praliya, S., Garg, P., 2019) Praliya, S., Garg, P., 2019 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	Yürüme imkanları, sabit kalma imkanları, oturma imkanları, görme imkanları, konuşma ve duyma imkanları, aktivite imkanları Erişimde kolaylık, iklim, oturma, yürünebilirlik, okunaklılık, yeşil alan İklim, fiziksel koşullar Yapı durumları, çevre verileri Oturma alanları, korunaklı alanlar, işaret öğeleri, park alanları, trafik Aydınlatma, görünür ve merkezi toplanma alanları, araç yasağı
3	Ölçek	Gehl,, 1974 Ewing and Clemente, 2013 Montgomery, J., 1998	İnsan ölçeği
4	Form	Carmona, 2014 MIQCP, 1998 Gökgür, P., 2017 Lang, J., 2005 Montgomery, J., 1998	Morfolojik, biçimsel okumalar Kentsel gelişme biçimi Su, yeşil bitki, kentsel mobilya, mimari ve kentsel formlar
5	Düzen ve büyüklük	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	
6	Erişilebilirlik	Carmona, 2014 PPS, 2020 Gökgür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Praliya, S., Garg, P., 2019 Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N., 1997 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010 Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Lang, J., 2005	Erişilebilirliğin doğal kontrolü Yaya ve araç trafiğinin ayrılması: sokakların doğası Yürüme – sabit kalma imkanları
7	Erişim	Gehl,, 1974 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Ekdi, F. P., Çıracı, H., 2015 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010 Low, S., Taplin, D., Scheld, S., 2005 (Sf:196) Montgomery, J., 1998 Zamanifard, 2018	Diğer kamusal alanlara erişim Toplu taşıma: toplu taşıma yöntemleri /görünürlük / yaya erişilebilirliği Toplu taşımaya erişim Sokaklar-ilişki Erişimde kolaylık
8	İşlev	Carmona, 2014	
9	Bağlantılar	PPS Gökgür, P., 2017 Rogers, R., 2005 Praliya, S., Garg, P., 2019 Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N., 1997 Varna, G., 2014	Geçirgen ızgara yol sistemi Kamusal alanın bağlantıları Fiziksel / görsel
10	Giriş – çıkışlar	Varna, G., 2014	Belirsiz giriş ve eşikler
11	Sınırlar	MIQCP, 1998 Gökgür, P., 2017 Jacobs, J., 1961 Lynch, K., 2018	Kamusal alan- özel alan arasında Kenarlar
12	Devamlılık	MIQCP, 1998 Rogers, R., 2005	
13	Hiyerarşi	Rogers, R., 2005	
14	Duyu verileri / doğal etmenler	Gökgür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Whyte, 1980 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010 Gehl,, 1974 Zamanifard, 2018 Mehta, 2014	Çevre, ses, ışık, görüntü Aydınlatma, gözetim, atmosfer, gürültü Güneş, rüzgar, ağaçlar ve su Aydınlatma Görme, duyma konuşma imkanları İklim İklim
15	Işıklandırma	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	
16	Doğal alan	Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	
17	Mekan bütünlüğü	Gökgür, P., 2017	
18	Okunabilirlik	Gökgür, P., 2017 Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N., 1997 Zamanifard, 2018	Okunaklılık
19	Görülebilirlik	Gökgür, P., 2017 Montgomery, J., 1998	
20	Peyzaj	Gökgür, P., 2017	
21	Kent mobilyaları	Gökgür, P., 2017	
22	Kentsel donatı	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	

23	Yükseklik ve oranlar	MIQCP, 1998 Gökgür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
24	Kaldırım	Gökgür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
25	Işıklandırma	Gökgür, P., 2017	
26	Sanatsal öge	Gökgür, P., 2017	
27	Ağaçlandırma	Gökgür, P., 2017	
28	Yapı adası büyüklükleri	Gökgür, P., 2017	
29	Yollar	Gökgür, P., 2017 Forsyth, A., 2000 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Lynch, K., 2018	Taşıt yolları Patikalar ve bisiklet yolları Yollar - izler
30	Yol kaplaması	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	
31	Arazi kullanımı	Forsyth, A., 2000	
32	Rekreasyon ve açık alan ölçümleri	Forsyth, A., 2000	
33	Kentsel tasarım ve planlama	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
34	İşçilik ve stil	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
35	Yeşil alan	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Montgomery, J., 1998 Zamanifard, 2018 Gökgür, P., 2017	
36	Bilgilendirme panoları	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Praliya, S., Garg, P., 2019	Bilgi, reklam ve işaretlerin gösterilmesi İşaret öğeleri
37	Cepheler	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
38	Çatılar	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
39	Renkler	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
40	İklim	Gehl, 1974	
41	Uyum, denge ve ritim	Gökgür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
42	Hareketlilik	Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N., 1997	
43	Oturma alanları	Whyte, 1980 Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Zamanifard, 2018 Gehl, 1974 Praliya, S., Garg, P., 2019	
44	Yiyecek yerleri	Whyte, 1980	
45	Efektif kapasite	Whyte, 1980 Lang, J., 2005	İlgili değişkenlerin aralığı
46	Görsel çevreleme	Ewing and Clemente, 2013 Montgomery, J., 1998	Görsel uyaranlar ve detaylar
47	Şeffaflık	Ewing and Clemente, 2013	
48	Karmaşıklık	Ewing and Clemente, 2013	
49	Yeterli alan	Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	
50	Araç kısıtlaması	Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	Araç kısıtlaması
51	Yakınlık – uzaklık	Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	Yer yakınlığı, kentten uzaklık
52	Renk	Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	Renkli mekan
53	Bölgeler	Lynch, K., 2018 Montgomery, J., 1998	
54	Düğüm	Lynch, K., 2018	
55	Landmark - Belirgin yer – kent simgesi	Lynch, K., 2018 Montgomery, J., 1998	
56	Yapı durumları	PPS	
57	Çevre strüktürleri	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	
58	Mimari çerçeve	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	
59	Su ögesi	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Montgomery, J., 1998 Gökgür, P., 2017	
60	Odak	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	Görünür ve merkezi toplanma alanları
61	Park alanları	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Praliya, S., Garg, P., 2019	Yer altı park alanları
62	Yapılı çevrenin adaptasyonu	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Montgomery, J., 1998	
63	Sağlıklı biyogenik çevre ve sürdürülebilir gelişim	Lang, J., 2005	
64	Teknoloji	Lang, J., 2005	

65	Ekoloji	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	enerji kullanımı, atık su giderimi, Rasyonel kaynak kullanımı
66	Sahiplik	Varna, G., 2014	Özel mülk / kamusal mülk
67	Yoğunluk	Montgomery, J., 1998	Gelişim yoğunluğu sağlama
68	Karma kullanım	Montgomery, J., 1998	
69	Doku	Montgomery, J., 1998	İyi doku için inşa etmek Yatay doku
70	Geçirgenlik	Montgomery, J., 1998	Kent blokları ve geçirgenlik
71	Hareket	Montgomery, J., 1998	
72	Korunaklı alanlar	Praliya, S., Garg, P., 2019	
73	Trafik	Praliya, S., Garg, P., 2019	

Adım 3

Ana gösterge	Araştırmacılar	Alt gösterge	Araştırmacılar	Açıklama
Ölçek	Gehl., 1974 Ewing and Clemente, 2013 Montgomery, J., 1998	Yükseklik ve oranlar	MIQCP, 1998 Gökğür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	İnsan ölçeği
Form	Carmona, 2014 MIQCP, 1998 Gökğür, P., 2017 Lang, J., 2005 Montgomery, J., 1998 Gökğür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Lynch, K., 2018 Montgomery, J., 1998			Morfolojik, biçimsel okumalar Kentsel gelişme biçimi, kentsel formlar, doku, geçirgenlik Yapı adası büyüklükleri Bölgeler Bölgeler
Arazi kullanımı	Forsyth, A., 2000 Montgomery, J., 1998 Montgomery, J., 1998			Karma kullanım Yoğunluk
Erişilebilirlik	Carmona, 2014 PPS, 2020 Gökğür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Praliya, S., Garg, P., 2019 Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N., 1997 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010 Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Gehl., 1974 Zamanifard, 2018 Low, S., Taplin, D., Scheld, S., 2005 (Sf:196) Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N., 1997 Montgomery, J., 1998			Erişilebilirliğin doğal kontrolü Yürüme – sabit kalma imkanları Erişimde kolaylık
		Toplu taşıma	Ekdi, F. P., Çıracı, H., 2015 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	Hareketlilik Hareket Toplu taşıma yöntemleri
		Yaya	Ekdi, F. P., Çıracı, H., 2015	
		Bisiklet yolları	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
		Kamusal alanlara erişim	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Rogers, R., 2005	Kamusal alanlar arasındaki ilişki Kamusal alanın bağlantıları
		Yaya – araç trafiği ilişkisi	Lang, J., 2005 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	Yaya ve araç trafiğinin ayrılması: sokakların doğası Araç kısıtlaması
		Taşıt yolları ve sokaklar	Montgomery, J., 1998 Gökğür, P., 2017 Forsyth, A., 2000 Lynch, K., 2018 Praliya, S., Garg, P., 2019	

	Kaldırım	Gökgür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
	Yol kaplamaları	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	
	Düğüm	Lynch, K., 2018	
Bağlantılar	Gökgür, P., 2017 PPS Praliya, S., Garg, P., 2019 Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N., 1997 Varna, G., 2014		Geçirgen yol sistemleri Fiziksel ve görsel bağlantılar – belirsiz giriş-çıkışlar
Sınırlar	MIQCP, 1998 Gökgür, P., 2017 Jacobs, J., 1961 Lynch, K., 2018		Kamusal alan- özel alan arasında Kenarlar
Süreklilik – devamlılık	MIQCP, 1998 Rogers, R., 2005		
Yakınlık - uzaklık	Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010		Yer yakınlığı, kentten uzaklık
Hiyerarşi	Rogers, R., 2005		
Uyum, denge ve ritim	Gökgür, P., 2017 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Forsyth, A., 2000		Düzen ve büyüklük İşçilik ve stil Rekreasyon ve açık alan ölçümleri
Doğal etmenler ve doğal peyzaj	İklim	Zamanifard, 2018 Mehta, 2014 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Whyte, 1980 Gehl, 1974	Güneş, rüzgar
	Su ögesi	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Montgomery, J., 1998 Gökgür, P., 2017	
	Yeşil alan	Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Montgomery, J., 1998 Zamanifard, 2018 Gökgür, P., 2017	
	Ağaçlandırma	Gökgür, P., 2017	
Duyu verileri	Aydınlatma	Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010 Gökgür, P., 2017 Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	
	Manzara	Gehl, 1974 Gökgür, P., 2017	
	Gürültü	Gehl, 1974 Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Gökgür, P., 2017	
Okunabilirlik	Gökgür, P., 2017 Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N., 1997 Zamanifard, 2018		“Okunabilirlik bir çevrenin fark edilebilir ve tutarlı bir örüntü içinde organize edilebilir olmasıdır” (Lynch, 1960) “mekânın zihinde canlandırılmasına yardımcı olan nitelikler” Karmaşıklık
İmgelenebilirlik	Ewing and Clemente, 2013		“güçlü bir imge yaratma olasılığı taşıyan fiziksel objenin niteliği”

	Gökgür, P., 2017 Montgomery, J., 1998 Ewing and Clemente, 2013	Görsel çevreleme	Ewing and Clemente, 2013 Montgomery, J., 1998	Görsel uyarılar ve detaylar
Kentsel donatı	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012	Kent mobilyaları	Gökgür, P., 2017 Whyte, 1980 Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Zamanifard, 2018 Gehl, 1974 Pratiya, S., Garg, P., 2019	Oturma alanları
		Sanatsal öge	Gökgür, P., 2017	
		Bilgilendirme Panoları	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Pratiya, S., Garg, P., 2019	
Çevre strüktürlerin kalitesi ve işlevi	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 PPS	Yapılı çevrenin adaptasyonu	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Montgomery, J., 1998	
		Cepheler	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
		Çatılar	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019	
		Fonksiyon	Carmona, 2014 Whyte, 1980	Yiyecek yerleri
		Renkler	Szczepańska, A., Pietrzyk, K., 2019 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010	Renkli mekan
Ekoloji	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Lang, J., 2005			enerji kullanımı, atık su giderimi, Rasyonel kaynak kullanımı Sağlıklı biyojenik çevre ve sürdürülebilir gelişim
Efektif kapasite	Whyte, 1980 Lang, J., 2005 Charkhchian, M., Daneshpour, S. A., 2010			İlgili değişkenlerin aralığı Yeterli alan
Araç park alanları	Marinkovic, A., Vasilevska, L., Miric, A., Peric, D., 2012 Pratiya, S., Garg, P., 2019			Yer altı park alanları
Teknoloji	Lang, J., 2005			
Landmark	Lynch, K., 2018 Montgomery, J., 1998			

Adım 4

1. Ölçek (insan ölçeği / yükseklik ve oranlar)
2. Form + sınırlar + bağlantılar + hiyerarşi
3. Arazi kullanımı (karma kullanım / yoğunluk / efektif kapasite)
4. Erişilebilirlik (Toplu taşıma / bisiklet / araç / yaya / park alanları – hareketler, yönelimler, varlıkları)
5. Süreklilik, devamlılık + görülebilirlik, saydamlık (görsel ve fiziksel, görsel çevreleme)
6. Yakınlık – uzaklık
7. Doğal etmenler, doğal peyzaj (iklim, su, yeşil alan)
8. Duyu verileri (aydınlatma, manzara, gürültü)
9. Okunabilirlik
10. İmgelenebilirlik + landmark
11. Kentsel donatı (kent mobilyaları, sanatsal öğeler, bilgilendirme panoları)
12. Çevre strüktürlerin kalitesi ve işlevi (cephe, çatı, fonksiyon, renk, adaptasyon kapasitesi) + uyum, denge, ritim
13. Ekoloji (enerji kullanımı)
14. Teknoloji

C

ANKET BİLGİLENDİRME SAYFASI

Kamusal Alanda Sosyal Sürdürülebilirliğin Değerlendirilmesine Yönelik Anket Çalışması

Bu anket, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimari Tasarım Anabilim Dalında Doktora tez çalışması kapsamında yapılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması için gerekli fiziksel açık çevre koşullarının belirlenmesi ve kamusal alanların tasarım aşamasında sosyal sürdürülebilirlik seviyesinin tespit edilmesine yönelik bir ölçüm metodu geliştirmektir. Bu sayede, tasarım aşamasında fiziksel çevre verilerinin eklenmesi ile oluşturulacak planlamada kamusal alanın sosyal sürdürülebilirlik başarıları ölçümlenerek, verimliliği henüz proje gerçekleştirilmeden artırılabilir hale gelecektir.

Toplanan bilgiler, anket ekibi tarafından gizlilik ilkesi ile saklanmaktadır. Hiçbir veri üçüncü taraflarla paylaşılmamakta, sadece bilimsel amaçlar için kullanılmaktadır. Alınan kişisel verilerin bir kısmı, anketin güvenilirliğinin teyidi için sorulmaktadır.

Kamuyuyla paylaşılan bilgiler, tamamen işlenmiş istatistiki verilerden oluşmakta, kişisel hiçbir veri çalışma ekibi dışında kimseyle paylaşılmamaktadır.

Toplanan bilgiler, toplumun genel eğilimlerini yansıtacak istatistiki verilere dönüştürülecektir (kişisel veriler paylaşılmayacaktır). Bu istatistiki veriler kamusal alanların fiziksel ve sosyal gelişiminde yerel yönetimler tarafından kullanılabileceği gibi bilimsel yayınlar aracılığı ile tüm dünyanın bilimsel birikimine literatürel bir katkı sağlayacaktır.

Ankete katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ancak ankete katılımın yoğunluğu, katılımcının isteği ve ilgisi çalışmanın daha doğru ve eksiksiz yapılmasını sağlayacaktır. Bunun yanında Adana kentimizin gelişmesi için atılmış bir adım olacağı unutulmamalıdır.

Anket süresi ortalama 15 dakikadır.

İlginiz için teşekkür ederim.

Anketi online olarak doldurmak için telefonun kamerasından karekodu okutup çıkan bağlantıya tıklamanız yeterlidir.

Bu anket Google işbirliği ile hazırlanmıştır.
Daha fazla bilgi için; 0 (532) 541 3993

D

UYGULANAN ANKET ÇALIŞMASI

KAMUSAL ALANDA SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK ANKET ÇALIŞMASI

FORM ID:	_____	İlk 2 hane: Anket noktasının konum kodu Son 2 hane: Nuktada gerçekleştirilen anketin numarası
ANKET NO:	_____	Ofiste doldurulacaktır. 1-400 arasında numara verilecektir.
AÇIK ADRES:	Sokak / Cadde: Apartman no ve ismi: Daire no:	Sadece çalışma alanı çevresinde yaşayanlara doldurtulacaktır.
TARİH:	___/___/2021 ___:___ saatinde bu ankete başladım.	
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ:		Görüşülen kişinin adı, soyadı ve telefon numarası eklenecektir.

A. Demografik Sorular

A1.	Cinsiyet	☐ Kadın (1) ☐ Erkek (2)
A2.	Medeni durum	☐ Evli (1) ☐ Bekar (2)
A3.	Yaş	_____
A4.	Eğitim durumu	☐ Okur – yazar (1) ☐ İlkokul mezunu (2) ☐ Ortaokul mezunu (3) ☐ Lise mezunu (4) ☐ Lisans mezunu (5) ☐ Yüksek Lisans mezunu (6) ☐ Doktora mezunu (7)
A5.	Hane birey sayısı (çocuklar ve siz dahil)	_____
A6.	Çalışma durumu	☐ Çalışıyorum (1) ☐ Emekliyim (2) ☐ İşsizim (3) ☐ Ev hanımıyım (4) ☐ Öğrenciyim (5)

Bu kısımdaki soruları çalışıyorsanız cevaplayınız.

A7. Aylık geliriniz ne kadar?

2600 TL ve altı.....	☐ 1
2601 TL – 4000 TL arası.....	☐ 2
4001 TL – 6000 TL arası.....	☐ 3
6001 TL – 8000 TL arası.....	☐ 4
8001 TL ve üstü.....	☐ 5

A8. İşyeriniz hangi mahallede bulunmaktadır?

Alidede Mahallesi.....	☐ 1	Kurtuluş Mahallesi.....	☐ 10
Cemalpaşa Mahallesi.....	☐ 2	Kuruköprü Mahallesi.....	☐ 11
Çınarlı Mahallesi.....	☐ 3	Reşatbey Mahallesi.....	☐ 12
Döşeme Mahallesi.....	☐ 4	Sarıyakup Mahallesi.....	☐ 13
Gazipaşa Mahallesi.....	☐ 5	Sucuzade Mahallesi.....	☐ 14
Hanedan Mahallesi.....	☐ 6	Tepebağ Mahallesi.....	☐ 15
Karasoku Mahallesi.....	☐ 7	Türkocağı Mahallesi.....	☐ 16
Kayalıbağ Mahallesi.....	☐ 8	Ziypaşa mahallesi.....	☐ 17
Kocavezir Mahallesi.....	☐ 9	Diğer.....	☐

A9. Bu bölgede çalışma nedeniniz nedir? (birden fazla şık işaretlenebilir)	
İş yerimin bu bölgede olması.....	☐ 1
Kalabalık olması.....	☐ 2
Kamu kurum ve kuruluşlarına yakın olması..... (okul, hastane, belediye, adliye, karakol vb.)	☐ 3
Restoran – kafelere yakın olması.....	☐ 4
Boş zaman aktivitelerine yakın olması..... (sinema – tiyatro, alışveriş, müze, sergi, spor, müzik vb)	☐ 5
Açık alanlara yakın olması..... (parklar, meydanlar vb.)	☐ 6
Dini mekanlara yakın olması (Cami, kilise, sinagog vb.)	☐ 7
Tanıdıklara – arkadaşlara yakın olması.....	☐ 8
İşyeri kiralalarının ucuz olması.....	☐ 9
Bölgedeki dayanışma oluşumları.....	☐ 10
Bölgenin güvenli olması.....	☐ 11
Bölgenin fiziki görünümü.....	☐ 12
Bu bölgedeki iş olanaklarının çeşitliliği.....	☐ 13
Diğer.....	☐
A10. İş yerinizden genelde kullandığınız kamusal alana (park, meydan vs.) yürüme mesafeniz kaç dakika sürmektedir?	
.....	

A11. Şuan hangi amaçla burada bulunmaktasınız? (birden fazla işaretlenebilir)			
İş.....	☐ 1	Eylem – protesto.....	☐ 9
Yeme – içme.....	☐ 2	Kutlama (yerel – ulusal kutlamalar).....	☐ 10
Spor.....	☐ 3	Geçip gidiyorum.....	☐ 11
Alışveriş.....	☐ 4	Burada yaşıyorum.....	☐ 12
Konser – festival.....	☐ 5	Misafirliğe geldim.....	☐ 13
Tiyatro – sinema.....	☐ 6	Sağlık hizmetleri.....	☐ 14
Sergi – müze.....	☐ 7	Diğer.....	☐
Dinlenme – temiz hava.....	☐ 8		
A12. Burayı hangi sıklıkla ziyaret edersiniz?			
Her gün.....	☐ 1		
Haftada 1 – 2 defa.....	☐ 2		
Ayda 1 – 2 defa.....	☐ 3		
Yılda 1 – 2 defa.....	☐ 4		
İlk ziyaret.....	☐ 5		
A13. Nerede yaşıyorsunuz?			
A121. Bu meydanda / sokakta yaşıyorum.....	☐ 1		
A122. Bu meydan / sokak çevresinde yürüme mesafesinde yaşıyorum.....	☐ 2		
A123. Bu meydan / sokak çevresinde yaşamıyorum.....	☐ 3		

A14 – A15 – A16 nolu soruları bu bölgede ev sahibiyseniz cevaplayınız.						
A14. Evinizin mülk durumu nedir?						
A111. Kendi mülkümüz.....					☐ 1	
A112. Kira.....					☐ 2	
A15. Ne zamandır bu bölgede oturuyorsunuz?						
..... yıldır bu bölgede yaşıyorum.						
A16. Bu bölgeye taşınma nedeniniz / bu bölgede kalma nedeniniz nedir? (Birden çok şık işaretleyebilirsiniz.)						
İşe yakın olması.....					☐ 1	
Kamu kurum ve kuruluşlarına yakın olması..... (okul, hastane, belediye, adliye, karakol vb.)					☐ 2	
Restoran – kafelere yakın olması.....					☐ 3	
Boş zaman aktivitelerine yakın olması..... (sinema – tiyatro, alışveriş, müze, sergi, spor, müzik vb)					☐ 4	
Açık alanlara yakın olması..... (parklar, meydanlar vb.)					☐ 5	
Dini mekanlara yakın olması (Cami, kilise, sinagog vb.)					☐ 6	
Tanıdıklara – arkadaşlara yakın olması.....					☐ 7	
Konut fiyatlarının ucuz olması.....					☐ 8	
Bölgedeki yaşam koşullarının kolaylığı.....					☐ 9	
Bölgenin güvenli olması.....					☐ 10	
Bölgenin fiziki görünümü.....					☐ 11	
Diğer.....					☐	
A17. Evinizden genelde kullandığınız kamusal alana (park, meydan vs.) yürüme mesafeniz kaç dakika sürmektedir?						
.....						
		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
A18.	Evimin iç mekan kalitesinden memnunum.					

B. Adalet ve Sosyal Eşitlik		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
B1.	Bu çevrede kamu kurum ve kuruluşlarından herkesle eşit bir şekilde yararlanabiliyorum.					
B2.	B2. Bu çevredeki aktivitelerden herkesle eşit bir şekilde faydalanabiliyorum.					
B3.	B3. Bu çevrede cinsiyet eşitliği vardır.					
B4.	B4. Bu çevrede vakit geçirmek için pataya ihtiyacım yok.					
C. Uyum ve Bütünlük		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
C1.	Bu mahalledeki insanlara ve çevreye karşı sorumluluk hissediyorum.					

C2.	Bu çevrede, yaşlılara ve engellilere yardım ederim.					
C3.	Bu çevredeki insanlara hoşgörülü davranırım.					
C4.	Bu çevrede insanlardan anlayış görürüm.					
C5.	Burada insanlar arasında dayanışma duygusu vardır.					
C6. Buradaki birlik, beraberlik ve bütünlüğün oluşumunda hangileri daha etkilidir?						
		Etkili değil (1)	Ne etkili ne de değil (2)		Etkili (3)	
	Kalabalık olması					
	Tarihi bir alan olması					
	Ortak bir geçmişin olması					
	Kolay hatırlanabilir olması					
	Kolayca gelinebilmesi					
	Her yere yakın olması					
	Çok fazla aktivite olması					
	İnsanların pozitif olması					
	Dış mekanların fazla olması					

D. Sosyal Bağlantılar ve Sosyal Sermaye		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
D1.	Bu çevrede sürekli tanıdık insanlarla karşılaşırım.					
D2.	Bu çevredeki insanlar birbirlerini tanır.					
D3.	Bu sokaktaki insanlar beni tanır.					
D4.	Bu çevrede tanıdıklarımın zaman geçirmekten zevk alırım.					
D5.	Bu çevrede tanıdığım insanlar günlük yaşamımı kolaylaştırmaktadır.					
E. Güvenlik		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
E1.	Gündüz saatlerinde bu sokakta kendimi güvende hissedirim.					
E2.	Gece saatlerinde bu sokakta kendimi güvende hissedirim.					
E3.	Bu çevredeki güvenlik önlemleri yeterlidir.					
E4.	Bu meydanda / sokakta kendimi özgür hissediyorum.					

F. Sosyal Altyapı ve Aktiviteler	
F1. Bu çevrede hangi aktivite mekanlarından faydalaniyorsunuz?	
1 Eğitim kurumları (okul vb.).....	☐ 1
2 Spor salonu.....	☐ 2
3 Belediye binaları.....	☐ 3
4 Restoran – kafe	☐ 4
5 Adliye Binası.....	☐ 5
6 Parklar.....	☐ 6
7 Dini mekanlar (cami, kilise vs.).....	☐ 7
8 Karakol.....	☐ 8
9 Hastane.....	☐ 9
10 Alışveriş – AVM.....	☐ 10
11 Kültür merkezleri (sergiler, müzeler vs.).....	☐ 11
12 Sinema – tiyatro	☐ 12
F2. Bu çevrede genelde kullandığınız ulaşım türü nedir?	
Yaya.....	☐ 1
Özel araç.....	☐ 2
Motosiklet.....	☐ 3
Toplu taşıma.....	☐ 4
Bisiklet.....	☐ 5
Tekerlekli sandalye.....	☐ 6
Diğer.....	☐

		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
F3.	Bu çevrede toplu taşımayı yeterli buluyorum.					
F4.	Bu çevrede tanıdıklarımla zaman geçirecek aktiviteleri yeterli buluyorum.					
F5.	Bu çevrede araç park alanlarını yeterli buluyorum.					
F6.	Bu çevrede araç trafiği beni rahatsız eder.					
F7.	Bu çevrede sosyalleşilebilen açık alanları yeterli buluyorum.					
G. Katılım ve Demokrasi		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
G1.	Bu çevrede yenileme, değişim ve dönüşüm süreçlerinde fikirlerimi özgürce dile getiririm.					
G2.	Bu meydan / sokak hakkında yerel yönetimlerle iş birliği ve düşünce paylaşımı yapabiliyorum.					
G3.	Bu çevrede karar verme süreçlerinde düşüncemin önemsendiğini hissedirim.					
H. Yönetişim ve Mülk Edinme		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
H1.	Bu meydanı / sokağı şekillendiren yönetmelikleri yeterli buluyorum.					

H2.	Bu çevreyi kapsayan yerel yönetimden meydan / sokak hakkında yeterli bilgi alabiliyorum.						
H3.	Bu çevrenin yönetiminde istikrar sağlandığını düşünüyorum.						
H4.	Bu çevrede yer alan mülkleri satın alabilecek ekonomik güce sahibim.						
I. Kapsayıcılık ve Çeşitlilik		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)	
I1.	Bu çevrede yaşlılar ve engelliler (zihinsel veya fiziksel) rahatça hareket edebilir.						
I2.	Bu çevrede yer alan aktivitelerden yaş, etnik köken, cinsiyet vb. yönlerden ayrımcılık olmadan her insanın faydalandığını düşünüyorum.						
I3.	Bu çevredeki insanların farklılığından çeşitliliğinden memnunum.						
J. Toplumun İstikrarı ve Bağlılık		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)	
J1.	Bu meydana / sokakta uzun süre vakit geçirmekten zevk alırım.						
J2.	Bu meydana / sokakta uzun süre yaşamayı isterdim.						
J3.	Bu meydana / sokağa bağlılık hissediyorum.						
J4.	Bu meydana / sokağa ait olduğumu hissediyorum.						
K. Kimlik ve Kültürel Miras		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)	
K1.	Bu meydanın / sokağın kendine ait bir kimliği olduğunu düşünüyorum.						
K2.	Bu meydanın / sokağın kendine özgü duruşu burayı bana cazip kılıyor.						
K3. Bu soruda bu çevreyi tanımlayan çeşitli ifadeler ve bu ifadelerin zıtları bulunmaktadır. Bulunduğunuz çevreyi size en iyi karşılaştıran aşağıdaki sıfat çiftinden hangisi çevreyi daha iyi tanımlıyorsa onun bulunduğu taraftan bir numara seçiniz.							
	İtici	1	2	3	4	5	Çekici
	Zor erişilebilir	1	2	3	4	5	Kolay erişilebilir
	Yollar kötü bağlantılı	1	2	3	4	5	Yollar iyi bağlantılı
	Şehir dışı	1	2	3	4	5	Şehir merkezi
	Kopuk	1	2	3	4	5	Bütüncül
	Zor erişilebilir	1	2	3	4	5	Kolay erişilebilir
	Uzak	1	2	3	4	5	Yakın
	Gri	1	2	3	4	5	Yeşil
	Gürültülü	1	2	3	4	5	Sessiz
	Kalabalık	1	2	3	4	5	Sakin
	Hatırlanması zor	1	2	3	4	5	Akılda kalıcı
	Kirli	1	2	3	4	5	Temiz
	Trafik çok	1	2	3	4	5	Trafik az
	Çirkin	1	2	3	4	5	Güzel
	Kötü koku	1	2	3	4	5	Güzel koku

L. Okunabilirlik		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
L1.	Bu çevrede yönümü kolayca buluyorum.					
L2.	Bu mahallede hiç kaybolmadım.					

M. İmgelenebilirlik	
M1.	M1. Tanıdığınız bir insanla bu çevrede nerede buluşurdunuz ve nereye giderdiniz? _____
M2.	Bu çevreyi tanımlayan en belirgin alanlar / binalar / dikkat çekici noktalar nelerdir? _____

N. Çevre Strüktürlerinin Kalitesi		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
N1.	Bu meydanın / sokağın çevresindeki yapıları düzenli bulurum.					
N2.	Bu meydanın / sokağın çevresindeki yapıların cepheleri hoşuma gider.					

O. Sağlık		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
O1.	Bu meydanı / sokağı pandemi sürecinde sosyal bir mekan olarak kullandım.					
O2.	Bu meydanı / sokağı pandemi sürecinde endişe duymadan kullandım.					
O3.	Pandemi bu meydanı / sokağı kullanım biçimimi değiştirmedii.					
O4.	O4. Pandemi nedeniyle insanlara yaklaşırken tedirgin oluyorum.					
O5.	Dışarı çıktığımda açık alanlarda bulunmayı tercih ediyorum.					
O6.	Bu bölgede düzenli olarak çöpler toplanır.					
O7.	Bu bölgede sokakların temizliği beni tatmin eder.					

Çalışma alanı ile ilgili eklemek istediklerinizi bu kısma yazabilirsiniz.		
TARİH:	___ : ___ saatinde bu anketi bitirdim.	Anketi bitirdiğiniz saati ekleyiniz.

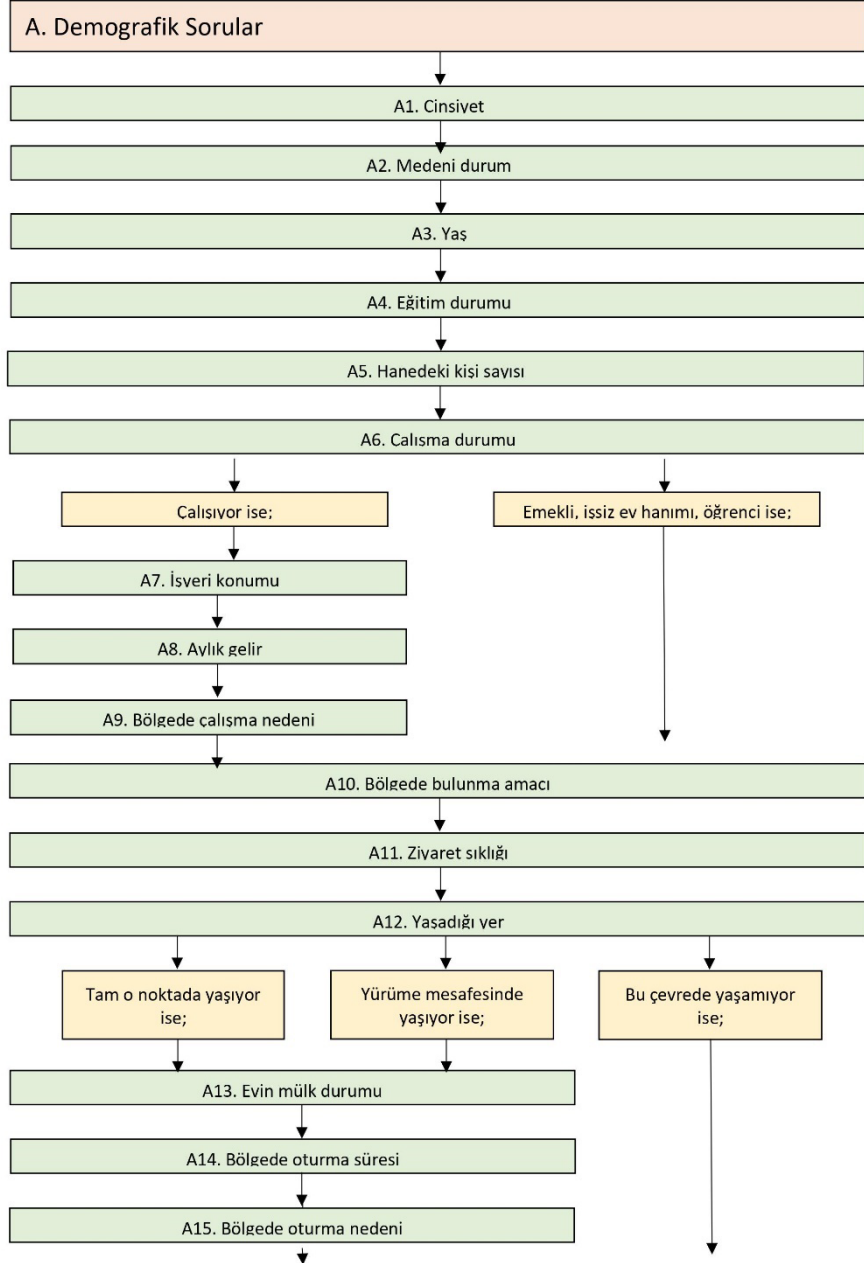
İlginiz için teşekkür ederim.

E

ANKET AKIŞ ŞEMASI

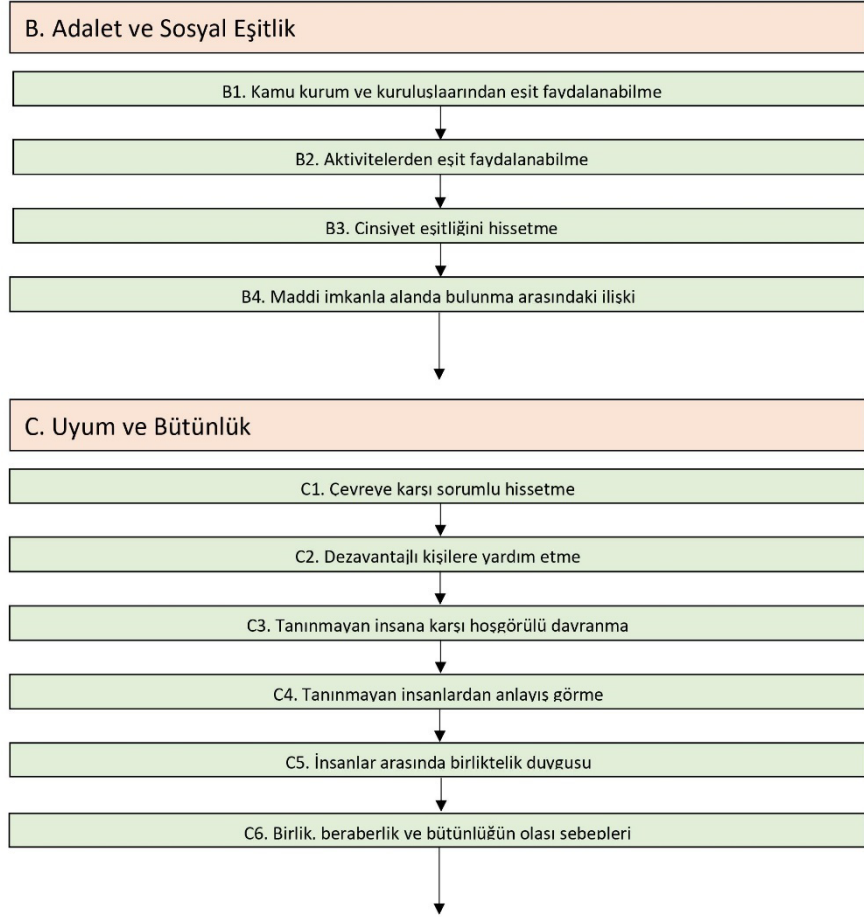
Kamusal Alanda Sosyal Sürdürülebilirliğin Değerlendirilmesine Yönelik Anket Çalışması

Anket Akış Şeması

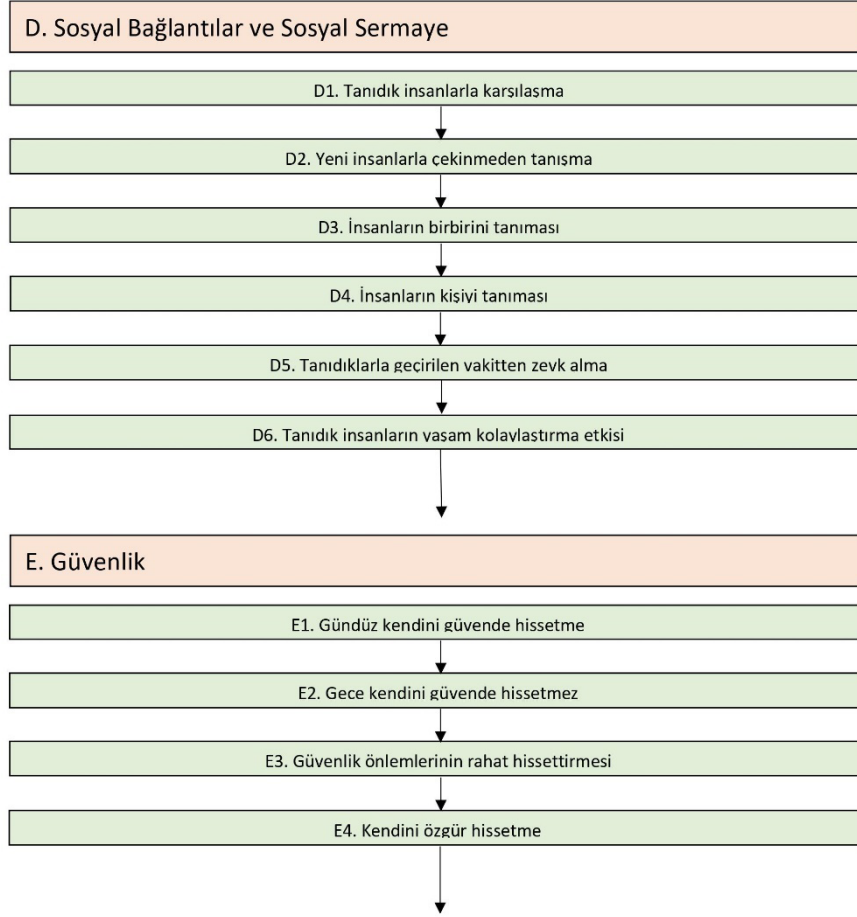

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK BÖLÜMÜ

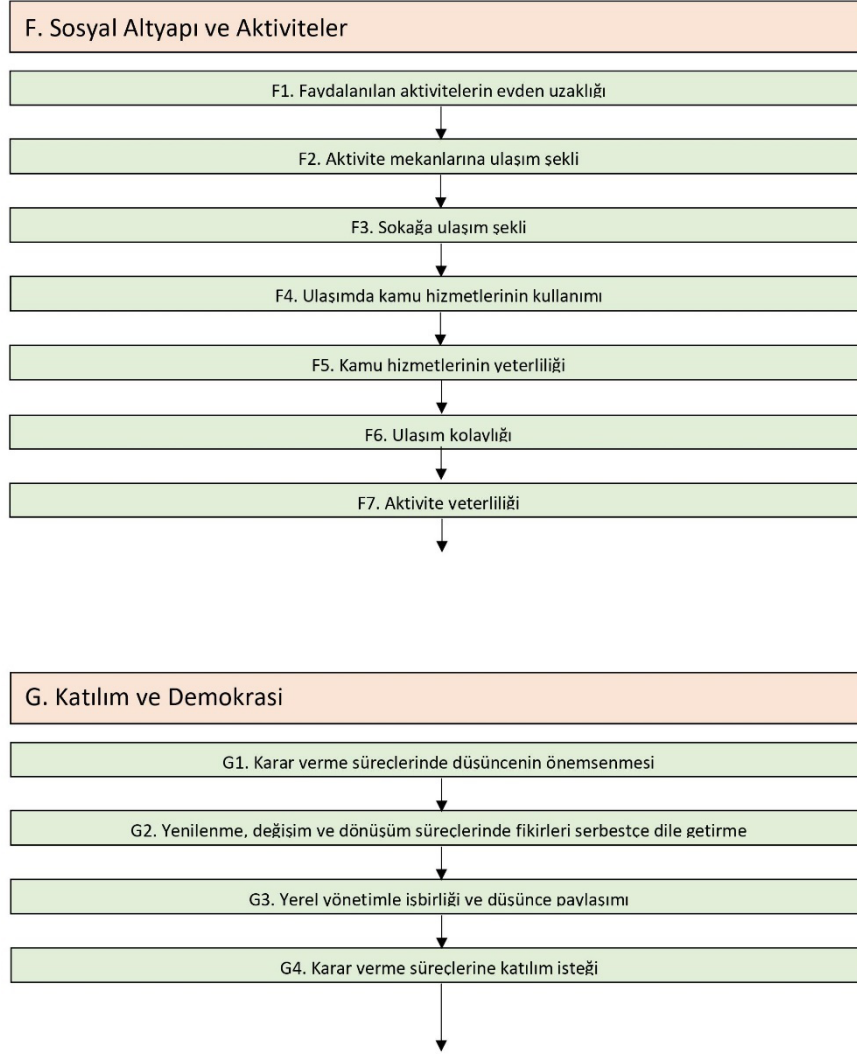
Anket Akış Şeması (devam)

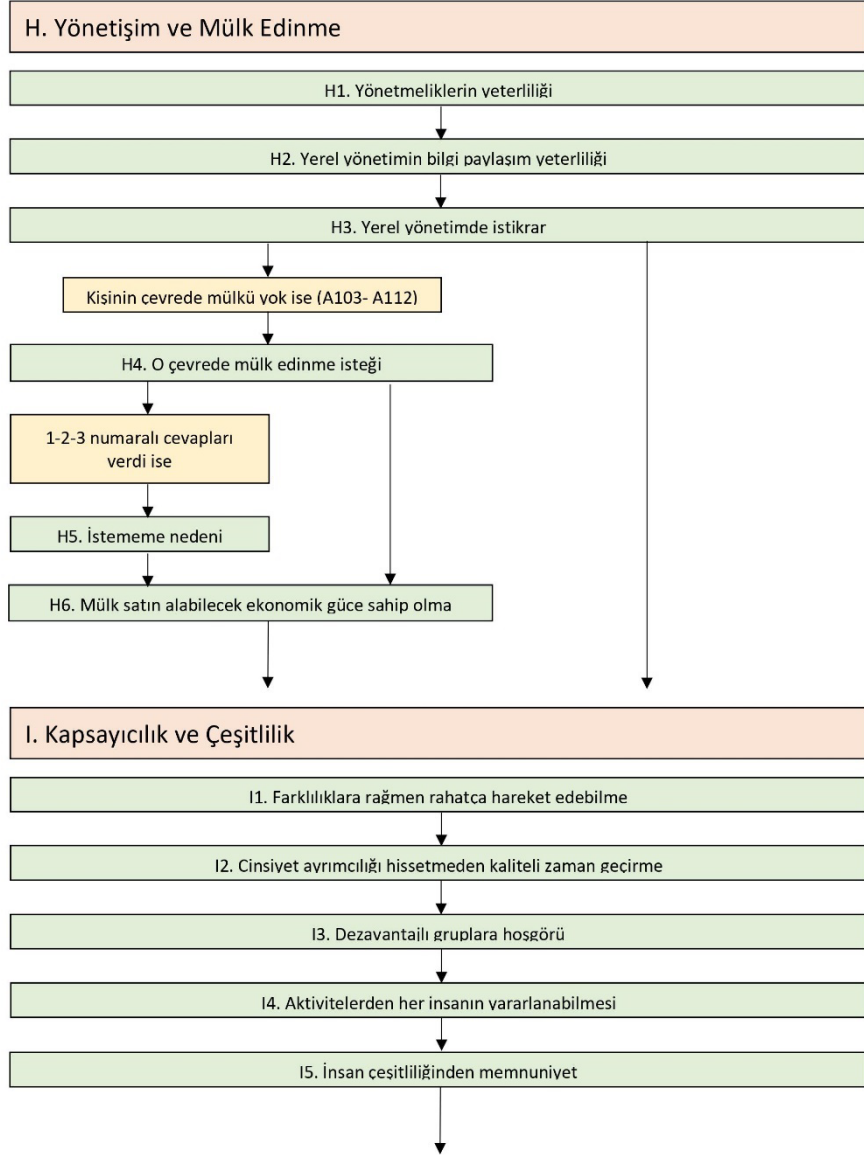
Anket Akış Şeması (devam)

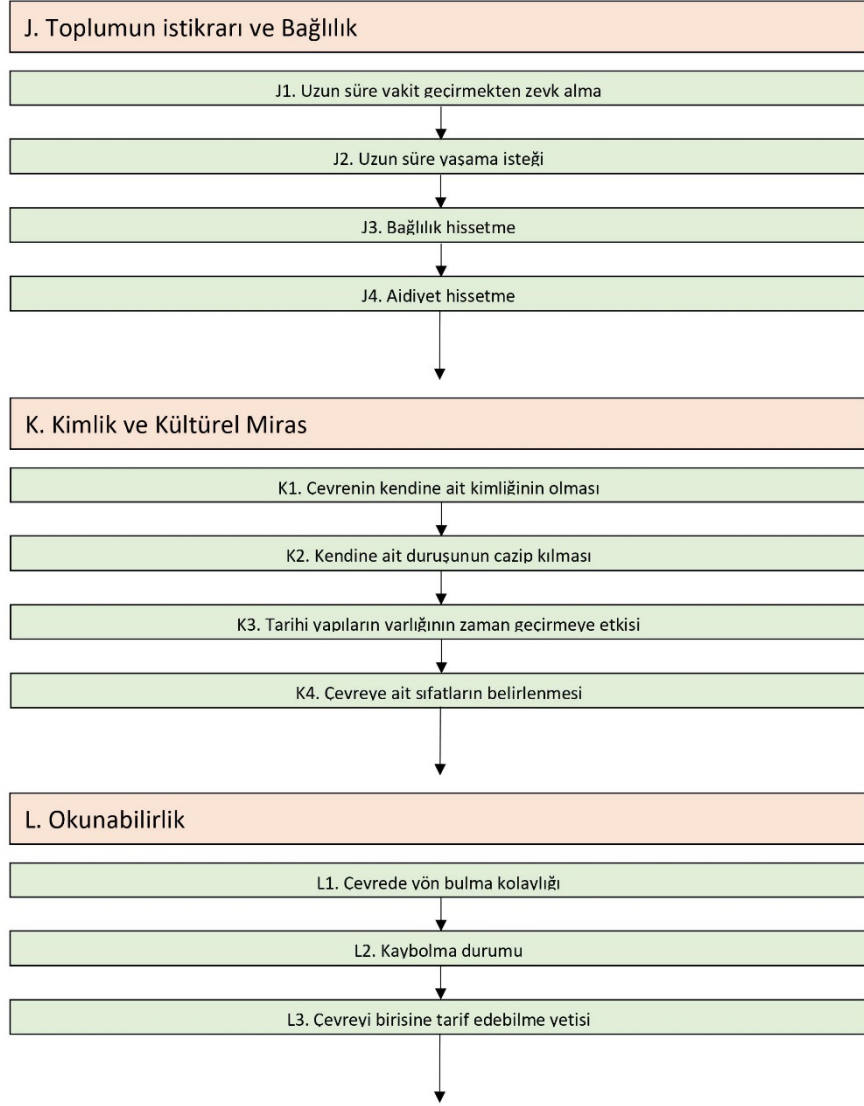
Anket Akış Şeması (devam)

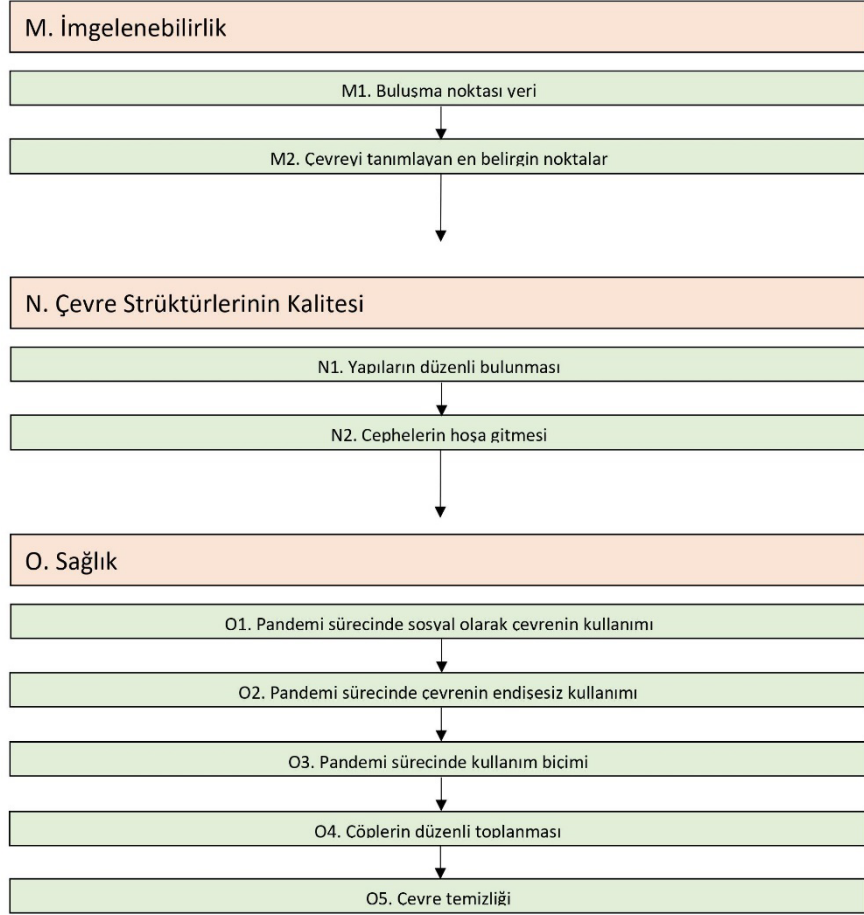
Anket Akış Şeması (devam)

Anket Akış Şeması (devam)

Anket Akış Şeması (devam)

F

ANKET ÖLÇEĞİ

KAMUSAL ALANDA SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK ANKET ÇALIŞMASI

FORM ID:	_____	İlk 2 hane: Anket noktasının konum kodu Son 2 hane: Noktada gerçekleştirilen anketin numarası
ANKET NO:	_____	Ofiste doldurulacaktır. 1-400 arasında numara verilecektir.
AÇIK ADRES:	Sokak / Cadde: Apartman no ve ismi: Daire no:	Sadece çalışma alanı çevresinde yaşayanlara doldurtulacaktır.
TARİH:	___/___/2021 ___:___ saatinde bu ankete başladım.	
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ:		Görüşülen kişinin adı, soyadı ve telefon numarası eklenecektir.

A. Demografik ve Bilgi Soruları

A1.	Cinsiyet	☐ Kadın (1) ☐ Erkek (2)
A2.	Medeni durum	☐ Evli (1) ☐ Bekar (2)
A3.	Yaş	_____
A4.	Eğitim durumu	☐ Okur – yazar (1) ☐ İlkokul mezunu (2) ☐ Ortaokul mezunu (3) ☐ Lise mezunu (4) ☐ Lisans mezunu (5) ☐ Yüksek Lisans mezunu (6) ☐ Doktora mezunu (7)
A5.	Hane birey sayısı (çocuklar ve siz dahil)	_____
A6.	Çalışma durumu	☐ Çalışıyorum (1) ☐ Emekliyim (2) ☐ İşsizim (3) ☐ Ev hanımıyım (4) ☐ Öğrenciyim (5)

A7- A8- A9- A10 nolu soruları çalışıyorsanız cevaplayınız.

A7. Aylık geliriniz ne kadar?

2600 TL ve altı.....	☐ 1
2601 TL – 4000 TL arası.....	☐ 2
4001 TL – 6000 TL arası.....	☐ 3
6001 TL – 8000 TL arası.....	☐ 4
8001 TL ve üstü.....	☐ 5

A8. İşyeriniz hangi mahallede bulunmaktadır?

Alidede Mahallesi.....	☐ 1	Kurtuluş Mahallesi.....	☐ 10
Cemalpaşa Mahallesi.....	☐ 2	Kuruköprü Mahallesi.....	☐ 11
Çınarlı Mahallesi.....	☐ 3	Reşatbey Mahallesi.....	☐ 12
Döşeme Mahallesi.....	☐ 4	Sarıyakup Mahallesi.....	☐ 13
Gazipaşa Mahallesi.....	☐ 5	Sucuzade Mahallesi.....	☐ 14
Hanedan Mahallesi.....	☐ 6	Tepebağ Mahallesi.....	☐ 15
Karasoku Mahallesi.....	☐ 7	Türkocağı Mahallesi.....	☐ 16
Kayalıbağ Mahallesi.....	☐ 8	Ziyapaşa mahallesi.....	☐ 17
Kocavezir Mahallesi.....	☐ 9	Diğer.....	☐

A9. Bu bölgede çalışma nedeniniz nedir? (birden fazla şık işaretlenebilir)	
İş yerimin bu bölgede olması.....	☐ 1
Kalabalık olması.....	☐ 2
Kamu kurum ve kuruluşlarına yakın olması..... (okul, hastane, belediye, adliye, karakol vb.)	☐ 3
Restoran – kafelere yakın olması.....	☐ 4
Boş zaman aktivitelerine yakın olması..... (sinema – tiyatro, alışveriş, müze, sergi, spor, müzik vb)	☐ 5
Açık alanlara yakın olması..... (parklar, meydanlar vb.)	☐ 6
Dini mekanlara yakın olması (Cami, kilise, sinagog vb.)	☐ 7
Tanıdıklara – arkadaşlara yakın olması.....	☐ 8
İşyeri kiralının ucuz olması.....	☐ 9
Bölgedeki dayanışma oluşumları.....	☐ 10
Bölgenin güvenli olması.....	☐ 11
Bölgenin fiziki görünümü.....	☐ 12
Bu bölgedeki iş olanaklarının çeşitliliği.....	☐ 13
Diğer.....	☐
A10. İş yerinizden genelde kullandığınız kamusal alana (park, meydan vs.) yürüme mesafeniz kaç dakika sürmektedir?	
.....	

A11. Şuan hangi amaçla burada bulunmaktasınız? (birden fazla işaretlenebilir)			
İş.....	☐ 1	Eylem – protesto.....	☐ 9
Yeme – içme.....	☐ 2	Kutlama (yerel – ulusal kutlamalar).....	☐ 10
Spor.....	☐ 3	Geçip gidiyorum.....	☐ 11
Alışveriş.....	☐ 4	Burada yaşıyorum.....	☐ 12
Konser – festival.....	☐ 5	Misafirliğe geldim.....	☐ 13
Tiyatro – sinema.....	☐ 6	Sağlık hizmetleri.....	☐ 14
Sergi – müze.....	☐ 7	Diğer.....	☐
Dinlenme – temiz hava.....	☐ 8		
A12. Burayı hangi sıklıkla ziyaret edersiniz?			
Her gün.....	☐ 1		
Haftada 1 – 2 defa.....	☐ 2		
Ayda 1 – 2 defa.....	☐ 3		
Yılda 1 – 2 defa.....	☐ 4		
İlk ziyaret.....	☐ 5		

A13. Bu çevrede hangi aktivite mekanlarından faydalaniyorsunuz?	
Eğitim kurumları (okul vb.).....	☐ 1
Spor salonu.....	☐ 2
Belediye binaları.....	☐ 3
Restoran – kafe	☐ 4
Adliye Binası.....	☐ 5
Parklar.....	☐ 6
Dini mekanlar (cami, kilise vs.).....	☐ 7
Karakol.....	☐ 8
Hastane.....	☐ 9
Alışveriş – AVM.....	☐ 10
Kültür merkezleri (sergiler, müzeler vs.).....	☐ 11
Sinema – tiyatro	☐ 12

A14. Bu çevrede genelde kullandığınız ulaşım türü nedir?	
Yaya.....	☐ 1
Özel araç.....	☐ 2
Motosiklet.....	☐ 3
Toplu taşıma.....	☐ 4
Bisiklet.....	☐ 5
Tekerlekli sandalye.....	☐ 6
Diğer.....	☐

A15. Nerede yaşıyorsunuz?	
Bu meydanda / sokakta yaşıyorum.....	☐ 1
Bu meydan / sokak çevresinde yürüme mesafesinde yaşıyorum.....	☐ 2
Bu meydan / sokak çevresinde yaşamıyorum.....	☐ 3

A15 – A16 – A17- A18- A19 nolu soruları bu bölgede ev sahibiyseniz cevaplayınız.						
A15. Evinizin mülk durumu nedir?						
A111. Kendi mülkümüz.....						☐ 1
A112. Kira.....						☐ 2
A16. Ne zamandır bu bölgede oturuyorsunuz?						
..... yıldır bu bölgede yaşıyorum.						
A17. Bu bölgeye taşınma nedeniniz / bu bölgede kalma nedeniniz nedir? (Birden çok şık işaretleyebilirsiniz.)						
İşe yakın olması.....						☐ 1
Kamu kurum ve kuruluşlarına yakın olması..... (okul, hastane, belediye, adliye, karakol vb.)						☐ 2
Restoran – kafelere yakın olması.....						☐ 3
Boş zaman aktivitelerine yakın olması..... (sinema – tiyatro, alışveriş, müze, sergi, spor, müzik vb)						☐ 4
Açık alanlara yakın olması..... (parklar, meydanlar vb.)						☐ 5
Dini mekanlara yakın olması (Cami, kilise, sinagog vb.)						☐ 6
Tanıdıklara – arkadaşlara yakın olması.....						☐ 7
Konut fiyatlarının ucuz olması.....						☐ 8
Bölgedeki yaşam koşullarının kolaylığı.....						☐ 9
Bölgenin güvenli olması.....						☐ 10
Bölgenin fiziki görünümü.....						☐ 11
Diğer.....						☐
A18. Evinizden genelde kullandığınız kamusal alana (park, meydan vs.) yürüme mesafeniz kaç dakika sürmektedir?						
.....						
		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
A19	Evimin iç mekan kalitesinden memnunum.					

B. Aidiyet ve Kimlik: Aşağıdaki sorulara katılım oranınızı belirtiniz.		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
B1.	Bu çevredeki meydana / sokağa ait olduğumu hissediyorum.					
B2.	Bu çevredeki meydanın / sokağın kendine özgü duruşu burayı bana cazip kılıyor.					
B3.	Bu çevredeki uzun süre vakit geçirmekten zevk alırım.					
B4.	Bu çevredeki meydana / sokağa bağlılık hissediyorum.					
B5.	Bu çevredeki meydanın / sokağın kendine ait bir kimliği olduğunu düşünüyorum.					
B6.	Bu çevrede uzun süre yaşamayı isterdim.					
B7.	Bu çevrede tanıdıklarımla zaman geçirmekten zevk alırım.					
B8.	Bu çevrede tanıdıklarımla zaman geçirecek aktiviteleri yeterli buluyorum.					
B9.	Bu çevredeki insanların farklılığından çeşitliliğinden memnunum.					

C. Fiziksel Çevrenin Çekiciliği: Bu soruda bu çevreyi tanımlayan çeşitli ifadeler ve bu ifadelerin zıtları bulunmaktadır. Bulunduğunuz çevreyi size en iyi çağrıştıran aşağıdaki sıfat çiftinden hangisi çevreyi daha iyi tanımlıyorsa onun bulunduğu taraftan bir numara seçiniz.							
C1.	İtici	1	2	3	4	5	Çekici
C2.	Zor erişilebilir	1	2	3	4	5	Kolay erişilebilir
C3.	Uzak	1	2	3	4	5	Yakın
C4.	Gri	1	2	3	4	5	Yeşil
C5.	Hatırlanması zor	1	2	3	4	5	Akılda kalıcı
C6.	Kirli	1	2	3	4	5	Temiz
C7.	Çirkin	1	2	3	4	5	Güzel
C8.	Kötü koku	1	2	3	4	5	Güzel koku

D. Sükunet- Canlılık: Bu soruda bu çevreyi tanımlayan çeşitli ifadeler ve bu ifadelerin zıtları bulunmaktadır. Bulunduğunuz çevreyi size en iyi çağrıştıran aşağıdaki sıfat çiftinden hangisi çevreyi daha iyi tanımlıyorsa onun bulunduğu taraftan bir numara seçiniz.							
D1.	Gürültülü	1	2	3	4	5	Sessiz
D2.	Kalabalık	1	2	3	4	5	Sakin
D3.	Trafik çok	1	2	3	4	5	Trafik az

E. Sosyal Sermaye: Aşağıdaki sorulara katılım oranınızı belirtiniz.		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
E1.	Bu çevredeki insanlar birbirlerini tanır.					
E2.	Bu sokaktaki insanlar beni tanır.					
E3.	Bu çevrede sürekli tanıdık insanlarla karşılaşırım.					
E4.	Bu çevrede tanıdığım insanlar günlük yaşamımı kolaylaştırmaktadır.					

F. Katılım ve Demokrasi: Aşağıdaki sorulara katılım oranınızı belirtiniz.		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
F1.	Bu meydan / sokak hakkında yerel yönetimlerle iş birliği ve düşünce paylaşımı yapabiliyorum.					
F2.	Bu çevrede karar verme süreçlerinde düşüncemin önemsendiğini hissedirim.					
F3.	Bu çevrede yenileme, değişim ve dönüşüm süreçlerinde fikirlerimi özgürce dile getiririm.					
F4.	Bu çevrenin yönetiminde istikrar sağlandığını düşünüyorum.					
F5.	Bu çevreyi kapsayan yerel yönetimden meydan / sokak hakkında yeterli bilgi alabiliyorum.					

G. Adalet ve Sosyal Eşitlik: Aşağıdaki sorulara katılım oranınızı belirtiniz.		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
G1.	Bu çevrede kamu kurum ve kuruluşlarından herkesle eşit bir şekilde yararlanabiliyorum.					
G2.	Bu çevredeki aktivitelerden herkesle eşit bir şekilde faydalanabiliyorum.					
G3.	Bu çevrede cinsiyet eşitliği vardır.					
G4.	Bu çevrede vakit geçirmek için paraya ihtiyacım yok.					

H. Uyum ve Bütünlük: Aşağıdaki sorulara katılım oranınızı belirtiniz.		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
H1.	Bu çevredeki insanlara hoşgörülü davranırım.					
H2.	Bu çevrede yaşlılara ve engellilere yardım ederim.					
H3.	Bu çevrede insanlardan anlayış görürüm.					
H4.	Bu çevrede insanlar arasında dayanışma duygusu vardır.					

I. Sağlık: Aşağıdaki sorulara katılım oranınızı belirtiniz.		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
I1.	Pandemi bu meydanı / sokağı kullanım biçimimi değiştirmedim.					
I2.	Bu meydanı / sokağı pandemi sürecinde endişe duymadan kullandım.					
I3.	Bu meydanı / sokağı pandemi sürecinde sosyal bir mekan olarak kullandım.					

J. Güvenlik: Aşağıdaki sorulara katılım oranınızı belirtiniz.		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
J1.	Gece saatlerinde bu sokakta kendimi güvende hissedirim.					
J2.	Bu çevredeki güvenlik önlemleri yeterlidir.					
J3.	Bu meydana / sokakta kendimi özgür hissediyorum.					
J4.	Gündüz saatlerinde bu sokakta kendimi güvende hissedirim.					

K. Sosyal Altyapı: Aşağıdaki sorulara katılım oranınızı belirtiniz.		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
K1.	Bu meydanın / sokağın çevresindeki yapıları düzenli bulurum.					
K2.	Bu meydanın / sokağın çevresindeki yapıların cepheleri hoşuma gider.					
K3.	Bu çevrede araç park alanlarını yeterli buluyorum.					
K4.	Bu çevrede yaşlılar ve engelliler (zihinsel veya fiziksel) rahatça hareket edebilir.					
K5.	Bu çevredeki sosyalleşilebilen açık alanları yeterli buluyorum.					
K6.	Bu çevrede araç trafiği beni rahatsız eder.					

L. İmgelenebilirlik: Aşağıdaki sorulara kısa cevap veriniz.	
L1.	Tanıdığınız bir insanla bu çevrede nerede buluşurdunuz ve nereye giderdiniz? _____
L2.	Bu çevreyi tanımlayan en belirgin alanlar / binalar / dikkat çekici noktalar nelerdir? _____

Çalışma alanı ile ilgili eklemek istediklerinizi bu kısma yazabilirsiniz.

TARİH:

___ : ___ saatinde bu anketi bitirdim.

Anketi bitirdiğiniz saati ekleyiniz.

İlginiz için teşekkür ederim.

ANOVA POST-HOC TESTİ SONUÇLARI

Aidiyet ve kimlik başlıklı faktörün Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig. (p)
Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	,16441	,08397	,289
	Çakmak Cad.	,68386*	,08402	,000
	İnönü Cad.	,38815	,17152	,174
	Ali Münif Cad.	,20425	,52676	,994
Atatürk Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,16441	,08397	,289
	Çakmak Cad.	,51945*	,08945	,000
	İnönü Cad.	,22374	,17424	,702
	Ali Münif Cad.	,03984	,52765	1,000
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,68386*	,08402	,000
	Atatürk Cad..	-,51945*	,08945	,000
	İnönü Cad.	-,29571	,17427	,444
	Ali Münif Cad.	-,47961	,52766	,883
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,38815	,17152	,174
	Atatürk Cad..	-,22374	,17424	,702
	Çakmak Cad.	,29571	,17427	,444
	Ali Münif Cad.	-,18389	,54844	,996
Ali Münif Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,20425	,52676	,994
	Atatürk Cad..	-,03984	,52765	1,000
	Çakmak Cad.	,47961	,52766	,883
	İnönü Cad.	,18389	,54844	,996

*Ortalama fark $0,05 > p$ düzeyinde anlamlıdır.

Katılım ve Demokrasi başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre ANOVA testi
sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.(p)
Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	,01158	,10144	1,000
	Çakmak Cad.	,44964*	,10241	,000
	İnönü Cad.	,11976	,18409	,966
	Ali Münif Cad.	,42673	,64702	,957
Atatürk Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,01158	,10144	1,000
	Çakmak Cad.	,43806*	,10086	,000
	İnönü Cad.	,10817	,18323	,976
	Ali Münif Cad.	,41515	,64678	,961
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,44964*	,10241	,000
	Atatürk Cad..	-,43806*	,10086	,000
	İnönü Cad.	-,32988	,18377	,386
	Ali Münif Cad.	-,02291	,64693	1,000
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,11976	,18409	,966
	Atatürk Cad..	-,10817	,18323	,976
	Çakmak Cad.	,32988	,18377	,386
	Ali Münif Cad.	,30698	,66477	,988
Ali Münif Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,42673	,64702	,957
	Atatürk Cad..	-,41515	,64678	,961
	Çakmak Cad.	,02291	,64693	1,000
	İnönü Cad.	-,30698	,66477	,988

*Ortalama fark 0,05>p düzeyinde anlamlıdır.

Adalet ve sosyal eşitlik başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc
(Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	,03504	,09131	,995
	Çakmak Cad.	,52511*	,09008	,000
	İnönü Cad.	,11285	,14630	,938
	Ali Münif Cad.	-,33870	,54247	,965
Atatürk Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,03504	,09131	,995
	Çakmak Cad.	,49007*	,09202	,000
	İnönü Cad.	,07781	,14751	,984
	Ali Münif Cad.	-,37374	,54279	,951
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,52511*	,09008	,000
	Atatürk Cad..	-,49007*	,09202	,000
	İnönü Cad.	-,41225*	,14675	,050
	Ali Münif Cad.	-,86380	,54259	,556
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,11285	,14630	,938
	Atatürk Cad..	-,07781	,14751	,984
	Çakmak Cad.	,41225*	,14675	,050
	Ali Münif Cad.	-,45155	,55470	,917
Ali Münif Cad.	Ziyapaşa Bul.	,33870	,54247	,965
	Atatürk Cad..	,37374	,54279	,951
	Çakmak Cad.	,86380	,54259	,556
	İnönü Cad.	,45155	,55470	,917

*Ortalama fark 0,05>p düzeyinde anlamlıdır.

Uyum ve bütünlük başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	,00996	,05712	1,000
	Çakmak Cad.	,37162*	,06087	,000
	İnönü Cad.	,32803*	,11205	,038
	Ali Münif Cad.	-,13903	,23318	,970
Atatürk Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,00996	,05712	1,000
	Çakmak Cad.	,36166*	,06145	,000
	İnönü Cad.	,31806*	,11237	,049
	Ali Münif Cad.	-,14899	,23333	,962
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,37162*	,06087	,000
	Atatürk Cad..	-,36166*	,06145	,000
	İnönü Cad.	-,04359	,11432	,995
	Ali Münif Cad.	-,51065	,23428	,310
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,32803*	,11205	,038
	Atatürk Cad..	-,31806*	,11237	,049
	Çakmak Cad.	,04359	,11432	,995
	Ali Münif Cad.	-,46705	,25246	,416
Ali Münif Cad.	Ziyapaşa Bul.	,13903	,23318	,970
	Atatürk Cad..	,14899	,23333	,962
	Çakmak Cad.	,51065	,23428	,310
	İnönü Cad.	,46705	,25246	,416

*Ortalama fark 0,05>p düzeyinde anlamlıdır.

Sağlık faktörünün çalışma alanlarına göre Post-Hoc testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	,09029	,11676	,938
	Çakmak Cad.	,56320*	,11346	,000
	İnönü Cad.	,12937	,18761	,958
	Ali Münif Cad.	,16942	,63459	,998
Atatürk Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,09029	,11676	,938
	Çakmak Cad.	,47291*	,11159	,000
	İnönü Cad.	,03907	,18649	1,000
	Ali Münif Cad.	,07912	,63426	1,000
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,56320*	,11346	,000
	Atatürk Cad..	-,47291*	,11159	,000
	İnönü Cad.	-,43384	,18444	,143
	Ali Münif Cad.	-,39378	,63366	,965
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,12937	,18761	,958
	Atatürk Cad..	-,03907	,18649	1,000
	Çakmak Cad.	,43384	,18444	,143
	Ali Münif Cad.	,04005	,65104	1,000
Ali Münif Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,16942	,63459	,998
	Atatürk Cad..	-,07912	,63426	1,000
	Çakmak Cad.	,39378	,63366	,965
	İnönü Cad.	-,04005	,65104	1,000

*Ortalama fark 0,05>p düzeyinde anlamlıdır.

Fiziksel çevrenin çekiciliği başlıklı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc
(Games-Howell) testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	,17147	,11716	,587
	Çakmak Cad.	,52927*	,10152	,000
	İnönü Cad.	,39651	,18314	,206
	Ali Münif Cad.	,43915	,52357	,908
Atatürk Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,17147	,11716	,587
	Çakmak Cad.	,35780*	,10253	,005
	İnönü Cad.	,22504	,18370	,737
	Ali Münif Cad.	,26768	,52376	,983
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,52927*	,10152	,000
	Atatürk Cad..	-,35780*	,10253	,005
	İnönü Cad.	-,13276	,17415	,940
	Ali Münif Cad.	-,09012	,52049	1,000
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,39651	,18314	,206
	Atatürk Cad..	-,22504	,18370	,737
	Çakmak Cad.	,13276	,17415	,940
	Ali Münif Cad.	,04264	,54235	1,000
Ali Münif Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,43915	,52357	,908
	Atatürk Cad..	-,26768	,52376	,983
	Çakmak Cad.	,09012	,52049	1,000
	İnönü Cad.	-,04264	,54235	1,000

*Ortalama fark 0,05>p düzeyinde anlamlıdır.

Güvenlik adlı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell) testi
sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	,20782	,09185	,159
	Çakmak Cad.	,86595*	,09176	,000
	İnönü Cad.	,57915*	,16851	,009
	Ali Münif Cad.	-,16213	,39111	,992
Atatürk Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,20782	,09185	,159
	Çakmak Cad.	,65813*	,09403	,000
	İnönü Cad.	,37133	,16975	,199
	Ali Münif Cad.	-,36995	,39165	,869
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,86595*	,09176	,000
	Atatürk Cad..	-,65813*	,09403	,000
	İnönü Cad.	-,28680	,16971	,448
	Ali Münif Cad.	-1,02808	,39163	,193
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,57915*	,16851	,009
	Atatürk Cad..	-,37133	,16975	,199
	Çakmak Cad.	,28680	,16971	,448
	Ali Münif Cad.	-,74128	,41635	,452
Ali Münif Cad.	Ziyapaşa Bul.	,16213	,39111	,992
	Atatürk Cad..	,36995	,39165	,869
	Çakmak Cad.	1,02808	,39163	,193
	İnönü Cad.	,74128	,41635	,452

*Ortalama fark 0,05>p düzeyinde anlamlıdır.

Mekansal çevre adlı faktörün çalışma alanlarına göre Post-Hoc (Games-Howell)
testi sonucu

Çalışma alanı		Ortalama farkı	Standart sapma	Sig.
Ziyapaşa Bul.	Atatürk Cad.	-,00836	,07844	1,000
	Çakmak Cad.	,56081*	,07862	,000
	İnönü Cad.	,24808	,16488	,564
	Ali Münif Cad.	,12211	,52415	,999
Atatürk Cad.	Ziyapaşa Bul.	,00836	,07844	1,000
	Çakmak Cad.	,56916*	,07994	,000
	İnönü Cad.	,25644	,16551	,536
	Ali Münif Cad.	,13047	,52435	,999
Çakmak Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,56081*	,07862	,000
	Atatürk Cad..	-,56916*	,07994	,000
	İnönü Cad.	-,31272	,16560	,336
	Ali Münif Cad.	-,43869	,52437	,908
İnönü Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,24808	,16488	,564
	Atatürk Cad..	-,25644	,16551	,536
	Çakmak Cad.	,31272	,16560	,336
	Ali Münif Cad.	-,12597	,54403	,999
Ali Münif Cad.	Ziyapaşa Bul.	-,12211	,52415	,999
	Atatürk Cad..	-,13047	,52435	,999
	Çakmak Cad.	,43869	,52437	,908
	İnönü Cad.	,12597	,54403	,999

*Ortalama fark 0,05>p düzeyinde anlamlıdır.

TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR

Konferans Bildirileri

1. Açık Etike, B., Erdönmez Dinçer, E. (2022, Mart 2-5). *Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirlik* [Konferans sunumu]. 2nd. International Symposium of Scientific Research and Innovative Studies ISSRIS'22, Bandırma, Türkiye. https://www.issris.org/_files/ugd/1dd905_d69520cc31d54cf7a3deedf8de915f9f.pdf

Makaleler

1. Açık Etike, B., Erdönmez Dinçer, E. (2022). Kamusal alanlarda sosyal sürdürülebilirliğin kavramsal incelemesi: parametreler üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (basım aşamasında).